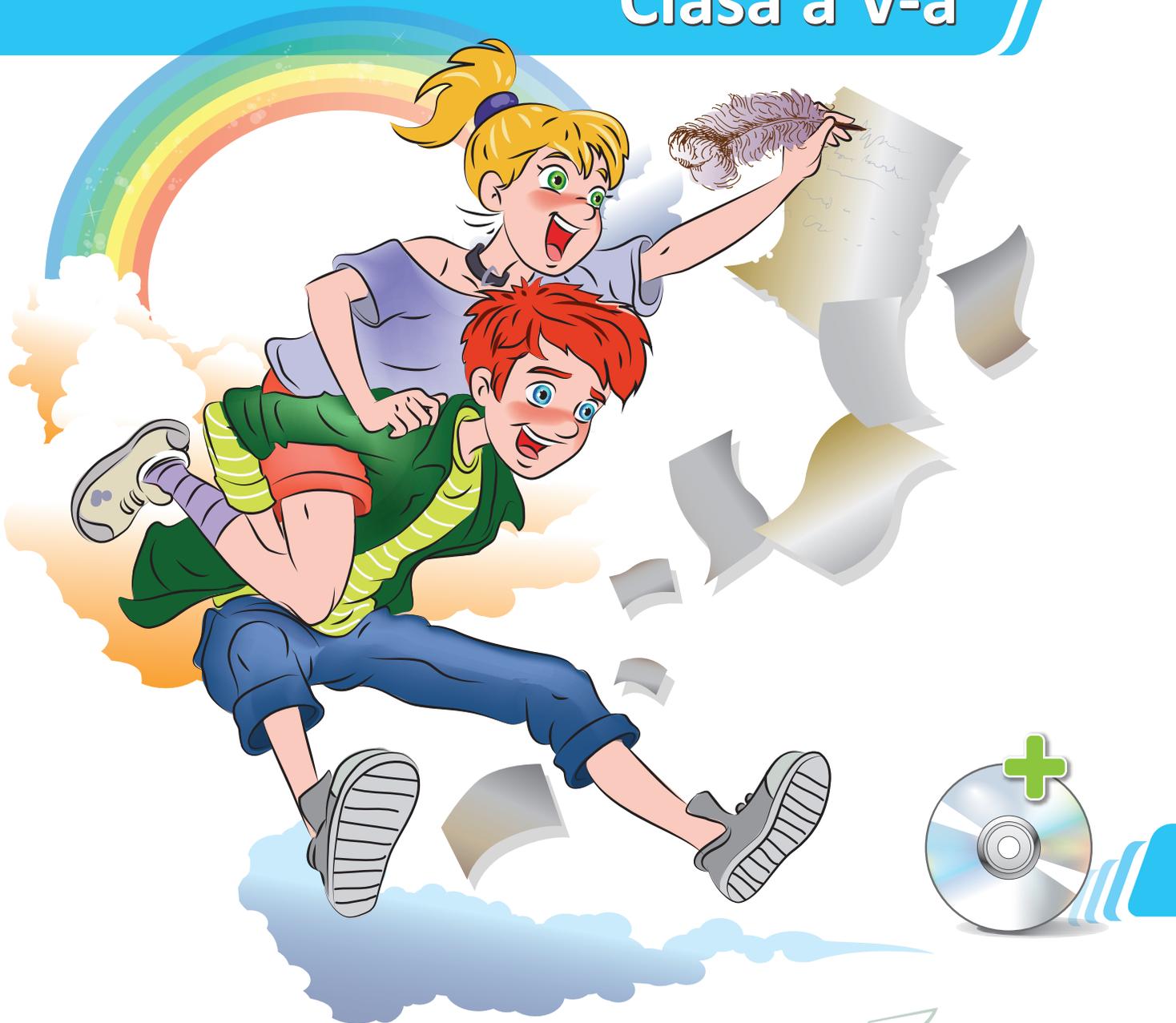

Ministerul Educației Naționale

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Cătălina Popa • Onorica Tofan • Elena Corcăcel • Viorica Isaia

Clasa a V-a

Editura INTUITEXT

intuitext[®]
grup SOFTWIN

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației Naționale.

Manualul școlar a fost aprobat prin Ordinul ministrului educației naționale nr. 5267 din 03.10.2017, în urma evaluării, și este realizat în conformitate cu programa școlară aprobată prin Ordinul ministrului educației naționale nr. 3393 din 28.02.2017.

Ministerul Educației Naționale

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Cătălina Popa • Onorica Tofan • Elena Corcăcel • Viorica Isaia

Clasa a V-a

Editura INTUITEXT

 intuitext
grup SOFTWIN

Disciplina: **Limba și literatura română**

Clasa: **a V-a**

Număr de pagini: **216**

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT DE						
Anul	Numele elevului	Clasa	Școala	An școlar	Starea manualului*	
					la primire	la returnare
1						
2						
3						
4						

*Starea manualului se înscrie folosind termenii: *nou, bun, îngrijit, nesatisfăcător, deteriorat.*

Cadrele didactice vor controla dacă numele elevului este scris corect. Elevii nu trebuie să facă niciun fel de însemnări pe manual.

Copyright © 2017 – **Editura INTUITEXT**

Toate drepturile rezervate Editurii INTUITEXT.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără permisiunea scrisă a Editurii INTUITEXT.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Limba și literatura română : clasa a V-a / Cătălina Popa, Onorica Tofan,
Elena Corcăcel, Viorica Isaia. - București : Intuitext, 2017
ISBN 978-606-8681-76-4

I. Popa, Cătălina
II. Tofan, Onorica
III. Corcăcel, Elena
IV. Isaia, Viorica

811.135.1

Editura INTUITEXT

București, b-dul Dimitrie
Pompeiu nr. 10A,
Clădirea Conect 1, etaj 1,
zona A, biroul nr. 2, sector 2

Departamentul vânzări:

Telefon: 0372.156.300
Fax: 021.233.07.63
vanzari@intuitext.ro
www.intuitext.ro

Referenți:

Prof. grad did. I Gabriela Florica Catrina – C.N. „Constantin Cantacuzino”, Târgoviște

Lect. univ. dr. Nicoleta Crînganu – Universitatea „Dunărea de Jos”, Galați

Imnul național al României

Deșteaptă-te, române!

de Andrei Mureșanu

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!“ strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

Cuprins

1. Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare, prin receptarea și producerea textului oral;
2. Receptarea textului scris de diverse tipuri;
3. Redactarea textului scris de diverse tipuri;
4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise;
5. Exprimarea identității lingvistice și culturale proprii în context național și internațional.

1 Povestea începe...

9

Bun venit în clasa a cincea!	10
Recapitulare inițială. Textul literar	12
Recapitulare inițială. Textul nonliterar	15

2 Album de familie

17

- 1.1 Identificarea temei, a unor informații esențiale și de detaliu, a intențiilor de comunicare explicite și/sau a comportamentelor care exprimă emoții din texte narative, monologate sau dialogate;
- 2.1 Identificarea informațiilor importante din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale;
- 2.2 Identificarea temei și a ideilor principale și secundare din texte diverse;
- 2.5 Observarea comportamentelor și a atitudinilor de lectură, identificând aspectele care necesită îmbunătățire;
- 3.1 Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate;
- 4.2 Aplicarea achizițiilor lexicale și semantice de bază, în procesul de înțelegere și de exprimare corectă a intențiilor comunicative;
- 4.4 Respectarea normelor ortografice și ortoepice în utilizarea structurilor fonetice, lexicale și sintactico-morfologice în interacțiunea verbală;
- 4.5 Utilizarea competenței lingvistice în corelație cu gândirea logică/analogică, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții.

<i>La Medeleni</i> de Ionel Teodoreanu	18
Cuvinte-cheie. Temă	24
Idee principală. Idee secundară	25
Planul simplu de idei. Planul dezvoltat de idei	26
Părțile textului: introducere, cuprins, încheiere	28
Enunțul. Punctuația enunțului	30
Propoziția	32
Roluri în comunicare. Reguli de acces la cuvânt	34
<i>Jocuri</i> de Ana Blandiana	36
Să înțelegem textul oral!	38
Vocabularul. Cuvântul, unitate de bază a vocabularului	39
Cuvântul și contextul. Forma și sensul cuvintelor	40
Sinonimele. Antonimele	41
Câmpul lexical	43
Limba standard. Normă și abatere	44
Variații ale formelor și ale sensului în timp	45
Proiect tematic – <i>Albumul familiei mele</i>	46
Recapitulare	48
Evaluare	51

3 Leagănul dorului

53

- 1.1 Identificarea temei, a unor informații esențiale și de detaliu, a intențiilor de comunicare explicite și/sau a comportamentelor care exprimă emoții din texte narative, monologate sau dialogate;
- 1.3 Identificarea unor elemente paraverbale și nonverbale, în funcție de situația de comunicare;
- 2.1 Identificarea informațiilor importante din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale;
- 2.4 Manifestarea interesului și focalizarea atenției în timpul lecturii unor texte pe teme familiare;
- 2.5 Vei observa comportamentele și atitudinile de lectură, identificând aspectele care necesită îmbunătățire;
- 3.1 Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate;
- 3.2 Redactarea, individual și/sau în echipă, a unui text simplu, pe o temă familiară, cu integrarea unor imagini, desene, scheme;
- 3.3 Analizarea constantă a propriului scris/a unor texte diverse din punctul de vedere al corectitudinii, al lizibilității, al coerenței și al clarității;
- 4.3 Monitorizarea propriei pronunții și scrieri și a pronunției și scrierii celorlalți, valorificând achizițiile fonetice de bază;
- 4.4 Respectarea normelor ortografice și ortoepice în utilizarea structurilor fonetice, lexicale și sintactico-morfologice în interacțiunea verbală.

<i>O, rămâi</i> de Mihai Eminescu	54
Personificarea	58
Comparația	59
Exprimarea emoțiilor	60
Etapele scrierii: generarea ideilor, planificare, scriere	62
Textul nonliterar	64
Alfabetul limbii române. Ordonarea cuvintelor după criteriul alfabetic	66
Tipuri de sunete. Corespondența sunet-literă	67
Silaba. Accentul	69
<i>Hronicul și cântecul vârstelor</i> de Lucian Blaga	71
Textul descriptiv	76
Scrișul de mână, așezarea în pagină	78
Proiect tematic – <i>Locul meu natal</i>	80
Recapitulare	82
Evaluare	85

4 Fotografii cu prieteni

- 1.1** Identificarea temei, a unor informații esențiale și de detaliu, a intențiilor de comunicare explicite și/sau a comportamentelor care exprimă emoții din texte narative, monologate sau dialogate;
- 1.4** Realizarea unei interacțiuni verbale cu doi interlocutori, folosind strategii simple de ascultare activă și manifestând un comportament comunicativ politicos față de interlocutor(i);
- 2.1** Identificarea informațiilor importante din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale;
- 2.2** Identificarea temei și a ideilor principale și secundare din texte diverse;
- 3.1** Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate;
- 3.3** Analizarea constantă a propriului scris/a unor texte diverse din punctul de vedere al corectitudinii, al lizibilității, al coerenței și al clarității;
- 3.4** Observarea atitudinilor manifestate în procesul redactării unui text, identificând aspectele care necesită îmbunătățire;
- 4.1** Utilizarea achizițiilor sintactice și morfologice de bază ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă a intențiilor comunicative;
- 4.2** Aplicarea achizițiilor lexicale și semantice de bază, în procesul de înțelegere și de exprimare corectă a intențiilor comunicative;
- 5.2** Identificarea unor valori culturale promovate în textele autorilor români din diferite perioade istorice.

	87
<i>Cartea de piatră</i> de Vladimir Colin	88
Textul narativ literar. Acțiunea	95
Textul narativ nonliterar. Acțiunea	97
Să comunicăm, să ne ajutăm! (I)	99
Să comunicăm, să ne ajutăm! (II)	101
Banda desenată	103
Verbul	107
Modurile verbale. Indicativul și imperativul	109
Modul indicativ. Timpul prezent	111
Modul indicativ. Timpul imperfect	112
Timpul perfect compus	112
Modul indicativ. Timpul perfect simplu	114
Timpul mai-mult-ca-perfect	114
Modul indicativ. Timpul viitor	116
Verbul – aplicații	118
Proiect tematic – <i>De la prima carte tipărită la cartea digitală</i>	120
Recapitulare	122
Evaluare	125

5 Galeria eroilor

- 1.1** Identificarea temei, a unor informații esențiale și de detaliu, a intențiilor de comunicare explicite și/sau a comportamentelor care exprimă emoții din texte narative, monologate sau dialogate;
- 1.2** Prezentarea orală, pe baza unor repere date de profesor, a unor informații și a unor idei, exprimând opinii, emoții și sentimente prin participarea la discuții pe teme familiare, de interes sau pornind de la textele ascultate/citite;
- 1.3** Identificarea unor elemente paraverbale și nonverbale, în funcție de situația de comunicare;
- 1.4** Realizarea unei interacțiuni verbale cu doi interlocutori, folosind strategii simple de ascultare activă și manifestând un comportament comunicativ politicos față de interlocutor(i);
- 2.1** Identificarea informațiilor importante din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale;
- 2.2** Identificarea temei și a ideilor principale și secundare din texte diverse;
- 3.1** Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate;
- 3.3** Analizarea constantă a propriului scris/a unor texte diverse din punctul de vedere al corectitudinii, al lizibilității, al coerenței și al clarității;
- 4.1** Utilizarea achizițiilor sintactice și morfologice de bază ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă a intențiilor comunicative;
- 4.2** Aplicarea achizițiilor lexicale și semantice de bază, în procesul de înțelegere și de exprimare corectă a intențiilor comunicative;
- 5.1** Asocierea unor experiențe proprii de viață și de lectură cu acelea provenind din alte culturi.

	127
<i>Cuza-Vodă</i> – povestire populară	128
Personajul literar	131
Descrierea unui personaj, a unei persoane sau a unui animal	133
Elementele nonverbale și paraverbale ale comunicării	135
Substantivul	137
Articolul	139
Prepoziția	142
Substantivul – aplicații	143
Textul explicativ	144
Pronumele personal	147
Pronumele personal de politețe	149
Text și imagine – afișul	151
Adjectivul	153
Articolul demonstrativ	155
Adjectivul – aplicații	156
Textul narativ nonliterar. Participanți	157
Numeralul. Numeralul cardinal	159
Numeralul ordinal	161
Exerciții de redactare	163
Proiect tematic – <i>Ștefan cel Mare în imagini</i>	164
Recapitulare	166
Evaluare	169

6 Timpul legendelor**171**

- 1.1 Identificarea temei, a unor informații esențiale și de detaliu, a intențiilor de comunicare explicite și/sau a comportamentelor care exprimă emoții din texte narative, monologate sau dialogate;
- 1.2 Prezentarea orală, pe baza unor repere date de profesor, a unor informații și a unor idei, exprimând opinii, emoții și sentimente prin participarea la discuții pe teme familiare, de interes sau pornind de la textele ascultate/citite;
- 1.4 Realizarea unei interacțiuni verbale cu doi interlocutori, folosind strategii simple de ascultare activă și manifestând un comportament comunicativ politicos față de interlocutor(i);
- 2.1 Identificarea informațiilor importante din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale;
- 2.2 Identificarea temei și a ideilor principale și secundare din texte diverse;
- 2.4 Manifestarea interesului și focalizarea atenției în timpul lecturii unor texte pe teme familiare;
- 2.5 Observarea comportamentelor și a atitudinilor de lectură, identificând aspectele care necesită îmbunătățire;
- 3.1 Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate;
- 3.2 Redactarea, individual și/sau în echipă, a unui text simplu, pe o temă familiară, cu integrarea unor imagini, desene, scheme;
- 4.1 Utilizarea achizițiilor sintactice și morfologice de bază ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă a intențiilor comunicative;
- 4.5 Utilizarea competenței lingvistice în corelație cu gândirea logică/analogică, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții;
- 5.1 Asocierea unor experiențe proprii de viață și de lectură cu acelea provenind din alte culturi.

<i>La titanul Atlas</i> de Alexandru Mitru	172
Textul narativ literar. Timpul și spațiul	176
Textul narativ nonliterar. Timpul și spațiul	178
Ascultarea activă. Atenția și empatia	181
Predicatul verbal	183
Subiectul. Acordul predicatului cu subiectul	185
Atributul	187
Funcții sintactice – aplicații	189
Personajul în compuneri	191
Text și imagine – manualul	194
Proiect tematic – <i>O prietenie de legendă</i>	196
Recapitulare	197
Evaluare	200

7 Povestea continuă...**201**

Recapitulare finală. Textul literar narativ	202
Recapitulare finală. Textul literar descriptiv	206
Recapitulare finală. Textul nonliterar	208
Evaluare finală	210
Bun venit, vacanță!	212
Mic dicționar	214

Manualul este împărțit în șapte unități de învățare. Unitățile sunt împărțite în lecții (de predare-învățare, de recapitulare, de evaluare).

Explorează textul!

Realizezi activități care te ajută să înțelegi textele din lecții.

Exprimă-ți impresiile!

Îți exprimi impresiile asupra textelor studiate.

Exersează!

Aplici în activități variate ceea ce ai învățat.

Dovedește-ți creativitatea!

Acceptă provocarea și fii creativ/creativă!

Descoperă!

Afli lucruri noi în situații de comunicare variate.

În prima pagină a unității afli ce urmează să înveți.

Folosește-ți cunoștințele!

Arăți ceea ce știi rezolvând diferite exerciții.

IMPORTANT

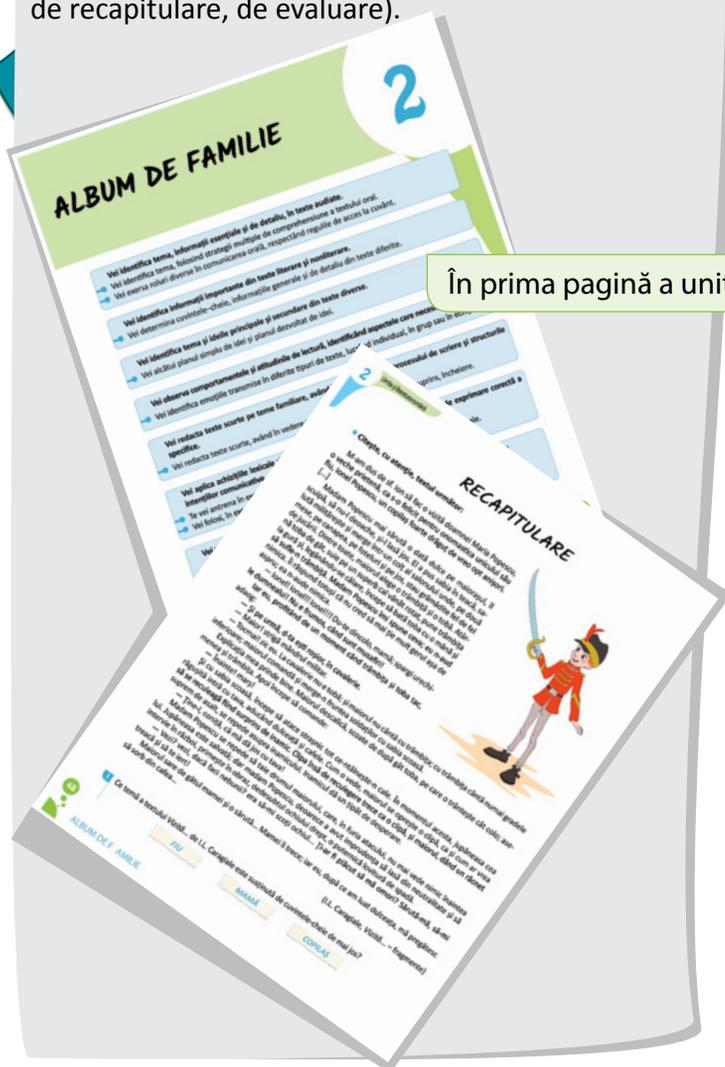
Aici îți sunt prezentate informațiile principale și sunt oferite exemple.

Recapitulare

Pregătește-te pentru evaluare, rezolvând exercițiile din *Recapitulare*.

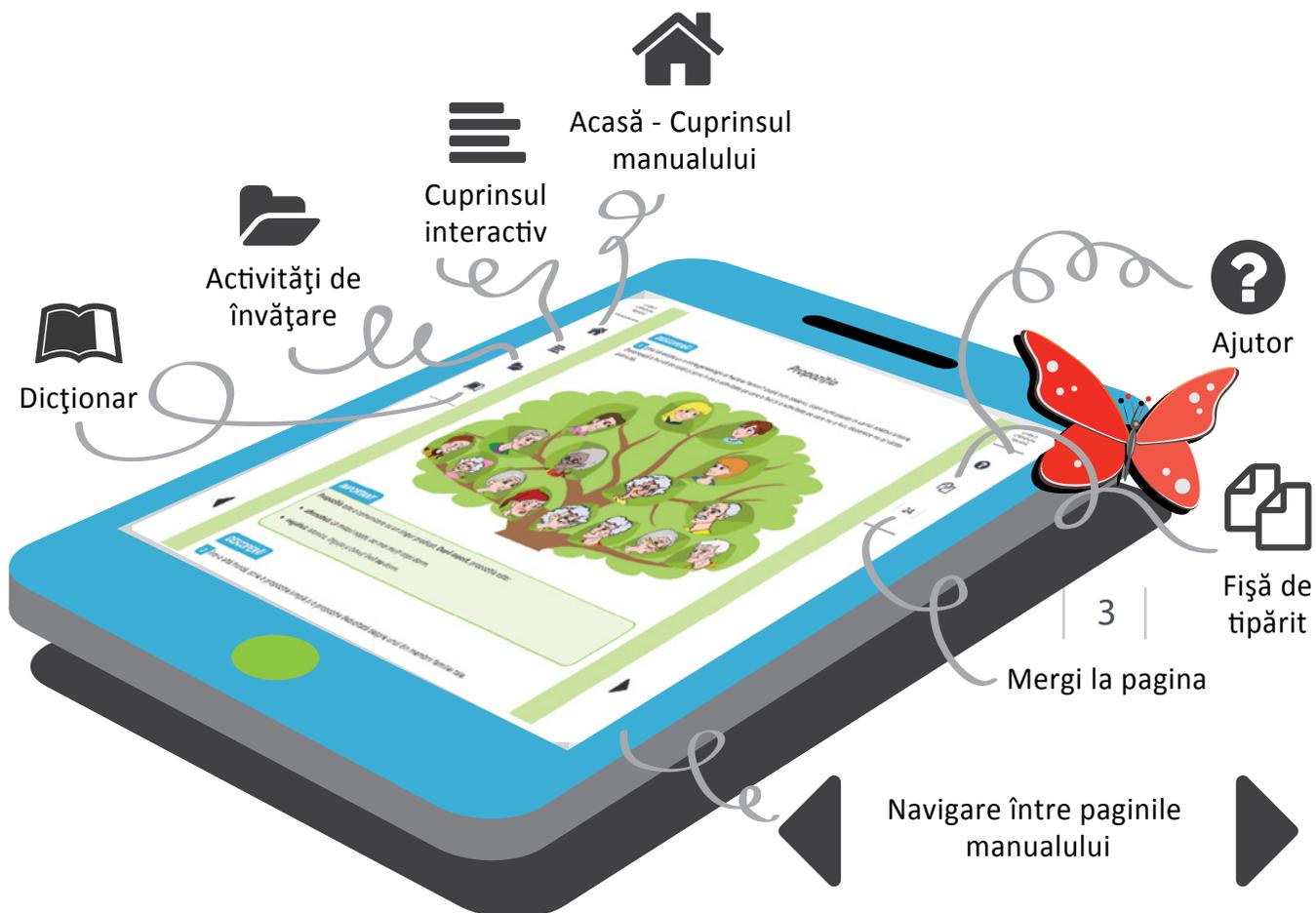
Evaluare

Proba de evaluare îți arată cât de pregătit/pregătită ești la acea unitate.

- Imagine în manualul digital
- Film sau animație în manualul digital
- Activitate interactivă în manualul digital

Porosteaa Unopee...

Bun venit în clasa a cincea!

La școală, dar nu rămânem acolo

de Marin Sorescu

Și, după atâta cultură generală, aș putea să nici nu vă mai duc la școală. Să vă las să treceți glonț pe lângă ea și să vă continuați viața la cinema. Sau să vă dau un certificat, din care să reiasă, clar, că sunteți mai deștepti decât, la un loc, un cal și-un țânțar. Că știți că răsare o stea doar atunci când n-are nor pe ea. Că ați primit

nota zece la mare și ați ajuns cu lecția dincolo de ninsoare. Totuși, este o chichiță¹: toate astea le-ați învățat ca pe «unde ești, Chimiță?».

E nevoie de o cretă, de niște caiete și de cerneală, din care, dacă ți le aruncă cineva înainte, iese o școală. Iat-o: dacă vă uitați bine peste jucării și păpuși, se și văd două sau trei uși. Printre coarnele de melci se mai zăresc încă douăzeci. Fiecare seamănă cu o carte. Trebuie să le deschizi și să le închizi tu singur pe toate.

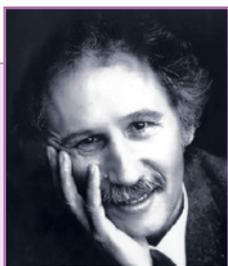
În clasă stau copiii atenți și se fac premianți ori repetenți. Primii clipesc din gene la tabla neagră, pe care sunt făcute fel de fel de desene. Ceilalți se uită mai pe îndelete la burete. Își aduc aminte că buretele l-au mai văzut undeva, așa că ei se gândesc la mare în continuare. Copii, aici o să aflați o mulțime de povești foarte frumoase despre munți, terase și case. Totul e să ascultați tăcând și să vorbiți în gând. Când veți auzi un clopoțel, după un ceas, să știți că vi s-a dat drumul și la glas. Puteți da fuga afară și acolo vă puteți juca. Ora este pentru învățat, iar recreația pentru uitat. Dacă voi n-ați uita așa de repede cunoștințele folositoare, recreația cred c-ar fi de-o zi. Dar iată, sună după zece minute și trebuie să alergați la locurile voastre foarte iute. Că urmează cine știe ce socoteală cu cine știe care portocală.

Cu cât crește un om când se ridică în picioare? (Asta se numește adunare.) Unde se duce ursul după ce nu găsește miere? (Asta se cheamă scădere.)

Și, tot așa, venind și plecând, învățând și uitând și iar învățând, o să vă pomeniți că știți pe dinafară școală după școală. Asta puteți s-o observați singuri, uitându-vă nu în alte părți, ci în cărți.

Cărțile or să fie tot mai mari, iar pozele lor tot mai mici, întâi ca niște păpuși, apoi ca niște furnici.

Când nu veți mai vedea nici o poză în nici o carte, să știți că ați ajuns cu învățatul și cu uitatul foarte departe.

Marin Sorescu (1936-1996) a fost un poet, dramaturg și prozator român, în opera căruia copilăria a ocupat un loc aparte, așa cum demonstrează volumele *Unde fugim de-acasă?* sau *Diligența cu păpuși*. Printre cele mai importante lucrări ale sale se numără *Singur printre poeți*, *Suflete*, *bun la toate*, *La lilieci* și piesa de teatru *Iona*.

¹ **chichiță**, *chichițe*, s. f. (aici) Șiretlic, vicleșug (prin care cineva încearcă să scape dintr-o încurcătură).

I. Altfel de jurnal de vacanță

- 1 Scrie, folosind toate literele din alfabet, ce ai învățat în vacanța de vară, fără manual și caiet. Dacă simți că în adâncul tău stă ascuns un poet nedescoperit, poți da răspunsurile în versuri, după modelul chiar aici oferit: Privind cerul, am învățat că răsare o stea doar atunci când n-are nor pe ea.
- 2 Povestește oral o întâmplare haioasă, petrecută în călătorii sau acasă. Și, pentru că sigur îți place să desenezi oameni, străzi și albine, adaugă o imagine sugestivă, făcută de tine.
- 3 Dar la jocuri ai participat? Sigur că da... nici nu mă așteptam la altceva. Prezintă un joc preferat, cu voce tare (nu contează dacă te-ai jucat în curte, la munte sau la mare).
- 4 Au prezentat mai mulți colegi? Foarte bine! Jocurile nu sunt niciodată prea puține. Alegeți unul la care să participați toți și realizați-l în clasă sau afară. Numai s-aveți grijă să nu se facă seară!

II. La școală, dar nu rămânem acolo

- 5 Folosește creioane, carioci sau chiar nițică cerneală și desenează o școală. Stai puțin! Nu o școală oricare – pentru că doar nu-ți plac lucrurile făcute la întâmplare – ci una exact așa cum ai visat, numai bună de învățat.
- 6 Privește în jur, în noua ta clasă. Știu că tot te gândești la vacanță... lasă, lasă! Nu-i nimic! Și copiii din text își aduc aminte că buretele l-au mai văzut undeva, așa că ei se gândesc la mare în continuare. Observă în jur o persoană, un obiect, o nuanță și scrie prin ce nume îți amintește de vacanță.
- 7 😊 Poate echipa ta s-a schimbat un pic: ai colegi și profesori noi... și nici tu nu mai ești chiar așa mic. E important să-i cunoști ca pe niște prieteni buni, pentru că împreună veți face tot felul de minuni.
😊 Câte doi, în perechi, vă veți privi atent, din tălpi până la urechi. Apoi veți nota o scurtă descriere a persoanei din fața voastră: despre privirea sa căpruie sau albastră, despre zâmbetul blând sau năzdrăvan... niciun detaliu nu va fi scris în van.
- 8 Citește în text despre pauze. (Știu, știu, acum urmează aplauze!) E ceva ce nu înțeleg, oricât aș vrea: cum adică recreația... este pentru uitat? Te rog să-mi explici în scris, neapărat!
- 9 Ai observat și tu cum cărțile pe care le citești sunt din ce în ce mai mari, iar pozele lor tot mai mici, întâi ca niște păpuși, apoi ca niște furnici? Hai, spune-mi care e cartea ta preferată și explică în caiet și de ce, de îndată!

III. Până la vacanța următoare

- 10 Toți începem anul școlar cu speranță, până la următoarea vacanță. Te rog, completează pe caiet enunțurile următoare cu toate speranțele tale:
Mi-aș dori ca doamna profesoară/domnul profesor de limba și literatura română să fie
În ce mă privește, aș vrea să reușesc Cât despre colegi, sper să poată
- 11 Pe negândite, vei ajunge în clasa a șasea cu bine. Scrie un bilețel pentru tine, un mesaj despre cum te simți acum, la început de drum. Pune-l deoparte și recitește-l când ajungi la sfârșit de carte și la început de vară. Dar, până una-alta, fugi la joacă, afară!

Recapitulare inițială. Textul literar

Cartea cu Apolodor

de Gellu Naum

65

Pe coasta Golfului Terror
S-a adunat, cu mic, cu mare,
Tot neamul lui Apolodor.

Și l-au primit, la debarcare,
Bunicul Apolodorin
(Cel mai în vârstă pinguin)
Și mama, Apolodorica
(O pinguină, atâtica...),
Și tata, Apolodorel
(Un pinguin mărunț și chel),
Și unchiul Apolodorini
Și neamurile, și vecinii...

Și au cântat cu toți, în cor,
Iar pe deasupra tuturor
Și-a risipit Apolodor
În triluri lungi, răsunătoare,
Superba-i voce de tenor.
Și-a fost o mare sărbătoare
Pe coasta Golfului Terror...

66

Cum s-a simțit Apolodor
Pe gheața Golfului Terror?

Era un frig, îngrozitor,
Mai frig ca-n orice răcitor,
Un ger tăios ca un cuțit
Și-un viscol nemaipomenit,
Iar el se prăpădea de dor.

Își amintea Apolodor
De foștii lui colegi din cor
Și parcă-îi vedea în față:
Da, iepurele Buză-Lată
Îl îmbia cu o salată
Și Tiț zâmbea pe sub mustață,
Cămila Suzi, ca o mamă,
Îl învăța o nouă gamă
Și Ursul îl poftea la mure
Atunci culese din pădure
Și îi dădea Ariciul ace
Și ghemotoace, să se joace...

Și parcă i se năzărea
Ca mai încolo, pe ghețar,
Maestrul Domilasolfa,
În haina lui de catifea,
Cu notele în buzunar,
Ședea întins pe canapea
Și îi zâmbea, și-l întreba
— Ți-e dor de noi, Apolodor?...

67

Pe gheața Golfului Terror
 Ofta, ofta Apolodor
 Iar tata, Apolodorel,
 Și unchiul, Apolodorini,
 Și neamurile și vecinii
 Ședeau grămadă lângă el
 Și-l îmbiau cu zeci de pești:
 — Ia-i, dragă, dacă ne iubești...
 — Nu mai fi trist, Apolodor...
 — Ți-i dăm pe toți, dacă zâmbești...

Dar el ofta, ofta de zor:
 — Aș vrea să plec la București...

68

Și-a stat de-a chibzuit puțin
 Bunicul Apolodorin
 (Cel mai în vârstă pinguin),
 Apoi a spus: - Eu nu te țin,
 Căci dorul e un mare chin.
 Decât să stai și să jelești
 Aicea, mistuit de dor,
 Mai bine pleci la București.
 Și a plecat Apolodor...

- 1 **Lucrați în echipă!** Citiți, pe roluri, strofele citate din poezia *Cartea cu Apolodor* de Gellu Naum, folosind o intonație adecvată.
- 2 Ce simți când citești poezia? Desenează simbolul potrivit.
- 3 Răspunde la întrebări:
 - a) Cine este Apolodor?
 - b) Unde îl întâmpină întregul neam?
 - c) Care sunt membrii familiei lui Apolodor?
 - d) Cum este vremea în golf?
 - e) Din ce cauză este trist Apolodor?

- 4 Notează gradele de rudenie și caracteristicile personajelor menționate, după model:

Bunicul › *Apolodorin* › *cel mai în vârstă pinguin*
 › *Apolodorica* ›
 › *Apolodorel* ›

- 5 Desenează un tabel asemănător și completează cu informațiile corespunzătoare din text:

Cine?	Ce face?
<i>iepurele Buză-Lată</i>
....	<i>zâmbea pe sub mustață</i>
....	<i>îl învăța o nouă gamă</i>
<i>ursul</i>
....	<i>îi dădea ace și ghemotoace, să se joace</i>
<i>Maestrul Domilasolfa</i>

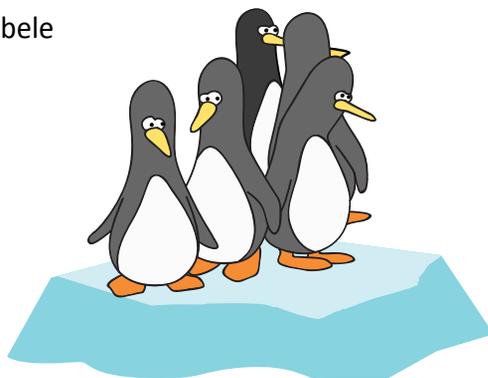
- 6 Transcrie din poezie câte două versuri care exprimă:
 - ceea ce simte Apolodor;
 - ceea ce face Apolodor.

- 7 Imaginează-ți că ești Apolodor. Răspunde, într-un enunț, la întrebarea Maestrului Domilasolfa.
- 8 Găsește un alt titlu potrivit poeziei și notează-l pe caiet.
- 9 Scrie un text, de 4-6 rânduri, în care să îl prezinți pe Apolodor. Vei avea în vedere următorul plan:
- să precizezi cine este și cu ce se ocupă;
 - să stabilești trăsăturile fizice și sufletești ale personajului;
 - să îți exprimi părerea despre acesta.
- 10 Desparte în silabe cuvintele: *pinguin, neamurile, zâmbești*.
- 11 Scrie cuvinte cu același înțeles pentru termenii: *frig, zâmbea, trist*.
- 12 Alcătuieste enunțuri cu ortogramele *dea/de-a, mai/m-ai, ia/i-a*.
- 13 Identifică, oral, toate cuvintele care rimează, din a cincea strofă. Alege substantivele și precizează genul și numărul acestora.

- 14 **Lucrați în pereche!** Transcrieți versurile de mai jos, trecând verbele la timpul prezent:

*Pe gheața Golfului Terror
Ofta, ofta Apolodor
Iar tata, Apolodorel,
Și unchiul, Apolodorini,
Și neamurile și vecinii
Ședeau grămadă lângă el
Și-l îmbiau cu zeci de pești...*

Faceți schimb de caiete și verificați dacă ați scris corect.

- 15 Notează în caiet ce părți de vorbire reprezintă fiecare dintre cuvintele subliniate, din versurile:
*Cămila Suzi, ca o mamă,
Îl învăța o nouă gamă.*
- 16 Scrie un enunț în care unul dintre cuvintele de la exercițiul anterior să fie numeral.
- 17 Transformă următoarele propoziții dezvoltate în propoziții simple:
- a) *Cum s-a simțit Apolodor
Pe gheața Golfului Terror?*
- b) *Și Ursul îl poftea la mure
Atunci culese din pădure*
- 18 Imaginează-ți că îl întâlnești pe Apolodor, în călătoria sa către București. Creează un text cu titlul *Un călător misterios*, în care să povestești ce se întâmplă. Respectă următoarele cerințe:
- folosește verbe la persoana I;
 - scrie cel puțin zece enunțuri;
 - textul cuprinde părțile unei compuneri: introducere, cuprins și încheiere.
- 19 **Lucrați în echipă!**
- a) Realizați o invitație la un spectacol de circ, a cărui vedetă este Apolodor. Veți avea în vedere următoarele:
- spectacolul va avea loc pe 22 noiembrie;
 - invitația îi este adresată unchiului Apolodorini, care locuiește în Golful Terror.
- b) Ilustrați textul cu un desen reprezentativ.
- c) Așezați invitația într-un plic și completați datele necesare.

Recapitulare inițială. Textul nonliterar

Pinguinii

Pinguinii reprezintă o specie de păsări marine, care nu pot zbura. Trăiesc numai în Emisfera Sudică, unde se regăsesc 17-20 de rase. Cea mai răspândită rasă este Pinguinul Imperial, exemplarele adulte atingând 1,1 metri și cântărind 35 de kilograme. Cea mai mică rasă este Micul Pinguin Albastru, care are în jur de 40 cm și cântărește aproximativ 1 kilogram. Pinguinii sunt adaptați la viața acvatică, putând să rămână în apă 18 minute.

Acestor păsări le țin de cald două straturi de pene scurte și îndesate și stratul de grăsime de sub piele. Dacă nu pot să zboare, pinguinii sunt, în schimb, foarte buni înotători și scufundători. Își folosesc aripile rigide și înguste ca înotătoare. Ei plonjează¹ în mare de pe terase sau stânci și înoată foarte repede sub apă, dirijându-se cu picioarele și coada, prinzând pești, calamari² și krill³ cu ciocurile. Ies adesea rapid din apă pentru a lua o gură de aer. Deplasarea prin aer se face cu viteze de până la 25 km/h. Uneori, pinguinii înoată încet la suprafață, cu gâturile întinse în sus, ca rațele sau găștele.

Pinguinii Regali și cei Imperiali nu își construiesc cuiburi, depunându-și ouăle direct pe pământ sau gheață. Pinguinii sunt organizați în colonii – locuri zgomotoase unde sute de exemplare se adună. În ciuda aglomerației, fiecare pinguin își recunoaște perechea sau puiul, strigându-l și identificându-i țipătul.

(adaptare după www.ipedia.ro)

1 Completează, în caiet, enunțurile următoare, cu informațiile din text:

- Pinguinii reprezintă o specie de
- Aceștia trăiesc doar în, unde se regăsesc rase.
- Cea mai răspândită rasă este
- Cea mai mică rasă este
- Pinguinilor le țin de cald
- Aceste păsări folosesc aripile rigide și înguste drept
- Pinguinii sunt organizați în

2 Răspunde, în scris, la următoarele întrebări:

- Ce dimensiuni pot atinge Pinguinul Imperial și Micul Pinguin Albastru?
- Unde își depun ouăle Pinguinii Regali și Imperiali?
- Ce reprezintă coloniile de pinguini?
- Cum își recunosc pinguinii perechea sau puiul?

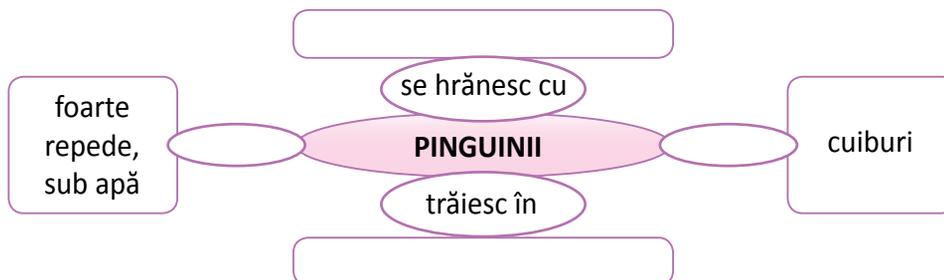
¹ **plonja**, *plonjez*, vb. A sări în apă, efectuând un plonjon; a se lăsa la fundul apei, a se scufunda.

² **calamar**, *calamari*, s.m. Moluscă asemănătoare cu sepie, cu înotătoarele scurte și triunghiulare, având în jurul gurii zece tentacule.

³ **krill** s. m. Mic crustaceu comestibil, din apele arctice.

- 3 Alege varianta potrivită/variantele potrivite și notează răspunsul în caiet:
- A. Pinguinii pot să rămână în apă...
- 30 de minute.
 - 18 minute.
 - câteva ore.
- B. Aceste păsări...
- înoată foarte bine.
 - nu înoată bine.
 - se scufundă cu ușurință.
 - nu se pot scufunda.
- C. Pinguinii ies adesea rapid din apă pentru...
- a vedea dacă se apropie vreun animal de pradă.
 - a se orienta.
 - a lua o gură de aer.
- D. Deplasarea prin aer se face cu o viteză de până la...
- 10 km/h.
 - 25 km/h.
 - 29 km/h.
 - 52 km/h.

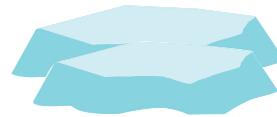
- 4 Desenează **ciorchinele** următor și completează-l cu informațiile identificate în text:

- 5 Desparte în silabe cuvintele: *plonjează, mare, înoată*.
- 6 Scrie cuvinte cu înțeles opus celui din text pentru: *rapid, construiesc, zgomotoase*.
- 7 Alcătuește propoziții cu ortogramele *sar/s-ar, sau/s-au, la/l-a*.
- 8 Citește enunțul de mai jos, apoi scrie informațiile corespunzătoare:

Ei plonjează în mare de pe terase sau stânci.[...] Deplasarea prin aer se face cu viteze de până la 25 km/h.

- a) = exprimat prin pronume, genul, numărul
- b) plonjează = exprimat prin, timpul, persoana, numărul
- c) deplasarea = exprimat prin, genul, numărul
- d) = predicat exprimat prin, timpul, persoana, numărul
- 9 Scrie substantivele din propoziția următoare la singular: *Uneori, pinguinii înoată încet la suprafață, cu gâturile întinse în sus, ca rațele sau găștele*.
- 10 **Lucrați în pereche!**
- a) Unul dintre voi adresează întrebări de tipul: *Cine?, Ce?, Unde?, Când?, Cum?, De ce?*. Celălalt răspunde, pe baza informațiilor din textul citit.
- b) Inversați rolurile.
- 11 Imaginează-ți că ai ajuns la Polul Sud și observi o familie de pinguini albaștri. Scrie o compunere, care să conțină cel puțin zece enunțuri, cu titlul *Împărăția de gheață*. Respectă următoarele cerințe:
- descrie peisajul pe care îl vezi, cu ajutorul adjectivelor și al substantivelor;
 - prezintă mișcările pinguinilor, cu ajutorul verbelor;
 - exprimă-ți sentimentele trezite de spectacolul naturii, folosind persoana I;
 - textul conține toate părțile unei compuneri: introducere, cuprins și încheiere.

ALBUM DE FAMILIE

2

Vei identifica tema, informații esențiale și de detaliu, în texte audiate.

- Vei identifica tema, folosind strategii multiple de comprehensiune a textului oral.
- Vei exersa roluri diverse în comunicarea orală, respectând regulile de acces la cuvânt.

Vei identifica informații importante din texte literare și nonliterare.

- Vei determina cuvintele-cheie, informațiile generale și de detaliu din texte diferite.

Vei identifica tema și ideile principale și secundare din texte diverse.

- Vei alcătui planul simplu de idei și planul dezvoltat de idei.

Vei observa comportamentele și atitudinile de lectură, identificând aspectele care necesită îmbunătățire.

- Vei identifica emoțiile transmise în diferite tipuri de texte, lucrând individual, în grup sau în echipă.

Vei redacta texte scurte pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice.

- Vei redacta texte scurte, având în vedere părțile componente: introducere, cuprins, încheiere.

Vei aplica achizițiile lexicale și semantice de bază, în procesul de înțelegere și de exprimare corectă a intențiilor comunicative.

- Te vei antrena în exerciții de utilizare corectă a normelor gramaticale, fonetice și lexicale.
- Vei folosi, în exerciții diverse, categoriile semantice: sinonime, antonime, câmpul lexical.

Vei respecta convențiile ortografice și ortoepice în utilizarea structurilor fonetice, lexicale și sintactico-morfologice în interacțiunea verbală.

- Te vei antrena în exerciții diverse urmărind respectarea normelor limbii standard.
- Vei utiliza semnele de punctuație și de ortografie, în enunțuri diferite.

Vei utiliza competențele lingvistice în corelație cu gândirea logică/analogică, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții.

- Vei utiliza, în contexte potrivite, unele cuvinte ale căror sensuri sau forme s-au schimbat în timp.

La Medeleni

de Ionel Teodoreanu

Dănuț știa de ce dormea Ali pe covor în odaia lui, în loc să doarmă afară, în pridvor¹. Dar nimeni nu trebuia să știe nici ce știa Dănuț, nici că Ali sforăia în odaia lui, încolăcit pe covor ca un continent de purici. La drept vorbind nici lui Dănuț nu-i prea venea la îndemână să știe ce știa, fiindcă știind, frica de noapte și singurătate, nenumită, îl privea gata să vie, ca cineva strigat pe nume.

— Hai să mă dezbrac, se îmbărbăta Dănuț, sculându-se zgomotos de pe pat.

Începu să-și scoată hainele, cu mișcările factive² ale actorilor când reproduc pe scenă gesturile mici de toate zilele. Din odaia Olguței răsunară moi bufnituri de perne și râsete de două glasuri.[...]

...Olguța!... Olguța e sora lui!... De ce?... Fiindcă și ea e a tatei și a mamei... Nu se poate!... Olguța e a mamei, și Dănuț al tatei... Mama e femeie... Cum poate să facă o femeie un băiat!... Atunci tata l-a făcut pe Dănuț?... Bine, da motanii nu fac pui; numai pisicile fac!... Asta-i altceva!... Nu spune mama că Dănuț e băiatul ei? Oare mama spune minciuni?... De ce e mama femeie?...

Are păr lung?... Tata are musteți!... Mama are rochie!... Și tata ar putea să-și puie rochie!

Închipuindu-și-l în rochie, Dănuț zâmbi.[...]

Cum poate oare să vorbească tata un ceas în șir fără să cetească?... Oare învață pe de rost? Nu se poate!... Numai poeziile se pot învăța pe de rost!... Tata e foarte deștept... de asta poate vorbi un ceas!... Și Olguța e foarte deșteaptă...

Dănuț se teme de Olguța... El e premiant întâi, dar Olguța e foarte deșteaptă... Cu ea nu se poate pune... Oare Dănuț îi prost?... Așa crede Olguța, da' nu-i adevărat!... Cum poate să fie Dănuț prost, când Dănuț vede cum e Olguța și cum e el singur!... El nu poate vorbi ca Olguța... Atunci?... Asta-i altceva! Dănuț știe că nu-i prost fiindcă el are turbinca³ lui Ivan... Olguța nu știe că Dănuț e deștept... chiar foarte deștept!... Dacă-ar asculta Olguța ce gândește Dănuț!... Ce păcat!... Cu Olguța poate vorbi numai. Dănuț se privi deodată în oglindă... El vorbea sau altcineva?... [...]

— Ce-i asta, Dănuț? În loc să dormi te uiți în oglindă? Ia, mă rog!

¹ **pridvor**, *pridvoare*, s. n. Galerie exterioară deschisă (mai rar închisă), cu acoperișul sprijinit de stâlpi, așezată în partea din față a unei clădiri sau de jur împrejurul ei; cerdac.

² **factic**, -ă, *adj.* Referitor la acțiunea de a crea, a alcătui, a forma.

³ **turbincă**, *turbinci*, s. f. (învechit) Sac soldătesc pentru merinde (trimitere la povestea „Ivan Turbincă” de Ion Creangă).

Doamna Deleanu, în chimono⁴, făcea rondul de noapte, pe tăcute, ca toți cei care-l fac.

— Te-ai spălat pe dinți?

— M-am spălat.

— Mânile ți-s curate?... Ia să văd... Dănuț – Dănuț! Pentru ce-s făcute periile de unghii?

„Pentru mata, mamă, ar fi răspuns Olguța”, gândi Dănuț, roșindu-se.

— Să vii mâne dimineață să-ți tai unghiile. Ai auzit?

— Am auzit.

— Și-acuma culcă-te... Dănuț! Da' asta ce mai e? În mărmuri doamna Deleanu, descoperindu-l pe Ali... Marș, Ali! [...]

— Ce cauță dumnealui aici?

— A venit singur, mamă!

— Cred, bine! Asta mai lipsea!... De ce nu l-ai dat afară?

— ...Am uitat.

— Noroc că mi-am adus eu aminte!... Da tu ce cauți aici??

— N-aveam chibrituri, mamă!...

Capul Olguței răsărise atent, prin crăpătura ușii care dădea în antret⁵.

— Umbli cu picioarele goale? Olguța!

— Nu-mi găsesc papucii! Am să-i arăt eu Anicăi! (*n.a. servitoarea familiei Deleanu*)

— Ba te poftesc să te culci!

— Ce cauți la mine în odaie? se oțărî Dănuț.

— Eu vorbesc cu mama! Asta-i casa mamei. De ce n-o dai afară pe mama?

— Olguța, lasă-l în pace!

— Mamă, l-ai dat afară pe Ali?

— De asta ai venit!... Hai la culcare! Repede, Olguța!

— Mamă, câinii fac ploșnițe?

— Ce? Ai găsit ploșnițe? se spăimântă doamna Deleanu.

— Nu! Da-ntreb așa!

— Olguța, ai să mă-nnebunești!

— De ce, mamă dragă?

— Te rog, lasă-l pe Dănuț să doarmă!

— Eu nu-l las? El nu mă lasă pe mine!

— Olguța!

— Iaca mă duc... Mamă dragă, tare-ți șade bine în chimono!

Doamna Deleanu întoarse capul spre fereastră, să-i zboare râsul acolo de unde răsar fluturii.

— Noapte bună, Dănuț!

Îl sărută pe frunte, stinse lumânarea și ieși lăsându-l pe Dănuț cu lumina lunii... [...]

⁴ **chimono**, *chimonouri* s.n. Halat cu mâneci foarte lungi (folosit ca îmbrăcăminte mai ales în Japonia).

⁵ **antret** = **antreu**, *antreuri*, s. n. Prima încăpere a unei locuințe, în care se intră venind de afară; vestibul.

Olguța lăsa lingura în gavanoș⁶, gavanoșul îl vârî în sobă. Monica se vârî în pat. Hotărâtă, Olguța porni spre ușa dintre odaia lor și a lui Dănuț, de unde răsunau bocăniturile.

- Cine-i acolo?
- Eu.
- Cine, eu?
- Eu, fratele tău.
- Nu cred!
- Dacă-ți spun!
- Și ce vrei?
- Să-ți spun ceva.
- Spune.
- Deschide ușa.
- Pentru ce?
- Ca să-ți spun.
- Și ce-mi dai dacă deschid?
- Spune tu, ce vrei?

Olguța se-ncruntă. Nu mai înțelegea nimic.

- Olguța, nu deschide! o îndemnă tainic Monica.
- De ce să nu deschid?
- Deschide, Olguța, răsună tare și grăbită vocea lui Dănuț.
- Să-mi dai pușca ta.
- Ți-o dau!
- Jură-te.
- Spun pe onoarea mea.
- Spune: jur.
- Deschide, Olguța. Jur pe onoarea mea.

Olguța răsuci cheia, apăsă clanța și brusc deschizând, răsări în prag.

- Unde-i pușca?
- Ia-o.

Olguța desprinse pușca, nelăsându-l pe Dănuț să încalce hotarul.

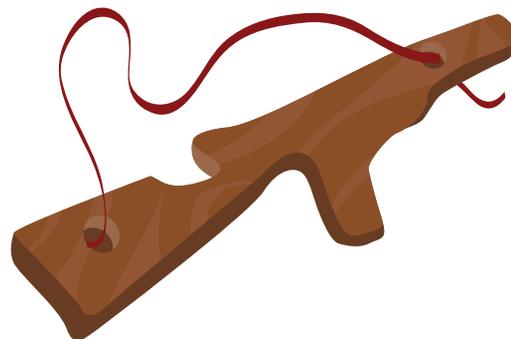
- Buftea⁷! îl încercă ea, înarmată cu pușca.
- Poți să-mi spui! Nu mă supăr.
- Atunci nu-ți mai spun.
- Cum vrei tu.
- Da tu ce vrei?
- Olguța... vreau să mă împac.
- Vrei să te-mpaci?
- Da.
- Spui drept?
- Spun drept.
- Atunci intră.

Dănuț respiră.

- Monica, și cu tine vreau să mă împac.
- Ce bine-mi pare, Dănuț. Hai să ne sărutăm.

Se sărutară entuziasmați: Dănuț în vânt, din grabă, Monica-l sărută pe nas, din greșală.

- Ce facem? se-ntrebă Olguța.

⁶ gavanoș, gavanoase, s. n. Borcan (pentru dulceață).

⁷ buftea s. m. Calificativ dat unui adult sau unui copil plinuț.

- Dă-i și lui, Olguța, cercă s-o înduplece Monica.
- Tu zici să-i dau?
- Da, Olguța, de ce să nu-i dai?
- Ce vrei să-mi dai? se neliniști Dănuț.
- Da' juri? interveni Olguța.
- Da n-am jurat?
- Pentru pușcă!
- Bine, jur!
- Zi după mine: Mă jur...
- Copii, voi nu dormiți? Întrebă din capătul antretului doamna Deleanu, pentru a doua oară.
- Monica, spune tu că dormim; pe tine te crede.
- ...încă nu, tante Alice.
- Noapte bună, Monica. Să știi că te-aud, Olguța!
- Mă jur... Hai, Olguța! Începu Dănuț în șoaptă.
- Așteaptă să găsesc!... să am crampe.
- ...să am crampe...
- Olguța, asta nu-i jurământ, asta-i blestem! se înfricoșă Monica.
- Da? Foarte bine. Zi după mine... Ce-am spus?
- Să am crampe... se strâmbă binevoitor Dănuț.
- ...și să stau în pat toată vacanța...
- ...și să stau în pat toată vacanța...
- ...și să mă puie doctorul la dietă...
- ...și să mă puie doctorul la dietă... se îngrijoră Dănuț.
- ...fără de dulciuri...
- ...fără de dulciuri... oftă el amar.
- ...dacă oi spune cuiva...
- ...dacă oi spune cuiva...
- ...ce-are să-mi arate...
- ...ce-are să-mi arate...
- ...Olguța...
- ...Olguța...
- Amin!
- Bagă de seamă!... Și-acum, poftim pușca înapoi.
- De ce, Olguța?
- E pușcă de copil! Mie nu-mi trebuie!
- N-o primesc. Am dat-o.
- Atunci o țin pentru Monica... Ai s-o pui în patul păpușilor. Auzi, Monica?

păpușilor. Auzi, Monica?

Albi pelerini ai căilor de lună pe covoare, trei copii desculți, în lungi cămeși de noapte — unul cu cozi blonde, doi cu plete brune — poposiră în jurul unui gavanos cu dulceață. Și toți trei mâncau din aceeași lingură, sub privirea aceeași bune, din dulceața aceluiași uriași — jos, pe covor.

Ionel Teodoreanu (1897-1954) a fost romancier și avocat român.

A scris peste 20 de cărți în proză, dar cea mai cunoscută lucrare a sa este romanul *La Medeleni*, compus din trei volume: *Hotarul nestatornic*, *Drumuri și Între vânturi*. Printre scrierile sale se numără și *În casa bunicilor*, *Ulița copilăriei*, *Lorelei*.

EXPLOREAZĂ TEXTUL!

- 1 Cine este autorul și care este titlul textului?
- 2 Cine sunt membrii familiei Deleanu?
- 3 În ce moment al zilei se petrec evenimentele?
- 4 Identifică oral în textul citat:
 - a) enunțul în care Dănuț își exprimă opinia despre sora lui;
 - b) replica Olguței în care îi face un compliment doamnei Deleanu;
 - c) replicile care alcătuiesc jurământul lui Dănuț.
- 5 Completează, pe caiet, următoarele enunțuri cu informații ce reies din text:
 - Pe covorul din odaia lui Dănuț doarme
 - Motivele amânării somnului sunt
 - Doamna Deleanu verifică dacă Dănuț
 - Monica și Olguța acceptă să-i ofere și lui Dănuț
- 6 Alege varianta corectă.

<p>a) Ali ar fi trebuit să doarmă...</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ în antret. ○ în pridvor. ○ în camera lui Dănuț. <p>b) Olguța nu-și găsește...</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ papucii. ○ pantofii. ○ sandalele. 	<p>c) Dănuț bate la ușa camerei fetelor pentru că vrea...</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ să mănânce dulceață. ○ să se împace cu ele. ○ să-și ceară scuze. <p>d) Olguța îi înapoiază pușca de jucărie fratelui ei pentru că...</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ este prea mică. ○ este prea veche. ○ este pentru copii.
--	--

EXPRIMĂ-ȚI IMPRESIILE!

- 7 Ce atmosferă creează textul citat? Alege una dintre următoarele variante:

veselă

tensionată

jucăușă

optimistă

plictisitoare

terifiantă

- 8 Argumentează-ți alegerea prin referire la două secvențe din text.

- 9 Explică oral care este diferența între modul în care se vede Dănuț pe sine și felul în care îl vede Olguța.
- 10 Tu cum îl vezi pe Dănuț? Desenează, pe caiet, două flori asemenea celor de mai jos. Scrie, pe fiecare dintre petalele primei flori, câte un cuvânt care să-l caracterizeze pe băiat. Găsește o caracteristică a lui care te reprezintă și pe tine și notează-o pe o petală a florii tale. Completează și restul petalelor cu trăsături care crezi că te definesc.

- 11 Completează, în caiet, enunțurile următoare, pentru a-ți exprima impresiile despre text:
- Personajul meu preferat din *La Medeleni* este pentru că
 - Momentul care mi-a plăcut cel mai mult a fost cel în care deoarece
 - O situație în care eu aș fi procedat altfel decât personajele a fost Eu aș fi
 - Mi-aș fi dorit să aflu mai multe despre

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

PORTOFOLIU

- 12 *Familia este aceea care face ca omul să treacă de la egoism la altruism*, scria Auguste Comte. Povestește, în 10-15 rânduri (100-150 de cuvinte), o întâmplare din viața ta de familie care să ilustreze această afirmație. Folosește un desen sau un colaj făcut de tine pentru a o ilustra. Găsește un titlu potrivit pentru această istorisire.
- 13 Care este sentimentul care se desprinde din lucrarea ta? Notează-l. Ce culoare i s-ar potrivi? Realizează un desen care să ilustreze acest sentiment, folosind culoarea aleasă.
- 14 Scrie câteva rânduri adresate unuia dintre personajele din *La Medeleni*. Ce-ți inspiră această persoană? Ce ai vrea să-i spui?

Cuvinte-cheie. Temă

DESCOPERĂ!

1 Care dintre aspectele vieții enumerate mai jos crezi că se regăsesc în fragmentul citat din romanul *La Medeleni*?

COPILĂRIA

FAMILIA

NATURA

TIMPUL

IUBIREA

LECTURA

CUNOAȘTEREA

- 2 Identifică cel puțin câte două cuvinte potrivite fiecărui aspect ales mai sus.
- 3 Scrie numele unui alt text citit de tine și al unui film sau desen animat care să aibă un subiect asemănător.

IMPORTANT

Tema este un aspect general din viață, evocat artistic într-o operă literară, spre exemplu: *copilăria, familia, natura, timpul, iubirea, istoria, cunoașterea*. Pentru a reda o temă, autorul folosește cuvinte strâns legate ca sens de tema respectivă, care apar frecvent pe parcursul textului. Acestea se numesc **cuvinte-cheie**.

EXERSEAZĂ!

4 a) Citește cu atenție textele de mai jos.

A

Dragă-mi este dragostea,
mare face inima,
mare pe cât lumea-zare,
mică pe cât lacrima.

(Lucian Blaga, *Catrenele dragostei*)

B

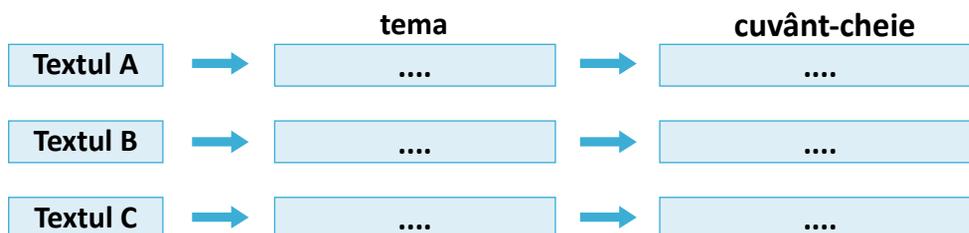
Vesela verde câmpie acu-i tristă, veștejită,
Lunca, bătută de brumă, acum pare ruginită;
Frunzele-i cad, zbor în aer, și de crengi se dezlipesc,
Ca frumoasele iluzii dintr-un suflet omenesc.

(Vasile Alecsandri, *Sfârșit de toamnă*)

C

Când eu aveam 12 ani, cam cât ai tu acum, dintre toate distracțiile, cel mai grozav mi se părea cititul. Distracție, da! să nu crezi că m-a luat gura pe dinainte și nici nu te grăbi să mă compătimentești, de parcă nu ar fi fost altele! Erau acolo, în citit vreau să zic, și jocuri, era și conversație, era și umor, era și provocare (ca la jocul adevărului), erau și scene, ca într-un film (imaginile le inventam eu), erau și prieteni, erau și nesuferiții ăia care dau sare și piper lumii, erau tot felul. (Simona Popescu, *Leagănul pisicii*)

b) Completează, pe caiet, schema alăturată pentru textele de la punctul a);

c) Explică ce semnificație atribui cuvintelor-cheie identificate la punctul b).

Idee principală. Idee secundară

DESCOPERĂ!

- 1 Recitește din textul *La Medeleni* fragmentul cuprins între: *Dănuț știa râsete de două glasuri.*
- 2 Răspunde la următoarele întrebări:
 - Despre cine este vorba în fragmentul indicat la exercițiul 1?
 - Unde se află personajul?
 - Ce face el?
- 3 Scrie un enunț care să cuprindă răspunsurile la întrebările de mai sus.

IMPORTANT

Ideea principală concentrează informația dintr-un fragment al textului.

DESCOPERĂ!

- 4 Recunoaște fragmentul din textul *La Medeleni* care cuprinde următoarele detalii:
 - Dănuț speră să nu afle nimeni despre câinele care doarme în camera lui.
 - Băiatul începe să se schimbe în hainele de culcare, dar aude zgomote din camera Olguței.
- 5 Scrie ideea principală a secvenței identificate, apoi enunțurile de la exercițiul 4. Ce observi?

IMPORTANT

Ideea secundară detaliază conținutul fragmentului de text din care s-a extras ideea principală.

EXERSEAZĂ!

- 6 **Lucrați în pereche!** Citiți fragmentul de mai jos, apoi formulați împreună o idee principală și două idei secundare potrivite.

Toată familia – cei șase adulți (numără-i, dacă nu mă crezi) și micul Charlie Bucket – locuiește împreună într-o căsuță de lemn de la marginea unui mare oraș. Casa lor nu era îndeajuns de încăpătoare pentru atâția oameni, așa că stăteau tare înghesuiți acolo. Aveau doar două camere și un singur pat, care fusese cedat celor patru bunici, pentru că erau foarte bătrâni și obosiți. (Roald Dahl, *Charlie și fabrica de ciocolată*)

Pentru formularea corectă a ideii principale, este indicat:

- ✓ să recitești cu atenție textul;
- ✓ să delimitezi secvențele care indică succesivitatea întâmplărilor;
- ✓ să exprimi clar informația într-un enunț scurt.

Pentru formularea ideilor secundare, este indicat:

- ✓ să recitești secvența de text din care ai extras ideea principală;
- ✓ să identifici detaliile semnificative care completează ideea principală;
- ✓ să exprimi clar aceste detalii în două enunțuri scurte.

Planul simplu de idei.

Planul dezvoltat de idei

DESCOPERĂ!

- 1 Recitește fiecare dintre fragmentele din textul *La Medeleni* indicate în prima coloană. Notează într-un tabel asemănător ideile principale și secundare:

Secvențele narative	Ideile principale	Ideile secundare
1. Dănuț știa răsese de două glasuri.	Aflat cu Ali în camera sa, Dănuț se pregătește de culcare.	<ul style="list-style-type: none"> Dănuț speră să nu afle nimeni despre câinele care doarme în camera lui. Băiatul începe să se schimbe în hainele de culcare, dar aude zgomote din camera Olguței.
2. ...Olguța!... Olguța e sora lui! ... El vorbea sau altcineva?
3. — Ce-i asta, Dănuț? lăsându-l pe Dănuț cu lumina lunii...
4. Olguța lăsă lingura Monica-l sărută pe nas, din greșeală.
5. — Ce facem? Auzi, Monica?
6. ... Albi pelerini jos, pe covor.

IMPORTANT

- **Planul simplu de idei** este alcătuit din ideile principale redată în succesiune logică (în ordinea în care se conturează în text).
- **Planul dezvoltat de idei** este alcătuit din ideile principale și ideile secundare corespunzătoare acestora, așezate în succesiune logică.

EXERSEAZĂ!

- 2 Imaginează-ți că ești Dănuț, personajul din textul citit. Completează, pe caiet, **pagina de jurnal** propusă mai jos, amintindu-ți întâmplările la care a participat Dănuț. Folosește ideile formulate de tine în tabelul de la exercițiul 1.

.... Octombrie 2017

Dragă jurnalule,

Astăzi, când mă pregăteam de somn, aud din camera Olguței
Mama, văzând că nu dorm și observându-le pe și pe, ne poartă să ne culcăm, atrăgându-ne atenția asupra orei târzii. Neputând să dorm, merg spre camera Olguței și a Monicăi să le rog Odată intrat în cameră, fetele îmi împărtășesc, sub jurământ, secretul lor
Ne-am înfruptat cu toții din

- 3 Formulează o idee principală și două idei secundare, pe baza fragmentului de mai jos:

„Nu-și amintea unde a locuit înainte. Mama-i spunea că era un ținut întins în mijlocul căruia se ridica un turn alb ca de fildeș. Ema nu reușea deloc să-și imagineze turnul. Se chinuse nopți la rând să-l vadă sclipitor ca solzii unui pește în soarele amiezii ori rece și neutru atunci când s-ar fi ridicat cețurile albastre și reci de toamnă. Nu izbutise, așa că trase concluzia că trebuie să fie una din scornelile pe care părinții le spun seara la culcare copiilor pentru a le abate atenția de la orice fel de monstru ce s-ar fi strecurat sub pat. De altfel, în casă nu se găsea nicio poză, înrămată ori ba a vieții de dinainte. Din câte știa Ema, ea avusese întotdeauna șase ani și aceiași prieteni de joacă: pe Pip, Tom și Una. Încercase să-i iscodească și pe aceștia, dar se lăsase repede păgubașă fiindcă pe ei nu părea să-i intereseze nimic altceva decât centrul.”

(Simona Ardelean, *Orașul pâlnie*)

- 4 Imaginează-ți cum ar putea continua fragmentul de la exercițiul 3 și scrie încă o idee principală și două secundare, care să completeze planul dezvoltat de idei al textului.

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

- 5 Continuă jurnalul, notând, în 80-100 de cuvinte, sentimentele și impresiile lui Dănuț create de întâmplările la care a luat parte.

JOC

Lucrați în echipă!

- ✓ Vă veți împărți în **echipe de câte patru elevi**. Împreună, veți stabili ce rol joacă fiecare: Olguța, Dănuț, Monica sau doamna Deleanu.
- ✓ Imaginați-vă o situație neașteptată ce poate să apară.

Exemple:

- Ceva îl sperie pe Ali și acesta o ia la fugă, dărâmand totul în cale.
- După ce au mâncat prea multă dulceață, copiii încep să se simtă rău.
- ✓ Faceți un *consiliu de familie* și găsiți împreună o soluție pe care o veți nota într-o idee principală.
- ✓ Apoi veți nota individual, pe o foaie, o idee secundară despre modul în care fiecare membru al familiei aplică soluția găsită.
- ✓ Prezentați în fața clasei planul stabilit.

Părțile textului: introducere, cuprins, încheiere

★ Citește, cu atenție, textul următor:

Un bunic stătea împreună cu nepotul său pe o piatră, alături de un pârâu ce susura.

— Spune-mi o poveste! I-a rugat nepotul.

— E o poveste cu doi lupi, a spus bunicul.

Când creștem, avem uneori senzația că în noi sunt doi lupi care se luptă să preia controlul. Ți l-ai putea imagina pe primul lup cu o blană moale și gri, o privire blândă în ochi și poate chiar un zâmbet plăcut pe față. E un lup care arareori își folosește dinții și e dispus să facă un pas înapoi pentru a-i lăsa pe cei mici să se hrănească. L-am putea numi lupul păcii, al iubirii și al bunătații pentru că lupul crede că, dacă toți trăim în pace unii cu ceilalți, vom fi mult mai fericiți. [...].

Dar, a continuat bunicul, să ne imaginăm că există un alt lup în haită care nu gândește la fel. Lupul acesta are o expresie rea, neplăcută. Acesta e lupul fricii, al lăcomiei și al urii. Din nefericire, nu a învățat că, fiind furios și agresiv cu ceilalți, gândindu-se pe cine sau ce urăște în loc de pe cine sau ce iubește, naște o grămadă de sentimente negative în sine și printre ceilalți lupi.

Așa cum îți poți imagina, doi asemenea lupi într-o haită vor concura pentru a vedea care are dreptate. Lupul păcii, al iubirii și al bunătații vrea să împărtășească aceste valori tuturor, dar lupului fricii, al lăcomiei și al urii îi pasă numai de el însuși. Să ne imaginăm în continuare, a spus bunicul, că doi lupi ca aceștia se luptă în interiorul tău.

Copilul a privit în sus către bunic, cu ochii măriți:

— Care dintre ei va câștiga? a întrebat blând.

Bunicul a privit în jos, cu bunătațe în ochi, cu vocea caldă și a răspuns:

— Cel pe care îl vei hrăni.

(adaptare după George W. Burns)

AMINTEȘTE-ȚI!

1 Formulează în scris câte un enunț în care să precizezi următoarele informații din text:

- care sunt cele două personaje ale poveștii;
- unde are loc discuția dintre cei doi;
- prin ce diferă înfățișarea celor doi lupi;
- ce crede lupul păcii, al iubirii și al bunătații;
- ce nu a învățat lupul fricii, al lăcomiei și al urii;
- care dintre cei doi lupi va câștiga lupta.

Notează cu **albastru** enunțurile de la punctele a și b, cu **roșu** răspunsurile de la c, d și e și cu **verde** răspunsul de la punctul f.

IMPORTANT

Introducerea prezintă timpul, locul și personajele principale dintr-un text.

În **cuprins** sunt exprimate ideile textului, în succesiune logică.

Încheierea redă concluzia sau morala textului, ilustrând situația finală.

Paragraful reprezintă un fragment unitar al textului, ce cuprinde o anumită idee și este separat de restul textului printr-un alineat nou.

EXERSEAZĂ!

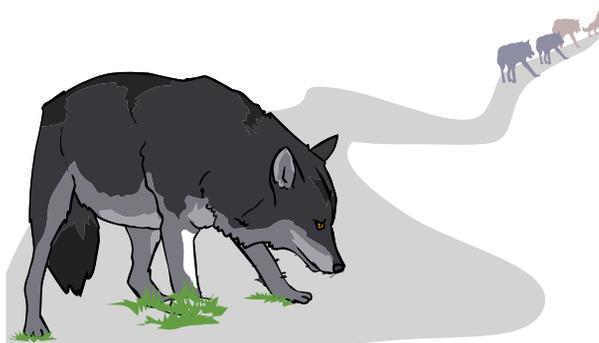
- 2 Identifică paragrafele din care ai extras, la exercițiul 1:
 - răspunsurile scrise cu **albastru**;
 - răspunsurile scrise cu **roșu**;
 - răspunsul scris cu **verde**.
- 3 Menționează care dintre ele reprezintă introducerea, cuprinsul, respectiv încheierea textului.

EXPRIMĂ-ȚI IMPRESIILE!

- 4 Ce crezi că înseamnă răspunsul bunicului: *Cel pe care îl vei hrăni?*
- 5 Cu ce crezi că poate fi hrănit *lupul păcii, al iubirii și al bunătății*? Dar *lupul fricii, al lăcomiei și al urii*?
- 6 Care crezi că este mesajul acestui text?

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

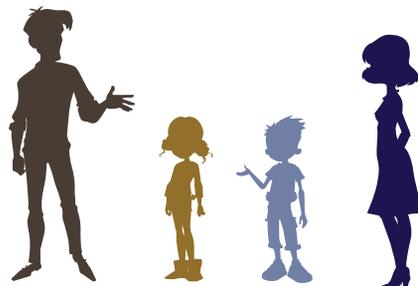
- 7 Completează *introducerea* textului dat mai sus cu un enunț în care să prezinți momentul în care are loc acțiunea.
- 8 Imaginează-ți cum ar reacționa fiecare dintre cei doi lupi dacă, în timp ce haita ar fugi să se adăpostească, un pui ar rămâne în urmă. Prezintă situația în 5-6 enunțuri. În ce parte a textului ai introduce secvența construită de tine?
- 9 Scrie un alt răspuns al bunicului, care ar putea constitui o încheiere diferită pentru textul de mai sus.
- 10 Desenează cei doi lupi așa cum ți-i închipui tu.
- 11 **Lucrați în echipă!**
 - ✓ Grupați-vă câte patru elevi și scrieți împreună o compunere despre o întâmplare în care *lupul fricii, al lăcomiei și al urii* învață să fie mai bun cu ceilalți.
 - ✓ Unul dintre voi va scrie introducerea, alți doi – cuprinsul și cel de-al patrulea – încheierea. Fiecare va redacta câte un paragraf.
 - ✓ Prezentați compunerea în fața clasei.

Enunțul. Punctuația enunțului

DESCOPERĂ!

- Gândește-te la un membru al familiei tale, apoi scrie, în caiet, enunțuri conform cerințelor:
 - notează o informație despre persoana aleasă;
 - întreabă-l ceva;
 - îndeamnă-l la ceva;
 - spune ceva frumos despre el, exprimându-ți admirația.
- Precizează ce semne de punctuație ai folosit la sfârșitul fiecărui enunț. Explică rolul fiecărui semn de punctuație.

IMPORTANT

- Enunțul** este o comunicare independentă și suficientă din punctul de vedere al înțelesului.
 - ✓ Când redă informații, enunțul este **asertiv**: *Câinele Ali doarme în odaia lui Dănuț.*
 - ✓ Când exprimă cererea unei informații, enunțul este **interogativ**: *Ce vrei să-mi dai?*
 - ✓ Când exprimă o poruncă, un îndemn sau o rugămintă, enunțul este **imperativ**: *Te rog, lasă-l pe Dănuț să doarmă!* sau *Scrie pe fiecare omuleț numele unui membru al familiei!*
 - ✓ Când exprimă o stare afectivă, enunțul este **exclamativ**: *Am să-i arăt eu servitoarei!* (nemulțumire) sau *Ce copii drăgălași!* (admirație).
- Enunțul** poate fi o propoziție sau o frază.
- Propoziția** este o comunicare cu un singur predicat.
- Fraza** este o comunicare alcătuită din două sau mai multe propoziții. Numărul propozițiilor dintr-o frază este dat de numărul predicatelor.

SEMNELE DE PUNCTUAȚIE

Punctul	.	Marchează sfârșitul unei propoziții sau al unei fraze în care se oferă informații.
Semnul exclamării	!	Marchează sfârșitul unui enunț care exprimă o stare afectivă, o poruncă, o interdicție, o rugămintă sau un îndemn.
Semnul întrebării	?	Marchează sfârșitul unui enunț în care se cer informații, se exprimă nedumerirea, curiozitatea etc.
Virgula	,	Delimitează termenii unei enumerații. Izolează o strigare de restul enunțului. Delimitează replica personajului de spusele povestitorului.
Două puncte	:	Anunță un dialog, o enumerație, o explicație.
Linia de dialog	—	Marchează începutul replicii unui personaj.
Ghilimelele	” ”	Marchează redarea exactă a cuvintelor unei persoane, titlurile unor cărți, articole, spectacole, evenimente etc.
Punctele de suspensie	...	Marchează un enunț neterminat, o ezitare, o emoție, o întrerupere etc. Punctele de suspensie dintre paranteze marchează lipsa unui fragment din textul original.

EXERSEAZĂ!

3 Citește, cu atenție, următorul fragment:

- Copii, voi nu dormiți? întrebă [...] doamna Deleanu pentru a doua oară.
- Monica, spune tu că dormim; pe tine te crede.
- ... Încă nu, tante Alice.
- Noapte bună, Monica. Să știi că te-aud, Olguța!
- Mă jur... Hai, Olguța! Începu Dănuț în șoaptă.
- Așteaptă să gădesc!... să am crampe.
- ... să am crampe...
- Olguța, asta nu-i jurământ, asta-i blestem! se înfricoșă Monica.

(Ionel Teodoreanu, *La Medeleni*)

4 Rezolvă cerințele de mai jos, pe baza textului de mai sus:

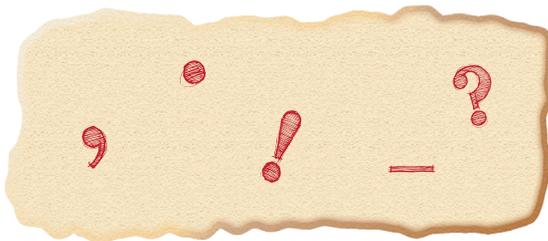
- a) Scrie câte predicat se află în prima replică a Olguței. Enunțul e propoziție sau frază? Explică.
- b) Selectează din text câte un enunț asertiv, interogativ, exclamativ, imperativ.
- c) Precizează numărul enunțurilor din cea de-a doua replică a doamnei Deleanu.
- d) Transformă ultima replică a Monicăi într-un enunț interogativ.
- e) Explică rolul semnelor de punctuație din următoarele enunțuri:
 - „— Copii, voi nu dormiți? întrebă [...] doamna Deleanu pentru a doua oară. [...]”
 - „— ...să am crampe...”
 - „— Olguța, asta nu-i jurământ, asta-i blestem! se înfricoșă Monica.”

5 Formulează câte un enunț interogativ pentru următoarele propoziții asertive:

⊙ Am fost la mare.	⊙ Îi citesc fratelui meu povești.
⊙ Îmi plac merele.	⊙ Aceste informații le-am găsit într-o carte.
⊙ Îmi fac temele.	⊙ Am citit cartea <i>Minunea</i> .
⊙ Îmi ajut părinții în gospodărie.	⊙ Cartea e scrisă de R. J. Palacio.
⊙ Merg la plimbare.	⊙ Personajul preferat este August.

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

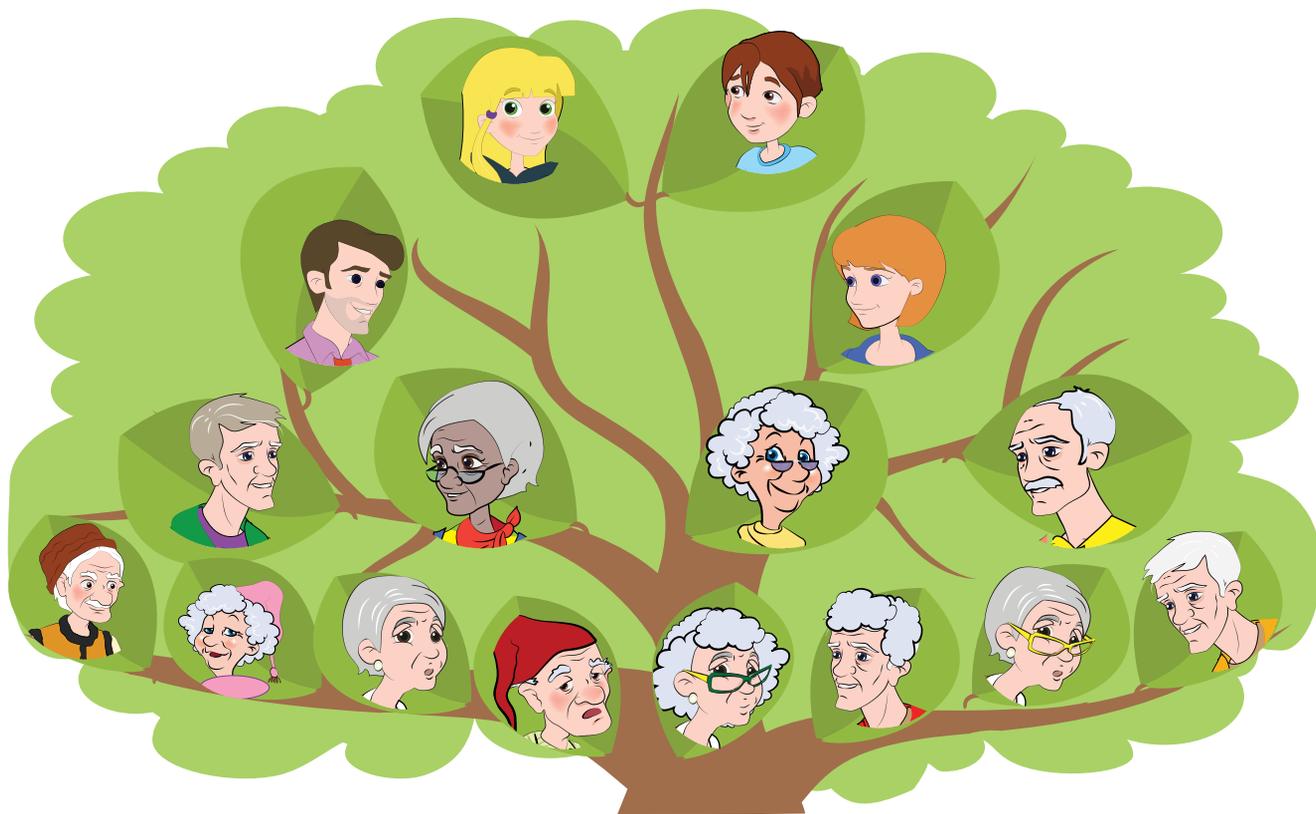
6 Într-un text de minimum 8 rânduri (80 de cuvinte), imaginează-ți o întâmplare petrecută în **lumea semnelor de punctuație**, în care să integrezi enunțuri asertive, interogative, exclamative, imperative. Subliniază câte unul pentru fiecare dintre tipurile de enunțuri!

Propoziția

DESCOPERĂ!

- 1 Știi că există un arbore genealogic al fiecărei familii? După cum observi, copiii sunt plasați în vârful acestui arbore. Desenează o frunză pe caiet și scrie în ea o activitate pe care o faci și o activitate pe care nu o faci, deoarece nu ai vârsta potrivită.

IMPORTANT

- **Propoziția** este o comunicare cu un singur predicat.
După aspect, propoziția este:
 - ✓ **afirmativă:** *La miezul nopții, cei mai mulți copii dorm.*
 - ✓ **negativă:** *Monica, Olguța și Dănuț încă nu dorm.*

DESCOPERĂ!

- 2 Într-o altă frunză, scrie o propoziție simplă și o propoziție dezvoltată despre unul din membrii familiei tale.

IMPORTANT

După alcătuire, propoziția este:

- ✓ **simplă** – alcătuită din predicat și subiect: *Copiii mănâncă.*
- ✓ **dezvoltată** – alcătuită din predicat, subiect și alte părți de propoziție: *Copiii mănâncă dulceață.*

EXERSEAZĂ!

- 3 Citește, cu atenție, următorul fragment:

Deodată împăratul spuse:
 — Vai, copila mea dragă, împărăția am împărțit-o celor două surori ale tale, așa c-aș voi să știi ce-ți dorește inima, ca să-ți dau din celelalte avuții pe care le am!
 — Ea n-are nevoie de nimic, zise bătrâna, că-i dăruiesc toate lacrimile pe care le-a vărsat din pricina voastră și toate sunt mai curate și mai frumoase decât mărgăritarele care se găsesc în apele mărilor și au mai mult preț decât toată împărăția Măriei Tale!... Iar ca răsplată pentru munca ei din acești trei ani, îi dăruiesc căscioara mea.

(Frații Grimm, *Păzitoarea de găște*)

- 4 Transcrie, din text, o propoziție simplă și o propoziție dezvoltată.
- 5 Modifică enunțul *Deodată împăratul spuse:*, astfel încât să devină propoziție simplă.
- 6 Identifică, în text, o propoziție afirmativă și o propoziție negativă.
- 7 Transformă propoziția afirmativă *îi dăruiesc căscioara mea* într-una negativă.
- 8 Construiește o propoziție negativă, în care să exprimi o idee din replica împăratului.
- 9 Alcătuieste o propoziție afirmativă, dezvoltată, în care să prezinți motivul pentru care bătrâna îi dăruiește fetei casa ei.
- 10 Scrie, pe caiet, o propoziție dezvoltată, una negativă și una afirmativă despre fata cea mică de împărat.
- 11 Completează următoarele enunțuri pentru a fi adevărate:
- ✓ O propoziție simplă poate avea doar
 - ✓ O propoziție dezvoltată este formată din

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

- 12 Alcătuieste un text de minimum 8 rânduri (80 de cuvinte) despre *familia perfectă*, în viziunea ta. Vei folosi propoziții simple, dezvoltate, afirmative, negative și vei sublinia câte una din fiecare.
- 13 Ar fi interesant să desenezi arborele genealogic al familiei tale. Pentru aceasta ai nevoie de informații pe care le vei aduna de la membrii ei. Propune o **Fișă a familiei**, cu propoziții simple și dezvoltate, pe care să o completeze bunicii, unchii, mătușile etc.

Exemple:

Pe mama mea o cheamă
Tatăl meu se numește
Ionel s-a căsătorit cu
Copiii lor se numesc

Roluri în comunicare. Reguli de acces la cuvânt

★ Ascultă, de pe CD, textul *Interviu cu un copil*, de Cristina Stănculescu.

DESCOPERĂ!

- 1 Care sunt participanții la comunicare?
- 2 Precizează cine este vorbitorul și cine este ascultătorul atunci când este rostită replica *Ce vor copiii din generația ta?* Dar când este rostită replica *Bani?*
- 3 După cum observi, Theo și mama lui își schimbă alternativ rolurile de vorbitor și ascultător. Alege, din lista de mai jos, enunțurile care sunt adevărate pentru situația de comunicare la care participă cei doi:
 - Mama îl întrerupe deseori pe Theo.
 - Mama și Theo vorbesc amândoi odată.
 - Punând întrebări, mama îi dă cuvântul lui Theo.
 - Theo preia cuvântul când mama termină de adresat întrebarea.
 - Mama adresează următoarea întrebare numai după ce Theo termină ce are de spus.
- 4 Intervenția fiecărui vorbitor în comunicare se produce respectând anumite reguli. Formulează oral regulile de acces la cuvânt ținând cont și de situațiile din enunțurile alese la exercițiul 3. Ce alte reguli au respectat cei doi vorbitori în timpul comunicării?

IMPORTANT

- **Comunicarea** este schimbul de idei, de informații, de impresii realizat, în general, cu ajutorul cuvintelor. Comunicarea poate fi **orală** sau **scrisă**.
- **Comunicarea orală** se desfășoară între **un vorbitor** și **unul sau mai mulți ascultători**. În cadrul comunicării orale, vorbitorul și ascultătorul își pot schimba rolurile alternativ. O astfel de comunicare se numește **dialog**.
- **Regulile de acces la cuvânt:**
 - ✓ Respectă tema discuției!
 - ✓ Evită intervențiile prea lungi!
 - ✓ Lasă vorbitorul să își termine ideea! Nu vorbi odată cu acesta!
 - ✓ Așteaptă să îți se dea cuvântul!

EXERSEAZĂ!

- 5 **Lucrați în echipă!** Grupați-vă câte patru elevi. Pregătiți câte o comunicare, de șase-zece replici, în care să vă exprimați opinia despre **răspunsul lui Theo** la una dintre întrebările:

Grupa 1

Ce vor copiii din generația ta?

Grupa 2

Și ce să faceți cu ele? Nu sunt prea multe, zău așa?

Grupa 3

Și dacă ai toate astea se cheamă că ai o copilărie fericită?

Grupa 4

Cum e la școală?

Grupa 5

Tu ai parte de atenție?

În interiorul grupei, fiecare elev își va asuma una dintre următoarele poziții: cel care doar dă informații, cel care gândește pozitiv, cel care gândește negativ, cel care are o idee nouă. Prezentați dialogul în fața clasei respectând regulile de acces la cuvânt.

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

- 6
- Concepe un set de șase-zece întrebări hazlii pe care să i le adresezi unui membru al familiei tale. Consemnează răspunsurile în scris sau înregistrează-le, apoi prezintă-le în fața clasei. Verifică dacă ai respectat regulile de acces la cuvânt.
 - Împreună cu colegul de bancă, alcătuieste un set de cinci reguli care trebuie respectate în timpul comunicării orale. Alege una dintre următoarele forme de prezentare: afiș, înregistrare audio-video, PowerPoint.

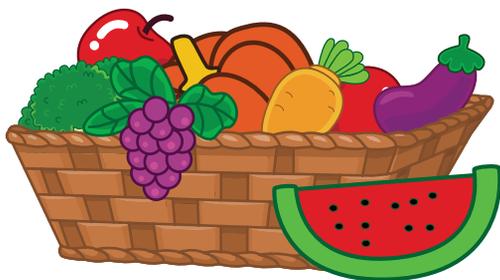

Jocuri

de Ana Blandiana

Am putea să ne jucăm
de-a căpșunile
Și jocul ar ține cu lunile,
Pentru că ar trebui, mai întâi,
să răsărim, să facem frunze
Sub care putem sta ascunse
Până când creștem și ne roșim
de plăcere
Descoperind ce de mistere
Mișună prin aer și prin pământ.

Sau ne-am putea juca
de-a morcovii și pătrunjeii.
Ne-am așeza pe marginile aleii.
Unii-am fi albi, alții, portocalii,
Unii-am fi dulci, alții și mai și,
Am sta cumiți, ca niște sfinți,
Și nu am bănuî defel
Că miroase-n jur a foi
de pătrunjel,
Am mustăci¹ numai de răs
în frunze când
Ne-am gădila cu rădăcinile pe sub pământ.
Sau ne-am putea juca
de-a pepenii și de-a lubenițele².
Ne-am întinde cât am putea
vrejurile și codițele

Și la capătul lor am crește
niște globuri împărătești,
Atât de mari că nici nu poți să le urnești,
Galbene, sau cu dungii, sau verzi și lucioase
Îvelite-n mătase.
Unde ne-am putea ascunde,
Dulci și mici,
Ca niște zei fericiți și pitici,
Înconjurați de miezul roșu sau portocaliu
Cine mă ghicește, al lui să fiu.
De-a câte și de-a câte ne-am putea juca
În grădina mea,
Dar noi, de-o întregă copilărie, ca fleții³,
Ne jucăm numai de-a fetețele și de-a băieții.

¹ a mustăci, vb. A râde pe sub mustață, a zâmbi reținut.

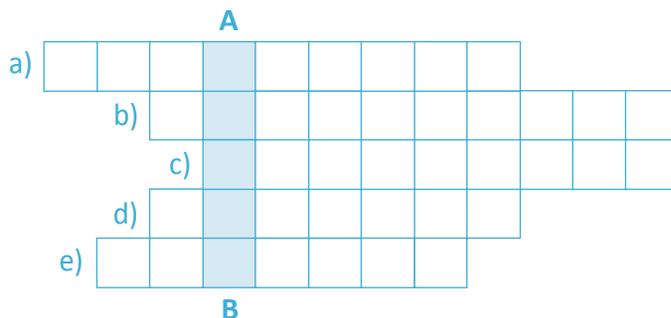
² lubeniță s.f. Pepene verde.

³ fleț, fleți, s.m. Credul, prostuț, nedescurcăreț.

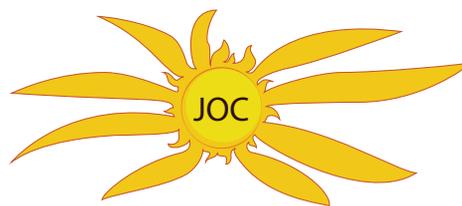
EXPLOREAZĂ TEXTUL!

- 1 Scrie câte un enunț în care să precizezi titlul și autoarea textului.
- 2 Care sunt jocurile prezentate în poezie? Descrie-l pe fiecare în câte 2-3 rânduri (20-30 de cuvinte).
- 3 Extrage, din text, cuvintele sau grupurile de cuvinte cu ajutorul cărora sunt prezentate stările trăite de participanții la jocurile descrise.
- 4 Amintește-ți ce este tema unui text. Precizează care din următoarele teme se regăsește în textul dat:
a) timpul b) familia c) copilăria d) jocul e) natura
- 5 Completează rebusul de mai jos pentru a descoperi, pe verticala **AB**, un cuvânt-cheie al textului.

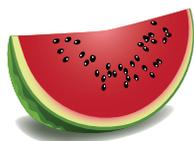
- a) În jocul de-a pepenii și de-a lubenițele, ne-am întinde
- b) În jocul de-a morcovii și pătrunjelii, unii am fi albi, alții....
- c) Primul joc este cel de-a
- d) Cum am sta în cel de-al doilea joc?
- e) Ce culoare pot avea globurile împărătești?

EXPRIMĂ-ȚI IMPRESIILE!

- 6 Desenează pe caiet un soare. Scrie pe razele acestuia patru substantive, trei adjective și două verbe pe care le asociezi cu ideea de JOC.
- 7 Care a fost cel mai surprinzător joc la care ai participat vreodată? Notează cinci enunțuri prin care să-l descrii.

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!**PORTOFOLIUL**

- 8 a) Prinde-te în joc alături de copiii din poezie. Ce fruct sau ce legumă ți-ar plăcea să fii?
b) Descrie, în 3-4 rânduri (30-40 de cuvinte) felul în care te-ai juca, după modelul:
...ne-am putea juca de-a pepenii și de-a lubenițele
Ne-am întinde cât am putea vrejurile și codițele

- 9 a) Creează, după modelul propus de autoare, un joc inventat de tine.
Exemple: *De-a culorile, De-a anotimpurile, De-a notele muzicale.*
b) Prezintă-l într-o compunere de 15-20 de rânduri sau într-o poezie de 8-12 versuri. Adaugă un desen reprezentativ pentru conținutul compoziției tale. Prezintă-l colegilor și alcătuiți împreună *Albumul Jocurilor*.

Să înțelegem textul oral!

★ Ascultă, de pe CD, prezentarea poetei Anei Bladiana.

DESCOPERĂ!

1 Stabilește **tema** textului orientându-te după următoarele **cuvinte-cheie**:

pseudonim

studentă

redactor

debut

poezie

carte

premii

2 Ascultă textul din nou, cu atenție. Notează, pe caiet, într-un tabel asemănător celui de mai jos, **detaaliile** care completează **informațiile generale** din prima coloană.

Informațiile generale	Informații de detaliu
Ana Blandiana este o poetă contemporană din România.	Data și locul nașterii:
	Numele real:
Ana Blandiana este un pseudonim.	Sursa de inspirație pentru pseudonim:
Poeta a urmat cursuri universitare de filologie.	Numele orașului în care se află universitatea:
A fost redactor la mai multe reviste din București.	Titlurile revistelor la care a lucrat ca redactor:
Debutează cu o poezie în revista <i>Tribuna</i> din Cluj.	Anul debutului:
	Titlul poeziei la debut:
Mai târziu, publică și prima carte de poezii.	Titlul și anul primei cărți de poezii:
De-a lungul timpului, activitatea sa poetică este onorată cu mai multe premii.	Premii obținute:

3 Discută cu colegul sau colega de bancă despre informațiile notate de fiecare dintre voi.

- Pune întrebări pentru a-ți completa tabelul cu informații pe care nu le-ai notat.
- Pe baza tabelului completat, prezintă oral biografia poetei Ana Blandiana.

EXERSEAZĂ!

4 Scrie o prezentare despre un autor preferat sau despre un membru al familiei tale pe care îl admiri. În realizarea temei, ia drept model tabelul de la exercițiul 2: scrie cinci - șapte informații generale; pentru fiecare dintre acestea, adaugă detalii semnificative. Citește sau prezintă liber textul tău în fața clasei.

Pentru a reuși...

Pentru ca prezentarea ta să fie clară, corectă, coerentă, ai în vedere următoarele aspecte:

- ✓ Informează-te! Notează informațiile pe fișe de lectură!
- ✓ Formulează în scris, mai întâi, ideile principale!
- ✓ Stabilește dinainte detaliile pe care le vei prezenta! Atrage-le atenția colegilor prin detalii interesante, neobișnuite! Menționează sursa informațiilor!
- ✓ Chiar dacă e o prezentare orală, ai nevoie de o introducere și de o încheiere, precum și de o trecere logică, firească de la o idee la alta!

Vocabularul. Cuvântul, unitate de bază a vocabularului

DESCOPERĂ!

- 1 Privește-i cu atenție pe cei doi copii. Fiecare trebuie să ducă în mijlocul său de transport cuvintele care aparțin timpului său. Scrie pe două coloane cuvintele din listă pe care le consideri potrivite pentru fiecare dintre ei: **haiduc, internet, autobuz, poștalion, surugiu, biploraft, computer, domnitor, pix, skateboard, stih, șerb, otoman, primar, hatman, ofițer, hrisov, jungher, șofer, marker.**
- 2 Verifică-ți împărțirea pe coloane, căutând în dicționarul de la sfârșitul manualului sensul cuvintelor necunoscute.
- 3 Alcătuieste două enunțuri cu un cuvânt nou, respectiv, unul vechi.
- 4 Spune de ce nu ai știut sensul cuvintelor **stih** și **poștalion** alegând explicația potrivită pentru fiecare situație:

<ul style="list-style-type: none"> ○ Nu am știut sensul cuvântului stih, deoarece ○ Nu am știut sensul cuvântului poștalion, deoarece 	<ul style="list-style-type: none"> nu mai există realitatea denumită de el. a fost înlocuit de un cuvânt nou. nu există în limba română.
---	--
- 5 a) Cuvintele **internet** și **computer** denumesc modalități de comunicare actuale. Notează în caiete alți termeni care indică mijloace de comunicare folosite în ziua de azi.
b) Consultă-te cu ceilalți colegi, află ce mijloace utilizează ei și apoi completează următorul enunț: *Pentru a comunica la distanță, copiii din clasa mea folosesc cel mai des*

IMPORTANT

Vocabularul sau **lexicul** cuprinde totalitatea cuvintelor unei limbi, utilizate în prezent sau ieșite din uz. Vocabularul este într-o permanentă mișcare:

- apar cuvinte noi, care denumesc realități noi;
- unele cuvinte nu se mai întrebunțază, deoarece au dispărut realitățile denumite de ele.

EXERSEAZĂ!

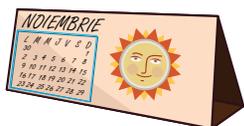
- 6 Scrie cuvinte noi care au același sens cu următorii termeni: **cinstit, copilăros, biruitor, greșeală, obosit, răutăcios, folositor, prieten, zgârcit, sigur.**
- 7 Selectează din următoarele enunțuri cuvintele care nu se mai utilizează astăzi:
 - ✓ Alexandru Ioan Cuza a fost pârcălab de Galați.
 - ✓ „În cetățuie se aflau optsprezece plăieși, trimiși de ispravnicul de Neamț.” (Costache Negruzzi, *Sobieski și românii*)
 - ✓ „Stai, pașă, să piară azi unul din noi!” (George Coșbuc, *Pașa Hassan*)

Cuvântul și contextul.

Forma și sensul cuvintelor

DESCOPERĂ!

- 1 Selectează din poezia *Jocuri* de Ana Blandiana două cuvinte care au același sens.
- 2 Găsește două cuvinte cu același sens pentru substantivul *foi*.
- 3 Scrie cuvintele ilustrate alăturat. Indică felul sunetelor și sensurile celor două cuvinte. Ce observi?

- 4 Căpșunile din poezia Anei Blandiana s-au jucat de-a literele și au scris prima strofă din frunze. Cum vântul trecea pe acolo, le-a mai adus o frunză. Iată ce a ieșit din al treilea vers: *Și jocul ar ține cu lumile*. Explică-i vântului cum s-a modificat sensul acestui vers.

IMPORTANT

Cuvântul are **conținut** și **formă**.

Conținutul este sensul sau înțelesul. **Forma** este reprezentată de sunete.

EXERSEAZĂ!

- 5 Scrie câte două enunțuri, în care cuvintele următoare să aibă sensuri diferite: *braț*, *a ascunde*, *rădăcină*, *a crește*.
- 6 Ilustrează, în câte două enunțuri, sensurile cuvintelor *portocalii* și *trandafirii*.
- 7 Construiește enunțuri cu sensurile diferite ale cuvintelor: *toc*, *dar*, *mai*, *liliac*, *lin*, *lună*, *corn*.
- 8 Rescrie enunțurile, alegând cuvintele care se potrivesc în contextele date:
Am un *orar/oral* foarte încărcat.
Care este *pronumele/prenumele* tău?
Poezia Anei Blandiana este *originară/originală*.
Pepenii par niște *globi/globuri* împărătești.
Îmi trebuie un *atlaz/atlas* geografic.
Mamuții trăiau în era *glaciară/glacială*.
Nu fi *insolent/indolent* când le vorbești oamenilor în vârstă!
- 9 Alcătuieste enunțuri în care să folosești corect cuvintele neutilizate la exercițiul 8.

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

- 10 Imaginează o situație creată de confuzia termenilor *lacună* și *lagună*.

Sinonimele. Antonimele

DESCOPERĂ!

- 1 Pe bănuții năvărași sunt scrise câteva cuvinte și expresii. Stabilește dacă există asemănări sau deosebiri între sensurile lor.

IMPORTANT

- **Sinonimele** sunt cuvintele cu formă diferită și cu sens asemănător sau identic. Cuvintele care sunt sinonime reprezintă aceeași parte de vorbire.

Exemple:

- substantive: *zăpadă = nea*;
- adjective: *folositor = util*;
- verbe: *a veni = a sosi*.
 - ✓ Un cuvânt cu mai multe sensuri are sinonime pentru fiecare sens.
 - ✓ Există sinonime și pentru expresii: *a-și aduce aminte = a-și aminti*.

- **Antonimele** sunt cuvinte cu formă diferită și sens opus. Cuvintele care sunt antonime reprezintă aceeași parte de vorbire.

Exemple:

- substantive: *bucurie – tristețe*;
- adjective: *mare – mic*;
- verbe: *a urca – a coborî*.
 - ✓ Se pot forma antonime și cu ajutorul unor litere sau grupuri de litere ca: *a-, i-, ne-, in-/im-, des-/dez-*.

Exemple:

- *normal – anormal*;
- *legal – ilegal*;
- *ascultător – neascultător*;
- *corect – incorect*;
- *a coase – a descoase*.

EXERSEAZĂ!

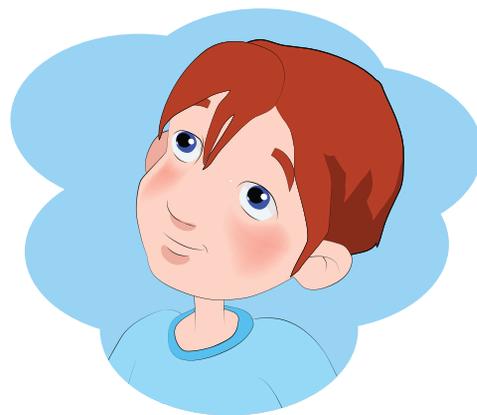
★ Citește, cu atenție, textul următor:

O veche poveste etiopiană ne arată cum un bătrân, care trăgea să moară, și-a chemat la căpătâi cei trei fii și le-a zis:

– Nu pot împărți în trei ceea ce am. Ar însemna să vă dau fiecare dintre voi mult prea puțin. Am hotărât, prin urmare, să las tot ceea ce am, ca moștenire, aceluia dintre voi care se va dovedi cel mai îndemânic și cel mai isteț. Adică celui mai bun dintre fiii mei. Am pus pe masă câte un ban pentru fiecare. Luați-i. Cel care va izbuti să cumpere cu acest ban ceva care să umple coliba va avea parte de toată moștenirea. Cei trei fii au plecat. Primul a cumpărat fân, dar n-a putut umple coliba decât pe jumătate. Cel de-al doilea fiu a cumpărat pene, dat tot n-a putut umple coliba până sus. Cel de-al treilea fiu – care a și avut parte de moștenire – n-a cumpărat decât un lucru mic de tot. O lumânare. A stat până s-a lăsat întunericul, a aprins lumânarea și coliba s-a umplut de lumină.

(Jean Carrière, *Cel mai bun dintre fii*)

- 2 Scrie câte un sinonim pentru cuvintele subliniate din text: *veche, poveste, prin urmare, va izbuti, primul*.
- 3 Găsește antonime pentru următoarele cuvinte din text: *puțin, să umple, sus, mic, întunericul*.
- 4 Indică sinonimul potrivit pentru verbul *a fi* din enunțurile următoare:
 - ✓ *A fost odată ca niciodată.*
 - ✓ *Cât este kilogramul de mere?*
 - ✓ *Sunt zece ani de când te-ai născut.*
 - ✓ *Câți kilometri sunt de la Brașov la București?*
- 5 Precizează câte un sinonim pentru fiecare dintre următoarele expresii: *aducere aminte, băgare de seamă, cu toate că, Domnia Sa, cu capul în nori, a tăia frunză la câini, a o lua la sănătoasa*.
- 6 Formează antonime de la cuvintele: *cert, exactitate, muritor, învins, a compune, a coase, organic*.
Exemplu: cert ≠ incert
- 7 Rescrie, în caiet, doar cuvintele care nu sunt sinonime în seriile de mai jos:
 - ✓ isteț, deștept, inteligent, aspru;
 - ✓ a înțelege, a pricepe, a uita, a se lămuri;
 - ✓ stimă, respect, merit, prețuire, considerație.
- 8 Scrie, în caiet, antonimele primului cuvânt, pentru fiecare din seriile de mai jos:
 - ✓ **harnic** – leneș, insolent, indolent, orgolios;
 - ✓ **prieten** – amic, inamic, dușman, vrăjmaș;
 - ✓ **a umple** – a goli, a încărca, a deșerta.

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

- 9 Într-un text de maximum 10 rânduri (70-100 de cuvinte), imaginează-ți continuarea poveștii etiopiene, în care să folosești două perechi de sinonime și două perechi de antonime. Subliniază-le.

Câmpul lexical

DESCOPERĂ!

- 1 În fiecare coloană sunt scrise cuvinte și expresii care aparțin unui anumit domeniu. Identifică domeniile, apoi scrie-le pe caiet.

....
pepene	morcov	fetiță	an	roz
caisă	pătrunjel	băiat	secundă	roșu
căpșună	ceapă	fiică	minut	verde
zmeură	cartofi	mamă	veac	maro
portocală	varză	bunic	secol	galben
lubeniță	curechi	mamă-soacră	fracțiune de secundă	verzui

IMPORTANT

Câmpul lexical cuprinde toate cuvintele care aparțin aceluiași domeniu și care au trăsături comune de sens. Pe lângă aceste cuvinte, în câmpul lexical intră sinonimele lor și expresiile care le conțin. Cuvintele care alcătuiesc un câmp lexical reprezintă toate aceași parte de vorbire: substantive sau adjective sau verbe etc.

EXERSEAZĂ!

- 2 Scrie cinci cuvinte din câmpul lexical al *școlii*.
- 3 Notează cinci termeni din câmpul lexical al substantivului *toamna*.
- 4 Rescrie doar cuvintele care fac parte din câmpul lexical al *literaturii*: *text narativ, idee principală, ghiozdan, zarzăr, idee secundară, temă, scriitor, prieten, cititor, carte, grădină, viață*.
- 5 Alege intrusul din următorul câmp lexical: *a alerga, a fugi, a o lua la sănătoasa, a sta pe gânduri, a o lua la fugă, a o lua la picior, a da bir cu fugiții*.
- 6 Clasifică animalele în trei grupe, menționând cuvântul care motivează alegerea lor: *tigru, țânțar, leu, câine, cal, viespe, gărgăriță, antilopă, oaie*.
- 7 Precizează cuvântul care nu se potrivește în seriile de cuvinte de mai jos:
 - ✓ *bloc, casă, căscioară, căsoaie, căsuță, vilă, locuință, mașină;*
 - ✓ *a picta, a desena, a merge, a sculpta, a dansa, a scie;*
 - ✓ *val, picătură, vapor, apă curgătoare, mare, ocean, lac, râu;*
 - ✓ *jos, sus, împrejur, în depărtare, târziu, acolo, aici;*
 - ✓ *ureche, ochi, inel, mână, picior, nas, gură, gene, sprâncene.*
- 8 Include în câte un enunț cinci verbe din câmpul lexical al comunicării.
- 9 Alcătuieste cinci enunțuri, în care să incluzi cât mai mulți termeni din câmpul lexical al cuvântului *carte*.

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

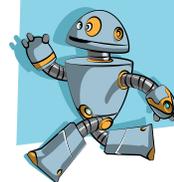
- 10 Într-o compunere de 50-80 de cuvinte, realizează o scurtă prezentare a familiei tale, incluzând cel puțin cinci termeni din câmpul lexical al *gradelor de rudenie*.

Limba standard. Normă și abatere

DESCOPERĂ!

- Un robot a înregistrat în baza sa de date următoarele cuvinte auzite la vorbitorii limbii române: *stomag, stomac, ghiuветă, chiuvetă, sandală, sanda, eclere, ecleruri, ciocolate, ciocolăți, cerșaf, cearșaf, foarfeci, foarfece*. Unele dintre cuvinte însă îi creează erori de funcționare.
 - ✓ Corectează erorile, selectând dintre cuvintele înregistrate pe acelea pe care le consideri greșite.
 - ✓ Atenție! Verifică-te cu ajutorul dicționarului de la sfârșitul manualului sau al Dicționarului ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române (DOOM2), deoarece orice greșală duce la autodistrugerea robotului.
- Robotul s-a întâlnit cu Ghiță Pristanda, un personaj al scriitorului Ion Luca Caragiale, care se plânge tot timpul: *Famelie mare, renumerație mică...*. El l-a descris astfel: „*Pristanda e simpatic, dar incult.*” Explică-le colegilor de ce crezi că a ajuns robotul la această concluzie.

stomag – stomac
ghiuvetă – chiuvetă
sandală – sanda
eclere – ecleruri
ciocolate – ciocolăți
cerșaf – cearșaf
foarfeci – foarfece

IMPORTANT

Limba literară se referă la aspectul îngrijit al limbii. Totuși, din neștiință sau cu efecte stilistice, se folosesc incorect unele cuvinte.

EXERSEAZĂ!

- Transcrie, în caiet, doar cuvintele scrise corect în fiecare dintre seriile următoare:
 - întrucât, într-ânsul, încât; ○ neînnodat, reîntinerit, neânceptut; ○ a coborî, coborîre, coborător.
- Notează, în caiet, cuvintele scrise corect în următoarele perechi:
 - descalifica/dezcalifica; ○ bomboane/bonboane;
 - dezăpezire/dezăpezire; ○ pamblică/panglică;
 - conbate/combate; ○ a place/a plăcea.
- Completează, pe caiet, enunțurile, scriind forma corectă a cuvintelor date în paranteză:
 - Regizorul (a turna) un film. ○ Cei doi (a contracta) afacerea.
 - Muncitorii (a turna) asfaltul. ○ Luna (a se reflecta) în apă.
 - Mușchii (a se contracta) la efort. ○ Bătrânul (a reflecta) la problemele sale.
- Alcătuiește enunțuri cu forma corectă a cuvintelor scrise mai jos:
 - casierie/caserie; ○ dezpădurire/despădurire;
 - marfar/mărfar; ○ preerie/prerie;
 - servicii/serviciu; ○ prooroc/proroc;
 - abțibild/acțipild; ○ topogan/tobogan;
 - greșală/greșală; ○ chebap/chebab.

Variații ale formelor și ale sensului în timp

DESCOPERĂ!

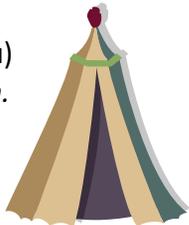
- 1 Ești copilot în mașina timpului și rolul tău este de a-i ajuta pe călătorii în timp să înțeleagă ce spun cei pe care îi întâlnesc.
- Care crezi că sunt sensurile cuvintelor îngroșate în enunțurile de mai jos? Alege din coloana a doua cuvintele pe care le consideri potrivite. Consultă dicționarul de la sfârșitul manualului.

<i>Nu te bucura așa degrabă, că încă ești nemernică pe aceste locuri [...]. (Ion Creangă)</i>	gură
<i>De din vale de Rovine/ Grăim, Doamnă, către tine/ Nu din gură, ci din carte/ Că ne ești așa departe. (Mihai Eminescu)</i>	străină
<i>Ah! Ce frumoase vorbe din rostul lui răsar. (George Coșbuc)</i>	scrisoare
○ Alege forma actuală a cuvântului <i>vecinici</i> , din enunțul de mai jos:	veșnici
<i>Pare că și trunchii vecinici poartă suflețe sub coajă. (Mihai Eminescu)</i>	vecini
 - Caută, în dicționarul de la sfârșitul manualului, sensul din prezent al cuvintelor îngroșate.

IMPORTANT

Unele cuvinte, deși sunt păstrate în limbă, **își schimbă sensul**. Alte cuvinte **și-au schimbat forma**.

EXERSEAZĂ!

- 2 Stabilește, cu ajutorul unui dicționar, sensul cuvintelor vechi, îngroșate în următoarele exemple din opere literare.
- *Sinan venise de **tăbări** nu departe de strâmtoarea în care sta Mihai. (Nicolae Bălcescu)*
 - *Acest Roman vodă **au descălecat** târgul Romanul și au mutat scaunul țării la Roman. (Axinte Uricariul)*
 - *Locuitorii ce vor fi pe moșile boierești și ale altora nu pot avea voie **a se ridica** fără voia stăpânului. (Mihail Kogălniceanu)*
-
- 3 **Lucrați în pereche!** Selectați cuvintele a căror formă este diferită de cea din zilele noastre. Schimbați între voi caietele. Scrie, în dreptul cuvintelor selectate de colegul tău, forma de azi a cuvintelor.
- *Și tainic genele le plec/ Căci mi le împli plânsul. (Mihai Eminescu)*
 - *De mă voi scula, pre mulți am să popesc și eu. (Costache Negruzzi)*
 - *Tremurând ea licurește și se pare a se rumpe. (Mihai Eminescu)*
 - *Din tuspaturu părți a lunei se ridică-nalt pe ceruri,/ Ca balauri din poveste, nouri negri, plini de geruri. (Vasile Alecsandri)*
 - *Dar ninsoarea încetează, norii fug, doritul soare/ Strălucește și dismiardă oceanul de ninsoare. (Vasile Alecsandri)*

Proiect tematic - Albumul familiei mele

★ Citește etapele proiectului, apoi realizează albumul, folosindu-te de sugestiile date.

Ce vei face? Un album al familiei tale.

De ce vei face? Pentru a înțelege rolul pe care îl are familia în formarea ta, ca om.

Cum vei face?

- ✓ Pe **copertă**, vei scrie titlul proiectului și numele tău cu litere interesante. Vei adăuga o imagine reprezentativă (o fotografie cu familia ta, un desen etc.).
- ✓ Pe **prima pagină** vei prezenta membrii familiei, menționând numele, gradul de rudenie și ocupația. Adaugă o fotografie sau un desen cu fiecare.
- ✓ A **doua pagină** îți este dedicată! Prezintă-te, așa cum ai făcut și cu ceilalți membri ai familiei. Scrie:
 - ⦿ cum te numești;
 - ⦿ câți ani ai;
 - ⦿ cum arăți;
 - ⦿ care sunt calitățile și defectele tale;
 - ⦿ care este activitatea ta preferată;
 - ⦿ care sunt îndatoririle tale în familie.
 Adaugă o fotografie cu tine sau desenează un autoportret.

- ✓ Pe **a treia pagină** vei descrie trei dintre activitățile preferate ale familiei tale, folosind enunțuri asertive.
- ✓ Pe cea de-**a patra pagină** vei scrie cinci reguli ale familiei voastre, folosind exemplul de mai jos:

- ✓ Pe **a cincea pagină** vei scrie ce ai învățat de la fiecare dintre membrii familiei tale.

- ✓ **A șasea pagină** este cea a recunoștinței. Aici vei nota motivele pentru care le ești recunoscător celor din familia ta, folosind enunțuri precum:

*Te prețuiesc, mamă, fiindcă
Îți mulțumesc, dragul meu frate, pentru că
Vă sunt recunoscător, bunicilor*

- ✓ Pe **ultima pagină**, vei scrie, în 5-7 rânduri (50-70 de cuvinte), ce înseamnă familia pentru tine. Vei folosi structurile subliniate în textele de mai jos, care au ca temă familia:

Cu părul nins, cu ochii mici
Și calzi de duioșie,
Aieve parc-o văd aici
Icoana firavei bunici
Din frageda-mi pruncie.

Torcea, torcea, fus după fus,
Din zori și până-n seară;
Cu furca-n brâu, cu gândul dus,
Era frumoasă de nespus
În portu-i de la țară...

Căta la noi așa de blând,
Senină și tăcută;
Doar suspina din când în când
La amintirea vreunui gând
Din viața ei trecută.

De câte ori priveam la ea,
Cu dor mi-aduc aminte
Sfiala ce mă cuprindea,
Asemuind-o-n mintea mea
Duminecii preasfinte...

(Șt. O. Iosif, *Bunica*)

Duminică dimineța
Copiii noștri amândoi
Se urcă în pat
Între noi,
Ne scot de pe degete
Palidele inele,
Le duc la ochi
Și se uită la mama și tata
Printre ele
O, golul rotund al inelelor
Se umple atunci
De văzul copiilor luminos.
Și-n toată lumea
Nu există joc mai frumos.

(Grigore Vieru, *Joc de familie*)

Cum vei ști că ai reușit?

Criterii de apreciere	În totalitate	Parțial	Deloc
Pe copertă sunt scrise titlul, autorul și se regăsește o imagine sugestivă.			
Fiecare pagină conține ceea ce prevede cerința.			
Textele sunt scrise îngrijit.			
Sunt respectate regulile gramaticale și de exprimare.			
Proiectul conține imagini sugestive.			

RECAPITULARE

★ Citește, cu atenție, textul următor:

M-am dus de sf. Ion să fac o vizită doamnei Maria Popescu, o veche prietenă, ca s-o felicit pentru onomastica unicului său fiu, Ionel Popescu, un copilaș foarte drăguț de vreo opt anișori. [...]

Madam Popescu mai sărută o dată dulce pe maiorașul, îl scuipe, să nu-l deoache, și-l lasă jos. El a pus sabia în teacă, salută militărește și merge într-un colț al salonului unde, pe două mese, pe canapea, pe foteluri și pe jos, stau grămădite fel de fel de jucării. Dintre toate, maiorul alege o trâmbiță și o tobă. Atâr-nă toba de gât, suie pe un superb cal vânat rotat, pune trâmbița la gură și, legănându-se călare, începe să bată toba cu o mână și să sufle-n trâmbiță. Madam Popescu îmi spune ceva; eu n-aud nimica. Îi răspund totuși că nu cred să mai ție mult gerul așa de aspru; ea n-aude nimica.

— Ionel! Ionel!!! Ionel!!! Du-te dincolo, mamă; spargi urechile dumnealui! Nu e frumos, când sunt musafiri!

Iar eu, profitând de un moment când trâmbița și toba tac, adaog:

— Și pe urmă, d-ta ești roșior, în cavalerie.

— Maior! strigă mândrul militar.

— Tocmai! zic eu. La cavalerie nu e tobă; și maiorul nu cântă cu trâmbița; cu trâmbița cântă numai gradele inferioare; maiorul comandă și merge-n fruntea soldaților cu sabia scoasă.

Explicația mea prinde bine. Maiorul descalică, scoate de după gât toba, pe care o trânteste cât colo; asemenea și trâmbița. Apoi începe să comande:

— Înainte! marș!

Și cu sabia scoasă, începe să atace strașnic tot ce-ntâlnește-n cale. În momentul acesta, jupâneasa cea răgușită intră cu tava, aducând dulceață și cafele. Cum o vede, maiorul se oprește o clipă, ca și cum ar vrea să se reculegă fiind surprins de inamic. Clipa însă de reculegere trece ca o clipă, și maiorul, dând un răcnet suprem de asalt, se repede asupra inamicului. Inamicul dă un țipăt de desperare.

— Ține-l, conită, că mă dă jos cu tava!

Madam Popescu se repede să taie drumul maiorului, care, în furia atacului, nu mai vede nimic înaintea lui. Jupâneasa este salvată; dar madam Popescu, deoarece a avut imprudența să iasă din neutralitate și să intervieve în război, primește în obraz, dedesubtul ochiului drept, o puternică lovitură de spadă.

— Vezi? vezi, dacă faci nebunii? era să-mi scoți ochiul... Ți-ar fi plăcut să mă omori? Sărută-mă, să-mi treacă și să te iert!

Maiorul sare de gâtul mamei și o sărută... Mamei îi trece; iar eu, după ce am luat dulceața, mă pregătesc să sorb din cafea...

(I.L. Caragiale, *Vizită...* – fragmente)

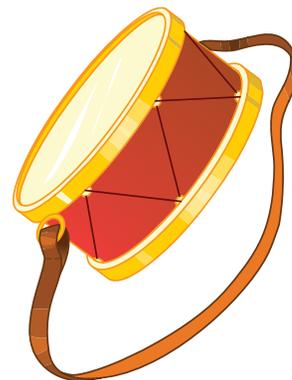
1 Ce temă a textului *Vizită...* de I.L. Caragiale este susținută de cuvintele-cheie de mai jos?

FIU

MAMĂ

COPILAȘ

- 2 Identifică o altă temă în textul dat.
- 3 Completează următoarele enunțuri cu informații din text:
- Ionel Popescu are vreo anișori.
 - Dintre toate jucăriile, maiorul alege
 - Doamna Popescu îl îndeamnă pe Ionel să se ducă dincolo pentru că
 - Mama îi cere băiatului să o sărute ca să
- 4 Așază în ordine următoarele idei principale extrase din text:
- A. Ionel face un zgomot asurzitor cu toba și trâmbița.
 - B. Băiatul necăjește servitoarea, fiind pe punctul de a-i răsturna tava.
 - C. Maiorul o sărută pe doamna Popescu, pentru a-i trece supărarea.
 - D. În jocul său, Ionel o lovește pe mama sa în obraz.
 - E. Povestitorul face o vizită doamnei Popescu, cu ocazia onomasticii fiului ei.
- 5 Alcătuieste planul dezvoltat de idei al textului.
- 6 Scrie pentru fiecare personaj din text – Ionel, doamna Popescu, povestitorul – câte trei adjective care crezi că îi descriu cel mai bine personalitatea.
- 7 Alege un personaj al cărui comportament ți se pare cel mai apropiat de felul tău de a fi. Justifică-ți alegerea în 2-3 rânduri (20-30 de cuvinte).
- 8 Citește integral textul *Vizită...* de I.L. Caragiale.
- 9 Prezintă în 10-12 rânduri (100-120 de cuvinte) datele pe care le consideri importante despre viața și opera lui I.L. Caragiale. Poți folosi un dicționar de scriitori, internetul sau o altă sursă de informare.
- 10 Imaginează-ți că Ionel ar fi un copil educat. Într-o compunere de 10-12 rânduri (100-120 de cuvinte), prezintă evenimentele, în această situație.
- 11 Transcrie din text:
- a) un enunț asertiv; b) un enunț interogativ; c) un enunț exclamativ; d) un enunț imperativ.
- 12 Explică rolul semnelor de punctuație din fragmentul de mai jos:

*Maiorul descălică, scoate de după gât toba, pe care o trânteste cât colo; asemenea și trâmbița. Apoi începe să comande:
— Înainte! marș!*

- 13 Rescrie, pe caiet, doar propozițiile simple de mai jos:
- *Dintre toate, maiorul alege o trâmbiță și o tobă.*
 - *Maiorul descălică.*
 - *Explicația mea prinde bine.*
 - *Madam Popescu se repede.*
 - *Mamei îi trece.*
- 14 Modifică enunțul următor, astfel încât să devină propoziție simplă:
- În momentul acesta, jupâneasa cea răgușită intră cu tava, aducând dulceață și cafele.*

- 15 Scrie câte două enunțuri, în care cuvintele următoare să aibă sensuri diferite:

a face

a sta

gât

- 16 Pornind de la imaginile de mai jos, alcătuește câte două enunțuri prin care să illustrezi sensurile cuvintelor război și dar.

- 17 Alege din coloana B sinonimul potrivit pentru fiecare dintre cuvintele din coloana A:

A

inamic

clipă

țipăt

nebunii

explicație

B

strigăt

moment

dușman

lămurire

obraznicii

prieten

- 18 Găsește antonimele următoarelor cuvinte din text: *răspund, ger, dincolo, primește, furia, puternică.*

- 19 Alcătuește câmpul lexical al jucăriilor pe care le are Ionel.

- 20 **Lucrați în pereche!** Fiecare va selecta din text cinci cuvinte a căror formă e diferită de cea din zilele noastre. Schimbați între voi caietele. Scrie, în dreptul cuvintelor alese de colegul tău, forma lor actuală.

- 21 Numește vorbitorii din situația de comunicare prezentată în textul de mai sus.

- 22 a) Citește, cu atenție, următoarea secvență selectată din textul dat:
*Iar eu, profitând de un moment când trâmbița și toba tac, adaog:
— Și pe urmă, d-ta ești roșior, în cavalerie.*

- b) Notează, în caiet, cu A (adevărat)/F (fals) numărul regulii identificate în secvența citată (Exemplu: IV – F):
I. Vizitatorul propune o temă de discuție adecvată situației în care se află.
II. Intervenția lui este prea lungă.
III. Vorbitorul a așteptat momentul potrivit să ia cuvântul.

- 23 a) Recitește, cu atenție, următoarea secvență din text: *Tocmai! zic eu. ... o puternică lovitură de spadă.*
b) **Lucrați în echipă!** Discută cu alți doi colegi și stabiliți împreună răspunsurile la întrebările următoare: Ce informație a vrut să transmită vorbitorul? Ce informație a reținut ascultătorul?
c) Citește, dintre detaliile selectate mai jos, pe acelea care v-au ajutat în formularea răspunsului:
 - Explicația mea prinde bine.
 - Maiorul descalică, scoate de după gât toba, pe care o trânteste cât colo; asemenea și trâmbița.
 - Și cu sabia scoasă, începe să atace strașnic tot ce-ntâlnește-n cale.
 - ... și maiorul, dând un răcnet suprem de asalt...
 - ... se repede asupra inamicului.
 - ... madam Popescu, [...], primește în obraz, dedesubtul ochiului drept, o puternică lovitură de spadă.
- d) Împreună, după ce ați stabilit rolul fiecăruia, prezentați oral produsul vostru.
e) Fă aprecieri asupra răspunsurilor date de alți colegi. Utilizează următoarele formule pentru exprimarea aprecierilor: **mi-a plăcut/nu mi-a plăcut; sunt de acord/nu sunt de acord.**

EVALUARE

Timp de lucru: 50 de minute
Vei primi 10 puncte din oficiu.

★ **Citește, cu atenție, textul următor:**

Peste drum era magazinul de jucării „Scufița roșie”, pe care îl visam și noaptea. Era pentru mine un loc feeric¹. Cum ajungeam la Obor², o țară pe mama înăuntru. Intram într-o încăpăre lungă și scundă, mirosind îngrozitor a petrosin³. Podelele erau cafenii-stacojii și lumina care se strecura prin vitrine era cu totul insuficientă. Abia când înaintai adânc în spațiul acela gol, dădeai de teighea și de rafturile cu jucării. Mă uitam pierdută la păpușile de toate mărimile îmbrăcate în bucăți grosolane de pânză. Cele mai multe erau din cârpă, doar cu capetele dintr-un fel de ipsos care se ciobea foarte repede și cu părul de ață neagră, galbenă sau cafenie. Erau totuși și păpuși din cauciuc, înfățișând niște negrese cârlionțate. Erau căluți albi, cu șa de pânză lăcuită, roșie ca flacăra, urși galbeni și cafenii, păsări mecanice de tablă. Mereu se aflau pe teighea cinci-șase jucării care țopăiau, săreau, băteau toba, mașinuțe care înaintau prin frecare, rachete care scoteau scânteii din coadă. Mama îmi cumpăra de obicei jocuri ieftine, ca acela în care trebuia să reconstitui scene din „Albă-ca-zăpada”, „Cenușăreasa”, „Crăiasa zăpezilor”, îmbinând bucățele de carton de forme ciudate. Mă plictiseam repede de ele pentru că învățasem să refac dreptunghiurile acelea și pe dos, fără să mai țin seama de desene, doar după formele cartonașelor. Îmi mai lua și cartonașe pentru cusut, desenate în culori și găurite. Nu aveai decât să treci cu acul cu ața prin găurelele alea, ață maro, albastră, galbenă sau roșie. Conturam astfel ciobănașul cu oița sa, tractorul, băiatul și fata ținându-se de mână, stilizați frumos, fluturele. Mereu ieșeam plângând de la „Scufița roșie”.

(Mircea Cărtărescu, REM)

★ **Scrie răspunsurile pentru cerințele de mai jos:**

A (30 p.)

- 1 Cu ajutorul săgeților, reconstituie perechile:

Tema textului	jucării	4 p.
Cuvânt-cheie	copilăria	

- 2 Formulează o idee principală și două idei secundare pe baza textului-suport. **12 p.**

- 3 Explică în 10-15 cuvinte de ce fetița ieșea mereu plângând de la *Scufița roșie*. **6 p.**

- 4 Imaginează-ți ce simte mama fetiței. Prezintă, în 4-6 rânduri (40-60 de cuvinte), experiența descrisă în text din perspectiva mamei. **8 p.**

¹ **feeric**, -ă, adj. Minunat, încântător.

² **Obor** – Cartier în București.

³ **petrosin** s.n. Lichid incolor, ușor inflamabil, obținut dintr-un amestec de benzine ușoare, folosit mai ales în gospodărie.

B (30 p.)

- 5 Transcrie din text un enunț asertiv. 6 p.
- 6 Transformă enunțul transcris la exercițiul anterior, într-unul interogativ. 6 p.
- 7 Rescrie enunțul/enunțurile care explică rolul virgulelor din fragmentul: *Conturam astfel ciobănașul cu oița sa, tractorul, băiatul și fata ținându-se de mână...* 3 p.
- Primele două virgule separă termenii unei enumerații.
 - Prima virgulă separă un cuvânt care arată adresarea.
 - Ultimele două virgule separă vorbele personajului de vorbele povestitorului.
- 8 Completează corespunzător enunțul: 3 p.
- Propoziția dezvoltată *Peste drum era magazinul de jucării „Scufița roșie”* se transformă într-una simplă, dacă eliminăm următoarele cuvinte:
- 9 Notează în dreptul enunțurilor, rescrise pe caiet, A (adevărat) sau F (fals). 4 p.
- a) Sinonimul pentru cuvântul *înăuntru* din text este *departe*. 4 p.
- b) O pereche de antonime din text este: *intram – ieșeam*. 4 p.
- c) Alcătuieste câmpul lexical al jucăriilor pe care le vedea fetița în magazin. 4 p.

C (30 p.)

10 Imaginează-ți următoarea situație de comunicare orală: intri într-un magazin de jucării împreună cu unul dintre părinți și îți dorești una dintre jucăriile ilustrate în dreapta.

- a) Scrie un text, de 5-8 rânduri (50-80 de cuvinte), în care te adresezi părintelui tău și în care îți exprimi dorința, arătând de ce alegi acea jucărie. 12 p.
- b) Completează următoarele enunțuri referitoare la situația de comunicare creată de tine. 6 p.
- Vorbitorul este, iar ascultătorul este
 - Informația generală pe care o oferi este, iar detaliul pe care îl precizezi este
- c) Încercuiește cuvântul-cheie/cuvintele-cheie din comunicarea ta: 6 p.
- ♦ jucărie; ♦ te rog; ♦ dorință.

AUTOEVALUARE ELEV	EVALUARE PROFESOR
punctaj	punctaj

✓ Cum consideri că te-ai descurcat la această evaluare: **foarte bine, bine, suficient** sau **insuficient**? Bifează căsuța corespunzătoare.

✓ Observă la care dintre exerciții ai avut punctaj mai mic. Notează pe caiet ce dificultăți ai întâmpinat și care crezi că sunt lecțiile asupra cărora ar trebui să revii.

LEAGĂNUL DORULUI

3

Vei identifica informații esențiale sau de detaliu și comportamentele care exprimă emoții din texte monologate.

- Vei identifica stările vorbitorilor dintr-un text audiat și ale vorbitorilor din fața ta.

Vei identifica intonația, expresia feței și gesturile potrivite în situații de comunicare date.

- Vei exprima emoțiile potrivite mimând diferite situații de comunicare propuse.
- Vei face aprecieri asupra intonației, expresiei feței și gesturilor unui coleg.

Vei identifica informații importante din texte literare și nonliterare.

- Vei observa rolul personificării și al comparației în conturarea sensurilor neobișnuite ale unor cuvinte.

Vei manifesta interes și îți vei focaliza atenția în timpul lecturii unor texte pe teme familiare.

- Vei identifica modul în care aceeași temă se regăsește în texte diferite.

Vei observa comportamentele și atitudinile de lectură, identificând aspectele care necesită îmbunătățire.

- Te vei antrena în dialoguri simple, pentru a descoperi mesajul textului, lucrând în grup sau în pereche.

Vei redacta texte scurte pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice.

- Vei redacta o compunere descriptivă pe o temă dată.

Vei redacta un text simplu, pe o temă familiară, cu integrarea unor imagini, desene, scheme.

- Vei ilustra atitudinile și emoțiile prin folosirea de emoticoane.

Vei analiza constant scrierea unor texte diverse din punctul de vedere al corectitudinii, al lizibilității, al coerenței și al clarității.

- Vei transcrie scurte texte sau fragmente.

Vei fi atent/ă asupra propriei pronunții și scrieri și a pronunției și scrierii celorlalți, valorificând achizițiile fonetice de bază.

- Vei observa componența alfabetului limbii române, ordonarea cuvintelor după criteriul alfabetic, dicționarul, articolul de dicționar.
- Vei identifica, în exerciții diverse, tipuri de sunete: vocală, consoană, semivocală.

Vei respecta convențiile ortografice și ortoepice în utilizarea structurilor fonetice, lexicale și sintactico-morfologice în interacțiunea verbală.

- Vei observa rolul accentului și al corespondenței sunet-literă în scrierea și receptarea unui text.

O, rămâi

de Mihai Eminescu

O, rămâi, rămâi la mine,
Te iubesc atât de mult!
Ale tale doruri toate
Numai eu știu să le-ascult;

În al umbrei întuneric
Te asemăn unui prinț,
Ce se uit-adânc în ape
Cu ochi negri și cuminti;

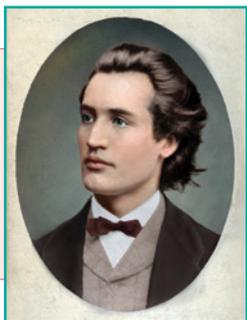
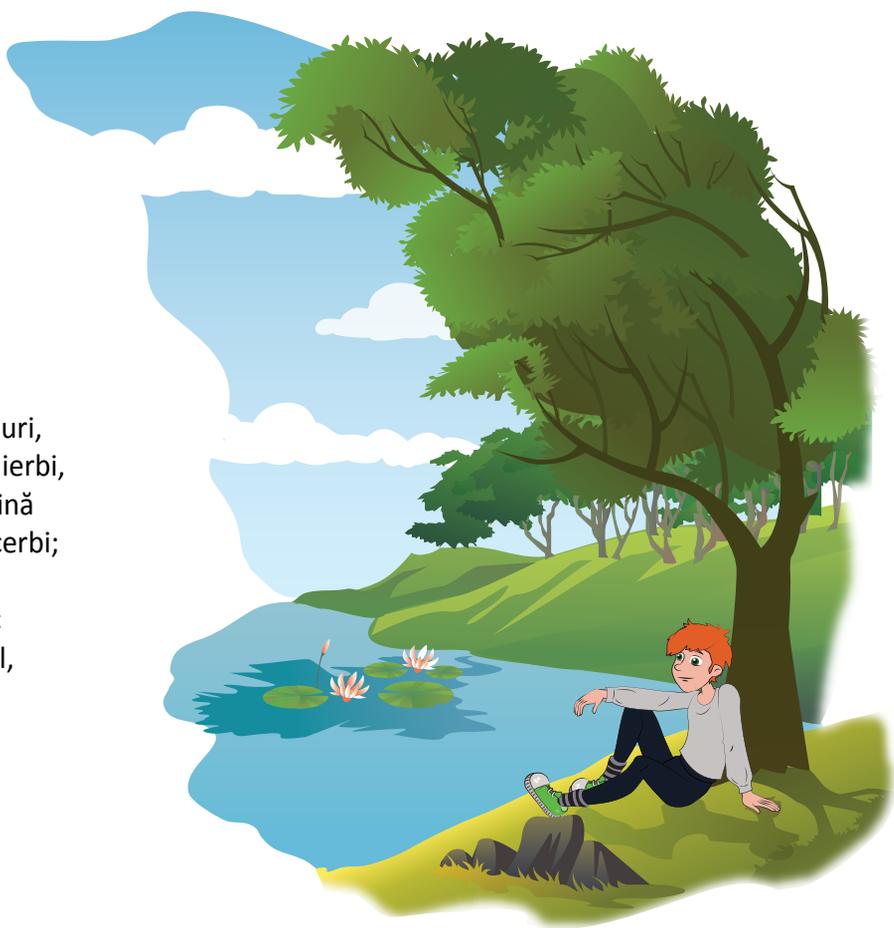
Și prin vuietul de valuri,
Prin mișcarea naltei ierbi,
Eu te fac s-auzi în taină
Mersul cârdului de cerbi;

Eu te văd răpit de farmec
Cum îngâni cu glas domol,
În a apei strălucire
Întinzând piciorul gol

Și privind în luna plină
La văpaia de pe lacuri,
Anii tăi se par ca clipe,
Clipe dulci se par ca veacuri.

Astfel zise lin pădurea,
Bolți asupra-mi clătînând;
Șuieram l-a ei chemare
Ș-am ieșit în câmp râzând.

Astăzi chiar de m-aș întoarce
A-nțelege n-o mai pot...
Unde ești, copilărie,
Cu pădurea ta cu tot?

Mihai Eminescu (1850–1889) a fost poet, jurnalist, prozator. Este considerat poetul național al României și unul dintre marii clasici ai literaturii noastre. Printre cele mai cunoscute creații ale sale se numără poeziile *Lucașfăul*, *Lacul*, *Floare albastră* sau *Revedere*, basmul *Făt-Frumos din lacrimă* și nuvela *Sărmanul Dionis*.

EXPLOREAZĂ TEXTUL!

- 1 Scrie câte un enunț în care să precizezi titlul și autorul textului citat.
- 2 Precizează, oral, forma actuală a cuvintelor *asamăn* și *naltei*.
- 3 Scrie sinonimele potrivite pentru sensul din text al termenilor: *doruri*, *mișcarea*, *taină*, *văpaia*, *clipe*, *șuieram*, *chemare*.
- 4 Recitește poezia și identifică oral o pereche de sinonime.
- 5 Notează câte un antonim pentru fiecare dintre următoarele cuvinte: *rămâi*, *cuminți*, *gol*, *râzând*, *tot*.
- 6 Alcătuieste, în scris, un enunț în care cuvântul *mai* să fie folosit cu alt sens decât cel din ultima strofă.
- 7 Transcrie din poezie un enunț imperativ, unul asertiv și unul interogativ.
- 8 Cui crezi că îi aparțin cele două „voci” prezente în poezie? Indică, prin răspunsuri orale, variantele pe care le consideri corecte.

primele cinci strofe redau:

- a) cuvintele mamei b) cuvintele copilăriei
c) cuvintele pădurii d) cuvintele copilului de altădată

în ultimele două strofe se recunoaște:

- a) vocea poetului care își exprimă dorul copilăriei
b) vocea copilului îndrăgostit de pădure
c) vocea codrului

- 9 Ce semnificație are cuvântul *dulci* din versul *Clipe dulci se par ca veacuri*? Precizează oral răspunsul corect:
a) trecătoare; b) frumoase; c) îndepărtate; d) pierdute.
- 10 Notează în caiet, alegând din lista de mai jos, două teme identificate în poezie.

IUBIREA

FAMILIA

ISTORIA

COPILĂRIA

TIMPUL

NATURA

- 11 Găsește în text un cuvânt-cheie potrivit pentru una dintre temele alese.
- 12 Transcrie, în caiet, grupurile de cuvinte care se referă la elementele naturii și caracteristicile lor.
- 13 Așază elementele naturii identificate în poezie, într-unul dintre următoarele câmpuri lexicale, notându-le pe caiet în culori diferite:
 - ⊙ câmpul lexical al apei:
 - ⊙ câmpul lexical al animalelor:
 - ⊙ câmpul lexical al vegetației:
 - ⊙ câmpul lexical al planului cosmic:
- 14 În multe dintre poeziile lui Mihai Eminescu, elementele naturii îl ocrotesc pe copil și îl ajută să descopere tainele lumii. Citește și alte două texte ale sale, *Revedere* și *Ce te legeni...*, pentru a descoperi elementele ce alcătuiesc universul copilăriei poetului și întregesc *leagănul dorului eminescian*.

EXPRIMĂ-ȚI IMPRESIILE!

15 Ce îți cere pădurea copilului?

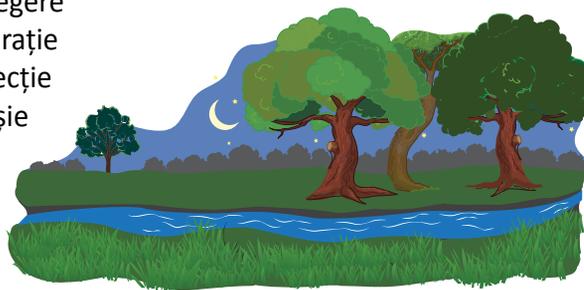
16 Citește fiecare grupaj de versuri din prima coloană. Alege, din a doua coloană, cuvântul care consideri tu că definește atitudinea pădurii față de copil:

A

- a) *Ale tale doruri toate
Numai eu știu să le-ascult...*
- b) *În al umbrei întuneric
Te asemăn unui prinț...*
- c) *Eu te fac s-auzi în taină
Mersul cârdului de cerbi...*
- d) *Eu te văd răpit de farmec
Cum îngâni cu glas domol...*
- e) *Astfel zise lin pădurea,
Bolți asupra-mi clătînând...*

B

- grijă
- prietenie (căci doar prietenului îi împărtășește secrete)
- înțelegere
- admirație
- protecție
- duioșie

17 Scrie, în caiet, cuvinte și grupuri de cuvinte care să redea trăsăturile copilului, așa cum se desprind din versurile citate. Observă modelul de mai jos:

<i>Te asemăn unui prinț</i>	frumos
<i>Ce se uit-adânc în ape</i>	
<i>Cu ochi negri și cumiți</i>	
<i>Eu te văd răpit de farmec</i>	
<i>Cum îngâni cu glas domol</i>	

<i>În a apei strălucire</i>	
<i>Întinzând piciorul gol</i>	
<i>Și privind în luna plină</i>	
<i>La văpaia de pe lacuri</i>	
<i>Șuieram l-a ei chemare</i>	
<i>Ș-am ieșit în câmp râzând.</i>	

18 **Lucrați în pereche!**

- Formulați în scris răspunsuri la următoarele întrebări:
 - ◉ De ce numai pădurea știe să asculte *dorurile* copilului?
 - ◉ De ce adultul care duce dorul copilăriei nu ar mai putea înțelege cuvintele pădurii?
 - ◉ Ce răspuns ați oferi voi la întrebarea din finalul poeziei?
- Prezentați în fața clasei, pe rând, răspunsurile formulate.
- Ascultă răspunsurile date de ceilalți colegi. De ce crezi că nu ați răspuns toți la fel?

IMPORTANT

În opera literară, cuvintele ascund sensuri neobișnuite. De aceea, o creație artistică poate fi interpretată diferit de către cititori, în funcție de experiența personală și de sensibilitatea fiecăruia. Să citești înseamnă, așadar, să iei parte la captivantul și emoționantul **joc al sensurilor**.

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

PORTOFOLIU

- 19 Să pătrundem împreună în *Pădurea de semnificații*!
În coroana fiecăruia dintre arborii de mai jos, vei găsi câte o grupare de versuri din poezia *O, rămâi*, de Mihai Eminescu. Unele sunt însoțite de explicații, altele așteaptă să le completezi.
Desenează pe o foaie separată acești arbori, cărora le poți alătura și alții, adăugând interpretările tale, și creează-ți astfel propria *Pădure de semnificații*.

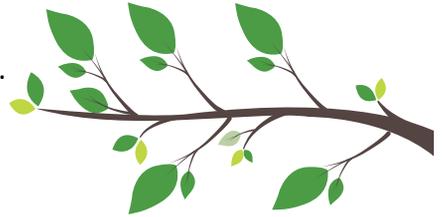

- 20 Gândește-te la locul în care ai copilărit. Ce sentimente îți trezește? Realizează o lucrare artistică – o poezie, o compunere, un desen, o pictură, un colaj, o fotografie, un obiect meșterit de tine, un cântec – cu titlul „Leagănul dorului meu”.

Personificarea

DESCOPERĂ!

- 1 Ce trăsături neobișnuite are pădurea în poezia *O, rămâi!*?
Completează-le pe caiet, pe o ramură asemănătoare celei alăturate.
- 2 Încercuiește-le pe cele atribuite de obicei oamenilor.
- 3 De ce crezi că poetul seamănă pădurea cu o ființă umană?
Ce sentiment față de natură este subliniat astfel? Răspunde oral.

IMPORTANT

Personificarea este un procedeu artistic prin care se atribuie însușiri omenești unor ființe necuvântătoare, unor obiecte sau unor fenomene ale naturii: *Visează plopul nemișcat, în soare* (George Topîrceanu).

EXERSEAZĂ!

- 4 Citește cu atenție textele de mai jos și transcrie în caiet personificările:

„Copacii își schimbau locul dintr-o clipă într-alta și păreau a se-ndesi văzând cu ochii, punându-se parcă dinadins în drumul nostru, ca să ne facă s-o luăm pe unde voiau ei.” (Florin Bican, *Și v-am spus povestea așa – Aventurile cailor năzdrăvani rememorate de ei înșiși*)

„În casă tac toate. Un singur covor
Atacă, pe nas, uvertura.
Și cărțile toate-l urmează în cor,
Începe să cânte întregul decor,
Ceasornicul bate măsura.”

(George Topîrceanu, *Fantezie de toamnă*)

„Și cum sta el în cumpene, să-l ia, să nu-l ia, calul se și scutură de trei ori, și îndată rămâne cu părul lins-prelins și tânăr ca un tretin, de nu era alt mânzoc mai frumos în toată herghelia. Și apoi, uitându-se țintă în ochii fiului de crai, zice:

— Sui pe mine, stăpâne, și ține-te bine!”

(Ion Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*)

„Vântul ăsta e băiat ?
N-are șapcă, n-are barbă?
Vrei să-l tragi puțin de păr,
Și, când colo, rupi o iarbă.
Vântul are păr tăiat?

E băiat, într-adevăr?
Sigur, vântul e băiat!
Mi-ar plăcea să fie fată,
Mi-ar plăcea și să se vadă.
Vreau să ne jucăm un pic,
Dar din vânt nu văd nimic.”

(Constanța Buzea, *Vântul are păr tăiat*)

- 5 Alege două personificări care te-au impresionat în mod deosebit și explică-le în câte 20-30 de cuvinte.
- 6 Gândește-te la un obiect din camera ta, la un animal preferat și la un fenomen al naturii. Alcătuieste câte un enunț în care să le prezinți, folosind procedeu personificării.

Comparația

DESCOPERĂ!

- 1 Recitește primele cinci strofe din poezia *O, rămâi*. Unește, pe caiet, elementele din prima coloană cu cele care le corespund din coloana a doua:

copilul

anii copilăriei

clipele *dulci*

clipe

zile

veacuri

un prinț *cu ochi negri și cumiți*

- 2 Numește oral asemănările pe baza cărora au fost alăturați termenii din perechile de mai sus.

IMPORTANT

Comparația este un procedeu artistic prin care, pe baza unor trăsături comune, se alătură doi termeni, cu scopul de a-l evidenția pe primul. Cel dintâi este folosit cu sensul său obișnuit, iar cel de-al doilea se folosește cu un sens neobișnuit. Aceștia sunt uniți prin cuvinte sau grupuri de cuvinte specifice: **ca, la fel ca, asemănător cu, asemenea, precum**.

Exemplu: *Priviți cerul cum se-ntinde ca o mare-nseninată!* (Vasile Alecsandri)

EXERSEAZĂ!

- 3 Citește cu atenție textele de mai jos și transcrie în caiet comparațiile identificate. Subliniază cu o linie termenul folosit cu sens obișnuit, cu două linii termenul folosit cu sens neobișnuit și pune într-un chenar cuvântul/ cuvintele de legătură:

„Însă vântul răcorit
Din zbor iată se oprește;
Ca drumețul ostenit
El acum se odihnește.”

(V. Alecsandri, *Vântul de la miazăzi*)

„Și e liniște pe dealuri
Ca-ntr-o mănăstire arsă;
Dorm și-arinii de pe maluri
Și căldura valuri-valuri
Se revarsă.”

(George Coșbuc, *În miezul verii*)

„— A fost odată un împărat mare, mare...
— Cât de mare?
— Mare de tot. Și-și iubea împărăteasa
ca ochii din cap. Dar copiii nu avea. Și îi părea
rău, îi părea rău că nu avea copii...”

(Barbu Ștefănescu Delavrancea, *Bunica*)

„Tii! Dar multe nu știți voi, copii! Repede la ciroul
cel mai înalt să vă îmbogățiți cunoștințele în asalt.
Aici e ca la teatru, înțelegeți totul dacă ești cu ochii în
patru. Cântă muzica, spectatorii au înlemnit: progra-
mul e nemaipomenit.” (Marin Sorescu, *Scamatorii,
scamatorii, scamatorii*)

- 4 Gândește-te la trei calități ale tale și găsește câte o comparație potrivită, apoi completează în caiet enunțurile date. **Exemplu:** Sunt *rapid* ca *o săgeată*.

Exprimarea emoțiilor

DESCOPERĂ!

- 1 Imaginează-ți trăirile tale ca pe fumurile albe ce se ridică din coșurile caselor iarna: nu le poți atinge, dar ele există și, deși te pot copleși, te părăsesc risipindu-se în văzduh. Compară trăirile tale cu alte fenomene/elemente ale naturii și numește asemănările pe baza cărora le-ai asociat.
- 2 ★ Ascultă poezia *Mezul iernei* de Vasile Alecsandri.
 - a) Privește imaginea de mai jos: pe fumurile albe sunt scrise cuvintele care denumesc trăirile sufletești transmise de poezia *Mezul iernei* de Vasile Alecsandri.

- b) Notează, într-un tabel asemănător celui de mai jos, cuvintele din imagine, potrivindu-le cu enunțurile din a doua coloană.

Emoțiile poetului	Exemple	Emoticon
	<i>În păduri trosnesc stejarii! E un ger amar, cumplit!</i>	
	<i>O! tablou măreț, fantastic!</i>	
	<i>(...) crivățul pătrunde, scoțând note-ngrozitoare.</i>	
	<i>Dar ce văd?...</i>	
	<i>E un lup ce se alungă după prada-i spăimântată!</i>	

- 3 Numește, oral, tipul de enunț pe care îl reprezintă fiecare exemplu de la exercițiul anterior. Precizează semnul de punctuație care te ajută la identificare.
- 4 Ascultă încă o dată înregistrarea poeziei! Ce intonație are fiecare enunț selectat la exercițiul 2? Redă-o și tu repetând versurile!
- 5 Observă, cu ajutorul unei oglinzi, propria mimică și propriile gesturi când reciti versurile date. Desenează, în coloana a treia de la exercițiul 2, câte un emoticon care să redea mimica potrivită.

IMPORTANT

Fie că sunt pozitive (bucuria, interesul, surprinderea) sau negative (tristetea, furia, frica, disprețul sau rușinea), **emoțiile** sunt stărnite de situațiile în care ne aflăm. Deseori, oamenii le exprimă cu ajutorul cuvintelor. Nu trebuie să fii poet ca să îți dezvălui emoțiile. Trebuie să le identifici, să alegi cele mai potrivite cuvinte și cea mai potrivită intonație pentru a le exprima. Te ajută (chiar fără să vrei!) expresia feței (mimica) și gesturile.

EXERSEAZĂ!

6 a) Deseori, în exprimarea scrisă prin sms sau chat, pentru a ne exprima trăirile, utilizăm emoticoane în locul cuvintelor. Asociază fiecărui emoticon un cuvânt potrivit:

- încântare
- furie
- uimire

- teamă
- amuzament
- tristețe

b) Alcătuieste câte un enunț în care să îți exprimi emoțiile în următoarele situații:

- când ești înfrânt de partenerul de joc;
- când iei nota 10;
- când ai auzit o glumă bună;
- când tocmai ai văzut un film laudat de colegi;
- când afli că nu ai voie să ieși la joacă pentru că nu ai terminat temele;
- când primești un cadou de ziua ta de la cineva apropiat.

Model: Dane, sunt foarte trist că am pierdut partida!

Citește, în fața clasei, enunțurile având tonul, intonația, mimica și gesturile potrivite!

7 **Primul elev:** Imaginează-ți că ești unul dintre copiii din tablourile de mai jos. Transmite-i colegului/colegei de bancă emoțiile trăite, folosind câte un enunț asertiv, exclamativ, respectiv interogativ.

Model: De mult timp îmi doream să văd un răsărit la malul mării. Cât de frumos e soarele! Bucuria pe care o simt e cântecul mării sau victoria zilei asupra nopții?

Al doilea elev: Ascultă cu atenție prezentarea colegului tău/colegei tale. Apreciază modul în care a realizat exercițiul, încercuind varianta potrivită din următoarea grilă (pe care o vei copia în caiet):

Enunțul	surprinde situația din imagine?	are intonația potrivită?	este în acord cu expresiile feței?	este în acord cu gesturile?
asertiv	da/nu	da/nu	da/nu	da/nu
exclamativ	da/nu	da/nu	da/nu	da/nu
interogativ	da/nu	da/nu	da/nu	da/nu
TOTAL	da:		nu:	
Având în vedere rezultatul obținut, numește un punct tare al prezentării colegului tău și un punct care are nevoie de îmbunătățiri.				

Etapele scrierii: generarea ideilor, planificare, scriere

AMINTEȘTE-ȚI!

★ Doamna profesoară de limba și literatura română a verificat compunerile descriptive ale copiilor despre un loc familiar. Dintre toate, i-a atras atenția cea de mai jos. Citește-o cu atenție, apoi răspunde cerințelor.

Camera lui Radu

Sosit de la școală, Radu se aruncă în patul nefăcut din camera sa. Privește plictisit la ceasul telefonului: este ora 14. Are două ore de libertate, până când vor sosi și părinții de la serviciu.

Stă așa, degeaba. Întins pe spate, privește tavanul alb. Își imaginează că ar fi pagina goală de pe ecranul calculatorului. Hm! Asta îi aduce aminte că are de făcut un proiect pentru mâine... Necăjit de gând, Radu se rostogolește pe o parte. Priveliștea îl întristează și mai tare: pe birou, creioane, pixuri, caiete și cărți sunt de-a valma, iar pe rafturile micii sale biblioteci, mașinuțele tronează răsturnate ca după un raliu la care toate autoturismele au ieșit în decor. Simte cum, de rușine, i se aprind obraji. Cu privirea plecată, descoperă alt dezastru: pe covor, șosete desperecheate, pantaloni aruncați, CD-uri cu jocuri căzute din suportul lor și ambalajul de la un pachet de biscuiți mâncați ieri. Lângă fotoliu, laptopul deschis de dimineată clipește de la câte mesaje cer să fie citite. Pot să mai aștepte...

Se ridică din pat: mai e o oră și jumătate până să vină mama. Timp suficient să demonstreze că e băiat mare!

- 1 Care este titlul compunerii? Arată de ce consideri că este un titlu potrivit.
- 2 Identifică paragrafele corespunzătoare **introducerii**, **cuprinsului** și **încheierii** din compunerea de mai sus.
- 3 Stabilește ce informații cuprinde introducerea, orientându-te după întrebările: **cine?**, **ce face?**, **când?**, **unde?**
- 4 Numește, respectând ordinea în care apar în **cuprins**, **locurile** pe care le privește Radu în camera sa. Stabilește cum sunt ele prezentate, alegând din variantele următoare pe cele potrivite:
 - a) de sus în jos;
 - b) de jos în sus;
 - c) de la stânga la dreapta;

- d) din plan depărtat în plan apropiat;
- e) din plan apropiat în plan depărtat.

- 5 Identifică **detaliile** specifice fiecărui loc din camera lui Radu.
- 6 Numește **emoțiile** care îi sunt provocate de aspectul camerei.
- 7 Numește **faptele** care sunt prezentate în încheiere. Ce **emoție** simte acum Radu?

- 8 Scrie în ordine următoarele enunțuri pentru a reconstitui etapele pe care elevul le-a respectat când a întocmit planul compunerii descriptive:
- A fixat locul și timpul prezentării.
 - A stabilit o încheiere din care să se desprindă o învățătură/un mesaj.
 - Și-a imaginat emoțiile pe care le are privitorul.
 - A ales tema compunerii: prezentarea camerei unui copil.
 - A hotărât din perspectiva cui să realizeze prezentarea, alegând între persoana I sau persoana a III-a.
 - A ales detaliile cu ajutorul cărora va reda imaginea fiecărui loc prezentat.
 - A stabilit ce locuri din cameră va prezenta.
 - A hotărât ordinea în care va prezenta locurile (departe-aproape, sus-jos etc.)
 - A ales un titlu potrivit.

- 9 Elevul a fost notat cu 10 pentru această compunere. Notează, în caiet, criteriile/motivele din tabelul de mai jos pentru care crezi că a primit această notă.

Compunerea respectă tema.	Este evident că a întocmit întâi un plan.	Exprimarea e corectă și frumoasă.
Titlul este potrivit pentru conținutul dat.	Informațiile sunt prezentate logic.	Compunerea e scrisă citeț, fără ștersături, adăugări și tăieturi.
Textul are introducere, cuprins, încheiere.	Detaliile creează imagini expresive.	Nu sunt greșeli de ortografie și/sau punctuație.

IMPORTANT

În **elaborarea unei compuneri**, este important să respecti următoarele etape:

- Stabilește despre ce vei scrie!
- Propune un titlu potrivit!
- Întocmește planul compunerii. Stabilește în detaliu ce scrii în introducere, cuprins și încheiere!
- Recitește compunerea pentru a verifica logica enunțurilor și corectitudinea exprimării, a punctuației și a ortografiei!
- Rescrie textul în forma finală!

EXERSEAZĂ!

- 10
- Imaginează-ți că ești mama/tatăl lui Radu. Obosită/obosit, ai venit acasă de la serviciu. Copilul te așteaptă bucuros în pragul camerei.
 - Realizează planul unei compuneri în care să prezinți camera lui Radu, așa cum arată acum, respectând etapele identificate la exercițiul 5.
 - Ține cont de sugestiile următoarei introduceri propuse: *E amiază. Abia am sosit de la serviciu. Radu mă așteaptă în pragul camerei. Zâmbetul lui luminos promite o surpriză. Se dă deoparte și... ce-mi vād ochii?*
 - Vei prezenta aceleași locuri din cameră, dar detaliile care le caracterizează vor fi altele.
 - Scrie compunerea respectând planul alcătuit și continuând introducerea de la punctul c).
 - Schimbă caietul cu colegul tău de bancă și subliniază cu un creion de altă culoare greșelile identificate. Oferă-i sfaturi, dacă este cazul. Rescrie un paragraf din compunerea ta ținând cont de sugestiile colegului.

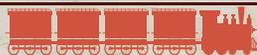

Textul nonliterar

DESCOPERĂ!

La Ipotești, în județul Botoșani, se află *Casa memorială Mihai Eminescu* – un muzeu amenajat în satul în care a copilărit poetul. Îți dorești să o vizitezi, împreună cu ceilalți colegi de clasă, pentru a afla mai multe despre viața și opera marelui scriitor. Sub îndrumarea unui adult, puteți alege un tren care să ajungă la Botoșani, pentru ca apoi să vă puteți îndrepta către Ipotești.

- Pentru a călători civilizată și în siguranță, trebuie să respecti câteva reguli importante!
- Citește cu atenție regulamentul de mai jos și răspunde în scris cerințelor.

REGULAMENT

1. În timpul călătoriilor cu trenul, pasagerii sunt obligați să aibă în posesie o legitimație valabilă de călătorie.
2. Urcarea sau coborârea călătorilor în și din tren după plecarea trenului este strict interzisă.
3. Deblocarea și deschiderea ușilor de urcare/coborâre în timpul mersului sunt strict interzise.
4. În timpul călătoriei cu trenul este interzisă sprijinirea călătorilor de ușile de urcare/coborâre.
5. Pentru a nu afecta condițiile de confort, pasagerii sunt rugați să depoziteze bagajele în spațiile special amenajate.
6. În timpul călătoriei, pasagerii sunt rugați să nu forțeze sistemele pentru deschiderea și asigurarea geamurilor, să nu intervină la panourile electrice și să nu acționeze frânele de mână.
7. Este interzisă aruncarea obiectelor de orice fel pe fereastră sau pe ușa vagonului.
8. Pentru transportul persoanelor cu mobilitate redusă se pot asigura gratuit servicii specifice de asistență.
9. Acționarea semnalului de alarmă din tren fără motiv este interzisă și constituie contravenție; orice abuz va fi pedepsit.
10. Distrugerea, degradarea echipamentelor din dotarea vagoanelor de călători constituie contravenție și se sancționează conform legii.

1 a) Află, consultând dicționarul, ce sens au cuvintele și structurile următoare:

- să aibă în posesie;
- legitimație valabilă de călătorie;
- persoană cu mobilitate redusă;
- contravenție.

b) Alcătuieste câte o propoziție cu fiecare dintre aceste cuvinte și structuri.

2 Completează în caiet enunțurile următoare:

- a) Textul conține reguli.
- b) Nu am voie să urc sau să cobor din tren atunci când
- c) Trebuie să-mi așez bagajul în
- d) Ca pasager, nu am voie să forțez
- e) O regulă pe care nu o înțeleg este
- f) Consider că cea mai importantă regulă pentru siguranța mea este

3 Transcrie doar enunțurile adevărate dintre cele de mai jos:

- Pasagerii sunt obligați să aibă în posesie o legitimație valabilă de călătorie.*
- Este necesară deblocarea și deschiderea ușilor de urcare/coborâre în timpul mersului.*
- Este permisă aruncarea obiectelor de orice fel pe fereastră sau pe ușa vagonului.*
- Pentru transportul persoanelor cu mobilitate redusă se pot asigura contra cost servicii de asistență.*
- Este permisă acționarea semnalului de alarmă în caz de urgență.*
- Se sancționează distrugerea echipamentelor din dotarea vagoanelor de călători.*

IMPORTANT

Nu toate textele au rolul de a emoționa cititorul. Unele oferă **date exacte, reale**, cu scopul de a informa, de a convinge sau de a impune o regulă ce trebuie respectată. Acestea se numesc texte nonliterare.

EXERSEAZĂ!

4 Citește următorul text și răspunde în scris cerințelor:

- După ce spectacolul a început, nu mai ai voie să intri în sală. Pentru că este întuneric, se produce zgomot și poți deranja alți spectatori.*
- Când ajungi în sala de spectacol, te rugăm să îți închizi sau să îți pui telefonul pe profilul silențios. Credem că ți-ar prinde bine să te „deconectezi” puțin și, astfel, se elimină riscul de a face gălăgie în timpul reprezentației.*
- Pe durata reprezentației, te rugăm să nu vorbești tare și să nu faci zgomot, pentru că îi poți deranja pe cei din jurul tău sau poți perturba buna desfășurare a spectacolului.*

(Regulament de conduită teatrală – fragment, www.inculise.ro)

a) Explică de ce trebuie:

- ☉ să nu intri în sală după ce spectacolul a început;
- ☉ să îți închizi sau să îți pui telefonul pe profilul silențios;
- ☉ să nu vorbești tare și să nu faci zgomot.

b) Adaugă încă două reguli care crezi că ar trebui să se regăsească în acest regulament.

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

PORTOFOLIU

5 **Lucrați în echipă!**

- ☉ Grupați-vă câte 4-5 elevi.
- ☉ Alături de colegii din echipa ta, formulează **cinci reguli** pentru a asigura comportamentul civilizată în clasă.
- ☉ Folosiți cuvinte din **câmpul lexical al clasei**.
- ☉ Unul dintre voi va prezenta cele cinci reguli în fața colegilor.

6 După ce ați aflat propunerile tuturor, alegeți împreună 10 reguli care să alcătuiască **Regulamentul clasei**. Scrieți-l caligrafic sau redactați-l în format electronic, apoi afișați-l în sala de clasă.

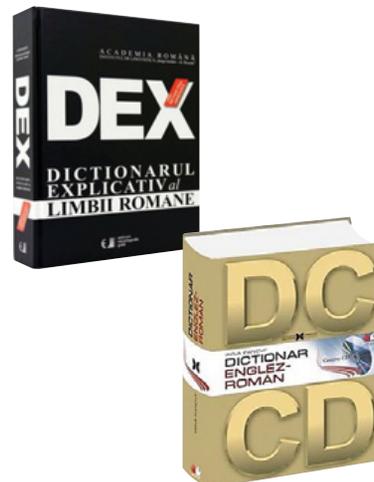
Alfabetul limbii române. Ordonarea cuvintelor după criteriul alfabetic

DESCOPERĂ!

1 SUNETELE JUCĂUȘE

Spune alfabetul! Un coleg numit de profesor spune: STOP! Precizează sunetul la care ai ajuns (de exemplu: *P*). Un alt coleg pronunță un cuvânt care începe cu sunetul la care s-a ajuns. (de exemplu: *plic*). Colegul lui de bancă pronunță un cuvânt în interiorul căruia să se afle sunetul dat (de exemplu: *apă*). Elevul din spatele lui spune un cuvânt care să se termine cu sunetul *p* (de exemplu: *stup*). Altcineva caută în dicționarul de la sfârșitul manualului un cuvânt care să înceapă cu același sunet (de exemplu: *poșta*).

- Ce semnifică prescurtarea *s.n.*?
- Unde crezi că sunt explicate prescurtările?
- În ce ordine sunt așezate cuvintele într-un dicționar? De ce?
- La ce folosesc dicționarele din imaginile date?

IMPORTANT

În dicționar, cuvintele sunt așezate în **ordine alfabetică**. Fiecare cuvânt reprezintă un **articol de dicționar**. Când primele litere ale cuvântului sunt identice, clasificarea se face după prima literă interioară diferită.

Într-un dicționar explicativ, ortografic sau bilingv:

- substantivele sunt scrise cu forma pentru numărul singular: *copilărie*;
- adjectivele sunt scrise cu formele pentru genurile masculin și feminin, numărul singular: *copilăros, -oasă*;
- verbele sunt redactate astfel: (*a*) *copilări*, (*a*) *învăța*, (*a*) *părea*, (*a*) *merge*, (*a*) *dori*, (*a*) *hotărî*.

EXERSEAZĂ!

2 Dicționarul este deschis la litera **f**. Trebuie să cauți cuvintele *copilăros* și *pueril*. Cum răsfoiești paginile pentru a găsi fiecare cuvânt: înainte sau înapoi?

3 Indică ordinea în care se găsesc în dicționar cuvintele *hronic*, *pădure*, (*a*) *asculta*, *vârstă*, *cântec*, *adânc*.

4 Ordonează alfabetic următoarele articole din *Dicționarul explicativ al limbii române*: *dornic*, *dor*, *doritor*, *-oare*, *dorință*, (*a*) *dori*, *dornic*, *-ă*.

5 În textul *O, rămâi* de Mihai Eminescu, ai găsit următoarele substantive, adjective și verbe: *umbrei*, *ape*, *cuminți*, *plină*, *întinzând*, *zise*, *rămâi*. Precizează forma lor din dicționar.

6 Lucrați în pereche!

a) Alcătuieste, oral, un enunț, în care să folosești un cuvânt care începe cu sunetul *m*. Colegul tău scrie forma de dicționar a cuvintelor din enunțul tău. Așezați amândoi cuvintele în ordine alfabetică, scriindu-le pe câte o foaie colorată. La final, capsăți foile în ordine alfabetică a cuvintelor conținute.

b) Scrie un cuvânt din limba engleză. Colegul tău completează explicația acestuia, folosind dicționarul de la sfârșitul manualului de engleză. Așezați în ordine alfabetică toate cuvintele explicate de voi. Capsăți foile. Ați obținut un minidicționar pe care îl puteți oferi colegilor voștri mai mici.

Tipuri de sunete. Corespondența sunet-literă

DESCOPERĂ!

1 Privește cu atenție tastatura din imaginea alăturată.

a) Ce litere ar trebui scrise în locul semnului întrebării?

Deoarece le-ai pronunțat, ele sunt sunete. Ce tipuri de sunete reprezintă acestea?

b) Citește celelalte litere de pe tastatură. **Trebuie să fii atent, că odată pronunțate, acestea sunt tot sunete.** Prin ce se deosebesc de cele spuse anterior? Dacă în pronunție au nevoie de o vocală, cum se numesc?

c) Folosind tastatura, Răzvan a scris cuvântul *ieपुरaș*. Când rostim cuvântul, ce sunet se aude mai tare, *i* sau *e*? Cel care se aude mai tare este vocală, iar celălalt este semivocală.

d) Ce litere apar în plus pe această tastatură? De ce?

IMPORTANT

Sunetele limbii române sunt: *vocale, consoane, semivocale.*

	Vocale	Consoane	Semivocale
Definiție	Vocalele sunt sunetele care pot forma singure silabe.	Consoanele sunt sunetele care nu pot forma singure silabe și se pronunță cu ajutorul unei vocale.	Semivocalele sunt sunetele care seamănă cu vocalele, dar nu pot forma singure silabă.
Exemple	În limba română, există 7 vocale, cărora le corespund 8 litere: a, e, i, o, u, ă, â, î.	Consoanele din limba română sunt: b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, r, s, ș, t, ț, v, x, z.	Semivocalele din limba română sunt: e, i, o, u.
Observații	<i>A, ă, î/â sunt mereu vocale. O silabă are o singură vocală.</i>		

Litera este semnul grafic al unui **sunet**.

- Uneori, același sunet poate fi redat grafic de litere diferite: *iute*: *i* - [i], *hobby*: *y* - [i].
- O literă poate transcrie mai multe sunete: *pix* [cs], *exercițiu* [gz].
- Grupurile de litere *ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi* redau **un sunet** (o consoană) când în silabă există deja o vocală: *ceas, ciupi, geam, cheamă, chiuveță, gheată, ghiulea*.
- Grupurile de litere *ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi* redau **două sunete** (o consoană și o vocală) când în silabă nu există o altă vocală: *cer, circ, ger, ginere, cheie, chip, ghem, ghiocel*.
- Pentru reprezentarea unor sunete se folosesc **semnele diacritice**:
 - ✓ căciulița pentru scrierea literei *ă*;
 - ✓ virgulița pentru scrierea literelor *ș, ț*;
 - ✓ circumflexul pentru scrierea literelor *â, î*;

EXERSEAZĂ!

- 2 Precizează tipul de sunete din următoarele cuvinte: *carte, cerc, ceapă, iarbă, tigroaică, gheretă, înot, gheață.*
- 3 Copiază în caiet următoarele cuvinte și marchează vocalele și semivocalele: *leoaică, iepure, om, alee, viață, rulou, poartă, deîmpărțit, împărat, pâine, coborî, impresie, elev.*
- 4 Scrie câte litere și câte sunete conțin următoarele cuvinte: *perete, ceai, girafă, unghi, cercetător, deschide, fix, exercițiu, poartă.*
- 5 Locuitorii orașului New York din Statele Unite ale Americii se numesc *newyorkezi*. Spune-le colegilor cum se pronunță literele *e, w, y, k* din acest cuvânt.
- 6 Găsește trei cuvinte în care pronunția să difere de scriere.
- 7 Transcrie forma corectă a cuvintelor de mai jos:
○ eră/ieră;	○ înșeală/înșală;
○ eri/ieri;	○ greșeală/greșală;
○ patinoar/patinuar;	○ înnota/înota;
○ bineânțeles/bineînțeles;	○ înnora/înora;
○ creiază/creează;	○ gheare/ghiare;
○ alcool/alcol;	○ oțetit/oțetit.
- 8 Scrie în caiet varianta corectă:
○ Negruzzi/Negruți;	○ Grigore Alexandrescu/Grigore Alecsandrescu;
○ Vasile Alexandri/Vasile Alecsandri;	○ Istanbul/Istambul.
- 9 Notează câte un cuvânt care să respecte cerințele de mai jos:
○ litera i nu notează un sunet;	○ litera x notează grupul de sunete gz ;
○ litera î se află în interiorul cuvântului;	○ litera x notează grupul de sunete cs ;
○ litera â se află în interiorul cuvântului;	○ u este vocală;
○ grupul de sunete ui să fie scris altfel într-un cuvânt care înseamnă sfârșit de săptămână.	○ o este semivocală;
	○ e este vocală.
- 10 Completează enunțurile de mai jos, după ce le-ai copiat în caiet, folosind termenul vocală sau semivocală, astfel încât să fie corecte:
- În cuvântul *poate*, **o** este, în timp ce în *cor* este
 - În cuvântul *vreau*, **e** este, în timp ce în *enciclopedie* este
 - În cuvântul *urs*, **u** este, în timp ce în *mergeau* este
 - În cuvântul *ibric*, **i** este, în timp ce în *iarnă* este
- 11 Aduagă un semn diacritic unei litere din fiecare cuvânt pentru a forma unul nou:
- era
 - fisă
 - roman
 - tel

Silaba. Accentul

DESCOPERĂ!

1 Concurs! Un copil de 6 ani, în joaca lui, a șters cu pastă corectoare trei cuvinte dintr-o pagină de carte. Descoperă cuvintele, răspunzând cerințelor de mai jos. Timpul de lucru pentru fiecare cerință este de 30 de secunde.

Cele trei cuvinte terminate în consoana **r** au aceeași vocală în poziția indicată.

— (vocală) **r**

— (vocală) **r**

— (vocală) **r**

- Găsește vocala, apoi scrie litera inițială a fiecărui cuvânt.
- Precizează câte silabe are fiecare cuvânt.
- Notează cuvântul care să aibă în poziție inițială a doua consoană din alfabet.
- Scrive-l în alt mod, astfel încât să obții două cuvinte rostite în aceeași silabă.
- Alcătuiește un enunț cu structura obținută la punctul d).
- Adaugă o silabă cuvântului găsit la punctul c) pentru a forma un cuvânt nou.
- Câte silabe are cuvântul format la punctul f) ?
- Care dintre silabe este pronunțată mai intens?
- Completează cuvântul identificat la punctul f) cu încă o silabă.
- Câte silabe are cuvântul?
- Precizează silaba pronunțată mai intens.

la- dra-
-tor -te -că
-cle- ploa-
-gos- ad-
frag-

Răspunsurile corecte sunt notate cu câte 1 punct. Câștigi dacă ai acumulat numărul maxim de puncte.

IMPORTANT

- **Silaba** este formată dintr-o vocală sau dintr-un grup de sunete care conține o vocală și care se pronunță printr-un singur efort expirator.

De asemenea, silaba poate fi formată:

- ✓ dintr-un cuvânt și începutul sau sfârșitul altui cuvânt: și-a-cum, țe-su-te-n;
- ✓ din două cuvinte rostite împreună: de-a.
- **Cuvântul monosilabic** este format dintr-o singură silabă.
- **Cuvântul plurisilabic** este format din două sau mai multe silabe.
- Unele îmbinări de cuvinte care au **cratimă** se rostesc într-o singură silabă. De exemplu: ți-ai, te-au, mi-aș, l-a, s-a, s-au.
- **Accentul** reprezintă pronunțarea mai intensă a unei silabe dintr-un cuvânt. Unele cuvinte au același înțeles, indiferent de accent. De exemplu: *tráfíc* și *trafíc*. În funcție de accent, unele cuvinte pot avea sensuri diferite. De exemplu: *tórturi* și *tortúri*.

EXERSEAZĂ!

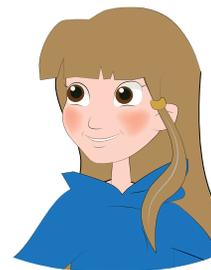
- 2 Clasifică în monosilabice sau polisilabice cuvintele și structurile următoare: *ceai, casă, piatră, cercetător, și-am, băiat, manual, cei, ne-am, doar, cerc.*
- 3 Precizează dacă sunt monosilabice sau polisilabice cuvintele din următoarea propoziție:
Ei culeg trandafiri.
- 4 Desparte în silabe cuvintele polisilabice din următorul enunț: *Și geograful, după ce-și deschise registrul, își ascuți creionul.*
- 5 Explică rolul fonetic al cratimei din structura *ce-și*.
- 6 Completează tabelul următor, după ce l-ai realizat în caiet:

Cuvântul	Despărțire în silabe	Număr de silabe	Număr de litere
fică	fii-că	2	5
fiind			
rucsac			
leoaică			
excavator			
trandafirie			
piuneză			
coș			

- 7 Scrie câte un enunț cu: *neam, ne-am, cai, c-ai, iar, i-ar, lați, l-ați, miau, mi-au, nor, n-or.*

- 8 Completează, în caiet, enunțurile cu forma accentuată potrivită, apoi citește-le colegilor:

- *véselă/vesélă*: Copila este
Mama a cumpărat o nouă
- *háină/háină*: Vrajitoarea este o femeie
Fiindcă e frig, am nevoie de o groasă.
- *copii/cópii*: Mâine aduceți ale certificatelor de naștere.
Cei doi sunt cumiți.
- *ácele/acéle*: fete sunt premiante.
.... de cusut sunt în cutie.
- *úrma/urmá*: Sunt în ta.
.... să vină și el.

- 9 Identifică seria care conține doar cuvinte corect accentuate:

- tráfíc, ántic, táxi, butélie;
- trafic, antic, taxi, butélie.

Hronicul¹ și cântecul vârstelor

– fragmente –

de Lucian Blaga

Casa părintească din Lancrăm, sat situat între orașelul Sebeș-Alba și Cetatea Bălgradului (Alba-Iulia), era o clădire veche, destul de masivă în asemănare cu celelalte case dimprejur. Ne rămăsese de la moșul², Simion Blaga, care fusese pe vremuri, până pe la 1870, preot în sat. Către uliță, de o parte și de alta a ogrăzii, erau două grădinițe împrejmuite cu stâlpi de zid și de gard, una de flori, cealaltă – mai mică și chiar în fața casei – cu straturi sterpe: aci se ofilea în permanență un pin, de sub care culegeam adesea acele căzute, gălbui, înmănunchiate la un capăt, ca niște țânțari cu cinci picioare lungi. În aceeași grădiniță se înălța uriașul castan, ce copleșea cu coroana lui toată casa. Bănuiam sub scoarța castanului lăcașul unui duh legat în chip misterios de destinul casei și al familiei [...] Spre curte casa era în întregime acoperită de viță sălbatecă, cu rod mărunț. Între casă și șură, se înghesuia, pitită, bucătăria de vară străjuită de-un dud cu frunza deasă, sub care vara luam masa, învăluți de cântecul puterilor păsărești. În casă se urmau în șir patru încăperi, dintre care una era de „lux”: odaia spre uliță („casa dinainte” cum îi ziceam), un modest salon, aproape totdeauna sumbru, care se deschidea rar de tot și numai mușafirilor de la oraș. În acest salon, mobilat într-un fel mic burghez, domnea totdeauna o răcoare de piatră. Mi-aduc aminte de două dulapuri vechi de nuc, cu uși ce luceau în jocuri ca de apă, și de-o comodă *biedermeier*³ pe care un ceas auriu, pus sub un clopot de sticlă, cânta, când era „tras”, două melodii vieneze cu sunete metalice săltărețe și ușurele, ce evocau o epocă. De multe ori mă furișam în salon numai ca să declanșez automatul închis sub clopotul de sticlă. Întorceam resorturile⁴, ce pârlăiau șubrede, cu o cheie ruginită și melodiile începeau să picure. [...]

Dar să întregesc imaginea casei și a gospodăriei părintești, cu cele ale ei și ale zării, în care erau așezate. [...] Zarea mea spre răsărit era cuprinsă de Coasta cu viile și cu râpele roșii, niște formațiuni geologice⁵ bizare⁶

¹ **hronic**, *hronice*, s.n. (învechit) Lucrare cu caracter istoric, obișnuită mai ales în Evul Mediu, care cuprinde o înregistrare cronologică a evenimentelor sociale, politice și familiale; cronică.

² **moș**, *moși*, s. m. (aici) Bunic.

³ **biedermeier** (germ.) [pron. bîdărmaier], adj. Stil de mobilier, caracterizat prin forme simple, suprafețe netede, lemn curbat, cu aspect general greoi.

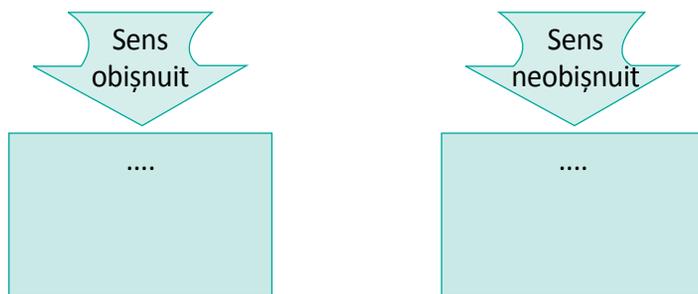
⁴ **resort**, *resorturi*, s.n. Arc de mașină, de ceas.

⁵ **formațiune geologică** – Strat de roci dintr-un anumit interval de timp în istoria Pământului.

⁶ **bizar**, *-ă*, adj. Ciudat, straniu.

- 7 Scrie câte litere și câte sunete conțin cuvintele subliniate din secvența următoare: culegeam adesea acele căzute, gălbui, înmănunchete la un capăt, ca niște țânțari cu cinci picioare lungi.
- 8 Observă care dintre cuvintele subliniate în următoarea secvență sunt folosite în text cu sensul lor obișnuit și care au sens neobișnuit. Desenează cele două căsuțe pe caiet și completează-le cu termenii potriviți:

Mi-aduc aminte de două dulapuri vechi de nuc, cu uși ce luceau în jocuri ca de apă, și de-o comodă biedermeier pe care un ceas auriu, pus sub un clopot de sticlă, cânta, când era „tras”, două melodii vieneze cu sunete metalice săltărete și ușurele, ce evocau o epocă.

- 9 Desparte oral în silabe următoarele cuvinte de la începutul celui de-al doilea paragraf: *întregesc, imaginea, casei, gospodăriei, părintești, ale, zării, așezate*.
- 10 Recitește explicația termenilor necunoscuți din al doilea paragraf și alcătuiește în scris câte un enunț potrivit cu următoarele cuvinte și grupuri de cuvinte: *formațiuni geologice, bizar, arhitectură de poveste, cremene, vâlve*.
- 11 Completează pe caiet enunțurile următoare cu informații din al doilea paragraf:
- Spre răsărit se afla Coasta cu viile și râpele roșii, care erau
 - Pe râu în sus, către miazăzi, se profilau, iar pe râu în jos, spre miazănoapte, se găseau
 - Spre apus se-ntindea
 - Mama îi spunea copilului că în Munții Apuseni ar mai fi o țară, numită
 - Pentru copil, Munții Apuseni reprezentau marginea lumii și dincolo de ei nu mai era decât
- 12 Notează câte un sinonim și câte un antonim potrivit pentru fiecare dintre cuvintele: *masive, se ofilea, se înălța, să declanșez, veneau, reci, multe*.
- 13 Alcătuiește în scris enunțuri în care să folosești cuvintele: *miau, mi-au, casă, ca să, numai, nu mai*.
- 14 Transformă în caiet propozițiile dezvoltate *Mama îmi vorbea despre aceste lucruri și Dincolo de ei nu mai era decât povestea* în propoziții simple.
- 15 Selectează din a doua coloană structurile potrivite pentru a reface comparațiile și notează-le în caiet:

A

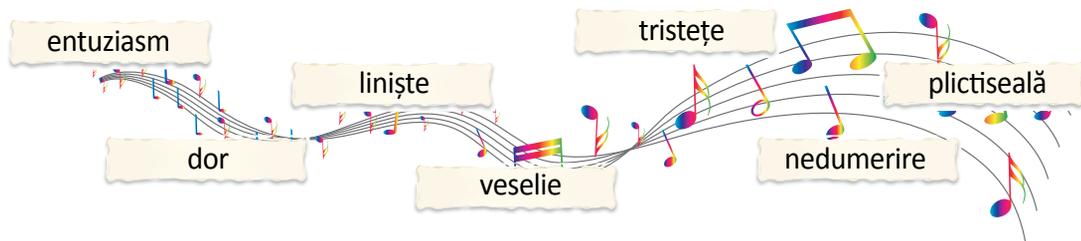
*acele căzute, gălbui, înmănunchete la un capăt
jocuri
formațiuni geologice*

B

*ca o așezare de temple egiptene
ca de apă
ca niște țânțari cu cinci picioare lungi
ca o arhitectură de poveste*

EXPRIMĂ-ȚI IMPRESIILE!

- 16 Caută în dicționarul de sub text explicația cuvântului *hronic*. Scrie în 30-40 de cuvinte o explicație a titlului *Hronicul și cântecul vârstelor*. Poți să ai în vedere una dintre variantele următoare:
- Avertizează cititorul că are în față o lucrare despre perioada de formare a autorului.
 - Anunță dezvoltarea a două teme: timpul și copilăria.
 - Sugerează faptul că în text sunt redată amintirile scriitorului, de la diferite vârste.
 - Exprimă ideea că fiecare vârstă are frumusețea sa.
- 17 Ascultă un vals vienez. Poți căuta pe internet sau poți cere ajutorul doamnei/domnului profesor de muzică. Ai recunoscut acele *sunete metalice săltărețe și ușurele*, de care își amintește Lucian Blaga? Notează, în 20-30 de cuvinte, cum te-ai simțit ascultând această muzică. Poți folosi substantivele pe care le consideri potrivite, din lista următoare:

- 18 Notează pe caiete explicațiile pe care le consideri potrivite pentru fiecare dintre secvențele de mai jos:
- *Bănuiam sub scoarța castanului lăcașul unui duh legat în chip misterios de destinul casei și al familiei.*
 - Pentru copil, lumea ce-l înconjoară este plină de mistere, pe care nu și le poate explica.
 - Copilul are o imaginație atât de bogată, încât născocoște povești despre lucrurile din jur.
 - Simțind nevoia de a fi protejat, copilul își imaginează că în castan se află un duh ce îi ocrotește familia.
 - Copilul a găsit astfel o explicație pentru felul în care se mișcă arborele atunci când bate vântul.
 - *Mama îmi spunea însă că în Munții Apuseni ar mai fi o țară: Țara Vâlvelor. Și că între aceste Vâlve se stârnesc câteodată bătlăii după chipul și asemănarea furtunilor. Fulgerele mute, fulgerele ce lucesc uneori zarea Nordului neurmăte de niciun tunet, ar fi săgețile de foc ale Vâlvelor!*
 - Mama dorește să-l păcălească pe copil.
 - Mama încearcă să-i explice copilului fenomenele naturii, folosind povestea pentru a-l ajuta să înțeleagă.
 - Mama vrea să trezească astfel curiozitatea copilului față de tainele lumii din jur.
 - *Simțeam însă că Munții Apuseni puteau totuși să fie o margine, marginea lumii, și că dincolo de ei nu mai era decât povestea.*
 - Pentru băiat, Munții Apuseni reprezintă copilăria însăși, iar dincolo de ei se află necunoscutul vieții.
 - Copilul nu știa ce se află dincolo de munți și de aceea credea că acolo trebuie să fie un tărâm de poveste.
 - Băiatul citise o istorisire a cărei acțiune se desfășura dincolo de Munții Apuseni.
 - Copilăria ocrotită de crestele Munților Apuseni este începutul, iar experiențele ce vor urma alcătuiesc povestea însăși.
- 19 Numește două teme prezente în fragmentul citat din *Hronicul și cântecul vârstelor*. Susține prezența fiecăreia dintre ele prin câte trei cuvinte sau grupuri de cuvinte semnificative.

- 20 Completează următoarele enunțuri, pentru a-ți exprima impresiile de lectură:
- ⊙ Ceea ce mi-a plăcut cel mai mult la acest fragment din *Hronicul și cântecul vârstelor* este
 - ⊙ Ceea ce nu mi-a plăcut la textul dat este
 - ⊙ Nu am înțeles prea bine
 - ⊙ Imaginea care m-a impresionat în mod deosebit este
 - ⊙ Cred că autorul a scris această lucrare pentru
 - ⊙ Mi-aș dori să aflu mai multe despre
- 21 Citește-le colegilor rezolvarea ta și ascultă, la rândul tău, impresiile lor. Care răspunsuri ți-au plăcut cel mai mult? Explică oral de ce.

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

PORTOFOLIU

22 **Lucați în pereche!**

- ✓ Alături de colegul de bancă, completează enunțurile următoare cu personificări create de voi:
 - ⊙ *Casa părintească*
 - ⊙ *Uriașul castan*
 - ⊙ *Un ceas auriu*
 - ⊙ *Munții Apuseni*
- ✓ Construiți împreună planul simplu al unei compuneri în care veți folosi enunțurile de mai sus.

- 23 Scrie compunerea pe baza planului conceput alături de colegul tău, în 100-150 de cuvinte. Adaugă un titlu expresiv.

24 **Lucați în echipă!**

- ✓ Grupați-vă în echipe de câte 5-6 elevi.
- ✓ Stabiliți, în funcție de talentul și de priceperea voastră, ce rol va avea fiecare membru al echipei:
 - ⊙ **coordonator** – se asigură că toți membrii echipei participă la activitate și colaborează, propune soluții, ajută când este nevoie;
 - ⊙ **scriitor** – stabilește planul de idei, alege cuvintele-cheie, găsește expresii potrivite, redactează compunerea;
 - ⊙ **ilustrator** – face desenele care vor ilustra povestea.
- ✓ Recitați cu atenție secvența din *Hronicul și cântecul vârstelor* în care este înfățișată Țara Vâlvelor.
- ✓ Alegeți, de comun acord, un reper pe care îl considerați reprezentativ pentru satul/orașul/zona în care locuiți: o formă de relief, o clădire, un arbore etc.
- ✓ Creați povestea subiectului ales de voi, cu întâmplări și personaje imaginate de voi. Veți îmbina textul și imaginea, ca în modelul alăturat.
- ✓ Expuneți lucrările în clasă, în *Galeria Poveștilor*.

În Munții Apuseni se află Țara Vâlvelor. Între aceste Vâlve se stârnesc câteodată bătălii după chipul și asemănarea furtunilor. Fulgerele mute sunt săgețile de foc ale Vâlvelor!

Textul descriptiv

DESCOPERĂ!

- 1 O casă memorială este un muzeu mai mic, dedicat memoriei unei personalități sau a unei familii care a locuit în clădirea respectivă. Răspunde oral la următoarele întrebări:
- Ai vizitat vreodată o casă memorială?
 - Ce crezi că ai putea să descoperi într-un asemenea muzeu?
 - Ce ți-ai dori să afli vizitând o casă memorială?
 - Dacă ai ajunge în Lancrăm, care ar fi lucrurile prezentate în *Hronicul și cântecul vârstelor* pe care ți-ai dori să le vezi și în realitate?

★ **Citește, cu atenție, textul de mai jos:**

Aflată pe Ulița Veche din satul Lancrăm, casa păstrează vie imaginea familiei Blaga prin mobilierul păstrat intact¹, tablourile și fotografiile de familie expuse, dar și grație manuscriselor² operelor scriitorului.

Casa din Lancrăm a fost moștenită de părinții poetului, Ana și Izidor Blaga, în 1870, de la „moș Simion”, preotul satului, și a fost căminul celor nouă copii ai familiei Blaga, Lucian fiind mezinul. După moartea tatălui poetului, în 1908, casa a fost vândută în mai multe rânduri, până după anul 1989, când a fost răscumpărată de statul român [...]

Pentru reconstituirea³ acestui univers, la inițiativa Leliei Rugescu, nepoata lui Lucian Blaga, prin anul 1986 au fost demarate lucrările de restaurare în vederea reconstituirii aspectului casei, cât mai aproape de cel inițial, întrucât proprietarii au modificat pe rând arhitectura interioară și exterioară a imobilului. Lucrările au fost finalizate în anul 1998 și au fost amenajate primele expoziții, astfel încât Casa Memorială „Lucian Blaga” a fost deschisă pentru public și organizată ca un muzeu în memoria poetului.

(Casa Memorială „Lucian Blaga” din Lancrăm, județul Alba – fragmente, www.agerpres.ro)

- 2 Transcrie în caiet și completează enunțurile următoare cu informațiile potrivite din text:
- a) Titlul articolului din care sunt extrase fragmentele este
 - b) Ulița pe care se află Casa memorială „Lucian Blaga” se numește
 - c) Pe părinții scriitorului îi chema
 - d) Tatăl poetului a murit în anul
 - e) Lucrările de restaurare au fost demarate în anul, la inițiativa
 - f) Scopul acestor lucrări a fost
 - g) Lucrările de restaurare au fost finalizate în anul, când au fost amenajate și

¹ **intact**, -ă, adj. Neatinis, neștirbit, întreg.

² **manuscris**, *manuscrite*, s. n. Text (al unei lucrări, opere, cărți) scris de mână, netipărit (încă).

³ **reconstituire**, *reconstituirii*, s. f. Întregire, recompunere, refacere.

3 Identifică trei informații prezente atât în articolul de mai sus, cât și în *Hronicul și cântecul vârstelor* și notează-le separat, în câte un enunț.

4 **Lucrați în pereche!** Alături de colegul tău, alege din lista de mai jos afirmațiile potrivite pentru fiecare dintre cele două texte și notează-le pe caiet, într-un tabel asemănător celui alăturat. Pentru a evidenția diferențele, folosește două culori.

- ⦿ are scopul de a impresiona, de a emoționa cititorul;
- ⦿ are scopul de a informa cititorul;
- ⦿ sunt folosite cuvinte cu formă literară, cunoscute de toți vorbitorii limbii române;
- ⦿ sunt folosite cuvinte vechi, populare, cu forme neliterare sau cu sensuri neobișnuite;
- ⦿ prezintă realitatea în mod obiectiv, detașat – se folosește doar persoana a III-a;
- ⦿ autorul își exprimă sentimentele despre aspectele prezentate - se folosește persoana I;
- ⦿ apar procedee artistice, precum comparația sau personificarea;
- ⦿ stilul este clar, simplu, precis;
- ⦿ permite mai multe interpretări – cititori diferiți pot interpreta textul în mod diferit;
- ⦿ permite o singură interpretare – mesajul este același pentru toți cititorii.

<i>Hronicul și cântecul vârstelor</i>	<i>Casa Memorială „Lucian Blaga”...</i>
....
....
....

IMPORTANT

Într-un **text descriptiv** pot fi prezentate persoane, locuri, obiecte sau fenomene ale naturii:

- folosindu-se amănunte create de imaginația și de sensibilitatea autorului, pentru a impresiona cititorul – **text descriptiv literar** (de exemplu: *Hronicul și cântecul vârstelor*);
- folosindu-se doar date reale, pentru a informa cititorul – **text descriptiv nonliterar** (de exemplu: *Casa Memorială „Lucian Blaga” din Lančrăm, județul Alba*).

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

PORTOFOLIU

5 Alege un obiect sau o plantă la care ții în mod deosebit: o jucărie, o carte, un lucru păstrat ca amintire, o floare, un arbore din preajma casei tale. Scrie un text de 100-150 de cuvinte, în care să prezinți clar și precis subiectul ales de tine.

- ⦿ Te vei referi la: formă, elemente componente, culoare, mărime, vechime, locul în care se află, la ce folosește etc.
- ⦿ Vei folosi doar date exacte, reale. Pentru informații suplimentare, poți utiliza un dicționar, un atlas, un manual de biologie, o enciclopedie on-line etc.
- ⦿ Pentru a ilustra textul, vei folosi fotografia subiectului ales sau un desen cât mai exact.

6 Scrie un alt text, de 100-150 de cuvinte, despre același subiect, în care să-l prezinți cât mai expresiv. Vei menționa ce înseamnă pentru tine și cum te face să te simți.

- ⦿ În descriere, vei folosi cel puțin o personificare și o comparație.
- ⦿ Pentru a ilustra textul, vei folosi un desen, un colaj sau un obiect meșterit de tine, care să exprime sentimentele pe care le ai față de subiectul ales.

Scrisul de mână, așezarea în pagină

AMINTEȘTE-ȚI!

- ★ Mai jos vei găsi o pagină din caietul unui elev care a transcris un fragment descriptiv literar și care a rezolvat mai multe exerciții pe baza acestuia. Privește-o cu atenție, apoi răspunde oral la întrebările de la sfârșit.

20 noiembrie 2017

Textul literar descriptiv

„Nu știu alții cum sunt, dar eu, când mă gândesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stâlpul hornului unde lega mama o șfară cu motocei la capăt, de crăpau mâțele jucându-se cu ei, la prichiciul vetrei cel humuit, de care mă țineam când începusem a merge copăcel, la cuptorul pe care mă ascundeam, când ne jucam noi, băieții, de-a mijoarca, și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă-mi saltă și acum inima de bucurie!” (Ion Creangă, „Amintiri din copilărie”)

Ex. 1, p. 32 Titlul textului este „Amintiri din copilărie”. Autorul se numește Ion Creangă.

Ex. 2, p. 32 Câmpul lexical al locuinței de la sat cuprinde termenii: „casă”, „horn”, „prichiciul”, „vatră”, „cuptorul”.

Ex. 4, p. 33 Fragmentul citat este descriptiv literar deoarece povestitorul prezintă casa părintească din Humulești despre care își aduce aminte cu bucurie. Astfel, cititorul este emoționat la rândul lui. Pentru a ne stârni sentimentele și mai mult, povestitorul utilizează persoana I a verbelor („gândesc”) și a pronumelor („eu”, „mă”).

Într-un text literar sunt prezentate persoane, locuri, obiecte sau fenomene ale naturii, într-un mod expresiv, folosind amănunte create de imaginația și de sensibilitatea autorului, pentru a impresiona cititorul (de exemplu: „Hronicul și cântecul vârstelor”).

- Unde este scrisă data? Unde este scris titlul lecției? După titlu apare vreun semn de punctuație?
- Câte rânduri libere sunt între titlu și text? Cu ce scop se face această așezare în pagină?
- Cum este așezat primul rând față de următoarele? Care alte enunțuri din pagină sunt scrise cu alineat?
- Care sunt semnele de punctuație care indică faptul că textul este o transcriere dintr-o operă literară?
- Ce informații a notat elevul la sfârșitul textului între paranteze? Ce semne de punctuație a utilizat? Care e rolul fiecărui semn de punctuație utilizat?
- Cum a formulat elevul răspunsurile la exerciții: a) în enunțuri cu predicat; b) în enunțuri din care lipsește predicatul; c) schematic.

- 7 Ce semne de punctuație apar în formularea răspunsurilor de la exerciții? Care e rolul semnelor de punctuație identificate de tine?
- 8 În formularea unor răspunsuri, elevul a selectat cuvinte din textul transcris. Cum le-a evidențiat? Cum a scris informațiile importante?

IMPORTANT

Când scrii în caiet o lecție sau o temă trebuie:

- să consemnezi data;
- să scrii titlul;
- să lași un rând liber între titlu și ceea ce urmează să scrii;
- să scrii cu alineat orice nouă idee, orice nou exercițiu, iar celelalte rânduri din paragraf să le scrii lângă linie;
- să respecti punctuația specifică enunțului și transcrierii;
- să ai în vedere că, în textul tipărit, citatul poate fi scris cu italice (litere aplecate); fiind atent la acest lucru, vei transcrie utilizând semnele citării („...”).
- să scrii curat, citeț, corect, fără ștersături, adăugări, tăieturi.

EXERSEAZĂ!

- 9 Transcrie următorul fragment: *Și, Doamne, frumos era pe atunci, căci și părinții, și frații și surorile îmi erau sănătoși, și casa ne era îndestulată, și copiii și copilele megieșilor erau de-a pururea în petrecere cu noi, și toate îmi mergeau după plac, fără leac de supărare, de parcă era toată lumea a mea!* (Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)
- 10 În pagina de caiet de mai jos, un elev și-a scris compunerea de la exercițiul 6, pagina 77. Citește-o cu atenție, apoi răspunde solicitărilor de la sfârșit:

24 noiembrie 2017

Cerul prin lupă

Eram așezat pe o bancă. Aveam în mâini o lupă pe care sfios cu teamă am dus-o la ochii cu capul lăsat pe spate. Într-o clipită lumea întreagă sa s-a schimbat. Aveam privirea ridicată spre cer și aierul par că prindea miros de cerneală. Văzduhu era pictat în acuarele cu niște linii neregulate, albastre verzi, grii, zburând în lumina aurie de vară. Dar un nor morocănos de ploaie încet încet acoperea soarele. Apa s-a pornit din cer în picuri din ce în ce mai mulți. Mi-au acoperit lupa... Toată imaginea sa înneecat în lacrimile sticloase sticlei.

„Vine ploaia, bine-mi pare./ în grădină am o floare.

Mi-am luat luat lupa de la ochi și am gonit fugit de sub norul cu pluaie.

- a) Recitește etapele scrierii de la pagina 63;
- b) Scrie, în caiet, A (adevărat) sau F (fals) în dreptul numărului fiecăruia dintre următoarele enunțuri:
I. Elevul a respectat cerințele exercițiului.	IV. Compunerea are toate cele trei părți:
II. Elevul și-a făcut un plan riguros al compunerii.	introducere, cuprins și încheiere.
III. Elevul a scris întâi pe ciornă compunerea.	V. Fiecare parte a compunerii este scrisă cu alineat.
- c) Rescrie compunerea, corectând abaterile de așezare în pagină, de ortografie și de punctuație.

Proiect tematic - Locul meu natal

★ **Lucrați în echipă!** Citiți etapele proiectului, apoi realizați puzzle-ul, folosindu-vă de sugestiile date.

Ce veți face? Un puzzle uriaș al localității în care trăiți.

De ce veți face? Pentru a descoperi valorile comunității voastre.

Cum veți face?

- ✓ Vă veți împărți în cinci echipe, în funcție de domeniul care vă atrage cel mai mult.
- ✓ Veți lucra pe coli de carton, decupate sub forma unor piese de puzzle, la fel ca în imaginea de mai sus.
 - Echipa I, **ISTORICII** – vă veți documenta despre localitatea natală (prima atestare, evenimente importante din istoria localității, legende locale), utilizând diverse surse: monografiile (cărți dedicate localității voastre), materiale de pe internet, documente de familie, discuții cu rudele, cu profesorii etc. Veți scrie, pe piesa voastră de puzzle, cele mai importante informații pe care le-ați descoperit.
 - Echipa a II-a, **GEOGRAFII** – veți scrie, pe piesa de puzzle, un text nonliterar descriptiv, de 150-200 de cuvinte, despre localitatea voastră, incluzând informații referitoare la situarea geografică, forme de relief, număr de locuitori, instituții publice etc.
 - Echipa a III-a, **SCRIITORII** – veți scrie, pe piesa de puzzle, o poezie (12-16 versuri) și o compunere (150-200 de cuvinte), în care veți prezenta localitatea voastră și sentimentele pe care vi le trezește. Vă puteți inspira din fragmentele selectate în următoarea pagină a manualului.
 - Echipa a IV-a, **GHIZII TURISTICI** – veți găsi cel puțin trei obiective de interes local, pe care turiștii ar putea fi interesați să le viziteze. Prezentați-l pe fiecare în 30-50 de cuvinte, pe piesa de puzzle. Adăugați fotografiile cu obiectivele alese.
 - Echipa a V-a, **ARTIȘTII PLASTICI** – vă veți prezenta localitatea printr-o pictură, un desen sau un colaj, realizată pe piesa voastră de puzzle. Vă puteți inspira din imaginile redată în următoarea pagină.
- ✓ Toate cele cinci echipe ale clasei vor uni piesele la care au lucrat într-un puzzle uriaș, cu titlul *Locul meu natal*.

Cum veți ști dacă ați reușit?

✓ Analizați proiectul cu ajutorul grilei de autoevaluare de mai jos.

Criterii de apreciere	În totalitate	Parțial	Deloc
Fiecare piesă de puzzle conține ceea ce prevede cerința.			
Textele sunt scrise îngrijit.			
Informațiile prezentate sunt corecte.			
Sunt respectate regulile gramaticale și de exprimare.			
Puzzle-ul conține imagini sugestive.			

★ Pentru realizarea proiectului tematic, aveți în vedere și următoarele opere literare și de artă plastică:

De la acest loc și satul se vede mai bine. Grădinile sunt însă prea îndesate cu pomi; numai printre crengi ori peste pomi vedem pe ici, pe colea, câte o bucată din pereții și acoperămintele caselor. Casa popii este tocmai lângă biserică: nici din asta nu vedem însă decât cinci ferestre și un acoperământ roșu cu două hornuri. În față cu biserica e școala. Casa, din care nu vedem decât o bucată de perete cu două ferestre mari și acoperământul, este a lui Marcu Florii Cucului. Iară zidirea cea mare, care se vede mai în vale, este primăria.

(Ioan Slavici, *Popa Tanda*)

Strada era pustie și întunecată în ciuda verii, în urma unor ploi generale, răcoroasă și foșnitoare ca o pădure. Într-adevăr, toate curțile și mai ales ograda bisericii erau pline de copaci bătrâni, ca de altfel îndeobște curțile marelui sat ce era atunci Capitala.

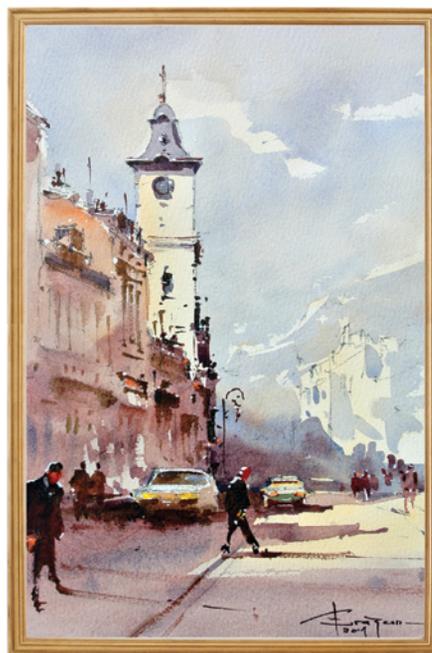
(George Călinescu, *Enigma Otiliei*)

Pe caldarâmul ud,
Trap-trap de potcoave,
Autobuze bubuind
Și faruri lunecând
Pe ferestre luminând
Odăi întunecate.

(George Bacovia, *Noapte de oraș*)

Abgar Baltazar – *Casă țărănească*

Corneliu Drăgan-Târgoviște
– *Suvenir de București*

RECAPITULARE

★ Citește, cu atenție, textul următor:

Deodată, geograful se tulbură:

— Ei, dar tu vii de departe! Ești explorator! Fă-mi o descriere a planetei tale!

Și geograful, după ce-și deschise registrul, își ascuți creionul. Povestirile exploratorilor sunt însemnate mai întâi cu creionul. Ca să fie însemnate cu cerneală, se așteaptă până când exploratorul vine cu probele.

— Așadar? întrebă geograful.

— O! La mine acasă, zise micul prinț, nu prea ai ce vedea, e foarte puțin loc. Am trei vulcani. Doi vulcani activi și un vulcan stins. Însă nu se știe niciodată.

— Nu se știe niciodată, zise geograful.

— Mai am și o floare.

— Noi nu însemnăm florile, zise geograful.

— Cum așa? Sunt tot ce poate fi mai frumos!

— Pentru că florile sunt efemere.

— Ce înseamnă „efemere”?

— Cărțile de geografie, zise geograful, sunt cele mai prețioase cărți. Ele nu se învechesc niciodată. Se întâmplă foarte rar ca un munte să-și schimbe locul. Foarte rar un ocean se golește de apă. Noi scriem despre lucruri eterne. [...]

— Dar ce înseamnă „efemere”? stăruie micul prinț, care în viața lui nu renunțase la o întrebare, odată ce-o pusese.

— Înseamnă „care e amenințat cu dispariția”.

— Floarea mea e amenințată cu dispariția?

— Bineînțeles!

„Floarea mea e efemeră, îmi zise micul prinț, și nu are decât patru spini, ca să se apere de lume! Iar eu am lăsat-o singură acasă!”

(Antoine de Saint-Exupéry, *Micul prinț* – fragmente)

1 Notează, într-un singur enunț, care este titlul lucrării de mai sus și cum se numește autorul său.

2 Scrie varianta sau variantele corecte.

○ Geograful face însemnările în registru:

a) cu stiloul; b) cu pixul; c) cu creionul; d) nu are voie să facă însemnări în registru.

○ Micul prinț are, pe planeta sa:

a) un vulcan activ; b) doi vulcani activi; c) un vulcan stins; d) o floare; e) un ocean.

○ Floarea micului prinț:

a) este tristă; b) este singură; c) are doi spini; d) este efemeră; e) are patru spini.

3 Identifică personificarea din ultimul paragraf.

4 Completează enunțurile de mai jos cu câte o comparație creată de tine:

a) Geograful este la fel de serios ca

c) Planeta prințului este micuță ca

b) Micul prinț este curios precum

d) Floarea este efemeră asemenea

- 5 a) Recitește în gând fragmentele în care:
- ⦿ micul prinț îi vorbește geografului despre planeta sa.
 - ⦿ micul prinț își dă seama că floarea lui este efemeră și singură acasă.
- b) Numește oral emoțiile pe care le încearcă micul prinț în situațiile indicate.
- c) Acum recitește cele două fragmente cu voce tare respectând intonația, tonalitatea și mimica potrivite cu emoțiile identificate.
- 6 **Lucrați în pereche!** Spune-i colegului care sunt impresiile tale despre fragmentul extras din *Micul prinț*, apoi ascultă-l și tu. Vei folosi următoarele formulări:
- ⦿ Geograful spune despre cărțile de geografie că sunt cele mai prețioase, pentru că nu se învechesc niciodată. Păreră mea este că cele mai prețioase cărți sunt
 - ⦿ Impresia mea despre planeta micului prinț este
 - ⦿ Cred că, pentru micul prinț, discuția cu geograful a fost o lecție, din care a învățat
 - ⦿ Totodată, mă gândesc la faptul că și pentru geograf această întâlnire a reprezentat o lecție, din care a învățat
- 7 **Lucrați în echipă!** Formați grupe de câte patru și stabiliți, în interiorul fiecărei echipe, următoarele roluri: floarea micului prinț, vulcanul stins, vulcanul activ 1 și vulcanul activ 2. Exprimați-vă emoțiile (atât pozitive, cât și negative) în legătură cu absența îndelungată a Micului Prinț, realizând un dialog de 5-10 replici. Prezentați dialogul în fața clasei!
- 8 Ordonează alfabetic, în caiet, cuvintele: *vedea, ocean, întrebare, odată, ce, ca, când, să, floare, acasă*.
- 9 Scrie forma de dicționar a următoarelor cuvinte din text: *vii, planetei, creionul, efemere, spini, zise, prețioase*.
- 10 Notează în caiet câte litere și câte sunete au următoarele cuvinte selectate din text: *geografie, explorator, deschise, ocean, eterne*.
- 11 Selectează, din text, câte un cuvânt în care **î** și **â** să fie scrise în interiorul acestora.
- 12 Transcrie, din text, cuvinte alcătuite din:
- ⦿ două vocale și două consoane; ⦿ două consoane și o vocală;
 - ⦿ o consoană, o vocală și o semivocală; ⦿ trei consoane, două vocale și o semivocală.
- 13 Transcrie, în caiet, cuvintele care nu au același număr de litere și de sunete: *învechesc, geografie, exploratorul, munte, cărțile, scriem, cerneală, niciodată*.
- 14 Precizează tipul de sunete din care sunt alcătuite următoarele cuvinte din text: *înseamnă, povestirile, întâi, foarte, frumos, florile*.
- 15 **Lucrați în pereche!** Găsește în text cuvinte în care **e, i, o, u**, să fie vocale. Colega ta/colegul tău va scrie cuvinte în care acestea să devină semivocale.
- 16 Dictează-i geografului următoarele nume de localități: *Chicago, New Delhi, New York*.
- 17 Rescrie următoarele cuvinte, eliminând semnele diacritice: *să, singură*.
- 18 Alcătuieste enunțuri, utilizând cuvintele rescrise la exercițiul 17.
- 19 Desparte în silabe cuvintele: *geografie, renunțase, întâmplă, ocean, stins, creionul, dispariția*.

- 20 Transcrie, în caiet, doar enunțurile corecte referitoare la explicarea rolului cratimei din structura *să-și*.
- În structura *să-și*, cratima, semn ortografic, marchează rostirea legată a două cuvinte.
 - În structura *să-și*, cratima, semn ortografic, marchează căderea vocalei *u*.
 - În structura *să-și*, cratima, semn ortografic, marchează căderea vocalei *î*.
 - În structura *să-și*, cratima, semn ortografic, marchează rostirea a două silabe într-una singură, într-un ritm rapid.
- 21 Alcătuește un enunț, în care verbul *ascuți* din text să fie accentuat diferit.
- 22 Scrie, în caiet, **Corect** în dreptul propoziției/propozițiilor adevărate și **Inc corect** în dreptul celei/celor false:
- În cuvântul *trei*, *i* este vocală.
 - Cuvântul *ce* are două sunete.
 - Cuvântul *foarte* este format din consoană, semivocală, vocală, consoană, consoană, vocală.
- 23 Transcrie, în caiet, doar răspunsurile corecte:
- O silabă are o singură vocală.
 - Cuvântul *ele* are o silabă.
 - Structura *să-și* e alcătuită din două silabe.
 - Cuvântul *dar* nu se desparte în silabe.
- 24 **Lucrați în pereche!** Scrie, după dictare, fragmentul scris înclinat în text. Fă schimb de caiete cu colegul de bancă și identifică greșelile, pe care le vei sublinia cu o culoare. Observă apoi care au fost propriile erori de redactare.
- 25 Continuă, în 150-200 de cuvinte, următorul text descriptiv:

Într-o zi de iarnă, în care cerul strălucea ca un ocean înghețat, bunicul mă rugă în mare taină să vin cu el, pentru a-mi arăta ceva foarte important.

L-am urmat, pe treptele ce urcau către mansardă. Odată ajunși înăuntru

- 26 **Lucrați în echipă!**
- Formați grupe de câte șase elevi și imaginați-vă o planetă mică pe care v-ar plăcea să trăiți. Alegeți împreună:
 - ✓ șase componente – forme de relief, plante, animale;
 - ✓ o culoare;
 - ✓ un nume.
 - Realizați un desen care să reprezinte planeta voastră.
 - În funcție de abilitățile fiecăruia, vă veți împărți în *trei creativi* și *trei raționali* și veți prezenta planeta în fața clasei:
 - ✓ *raționali* vor face o prezentare precisă, folosind doar detalii exacte, fără a-și exprima sentimentele;
 - ✓ *creativi* vor face o prezentare expresivă, în care vor include comparații și personificări, exprimându-și sentimentele.

EVALUARE

Timp de lucru: 50 de minute
Vei primi 10 puncte din oficiu.

★ **Citește, cu atenție, textul următor:**

E seara – brazii lung șoptesc
 Și stă telega¹-n poartă.
 E seara – brazii lung șoptesc,
 S-așterne drumul strămoșesc,
 Iar dorul lui ne poartă.

Luceferi ard de veghe sus,
 Prelung talanga² sună.
 Luceferi ard de veghe sus,
 Izvoarele povești ne-au spus
 Țesute-n mreji³ de lună...

Departe – caii merg întins,
 Potcoava-n noapte sună.
 Departe – caii merg întins,
 Iar drumul tot e parcă nins
 Stropit cu stropi de lună.

Zăpadă n-a căzut pe drum,
 Dar a brumat în mine.
 Zăpadă n-a căzut pe drum,
 Doar brazii mari visează-acum
 Un dor din vremi străine.

(Ion Pillat, *Drumul strămoșesc*)

★ **Scrie răspunsurile pentru cerințele de mai jos:**

A (30 p.)

- 1 Transcrie o personificare din strofa întâi și una din strofa a doua. 6 p.
- 2 Completează structurile următoare cu câte o comparație creată de tine: 6 p.
 - ⊙ *S-așterne drumul strămoșesc*
 - ⊙ *Luceferi ard de veghe sus*
 - ⊙ *Potcoava-n noapte sună*
- 3 Selectează din text un cuvânt care numește o stare a poetului. 3 p.
- 4 Găsește cuvântul potrivit pentru a numi emoțiile celui care: 12 p.
 - 1) vede cum *Luceferi ard de veghe sus*;
 - 2) aude cum *Prelung talanga sună*;
 - 3) simte cum *zăpada a brumat în sufletul său*;
 - 4) își amintește că *Izvoarele povești au spus*.

a) melancolie;
b) frică;
c) amărăciune;
d) încântare;
e) dor.

Scrie pe foaie perechile pe care le consideri corecte!

¹ **telegă – teleágă**, *telegi*, s. f. Căruță mică (cu două roți) care servește la transportul persoanelor sau al unor poveri ușoare.

² **talângă, tălângi**, s. f. Clopot care se atârână la gâtul vitelor și al oilor.

³ **mreájă, mreje**, s. f. (aici) Mijloc viclean de a prinde sau de a însela pe cineva: cursă. lat.

5 Scrie într-un enunț ce impresie ți-a creat poezia. 3 p.

B (30 p.)

6 Ordonează alfabetic toate cuvintele din ultimul vers. 5 p.

7 Completează enunțul: *Cuvântul veghe are litere și sunete.* 6 p.

8 Precizează tipurile de sunete din cuvântul *doar*. 4 p.

9 Alcătuieste un enunț în care să folosești forma cuvântului *lună* obținută prin eliminarea semnului diacritic. 5 p.

10 Rescrie enunțurile adevărate referitoare la explicarea rolului cratimei din structura *n-a*. 6 p.

- În structura *n-a*, cratima, semn ortografic, marchează rostirea legată a două cuvinte.
- În structura *n-a*, cratima, semn ortografic, marchează căderea vocalei *u*.
- În structura *n-a*, cratima, semn ortografic, marchează căderea vocalei *i*.
- În structura *n-a*, cratima, semn ortografic, marchează rostirea a două silabe într-una singură, într-un ritm rapid.

11 Alege seria care conține doar cuvinte corect despărțite în silabe: 4 p.

- drum-ul, lu-ce-fe-ri, de-par-te, iz-vo-a-re-le;
- dru-mul, lu-ce-feri, dep-arte, izvoa-re-le;
- dru-mul, lu-ce-feri, de-par-te, iz-voa-re-le.

C (30 p.)

12 Recitește poezia *Drumul strămoșesc* și, pornind de la imaginea creată, scrie o compunere de minimum 100 de cuvinte, în care să prezinți o plimbare, reală sau imaginară, dintr-o seară de iarnă. Vei avea în vedere următoarele repere:

- să conțină patru structuri/expresii preluate din poezie, pe care le vei sublinia cu o linie;
- să includă o comparație și o personificare create de tine, pe care le vei sublinia cu două linii;
- să surprindă emoțiile pe care ți le trezește această călătorie;
- să respecte structura specifică unei compuneri;
- să aibă obligatoriu numărul minim de cuvinte;
- să respecte regulile de ortografie și de punctuație.

8 p.
8 p.
4 p.
3 p.
2 p.
5 p.

AUTOEVALUARE ELEV	EVALUARE PROFESOR
punctaj	punctaj

✓ Cum consideri că te-ai descurcat la această evaluare: **foarte bine**, **bine**, **suficient** sau **insuficient**? Bifează căsuța corespunzătoare.

✓ Observă la care dintre exerciții ai avut punctaj mai mic. Notează pe caiet ce dificultăți ai întâmpinat și care crezi că sunt lecțiile asupra cărora ar trebui să revii. Recitește-le!

FOTOGRAFIILE CU PRIETENI

4

Vei identifica informații esențiale sau de detaliu și comportamente care exprimă emoții din texte monologate.

- Vei realiza dialoguri utilizând diferite acte de limbaj (a afirma, a întreba, a solicita, a recomanda, a promite, a felicita, a declara etc.).

Vei realiza interacțiuni verbale cu colegii din clasa ta și vei asculta activ, manifestând un comportament comunicativ, politicos față de interlocutor(i).

- Vei construi comunicări dialogate folosind formule specifice date.
- Vei identifica punctele tari și pe cele care necesită îmbunătățire în conversațiile cu un prieten/un coleg.

Vei identifica informații importante din texte literare și nonliterare.

- Vei aplica diferite strategii de înțelegere a textului narativ literar și nonliterar.
- Vei sesiza rolul acțiunii ca o componentă esențială a discursului narativ.
- Vei antrena în descifrarea și conceperea mesajelor din benzile desenate.

Vei identifica temele și ideile principale și secundare din texte diverse.

- Vei descoperi particularitățile textului narativ literar.

Vei redacta texte scurte pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice.

- Vei insera scheme, desene sau fotografii în textul scris.

Vei analiza constant scrierea unor texte diverse din punctul de vedere al corectitudinii, al lizibilității, al coerenței și al clarității.

- Vei urmări corectitudinea gramaticală, respectând convențiile ortografice și de punctuație în transcrierea unor texte, scrierea după dictare sau autodictare.

Vei observa atitudinile manifestate în procesul redactării unui text, identificând aspectele care necesită îmbunătățire.

- Îți vei dezvolta capacitatea de autoevaluare a propriilor texte, valorificând reperele de redactare asociate unor compuneri.

Vei utiliza achizițiile sintactice și morfologice de bază ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă a intențiilor comunicative.

- Vei aplica, în exerciții diverse, noile cunoștințe despre verb.

Vei aplica achizițiile lexicale și semantice de bază, în procesul de înțelegere și de exprimare corectă a intențiilor comunicative.

- Vei deprinde, prin diverse exerciții, utilizarea corectă a normelor gramaticale, valorificând părțile de vorbire învățate.

Vei identifica unele valori culturale promovate în textele autorilor români din diferite perioade istorice.

- Vei realiza o documentare pe baza unor articole din presă și a unor articole din cărți, reviste sau website-uri, privind cartea tipărită, de-a lungul timpului.

Cartea de piatră

de Vladimir Colin

★ Acu, vezi tu, cică un băiat și-a făcut odată un zmeu de hârtie, un zmeu mare, mare cât o casă și, dacă la-nălțat, s-a prins și el de coada zmeului și a pornit-o prin văzduh. Și-apoi, l-a purtat zmeul, l-a purtat o săptămână pân' la a norilor țâțână¹, l-a purtat o lună-ntreagă peste-a mărilor viroagă², ba – pe câte înțeleg – l-a purtat și-un an întreg. Iar dacă se scurse anul, ameți băiatul și-și duse dreapta la ochi, iar zmeul odată cârmî³ spre dreapta. Lăsă mâna jos și-și ridică stânga, iar zmeul, ascultător, apucă spre stânga. Văzând cum vine treaba, își ridică băiatul amândouă mâinile deodată și zmeul porni să coboare lin.

— Păi, zi așa! strigă băiatul, bucuros că-i prinsese meșteșugul.

— Dar tu cum credeai? răsună atunci un glas batjocoritor.

— Na-ți-o bună! se minună băiatul. Știi să și vorbești?

— Vezi bine – se răsti zmeul. Voi, oamenii, v-ați cam luat nasul la purtare și vă credeți mai deștepți decât găina...

Auzind una ca asta, se zăpăci băiatul.

— Iartă-mă – se rugă el. N-am voit să te jignesc...

— Asta ar mai lipsi! bombăni zmeul și, încurcat, băiatul nu mai știu pe unde să-și scoa-

tă cămașa.

— Eu, drept să-ți spun, am bănuit dintotdeauna că zmeiele de hârtie grăiesc – vorbi el repede, încercând s-o dreagă. Ce poate fi mai înțelept decât un zmeu?

— Și mai frumos! îi aminti zmeul de hârtie, iar băiatul se grăbi să întărească:

— De bună seamă! Mai frumos și mai de preț... Ce ne-am face fără zmeie?

— De! Mă-ntreb și eu... zise zmeul, umflându-se în penele lui de lemn bătute pe la-ncheieturi. Da, da, mi se pare că ești mai isteț decât am bănuit – urmă el îmbunat.

— Atunci să coborâm, da? spuse băiatul și-și ridică palmele, iar zmeul începu să coboare.

¹ țâțână, țâțâni, s. f. (aici) Balama.

² viroagă, viroage, s. f. Vale mică, râpoasă, mocirloasă, formată de ploii și de inundații sau prin părăsirea albiei de către un râu; albia unui torent, cu malurile adânci și abrupte.

³ cârmî, cârmesc, vb. A o coti, a o lua în altă parte.

★ Din păcate, se cam pripise⁴ băiatul. Nu privise-n jos și, iacă, zmeul coborî binișor și se lăsă pe-un vârful de munte, pe-o culme unde doar norii albi și vineți se opreau uneori, de se rezemau istoviți în coate, unde vântul poposea când și când, să-și tragă sufletul și unde picior de om nu călcase din vremurile-ndepărtate ale începutului. Locul era neted ca sticla, alb ca spuma, uitat ca uitarea. De jur-împrejur se căscau hăuri neștiute, iar pe culmea lustruită de coatele norilor și de suflarea vântului nimic nu se zărea. Nici fir de iarbă, nici fir de colb.

— Nu-mi pasă — zise însă băiatul. Doar să-mi dezmozesc oleacă picioarele și om porni mai departe...

Dar numai ce făcu trei pași, că totul prinse a se întuneca și cea mai lungă noapte de peste an se lăsă peste culmea netedă ca sticla, albă ca spuma, uitată ca uitarea. Și culmea se acoperi fără veste cu o iarbă roșie, nemaivăzută.

— Să plecăm — spuse zmeul, dar băiatul se rugă:

— Nu, las' să mai stăm oleacă... Atunci o toacă⁵ își ridică glasul, cântând nouăzeci și nouă de chemări și băiatul nu putu înțelege unde se afla toaca, nici cine o bătea.

„Poate că toaca-i ascunsă în inima muntelui“, își spuse. „Poate că muntele singur o bate...“.

O lumină lăptoasă scaldă atunci culmea și-n cer se aprinse Steaua Stelelor, cea care lucește doar o dată la o mie de ani. O liniște grea se lăsă peste culmea cu iarbă roșie, iar în liniștea aceea răsună deodată un tunet, care zgudui muntele. Ecurile purtară tunetul din depărtare-n depărtare și când larma se stinse, tună din nou, mai asurzitor, iar muntele se clătină din temelie. Al treilea tunet despică însă muntele și din străfundurile lui sui încet, sui și se opri pe iarba cea roșie, sui și se opri ca pe-o catifea roșie, o carte de piatră.

Era aceea Cartea Pământului și filele-i uriașe cât muntele erau groase de-un cot. Și, iacă, în tăcerea ce se așternu apoi, scoarțele de piatră se ridicară anevoie, descoperind întâia filă a cărții. Fără a sta pe gânduri, băiatul se repezi și sări pe fila aceea de piatră, dar nu izbuti să citească nimic. Fila era uriașă, slovele⁶ — mai mari decât el.

Și se frământă atunci o vreme, se frământă cât se frământă, până ce odată se lumină la față și, agățându-se de coada zmeului de hârtie, se-nălță în văzduh, chiar deasupra cărții de piatră. Apoi, ridicându-și mâinile după cum voia să-l poarte zmeul, ca să poată urmări șirurile slovelor, așa, de sus, prinse a citi. Și uită de tot și de toate și, răvășit, citi fără încetare. Filele de piatră se ridicau încetșor, se lăsau pe stânga și, agățat de coada zmeului de hârtie, cocoțat năstrușnic peste culmea pustie, la lumina pe care

⁴ **pripí, pripesc**, vb. A face un lucru în grabă și adesea fără chibzuială, a acționa în pripă.

⁵ **toacă, toace**, s. f. Placă de lemn sau de metal pe care se bate ritmic cu unul sau cu două ciocănele, pentru a anunța începerea serviciului religios sau anumite momente ale lui la biserică sau la mănăstire.

⁶ **slóvă, slove**, s. f. Literă.

Steaua Stelelor o răspândea, băiatul citi pe nerăsuflăte, citi una după alta, multe dintre filele Cărții Pământului, pe care stăteau scrise Basmele Omului.

Noaptea se scurgea încet, dar cum cea mai lungă noapte de peste an are și ea un sfârșit, când o geană de lumină albi în zăre, Steaua Stelelor se stinse și tunete năprasnice zguduiră muntele. Cartea de Piatră se închise și prinse a se cufunda în golul de piatră, iar muntele se-nchise peste ea, ca o uriașă cutie; iarba cea roșie pieri ca prin farmec și culmea rămase din nou așa cum fusese, lustruită de coatele norilor și de suflarea vântului, netedă ca sticla, albă ca spuma, uitată ca uitarea.

— Vai, n-am citit nici un sfert din cartea oftă băiatul.

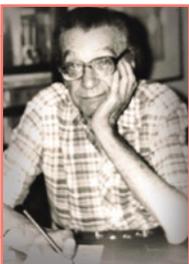
— Nu-i nimic – îl mângâie zmeul de

hârtie. Peste o mie de ani ne-om întoarce și-ai să citești mai departe...

★ Iar băiatul își luă atunci rămas bun de la culmea pustie și zmeul de hârtie îl duse din nou pe pământ, începând a-l purta din țară în țară, ca lumea să poată afla Basmele Omului. Și-a colindat băiatul pământu-n lung și-n lat și de nouă sute nouăzeci și nouă de ani își spune poveștile. A albit, s-a gârbovit, dar zmeul de hârtie îl poartă mai departe. Vopseaua zmeului a cam ieșit la soare și zmeul suflă greu când e să zboare, dar nici unul, nici altul, nu se dau bătuți.

Acu, mai ieri s-a mplinit mia de ani și Cartea Pământului a mai suit pentru o noapte pe culmea lustruită de coatele norilor și de suflarea vântului, iar băiatul-moșneag s-a agățat de zmeul lui de hârtie și-amândoi s-au dus, s-au dus și-au adus povești de sus...

Nu le știți?... Să vi le spun. De răbdare, am răbdare, dar vă rog să-mi dați tutun...

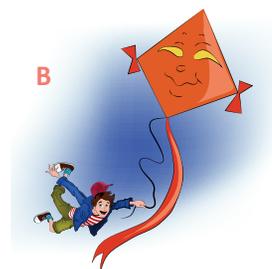
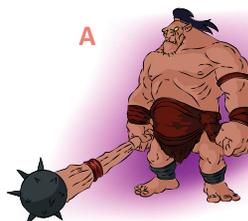
Vladimir Colin (1921-1991) a fost un scriitor român, cunoscut mai ales ca autor de proză fantastică. Printre lucrările sale se numără *Zece povești pitice*, *Basmele omului*, *Legendele țării lui Vam*.

EXPLOREAZĂ TEXTUL!

1 Citește, cu atenție, fragmentul însemnat cu **steluță verde**.

2 Notează forma de plural a substantivului *zmeu*, potrivit cu imaginea corespunzătoare. Care dintre cele două sensuri este folosit în text?

3 Transcrie, pe caiet, termenii următori în două coloane corespunzătoare celor două imagini de mai sus: *joacă, teamă, confruntare, realitate, copilărie, basm, inocență, fantastic*.

Imaginea A	Imaginea B

4 Identifică în primul paragraf din text cuvintele și grupurile de cuvinte care fac referire la timp.

5 Răspunde la întrebările următoare, folosind informații extrase din prima parte a textului, însemnată cu steluță verde:

a) Cum era zmeul construit de băiat?	e) Din ce cauză se răstește acesta la băiat?
b) Cum a reușit copilul să se înalțe în văzduh?	f) Cum îl îmbunează copilul pe zmeu?
c) Cât timp au călătorit cei doi prin înaltul cerului?	g) Ce îi cere băiatul zmeului, în cele din urmă?
d) Ce puteri neobișnuite avea zmeul?	

6 Transcrie două grupuri de cuvinte în care sunt redade trăirile băiatului.

7 În *Cartea de piatră*, zmeul de hârtie capătă însușiri omenești. Notează două grupuri de cuvinte din text, care exprimă acest fapt.

8 **Lucrați în pereche!** Formulați două idei principale pentru acest prim fragment.

9 Ce crezi că au descoperit băiatul și zmeul, odată coborâți din înaltul cerului? Scrie o posibilă continuare a fragmentului, în 60-80 de cuvinte.

10 Citește, cu atenție, a doua parte a textului, marcată cu **steluță portocalie**.

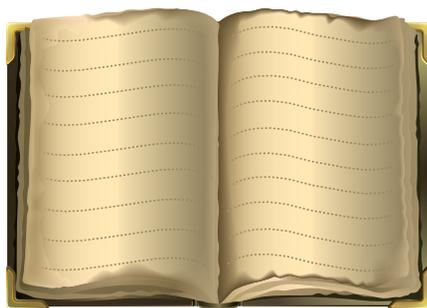
11 Scrie câte un sinonim potrivit pentru cuvintele și expresiile următoare: *culme, să-și tragă sufletul, hăuri, colb, nemaivăzută, fără încetare*.

12 Găsește trei comparații cu ajutorul cărora este descris locul în care coboară băiatul și zmeul. Ți-ar plăcea să vizitezi un asemenea loc? Explică-ți alegerea într-un enunț.

13 Selectează două structuri prin care este prezentată atmosfera din momentul în care apare cartea.

14 Notează, din text, trei cuvinte care aparțin câmpului lexical al *cărții*.

- 15 Desenează pe caiet *Cartea Pământului* și scrie pe paginile sale patru cuvinte sau grupuri de cuvinte prin care aceasta este descrisă în poveste.

- 16 Alege varianta corectă de răspuns, folosind informațiile din textul *Cartea de piatră*:
- a) Unde coboară zmeul?
- pe-un vârful de munte
 - pe malul unui lac uriaș
 - pe o carte de piatră
 - pe marginea unei prăpăstii
- b) Când ajung cei doi pe culmea pustie?
- în cea mai scurtă noapte din an
 - în cea mai lungă noapte din an
 - în cea mai lungă zi din an
 - în cea mai întunecoasă noapte din an
- c) Cine luminează cerul?
- Luna
 - Soarele
 - Cartea de piatră
 - Steaua Stelelor
- d) De unde apare Cartea Pământului?
- din înaltul cerului
 - din adâncul apelor
 - din interiorul muntelui
 - din lumina lăptoasă a Stelei Stelelor
- e) Cum reușește băiatul să citească?
- sărind pe fila de piatră
 - coborând în adâncul muntelui
 - înălțându-se cu zmeul în văzduh
- f) Ce cuprinde Cartea Pământului?
- Tainele Omului
 - Tainele Muntelui
 - Basmelor Omului
 - Basmelor Timpului
 - Basmelor Pământului

- 17 Transcrie personificările din secvența următoare și explică, în 20-30 de cuvinte, rolul lor:

„Nu privise-n jos și, iacă, zmeul coborî binișor și se lăsă pe-un vârful de munte, pe-o culme unde doar norii albi și vineții se opreau uneori, de se rezemau istoviți în coate, unde vântul poposea când și când, să-și tragă sufletul și unde picior de om nu călcase din vremurile-ndepărtate ale începutului.”

- 18 Alege perechea potrivită din coloana **A**, pentru fiecare element din coloana **B**, folosind textul:

A	B
trei	tunet
nouăzeci și nouă	ani
o mie	chemări
al treilea	pași

- 19 **Lucrați în pereche!** Formulați două idei principale pe baza acestui fragment.

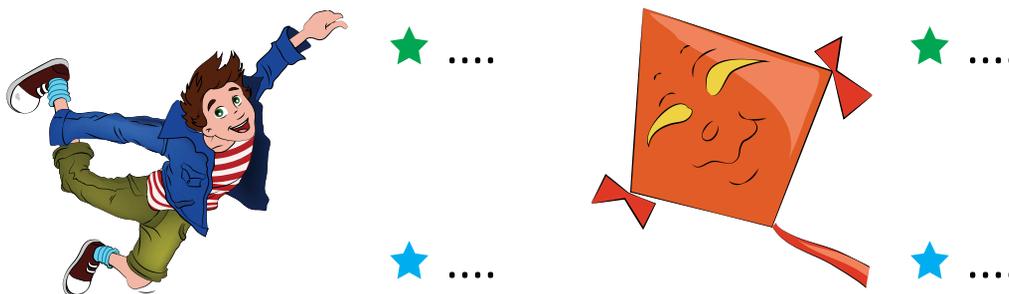
- 20 Crezi că băiatul și zmeul se vor întoarce peste o mie de ani, pentru a continua să citească? Scrie răspunsul într-un enunț.

21 Citește, cu atenție, ultima parte a textului, însemnată cu **steluță albastră**.

22 Completează enunțurile următoare cu detalii regăsite în fragment:

- După ce au plecat, zmeul l-a purtat pe copil
- Băiatul le-a spus oamenilor
- Cei doi au rătăcit prin lume timp de
- Când s-au împlinit o mie de ani, Cartea Pământului

23 Observă cum sunt descriși băiatul și zmeul în prima parte, respectiv în ultima parte a textului. Notează pe caiet, cu verde, cuvintele și grupurile de cuvinte prin care sunt prezentați cei doi la început, respectiv cu albastru pe cele identificate în final.

24 Formulează ideea principală a acestui fragment.

25 **Lucrați în perechi!** Ordonăți corespunzător, prin rescriere, ideile secundare din textul lui Vladimir Colin:

- Din adâncul muntelui, ieși o carte uriașă de piatră.
- Zmeul purtă băiatul înapoi pe pământ, pentru a le spune oamenilor poveștile citite.
- Cei doi se oprirea să se odihnească pe o culme, unde doar norii puteau ajunge.
- După o mie de ani, băiatul îmbătrânit s-a întors cu zmeul său, pentru a continua să citească din Cartea Pământului.
- Băiatul a făcut un zmeu de hârtie și a pornit cu el prin văzduh.
- Uimit, băiatul află că zmeul poate vorbi.
- În zori, cartea dispăru în adâncul muntelui.
- De undeva, se auzi o toacă bătând nouăzeci și nouă de chemări, Steaua Stelelor răsări și răsunară tunete.
- Băiatul se înalță în văzduh, agățat de coada zmeului, și citi de pe filele de piatră *Basmele Omului*.

26 Care dintre următoarele teme consideri că este redată în lucrare?

27 Notează câte o structură din text care să susțină prezența temei/temelor alese.

28 Recitește răspunsurile pe care le-ai dat la exercițiile 9 și 20. Ai intuit corect cum se vor desfășura evenimentele? Dacă nu, scrie ce variantă preferi – cea propusă de tine sau cea din poveste – și prezintă un argument pentru alegerea ta.

EXPRIMĂ-ȚI IMPRESIILE!

- 29 a) Transcrie trei structuri din text în interiorul cărora cuvintele rimează.
b) *Cartea de piatră* este un text în proză. Explică de ce, totuși, scriitorul folosește astfel de formulări.
- 30 Cui crezi că i se adresează povestitorul la începutul textului – *Acu, vezi tu, cică un băiat și-a făcut odată un zmeu de hârtie*? Dar la sfârșitul lui – *Nu le știți?... Să vi le spun. De răbdare, am răbdare, dar vă rog să-mi dați tutun...*? Notează răspunsul într-un enunț.
- 31 a) Completează, pe caiet, fraza *Consider că mesajul lucrării „Cartea de piatră” este acela că*, folosind una sau mai multe dintre variantele de mai jos:
 - este important să citești, pentru că în cărți se ascund tainele lumii;
 - un prieten adevărat îți va rămâne aproape, indiferent ce s-ar întâmpla;
 - dacă îți dorești cu tărie ceva, nimic nu te poate împiedica să-ți îndeplinești visul;
 - oricine îți poate deveni prieten, oricât de diferit ar părea față de tine;
 - nu trebuie să-i subestimăm pe cei din jur.
b) Explică alegerea făcută, în 20-30 de cuvinte.
- 32 Răspunde în scris la următoarele întrebări:
 - a) De ce spune zmeul: *Voi, oamenii, v-ați cam luat nasul la purtare și vă credeți mai deștepti decât găina...?*
 - b) Ce s-ar fi întâmplat dacă zmeul nu s-ar fi îmbunat și cei doi nu ar fi devenit prieteni?
 - c) Despre ce ar putea fi *Basmale Omului*?
 - d) Din ce motiv au ales cei doi să colinde lumea și să ducă mai departe poveștile aflate?
 - e) De ce crezi că băiatul a ținut cu tot dinadinsul să se întoarcă după cei o mie de ani?

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

PORTOFOLIU

- 33 Desenează un zmeu și scrie pe aripile sale șase trăsături ale unui bun prieten.
- 34 **Lucreți în echipă!**
 - ✓ În grupe de câte cinci elevi, consultați-vă și scrieți, în 40-60 de cuvinte, ce anume ați învățat despre prietenie după lectura textului *Cartea de piatră*.
 - ✓ Selectați dintre imaginile de mai jos una care, în viziunea voastră, ilustrează cel mai bine ideea de prietenie. Pe baza acesteia, scrieți un text, de 100-150 de cuvinte, care ar putea fi inclus în *Cartea Pământului*. Formulați un titlu potrivit.
 - ✓ Prezentați-le colegilor imaginea aleasă și povestea creată de voi.

Textul narativ literar. Acțiunea

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE

- 1 În 100-150 de cuvinte, povestește întâmplările prin care trec personajele în *Cartea de piatră*. Te vei asigura că:
 - menționezi cine participă la evenimente;
 - scrii când și unde au loc întâmplările;
 - prezinți cauza ce declanșează evenimentele;
 - redai faptele în ordinea în care s-au petrecut;
 - identifici momentul cel mai tensionat al întâmplării;
 - arăți care este situația finală.

- 2 Desenează pe caiet Steaua Stelelor și scrie în interiorul său doar afirmațiile potrivite pentru textul lui Vladimir Colin:
 - a) prezintă fapte și personaje imaginare;
 - b) redă un șir de întâmplări;
 - c) are rolul de a emoționa cititorul;
 - d) prezintă fapte și personaje care există realitate;
 - e) prezintă trăiri, stări de spirit;
 - f) evenimentele sunt proiectate în timp și spațiu;
 - g) autorul își exprimă în mod direct sentimentele într-o descriere de natură;
 - h) autorul își exprimă în mod indirect sentimentele, prin intermediul unor personaje.

IMPORTANT

- **Textul narativ literar** prezintă întâmplări închipuite de scriitor, ordonate în timp și spațiu, la care participă ființe imaginare.
- **Acțiunea** reprezintă totalitatea evenimentelor dintr-un text și este organizată în funcție de un fir narativ.
- **Firul narativ** constituie înălțuirea faptelor, în ordinea în care s-au petrecut.

EXERSEAZĂ!

- 3 **Lucrați în pereche!** Reordonați, în caiet, fragmentele de mai jos, astfel încât să urmați firul narativ al istorisirii *Doi prieteni* de Lev Tolstoi.
 - Când ursul dispăru, celălalt băiat coborî din copac și rîse:
— Ei, ce ți-a șoptit ursul la ureche?
 - Rătăceau doi prieteni prin pădure. Acolo le ieși în cale un urs.
 - Ursul îi miroși îndelung fața și, părăndu-i mort cu adevărat, își văzu de drum.
 - Iar celălalt rămase în mijlocul drumului. Fiindcă nu-i veni nimic în minte, se trânti jos și se prefăcu mort.
 - Ursul se apropie de băiat și începu să-l adulmece. Iar băiatul, nemișcat, își ținu cum putu răsuflarea, mai mult leșinat de frică.
 - Unul dintre băieți o rupse la fugă cât îl ținură picioarele. Se cățără într-un copac și se piti în frunziș.
 - — Ce să-mi șoptească? Mi-a spus că-s răi oamenii care-și lasă prietenul la nevoie.

- 4 Scrie, în 20-30 de cuvinte, ce învățătură ai desprins din istorisirea lui Lev Tolstoi.

5 a) Alege, dintre proverbele de mai jos, pe acela potrivit pentru situația din textul *Doi prieteni*.

Un prieten e greu să-l găsești și mai ușor să-l pierzi.

Prietenul la vreme de nevoie se cunoaște.

Nu există avere mai mare ca un prieten adevărat.

Cu prieteni buni colaci mănânci.

Cine are un prieten bun, nu mai are nevoie de oglindă.

Un prieten face mai mult decât o pungă cu bani.

Cine caută prieteni fără cusur, fără prieteni rămâne.

b) Motivează-ți alegerea în 30-40 de cuvinte.

6 Imaginează-ți că povestea băieților nu s-ar termina aici. Scrie o continuare de 50-60 de cuvinte, din care să reiasă dacă cei doi au învățat sau nu ceva din această întâmplare.

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

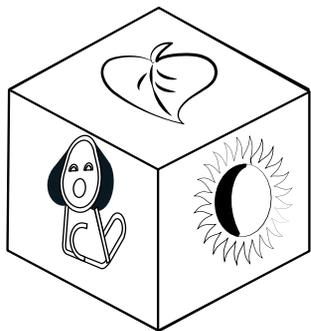
PORTOFOLIU

7 Lucrați în echipă!

A. Împreună cu toți colegii din clasă, meșteriți patru *cuburi cu povești*. Procedați astfel:

- ✓ decupați din carton o formă asemănătoare celei din imaginea alăturată și apoi lipiți laturile, astfel încât să obțineți un cub;
- ✓ pe fiecare față a cubului veți desena un animal, un obiect, un element al naturii sau un chip care exprimă o trăire.

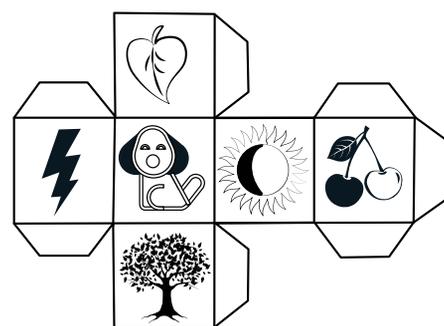
B. Grupați-vă în echipe de câte cinci elevi și rostogoliți de câte două ori fiecare cub. Cele opt imagini obținute vor reprezenta elementele unui text narativ pe care îl veți scrie împreună.

De exemplu, dacă printre imaginile voastre se află un peștișor, atunci în text va trebui să introduceți un astfel de personaj; dacă este desenat un drum, atunci eroul vostru va face o călătorie; dacă aveți o față surprinsă, atunci se va întâmpla ceva neașteptat etc. Asigurați-vă că povestea voastră:

- respectă trăsăturile unui text narativ literar;
- prezintă evenimente ordonate în timp și spațiu;
- are un fir narativ clar și logic.

✓ Prezentați în fața clasei rezultatul lucrului în echipă.

Textul narativ nonliterar. Acțiunea

Poveste dobrogeană cu zmeie

Acum câteva zile vă promiteam că voi continua povestea dobrogeană, completând cu noi file din aventura redescoperirii României.

Și, pentru că ora la care scriu e deja târzie, iar copiii cumiști trebuie să fie în pat, vă voi spune o poveste scurtă despre zmeie, oamenii lor zburători și despre cetățile pierdute ale Dobrogei.

Despre Rezervația Măcinului am mai auzit povești frumoase și știu că astăzi, în plimbarea prin Dobrogea, nu am reușit să vedem decât prea puțin. Dar sus, pe culmile Măcinului, atât de sus cât ne-au permis mașinile să ajungem (apropo, felicitări șoferilor!), am văzut cu ochii mei un spectacol minunat în care au jucat copiii mari și zmeie. În mașina lor, Doru și Augustin ascunseseră o surpriză: fiecare dintre noi a primit un zmeu personalizat, creat manual de Augustin. Ne-am văzut astfel numele zburând sus pe cer, mai mult sau mai puțin, în funcție de abilitățile impresionante sau de stângăciile amuzante ale fiecăruia. În orice caz, am râs și ne-am bucurat precum cei mai mici copii, redescoperind astfel nu doar România, ci și partea inocentă, spontană și frumoasă din noi.

Cetatea Dinogetia

Povestea cetăților este mai puțin veselă. Cetatea Capidava e cât de cât scoasă de sub pământ, dar Dinogetia e complet părăsită și mult acoperită de vegetație, iar la Noviodunum se pare că se lucrează cu seriozitate, deși tot mai e de lucru. [...]

Dobrogea în sine este o poveste, iar partea aceasta, în care o panglică scrobită de șosea aleargă printre culmi ce parcă cer mângâieri și munți mici, arizi, cu margini tăioase, mi-a amintit de ceva imagini din Spania. Bineînțeles în miniatură...

Acum o să vă spunem *noapte bună copiiiiiii* și promitem să revenim cu mai multe detalii despre toate locurile vizitate. Dar toate la timpul lor.

(fragment de pe www.lumeamare.ro)

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

- 1 Identifică în text cinci termeni/structuri ce desemnează locul întâmplărilor.
- 2 Notează cuvintele din fragment ce aparțin fiecărui câmp lexical din tabelul de mai jos.

Emoții	Pământ	Cer

- 3 Completează următoarele propoziții, alegând varianta corectă:
 - a) Textul prezintă fapte (adevărate/închipuite de autor).
 - b) La evenimente participă ființe.... (reale/imaginare).
 - c) Locurile descrise (există/nu există) în realitate.
 - d) Autorul textului se adresează (propriilor copii/cititorilor).
 - e) Rolul textului este (de a prezenta informații/de a emoționa).

- 4 Transcrie pe caiet următoarele enunțuri, respectând ordinea acestora în textul dat:
- Toți s-au bucurat să vadă zmeiele înălțate pe cer.
 - Drumeții au ajuns cu mașinile pe culmile Măcinului.
 - Vizitând cetățile, au descoperit o poveste mai puțin veselă.
 - Fiecare a primit un zmeu personalizat.
- 5 **Lucrați în perechi!** Consultați-vă și răspundeți, în scris, la următoarele întrebări:
- a) De ce se menționează în text că *povestea cetăților este mai puțin veselă*?
 - b) Cum explicați afirmația *Dobrogea în sine este o poveste*?
 - c) De ce credeți că în ultimul paragraf cuvântul *copii* este scris neobișnuit?

IMPORTANT

- **Textul narativ nonliterar** prezintă întâmplări din realitate, ordonate în timp și spațiu, la care participă un număr diferit de persoane.
- **Acțiunea** este organizată în funcție de un fir logic și redă evenimentele în ordinea în care s-au întâmplat.

EXERSEAZĂ!

- 6 Citește fragmentul următor:

În duminica aceea au venit la 9 dimineața și au stat până când cele două au plecat: Sabina cu mașina ei la Cluj, Felicia cu părinții la Mioveni. La un moment dat, când toată echipa urca în mașină imprimantele, topurile de hârtie și flipchart-urile pe care le folosiseră preț de șase săptămâni, David a pus și el mâna pe roll up-uri și pe ce era mai ușor și i-a ajutat să termine de încărcat. Într-o fotografie pe telefonul Corinei, îmbrăcat cu cele mai bune haine: blugi curați și pulover în dungii, cu medalia de Ambasador Teach for Romania la gât (pe care au primit-o în ultima zi cei care își convinseseră colegii care lipseau să se întoarcă la școală), David zâmbeste amar dintre cutiile de carton încă nestivuite în dubița care venise să-i ia la București. Pentru el se terminase, probabil, cea mai frumoasă lună de școală din viața lui. Iar el cu siguranță nu mai era băiatul care fusese la început. Ceea ce David încă nu știe e că o va revedea pe învățătoarea lui, Sabina, mai devreme decât crede. Astăzi, ea și-a luat locul la catedră în școala din Gârcin. (Sorana Stănescu, *Intervenția* – fragment, revista *DOR*)

- 7 Caută explicația cuvintelor/grupurilor de cuvinte subliniate în dicționarul de la sfârșitul manualului.
- 8 Ce crezi că se întâmplase în *cea mai frumoasă lună de școală* din viața lui David? Exprimă-ți părerea în două-trei enunțuri.
- 9 Scrie un text narativ nonliterar, de 80-100 de cuvinte, în care să prezinți o întâmplare petrecută în școala ta.
- 10 Consideri că un profesor poate fi prietenul elevilor săi? Motivează-ți răspunsul în 30-50 de cuvinte.

Să comunicăm, să ne ajutăm! (1)

DESCOPERĂ!

1 Citește pe roluri următorul dialog:

Olimpia: Mai e o săptămână până la concursul celor mai frumoase zmeie și eu încă nu știu nici măcar cum se face unul!

Simion: E simplu de tot, îți zic eu! M-a învățat mama când eram în clasa I.

Olimpia: Care sunt materialele de care avem nevoie?

Simion: Avem nevoie de o pungă de plastic, sfoară, două bețe, o foarfecă și o panglică.

Olimpia: Pare simplu... Te rog să mă înveți și pe mine să îl confecționez!

Simion: Olimpia, ai promisiunea mea că până diseară vei fi un iscusit făuritor de zmeie!

Olimpia: Îți mulțumesc, ești un prieten adevărat! Horia, vino cu noi!

Horia: Nu știu... Mi se pare prea complicat și nu vreau să pierd mult timp cu asta. Dar, dacă înveți tu, fii bună și fă-mi și mie un zmeu!

Simion: Horia, trebuie să te străduiești și tu! Îți recomand să încerci măcar! Nu durează mai mult de o oră.

Olimpia: Și ne vom distra împreună, ai să vezi!

Horia: Dacă spuneți așa, promit că voi fi atent la explicațiile tale și îmi voi face un zmeu: unul mare, albastru cu o coadă argintie!

Simion: Te felicit că ai luat așa o decizie!

Olimpia: Prea bine, prieteni! Cu ocazia aceasta, declar înființată „Frăția zmeielor”!

2 Asociază oral fiecărei replici din dialogul de mai sus, unul dintre verbele din următoarea listă: *a promite, a afirmă, a solicita, a recomanda, a felicita, a declara, a mulțumi, a îndemna, a întreba, a informa*. (Același verb poate fi utilizat de mai multe ori!)

3 **Lucrați în pereche!**

a) Transcrieți în caiete, într-un tabel asemănător celui alăturat, cuvintele/grupurile de cuvinte care v-au ajutat să faceți asocierea dintre replică și verbul din listă.

a promite	„ai promisiunea mea”, „promit că”	
a solicita		
...		

b) Ce cuvinte/grupuri de cuvinte ați transcris pentru verbele *a afirmă, a informa, a întreba*? Dacă ele lipseau din enunțuri, se schimba sensul acestora? De ce?

c) Adăugați în a treia coloană alte cuvinte/grupuri de cuvinte pe care le cunoașteți pentru a exprima aceleași acțiuni indicate de verbele din prima coloană.

IMPORTANT

Comunicarea înseamnă schimb de informații, exprimarea unor atitudini, dorințe, emoții, sentimente etc. Pentru diferite **acte de limbaj** (precum *a afirmă, a solicita, a recomanda, a promite, a felicita, a declara, a mulțumi, a îndemna, a întreba, a informa* etc.), vorbitorii se ajută de anumite cuvinte sau grupuri de cuvinte potrivite situației de comunicare. Un rol important îl are și modul în care sunt spuse acestea.

✓ Atitudinile vorbitorului ce caracterizează cele mai utilizate acte de limbaj:

Actele de limbaj	Atitudinile vorbitorului
a afirma	Vorbitorul descrie o situație. El își exprimă convingerea că este real ce spune.
a întreba	Vorbitorul nu cunoaște o informație și întrebarea îi permite să o afle. (În alte situații, vorbitorul vrea să afle dacă și ascultătorul cunoaște informațiile știute de el: <i>Știi că Andrei a făcut deja zmeul?</i>)
a promite	Vorbitorul face un angajament de a realiza o acțiune.
a solicita	Vorbitorul își exprimă dorința. Încearcă să-l determine pe ascultător să realizeze o acțiune.
a recomanda	Vorbitorul se referă la o acțiune pe care ar putea să o facă ascultătorul (în beneficiul său).
a mulțumi	Vorbitorul își exprimă recunoștința, aprecierea.
a felicita	Vorbitorul își exprimă încântarea, acceptarea în legătură cu faptele/atitudinile/comportamentul ascultătorului.
a declara	Vorbitorul descrie o acțiune realizată prin simpla rostire a enunțului. (Spre deosebire de actul de <i>a afirma</i> , care descrie o situație, actul de <i>a declara</i> o schimbă. Compară: <i>Președintele declară începerea Jocurilor Olimpice cu Declar începerea Jocurilor Olimpice!</i>)

EXERSEAZĂ!

4 Lucrați în echipă!

- Grupați-vă în echipe de câte 4-5 elevi.
- Realizați dialoguri, de 7-10 replici, pe baza ilustrațiilor care surprind acțiuni din timpul pregătirii pentru competiția zmeilor, precum și din timpul concursului.

- Utilizați cel puțin patru acte de limbaj! În acest sens, folosiți în dialogul vostru cuvinte și grupuri de cuvinte din coloanele a doua și a treia de la exercițiul 3.
- Prezentați dialogurile în fața clasei.
- Fiecare grupă va face evaluarea dialogului celorlalte grupe pe baza criteriilor dintr-un tabel asemănător celui de mai jos, scris în caiet.

Echipe	Dialogul a redat situația din imagine?	Vorbitorii au utilizat cel puțin patru acte de limbaj	Expresia feței, vocea au fost corespunzătoare cu actele de limbaj?
1/2/3...	în totalitate/parțial/deloc	în totalitate/parțial/deloc	în totalitate/parțial/deloc

- Prezentați în clasă rezultatele evaluării fiecărei grupe.

Să comunicăm, să ne ajutăm! (II)

DESCOPERĂ!

1 Lucrați în echipă!

- a) Grupați-vă în echipe de câte patru elevi!
b) Priviți cu atenție următoarele imagini și citiți pe roluri dialogurile din dreptul lor.

1

— Mă ajutați și pe mine să fac fotografii reușite cu telefonul?

— Desigur! Sunt specialist!

2

— Ați stricat și fotografiile acestea!

— Te rog să mă scuzi, dar nu am știut că se va întâmpla asta dacă apăș pe butonul roșu!

3

— Copii, vă invit la cursul de fotografie ce se va desfășura în școala noastră mâine, începând cu ora 16!

— Mulțumesc, dar nu pot accepta invitația dumneavoastră. Mâine după-amiază, am programare la dentist.

4

— Ce fotografii frumoase ați făcut!
— Serios? Chiar vă plac? Mulțumesc, dar nu a fost mare lucru.

- c) Continuați fiecare dintre cele patru dialoguri, propunând alte două replici corespunzătoare persoanelor din imagini. Respectați, în formularea răspunsurilor, sugestiile din imagini și din tabelul de mai jos:

	Sugestii de răspunsuri
Echipa 1 (ilustrația 1)	un răspuns scurt care să încheie dialogul;
	un răspuns amplu, prin care vorbitorul să-și arate disponibilitatea de a-l învăța pe cel care l-a întrebat.
Echipa 2 (ilustrația 2)	un răspuns afirmativ, dar scurt, rezervat;
	un răspuns în care vorbitorul să își arate entuziasmul de a participa la curs.
Echipa 3 (ilustrația 3)	un răspuns de respingere a reproșului, arătând că nu este vina vorbitorului;
	un răspuns de respingere a reproșului, arătând că fotografia este chiar bună.
Echipa 4 (ilustrația 4)	un răspuns de acceptare a complimentului, arătând că vorbitorul s-a străduit;
	un răspuns de acceptare a complimentului și de întoarcere a lui (arătând, eventual, că este și meritul profesorului).

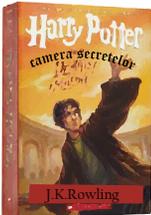
IMPORTANT

În dialog, fiecărui vorbitor îi vine rândul să își spună replica. Ordinea replicilor și conținutul lor nu sunt întâmplătoare, ele respectă anumite reguli. De exemplu, întrebarea, complimentul, salutul sunt urmate firesc de răspuns; invitația, reproșul, rugămintea sunt acceptate sau refuzate. De asemenea, răspunsurile pot fi urmate de alte răspunsuri. Perechile de replici (întrebare – răspuns, invitație – acceptarea/refuzarea invitației, reproș – acceptarea/refuzul reproșului, a face un compliment – a răspunde la un compliment etc.) se folosesc, în general, la începutul sau la sfârșitul dialogului.

EXERSEAZĂ!

1 Lucrați în pereche!

a) Imaginați diferite situații de comunicare între **doi prieteni** inspirate de obiectul desenat în prima coloană. Construiți scurte dialoguri (2-4 replici), ținând cont de perechea de replici indicată în a doua coloană. Utilizează formule din coloana a treia:

Obiectul	Perechile de replici	Sugestii de formulare a întrebărilor/răspunsurilor
	întrebarea – răspunsul	<i>Cine?</i> <i>Ce?</i> <i>Când?</i> <i>Cum?</i> <i>De ce?</i> <i>Ce știi despre...?</i>
	invitația – acceptarea invitației	<i>Vrei să...?/ Aș vrea să...</i> <i>Mulțumesc, accept cu plăcere!/ Bine.</i> <i>Cum să nu?/ De ce nu?</i> <i>Mai încapă vorbă?!</i> <i>Dacă îți face plăcere.</i> <i>Dacă dorești neapărat...</i>
	invitația – refuzarea invitației	<i>Mulțumesc, regret, dar nu pot de data aceasta.</i> <i>A! Nu! Altădată!</i> <i>Nu prea am chef acum.</i>
	reproșul – acceptarea reproșului	<i>Niciodată nu...!</i> <i>Mereu tu...</i> <i>Nici azi nu ai...</i> <i>Din greșeală!/ Te rog să mă ierți și de data aceasta!</i>
	reproșul – refuzul reproșului	<i>Nu e adevărat!</i> <i>Cum poți spune asta despre mine?!</i> <i>Mai cercetează și vei afla adevărul!</i>
	a face un compliment – a răspunde la un compliment	<i>Ce frumos!/ Cât de bine...! Mulțumesc! Îmi pare bine că ai observat! M-am străduit foarte mult!/ Pot să spun și eu același lucru despre tine./ Ți se pare? Nu cred că e mare lucru.</i>

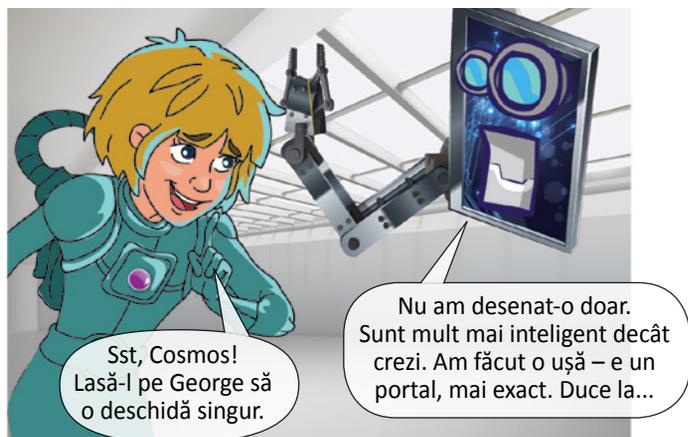
b) Prezentați dialogurile în fața clasei având mimica și intonația potrivite situației imaginate.

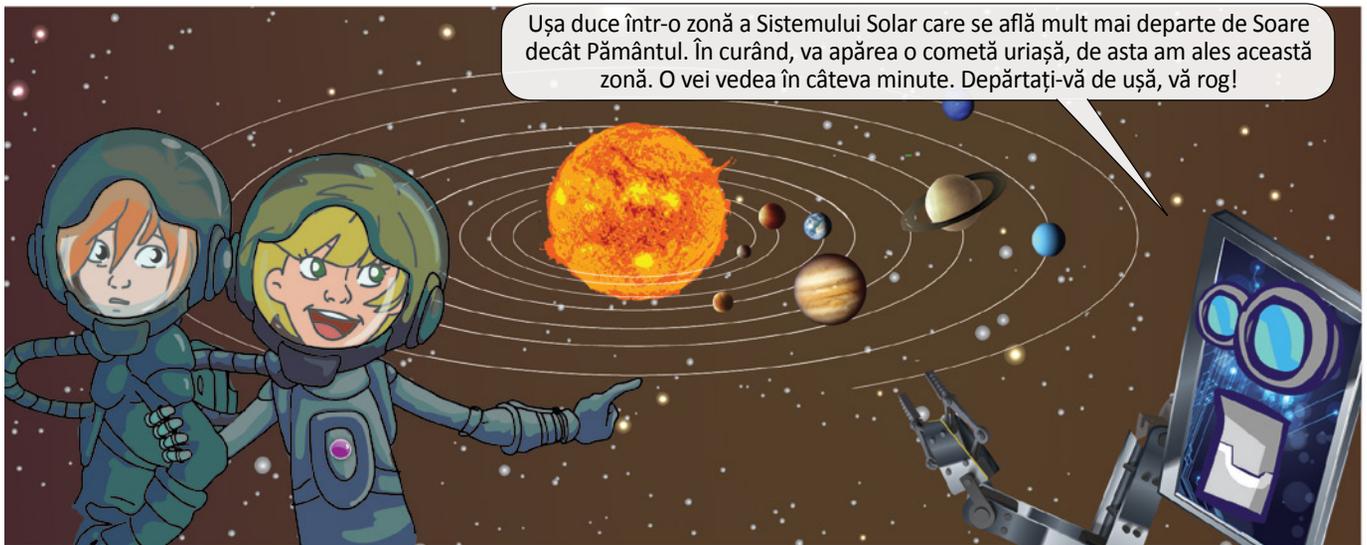
c) Analizați dialogurile colegilor completând, în caiete, un tabel asemănător cu cel de mai jos:

	Dialogul a surprins situația inspirată de obiectele din imagine?	Vorbitorii au utilizat perechea de replici asociată obiectelor desenate?	Expresia feței, vocea au fost corespunzătoare situației de comunicare imaginate?
Coleg 1	în totalitate/parțial/deloc	în totalitate/parțial/deloc	în totalitate/parțial/deloc
Coleg 2	în totalitate/parțial/deloc	în totalitate/parțial/deloc	în totalitate/parțial/deloc

Banda desenată

George și cheia secretă a universului după Lucy și Stephen Hawking

Ușa duce într-o zonă a Sistemului Solar care se află mult mai departe de Soare decât Pământul. În curând, va apărea o cometă uriașă, de asta am ales această zonă. O vei vedea în câteva minute. Depărtați-vă de ușă, vă rog!

Cometa nu se va opri. Ne traversează întregul Sistem Solar.

George, vrei să te plimbi cu o cometă?

Depărtați-vă de ușă, vă rog...

Număr până la trei!

Călătoria cometei durează aproximativ 184 de ani. Ea trece întâi pe lângă Saturn, iar, la întoarcere, va trece și pe lângă Neptun și Pluto, care acum nu mai e considerat planetă.

Te rog, minunatul meu Cosmos, când vom ajunge pe cometă, poți accelera călătoria? Altfel, ne vor trebui luni de zile pentru a vedea toate planetele!

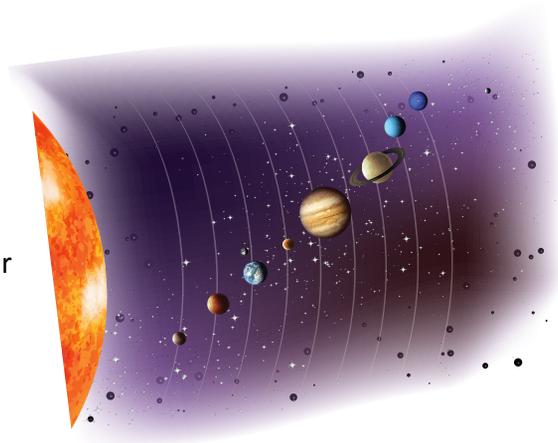
Nu săriți! E periculos! Veniți în-a-a-a-poi!

Unu!

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

- 1 Urmărește cu atenție banda desenată și fă cunoștință cu doi buni prieteni și un computer simpatic. Care sunt numele lor?
- 2 Ai auzit de profesorul Stephen Hawking, unul dintre cei doi autori ai cărții *George și cheia secretă a universului*? Documentează-te și scrie trei enunțuri despre această personalitate.
- 3 Răspunde la întrebări, alegând varianta corectă:
 - Ce este, de fapt, ușa creată de computer?
 - a) o navă spațială b) o mașină a timpului
 - c) o cometă d) un portal
 - Unde duce această ușă?
 - a) către un alt sistem solar
 - b) către o zonă mai îndepărtată a sistemului nostru solar
 - c) către o zonă apropiată a sistemului nostru solar
 - Cum se numește steaua cea mai strălucitoare dintre toate?
 - a) Pluto b) Venus c) Soare d) Terra
 - Care dintre eroi are inițiativa de a pleca în spațiu?
 - a) Annie b) George c) Cosmos
 - Cât durează călătoria cometei, după spusele lui Cosmos?
 - a) 186 de ani b) aproximativ 184 de ani c) aproximativ 200 de ani d) 189 de ani
 - Care sunt planetele pe lângă care va trece cometa la întoarcere?
 - a) Jupiter și Saturn b) Pământ și Soare c) Neptun și Pluto d) Marte și Jupiter
 - Din ce motiv le cere Cosmos copiilor să nu sară?
 - a) Nu au echipament potrivit.
 - b) Cosmos nu a activat încă portalul.
 - c) Cometa nu va opri și este periculos pentru cei doi să încerce să ajungă pe ea.
- 4 Observă expresia feței, poziția corpului și reacțiile celor doi copii. Scrie dacă enunțurile următoare sunt adevărate sau false:

a) Văzând ușa făcută de Cosmos, băiatul este dezamăgit.	A/F
b) Când deschide ușa, George este uimit de ceea ce vede.	A/F
c) Annie este nemulțumită când află că va trece o cometă.	A/F
d) Băiatul simte teamă, auzind despre cometă.	A/F
- 5 Prezintă, în 50-70 de cuvinte, acțiunea redată prin intermediul imaginilor și al textului.

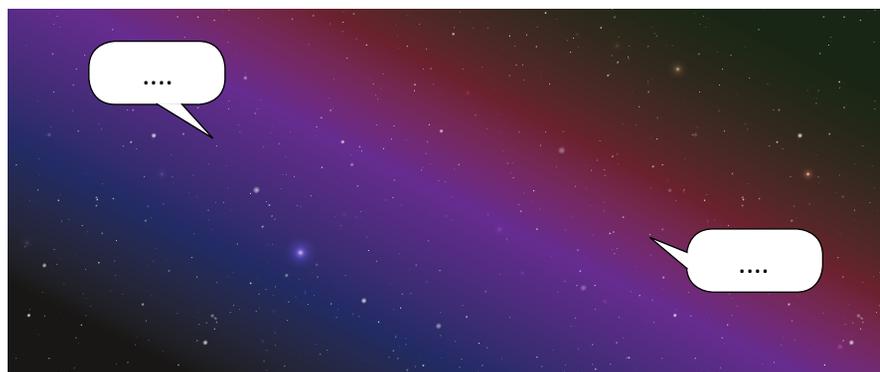
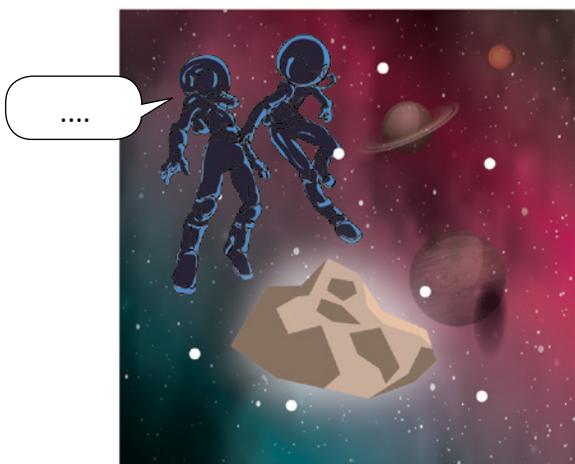
IMPORTANT

- Într-o **bandă desenată** acțiunea este redată, în egală măsură, cu ajutorul imaginilor și al textului. De obicei, replicile personajelor sunt notate în bule.
- Pentru a realiza o bandă desenată trebuie să crezi ilustrații care să respecte înălțuirea evenimentelor și să selectezi doar replicile importante.

EXERSEAZĂ!

6 **Lucrați în pereche!**

- ✓ Priviți cu atenție ilustrațiile de mai jos și imaginați-vă ce se întâmplă cu Annie și George după ce sar prin portal.
- ✓ Scrieți un text de 50-60 de cuvinte în care să prezentați firul evenimentelor, adăugând o scenă creată de voi.
- ✓ Reproduceți banda desenată pe o coală albă și realizați ultima ilustrație, în care veți reda scena suplimentară.
- ✓ Completați bulele de vorbire cu replici potrivite.
- ✓ Expuneți toate benzile desenate în clasă, în Galeria *Aventuri prin Univers*.

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

PORTOFOLIU

7 **Lucrați în echipă!**

- ✓ Grupați-vă câte cinci elevi și realizați o bandă desenată pentru a reda povestea *Cartea de piatră*.
- ✓ Respectați indicațiile următoare:
 - alegeți împreună cinci momente-cheie pe care să le ilustrați;
 - urmați firul narativ;
 - desenați cinci imagini;
 - realizați bule de vorbire pentru cel puțin trei imagini.

FOTOGRAFII CU PRIETENI

Verbul

DESCOPERĂ!

1 Concurs! Scrie, pe liniile punctate, câte un verb, la diferite numere, persoane și timpuri și care începe cu litera dată.

Atenție! Nu ai voie să repeți verbele! Câștigi dacă termini primul. Premiul tău este să fii pentru câteva minute „profesor” și să îi ajuți pe colegii tăi să completeze unde nu au reușit.

P	A	T	S
O	C	I	P
V	Ț	M	A
E	I	P	Ț
S	U		I
T	N		U
I	E		
R			
E			

Dacă tot ești „profesor”, întreabă-i pe „elevii tăi” ce cuvânt dintre cele patru scrise vertical are legătură cu verbul. De ce?

IMPORTANT

- **Verbul** este partea flexibilă (își schimbă forma) de vorbire care arată acțiunea, starea, existența.
- Verbul își modifică forma după *timp*, *persoană*, *număr*.

Timpurile verbului	Când se petrece acțiunea?	Exemple
Trecut	Acțiunea se petrece înainte de momentul vorbirii.	<i>Mergeam la teatru.</i>
Prezent	Acțiunea se petrece în momentul vorbirii.	<i>Merg la teatru.</i>
Viitor	Acțiunea se petrece după momentul vorbirii.	<i>Voi merge la teatru.</i>

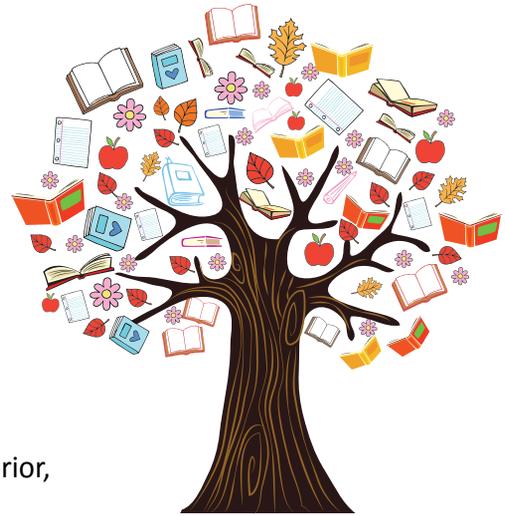
Persoana verbului	Când se petrece acțiunea?	
	Singular	Plural
Numărul verbului		
Persoana I	<i>Învăț engleza.</i>	<i>Învățăm engleza.</i>
Persoana a II-a	<i>Înveți engleza</i>	<i>Învățați engleza.</i>
Persoana a III-a	<i>Învață engleza.</i>	<i>Învață engleza.</i>

EXERSEAZĂ!

- 2** Scrie câte un exemplu de verbe care să exprime *acțiunea*, *starea*, *existența*.
- 3** Grupează, într-un tabel asemănător celui de mai jos, următoarele verbe: *călătorește*, *va ajunge*, *aflai*, *ai văzut*, *căzu*, *vom încerca*, *nu avusese*, *vreau*, *reușesc*, *vor veni*, *scriem*, *scriam*, *descoperii*, *cauți*, *vorbiți*, *veți crede*, *creaseră*.

Trecut	Prezent	Viitor

- 4 Selectează seria care cuprinde numai verbe la persoana a III-a:
- *vedeam, căutai, crezuse, am scris, descopăr, precizează;*
 - *crează, agreează, lucrează, pregătește, sunt, păreați;*
 - *învață, au plecat, citește, vor alerga, veneau, văzură.*
- 5 Transformă verbele din seria aleasă la exercițiul 4, astfel încât să fie la persoana I, apoi la persoana a II-a.
- 6 Copiază doar enunțurile care conțin verbe la singular:
- Mi-ar plăcea să patinez cu tine.
 - Noi vă ducem la aeroport.
 - Am avut grijă de floarea mea.
 - Plecați la munte în decembrie?
 - Tu l-ai ajutat să își lege șireturile.
 - Parbrizele străluceau în lumina soarelui.
 - Ați terminat tema?
 - Învață japoneza de la doi ani.
 - Voi termina mai repede.
 - Du-te la școală!

- 7 Modifică propozițiile pe care nu le-ai copiat la exercițiul anterior, astfel încât acțiunea să fie realizată de o singură persoană.
- 8 Rescrie textul, punând verbele dintre paranteze la timpul indicat între paranteze:

Mihai (**a pleca**, *trecut*) spre școală cu gândul că (**a încerca**, *viitor*) să ia numai note mari. De aceea (**a repeta**, *prezent*) lecția la istorie. Pe drum, (**a se întâlni**, *trecut*) cu Dan, colegul lui de bancă. Acesta (**a spune**, *trecut*) lecția ca pe o poveste, așa cum (**a face**, *prezent*) mereu doamna profesoară la ore. Deodată, totul s-a luminat în mintea lui Mihai. Sigur (**a lua**, *viitor*) nota 10!

- 9 Alege seria care conține numai verbe scrise corect:
- creezi, așază, sfătuiesc;
 - creiezi, așează, sfătuesc.
- 10 Alcătuieste enunțuri cu verbele date, respectând următoarele cerințe:
- **a citi** – timpul prezent, persoana a II-a, număr singular;
 - **a vrea** – timpul trecut, persoana a II-a, număr plural;
 - **a merge** – timpul viitor, persoana I, număr plural;
 - **a căuta** – timpul prezent, persoana a III-a, număr singular.

Modurile verbale. Indicativul și imperativul

DESCOPERĂ!

- 1 Alcătuieste două enunțuri în care să folosești verbul *a veni* astfel:
- să exprime o acțiune reală;
 - să exprime un îndemn.

IMPORTANT

- **Modul** este forma pe care o ia verbul pentru a arăta felul în care vorbitorul consideră acțiunea.
- **Modul indicativ** exprimă o acțiune *sigură, reală*: *Elevii citesc.*
- **Modul imperativ** exprimă *un îndemn, un ordin, o poruncă, o rugămintă*, acțiunea verbului fiind realizabilă: *Copile, citește cât poți de mult!*
 - ✓ Verbele la modul imperativ au numai persoana a II-a, numărul singular și plural, formă afirmativă și negativă.
 - ✓ **Forma negativă, la persoana a II-a, numărul singular** este alcătuită din cuvântul *nu* și forma verbală *nepersonală de infinitiv* a verbului de conjugat.
 - ✓ Infinitivul este forma nepersonală din dicționar a verbului.

	Formă afirmativă	Formă negativă
Persoana a II-a, numărul singular	<i>Lucrează!</i>	<i>Nu lucra!</i>
	<i>Bea!</i>	<i>Nu bea!</i>
	<i>Taci!</i>	<i>Nu tăcea!</i>
	<i>Dormi!</i>	<i>Nu dormi!</i>
	<i>Hotărăște!</i>	<i>Nu hotărî!</i>
Persoana a II-a, numărul plural	<i>Lucrați!</i>	<i>Nu lucrați!</i>
	<i>Beți!</i>	<i>Nu beți!</i>
	<i>Tăceți!</i>	<i>Nu tăceți!</i>
	<i>Dormiți!</i>	<i>Nu dormiți!</i>
	<i>Hotărâți!</i>	<i>Nu hotărâți!</i>

EXERSEAZĂ!

- 2 Precizează modul, persoana, numărul și funcția sintactică a verbelor din următoarele enunțuri:
○ Alege-ți o carte și citește-o până săptămâna viitoare!	○ Dana culege flori pentru bunica ei.
○ Vă alegeți singuri cărțile pentru vacanță?	○ Nu culege florile din parc!
○ Nu te duce acolo!	○ Creați un model de mașină!
○ Băiatul își duce câinele în parc.	○ Voi, scriitorii, chiar creați lumi paralele?
○ Fata privește apusul cu ochii ațintiți spre țarm.	○ Copilul nu își face ordine pe birou.
○ Privește doar înainte!	○ Nu face dezordine!
○ Andrei scrie compuneri grozave.	○ Voi faceți doar două ore până la bunici?
○ Scrie și nu te uita pe fereastră!	○ Faceți liniște, copii!

verbul	modul	persoana	numărul	funcția sintactică

- 3 Rescrie enunțurile cu forma corectă a verbelor:
- Nu fă pe grozavul!
 - Ascultăți părinții!
 - Nu fii trist!
 - Fi politicos!
 - Fi-ți atenți la lecție!
 - Asculta-ți muzică?
 - Aduce-ți aminte!
 - Nu te du acolo!

- 4 Completează următoarele enunțuri cu formele verbelor din paranteză, pentru a exprima corect situațiile de comunicare date:

A

C

B

D

- A. Vă (**a ruga**) să-mi spuneți când (**a sosi**) trenul de București.
 B. (**A spune**), vă (**a ruga**), cât (**a costa**) Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române.
 C. (**A da**)-mi, vă (**a ruga**), o banană și trei portocale.
 D. Mă (**a scuza**), (**a ști**) unde (**a se afla**) Strada Crizantemelor?

- 5 Menționează modul și funcția sintactică a verbelor scrise de tine la exercițiul anterior.
- 6 Alcătuieste enunțuri cu următoarele verbe la modul imperativ, persoana a II-a, numărul singular, formă afirmativă și negativă:
- a așeza;
 - a tăcea;
 - a crea;
 - a fi;
 - a avea;
 - a descoperi;
 - a vedea;
 - a explora;
 - a înșela;
 - a agreea;
 - a înființa;
 - a ieși.
- 7 Integrează în enunțuri formele de indicativ, prezent, persoana a III-a, numărul singular ale următoarelor verbe:
- a așeza;
 - a tăcea;
 - a crea;
 - a fi;
 - a avea;
 - a descoperi;
 - a vedea;
 - a explora;
 - a înșela;
 - a agreea;
 - a înființa;
 - a ieși.

Modul indicativ. Timpul prezent

DESCOPERĂ!

- 1 Identifică verbele din replicile alăturate:

De aceea te apreciez, pentru că te gândești mereu la cei de lângă tine.

Ce faci aici?

Acum lucrez la un cadou special pentru tine.

- 2 Precizează când se desfășoară acțiunea în raport cu momentul vorbirii.
- 3 Indică un alt cuvânt care te ajută să plasezi acțiunea în timp.

IMPORTANT

- **Prezentul** indică desfășurarea acțiunii în momentul vorbirii.
- **Desinențele** sunt sunetele sau grupurile de sunete care, în cazul verbului, indică persoana și numărul.
- **Sufixele gramaticale** sunt sunetele sau grupurile de sunete care, în cazul verbului, indică **timpul**.

În exemplele de la exercițiul 1 și în cele de mai jos, cu **albastru** sunt scrise sufixele gramaticale care indică timpul, iar cu **roșu**, desinențele care indică **persoana și numărul**.

(a) învăța	(a) crea	(a) afla	(a) părea	(a) merge	(a) veni	(a) iubi	(a) hotărî
învăț	creez	aflu	par	merg	vin	iubesc	hotărăsc
înveți	creezi	afli	pari	mergi	vii	iubești	hotărăști
învață	crează	află	pare	merge	vine	iubește	hotărăște
învățăm	creăm	aflăm	părem	mergem	venim	iubim	hotărâm
învățați	creați	aflați	păreți	mergeți	veniți	iubiți	hotărâți
învață	crează	află	par	merg	vin	iubesc	hotărăsc

EXERSEAZĂ!

- 4 Selectează din textul următor verbele la modul indicativ, timpul prezent:

Dar ninsoarea încetează, norii fug, doritul soare
Strălucește și desmiardă oceanul de ninsoare,
Iată-o sanie ușoară care trece peste văi...
În văzduh voios răsună clinchete de zurgălăi.

(Vasile Alecsandri, *Iarna*)

- 5 Precizează forma verbelor dintre paranteze la modul indicativ, timpul prezent:

- Tu (a scrie) tot ce-ți (a trece) prin cap.
- El (a crea) niște poezii emoționante.
- Voi (a ajunge) la timp la școală.
- Tu (a întârzia) mereu.

- 6 Alege forma corectă a următoarelor verbe:

- el nu copie/nu copiază;
- tu obții/obți;
- miroasă/miroase;
- el sughiță/sughite;
- tu ști/știi;
- precedă/precede;
- voi scadeți/scădeți.

Modul indicativ. Timpul imperfect.

Timpul perfect compus

DESCOPERĂ!

- 1 Alege forma verbală care ți se pare corectă în enunțurile de mai jos:
 - Își amintea că grădina bunicilor săi *a fost/era* mare.
 - Fata *a avut/avea* ochii albaștri.
 - Mi-*am cumpărat/îmi cumpăram* un calculator nou când *m-am mutat/mă mutam*.
 - Când *au sosit/soseau* musafirii, noi încă *am aranjat/aranjam* masa.
 - Înainte, sora mea *a locuit/locuia* cu noi, dar când *a devenit/devenea* majoră, *a închiriat/închiria* un apartament.
- 2 Precizează, pentru fiecare enunț de mai sus, când se desfășoară acțiunea în raport cu momentul vorbirii.
- 3 Explică de ce ai ales fiecare formă verbală, raportându-te la ce exprimă ele.

IMPORTANT

- **Imperfectul** exprimă o acțiune trecută, care se desfășoară în același timp cu o altă acțiune trecută, arătând durata.
 - ✓ Într-o povestire, imperfectul este folosit în descrierea cadrului acțiunii. Exemplu: Soarele *strălucea*.
 - ✓ Uneori, imperfectul redă o acțiune care se repetă. Exemplu: În fiecare luni *mergeam* la bibliotecă.
 - ✓ În exemplele de mai jos, cu albastru sunt scrise sufixele gramaticale care indică **timpul**, iar cu roșu, desinențele (care indică **persoana** și **numărul**).

(a) învăța	(a) crea	(a) afla	(a) părea	(a) merge	(a) veni	(a) iubi	(a) hotărî
învăț am	cre am	afl am	păre am	merge am	vene am	iube am	hotăr am
învăț ai	cre ai	afl ai	păre ai	merge ai	vene ai	iube ai	hotăr ai
învăț a	cre a	afl a	păre a	merge a	vene a	iube a	hotăr a
învăț am	cre am	afl am	păre am	merge am	vene am	iube am	hotăr am
învăț ați	cre ați	afl ați	păre ați	merge ați	vene ați	iube ați	hotăr ați
învăț au	cre au	afl au	păre au	merge au	vene au	iube au	hotăr au

- **Perfectul compus** exprimă o acțiune trecută și terminată în momentul vorbirii. Perfectul compus este alcătuit din formele specifice ale **verbului auxiliar** *a avea* și **forma verbală nepersonală de participiu a verbului**.

(a) învăța	(a) părea	(a) merge	(a) veni	(a) iubi	(a) hotărî	(a) iubi	(a) hotărî
am învăț at	am păr ut	am mers	am ven it	am iubit	am hotăr ât	iube am	hotăr am
ai învăț at	ai păr ut	ai mers	ai ven it	ai iubit	ai hotăr ât	iube ai	hotăr ai
a învăț at	a păr ut	a mers	a ven it	a iubit	a hotăr ât	iube a	hotăr a
am învăț at	am păr ut	am mers	am ven it	am iubit	am hotăr ât	iube am	hotăr am
ați învăț at	ați păr ut	ați mers	ați ven it	ați iubit	ați hotăr ât	iube ați	hotăr ați
au învăț at	au păr ut	au mers	au ven it	au iubit	au hotăr ât	iube au	hotăr au

- **Imperfectul** este folosit în redarea amintirilor, în descrierea locurilor, a persoanelor, în timp ce **perfectul compus** face referire la momente punctuale din trecut.

EXERSEAZĂ!

- 4 Scrie verbele dintre paranteze la modul indicativ, timpul imperfect sau perfect compus:

Tabloul pe care l-(a realiza) (a înfățișa) o imagine din natură. (A fi) o furtună pe mare. (A folosi) culori reci, pe care le-(a combina) ca un pictor adevărat.

- 5 Precizează persoana și numărul verbelor la modul indicativ, timpul imperfect, din următorul fragment:

Abia așteptam să vină iarna, ca să merg la săniuș. Până la derdeluș parcurgeam aproape un kilometru, dar nu conta. Mereu mă însoțea vecinul meu, George, care îmi spunea glume pe drum. Seara, ajungeam vineți de frig și cu picioarele înghețate, dar cine mai simțea ceva?

- 6 Notează persoana și numărul verbelor la modul indicativ, timpul perfect compus, din următorul fragment:

A fost odată ca niciodată un împărat și el avea trei feciori. Când le-a venit și lor vremea de însurătoare, le-a zis împăratul:

— Ehe, dragii mei copii, v-ați făcut mari.

(Petre Ispirescu, *Broasca țestoasă cea fermecată*)

- 7 Scrie, pe două coloane, verbele la imperfect și la perfect compus identificate în fragmentul de mai jos:

La granița cu Elveția ne-am oprit la o stație nostimă de benzină. Avea o singură pompă. Dintr-o căsuță verde a ieșit un bărbat foarte scund. Era pitic, se pare. Tata i-a pus în față o hartă și l-a întrebat care e cel mai scurt drum prin munții Alpi, spre Veneția. Piticul i-a răspuns cu o voce pițigăiată, în timp ce căuta cu degetul pe hartă. Vorbea doar germana, așa că tata mi-a tradus că omulețul ne sfătuia să înnoptăm într-un sătuc ce se numea Dorf.

(Jostein Gaarder, *Misterul cărților de joc*)

- 8 Transcrie în caiet doar enunțurile pe care le consideri corecte:

- Următoarea serie cuprinde numai verbe la timpul imperfect: *veneam, vedeai, scria, cercetați, căutau*.
- Verbele *am povestit, ați pictat, au creat, ai citit, a descoperit* sunt la timpul perfect compus.
- Timpul perfect compus se formează cu verbul auxiliar *a avea*.
- Timpul perfect compus este folosit în redarea amintirilor, în descrierea locurilor, a persoanelor.
- Timpul imperfect face referire la momente punctuale din trecut.

- 9 Rescrie enunțurile pe care le-ai considerat greșite la exercițiul anterior, astfel încât informația să devină corectă.

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

- 10 Alcătuieste o compunere, de 80-150 de cuvinte, în care să povestești o întâmplare petrecută în timpul unei ninsori, folosind cel puțin șase verbe la timpul imperfect și la perfect compus. Subliniază-le.

Modul indicativ. Timpul perfect simplu. Timpul mai-mult-ca-perfect

DESCOPERĂ!

- 1 Citește fragmentul de mai jos, în care un câine rătăcit de la o stână ajunge la o școală dintr-un sat, apoi răspunde cerințelor:

Câinele, amăgit, intră înăuntru. Nimeni nu-l băgă de seamă. Mai în fund, în fața lui, o clădire tot albă, cu ferestre mari, cum nu mai văzuse în viața lui. [...] Dar el nu știa carte și nici copii nu mai văzuse. Cunoscutuse numai oameni mari, îndeosebi pe baciul lui și pe păstori.

(Vasile Voiculescu, *Ciobănilă*)

- Precizează ce fel de acțiune exprimă verbul din prima propoziție, raportându-l la momentul vorbirii.
- Când se desfășoară acțiunea verbelor *văzuse* și *cunoscutuse*, raportat la momentul vorbirii?
- Dar raportat la acțiunea celorlalte verbe din text?

IMPORTANT

- **Perfectul simplu** exprimă o acțiune petrecută și încheiată în trecut.
 - ✓ În comunicarea ficțională și în textele istorice, perfectul simplu este timpul povestirii la persoana a III-a.
 - ✓ În limba vorbită, este folosit doar în anumite regiuni ale țării (mai ales în Oltenia) și exprimă o acțiune terminată de curând, deosebindu-se, în acest caz, de perfectul compus. Se utilizează frecvent persoanele I și a II-a.
 - ✓ Perfectul simplu se formează astfel:
- În cazul verbelor care se termină în **-t** la participiu, se elimină **-t** și se adaugă desinențele specifice fiecărei persoane și fiecărui număr.
- În cazul verbelor care se termină în **-s** la participiu, se adaugă **-e** și desinențele specifice fiecărei persoane și fiecărui număr.
- ✓ În exemplele din tabelul de mai jos, cu albastru sunt scrise sufixele gramaticale care indică **timpul**, iar cu roșu, desinențele (care indică **persoana și numărul**).

(a) învăța	(a) părea	(a) merge	(a) veni	(a) iubi	(a) hotărî
învă ta ii	pă ru ii	mer se ii	veni i	iubi i	hotăr â ii
învă ta și	pă ru și	mer se și	veni și	iubi și	hotăr â și
învă ta	pă ru	mer se	veni i	iubi i	hotăr â
învă ta răm	pă ru răm	mer se răm	veni răm	iubi răm	hotăr â răm
învă ta răți	pă ru răți	mer se răți	veni răți	iubi răți	hotăr â răți
învă ta ră	pă ru ră	mer se ră	veni ră	iubi ră	hotăr â ră

IMPORTANT

- **Mai-mult-ca-perfectul** exprimă o acțiune trecută și terminată înaintea altei acțiuni trecute.
 - ✓ Spre deosebire de perfectul simplu, mai-mult-ca-perfectul se folosește atât în comunicarea curentă, cât și în textele narative literare.
 - ✓ Mai-mult-ca-perfectul se formează astfel: la forma de persoana a III-a, numărul singular a perfectului simplu se adaugă **-se** și desinențele specifice fiecărei persoane și fiecărui număr.
 - ✓ În tabelul de mai jos, cu verde sunt scrise sufixele gramaticale specifice **perfectului simplu**, cu albastru, sufixele gramaticale care indică timpul **mai-mult-ca-perfect**, iar cu roșu, desinențele (care indică **persoana și numărul**).

(a) învăța	(a) părea	(a) merge	(a) veni	(a) iubi	(a) hotărî
învă ta sem	păru se sem	mer se sem	veni se sem	iubi se sem	hotăr â sem
învă ta seși	păru se și	mer se seși	veni se și	iubi se și	hotăr â seși
învă ta se	păru se	mer se se	veni se	iubi se	hotăr â se
învă ta serăm	păru se erăm	mer se seserăm	veni se serăm	iubi se serăm	hotăr â serăm
învă ta serăți	păru se erăți	mer se seserăți	veni se serăți	iubi se serăți	hotăr â serăți
învă ta seră	păru se eră	mer se seseră	veni se seră	iubi se seră	hotăr â seră

EXERSEAZĂ!

2 Citește, cu atenție, textul de mai jos pentru a răspunde, în scris, următoarelor cerințe:

- Precizează modul, timpul, numărul și persoana verbelor subliniate.
- Scrive două verbe la modul imperativ din replica învățătorului.

„Asta e baciul lor”, își zise Samson. Se ridică și se smeri, vârand puțin coada între picioare. Învățătorul se uită de departe la el: era hâd în adevăr, dar nu părea primejdios. Sta liniștit, fără niciun gând rău. Totuși, n-avea ce căuta la școală. Făcu câțiva pași, se plecă să ia o piatră, o azvârli în el și-l huidui. Samson, ca orice strein, nu mai așteptă: se trase afară, și dascălul închise poarta, mulțumindu-se să-l mai alunge cu un „huo”... Dar câinele nu se depărtă mult; îl intriga noul soi de miei... și stete locului: „țarcul o fi al baciului, dar drumul era slobod”, și se puse în șezut, cu ochii la poartă. Copiii se luaseră după domnul lor și, căutând pietre, se buluciră la zăbrele să-l lovească. Învățătorul îi certă.

— Un câine fugar, poate s-a rătăcit... Lăsați-l în pace. Intrați în clasă!

(Vasile Voiculescu, *Ciobănilă*)

- Alege forma corectă a verbelor la timpul mai-mult-ca-perfect din următoarele enunțuri:
 - Noi începusem/începuserăm petrecerea când au venit ultimii invitați.
 - Când am ajuns la școală, voi plecaseți/plecaserăți de mult timp.
 - Când ți-am adus cartea cerută, tu deja ți-o cumpărăsei/cumpărăseși.
 - Eu dormisei/dormisem mai mult, de aceea eram odihnit.
- Selectează forma corectă a verbelor la timpul perfect simplu:
 - Vânătorul ochi/ochii prada.
 - Doar eu ochi/ochii animalul de pluș?
- Scrive forma de perfect simplu, persoana I și a III-a, numărul singular a următoarelor verbe: *a iubi, a dori, a dăru, a munci, a primi, a sădi, a veni*. Explică ortografia.
- Notează formele de perfect simplu și mai-mult-ca-perfect, persoana a III-a, numărul singular ale următoarelor verbe: *a culege, a scie, a merge, a pune*. Explică ortografia.
- Construiește enunțuri cu verbele *a fugi* și *a coborî* la modul indicativ, la toate timpurile trecutului, persoana a II-a, numărul singular.

Modul indicativ. Timpul viitor

DESCOPERĂ!

1 Citește, cu atenție, fragmentele următoare, pentru a răspunde cerințelor de mai jos:

A. Ia-o cu tine, mi-a spus el cu o voce găuită. E făcută dintr-un ciob pe care l-am găsit în burta unei căprioare rănite de un vânător. Cred că vei avea nevoie de ea la Dorf, ce spun eu, sigur vei avea nevoie de ea, băiete. Pentru că un lucru pot să-ți spun: de cum te-am văzut, am fost sigur că vei avea nevoie de o mică lupă pe drum! mi-a tradus tata.

(Jostein Gaarder, *Misterul cărților de joc*)

B. Când tu vei ajunge acasă, eu voi fi venit de mult.

- a) Precizează când se desfășoară acțiunea verbelor subliniate, în raport cu momentul vorbirii.
b) Explică din ce sunt alcătuite verbele la modul indicativ, timpul viitor.

IMPORTANT

- **Viitorul** exprimă o acțiune care se va desfășura după momentul vorbirii. Viitorul este alcătuit din formele specifice ale **verbului auxiliar a vrea** și **forma verbală nepersonală de infinitiv a verbului**.

(a) învăța	(a) merge	(a) veni	(a) iubi	(a) hotărî
voi învăța	voi merge	voi veni	voi iubi	voi hotărî
vei învăța	vei merge	vei veni	vei iubi	vei hotărî
va învăța	va merge	va veni	va iubi	va hotărî
vom învăța	vom merge	vom veni	vom iubi	vom hotărî
veți învăța	veți merge	veți veni	veți iubi	veți hotărî
vor învăța	vor merge	vor veni	vor iubi	vor hotărî

- **Viitorul anterior** exprimă o acțiune viitoare terminată înaintea altei acțiuni viitoare. Viitorul anterior este alcătuit din formele specifice ale **verbului auxiliar a vrea**, **forma verbală nepersonală de infinitiv a verbului auxiliar a fi** și **forma verbală nepersonală de participiu a verbului**.

(a) învăța	(a) merge	(a) veni	(a) iubi	(a) hotărî
voi fi învățat	voi fi mers	voi fi venit	voi fi iubit	voi fi hotărât
vei fi învățat	vei fi mers	vei fi venit	vei fi iubit	vei fi hotărât
va fi învățat	va fi mers	va fi venit	va fi iubit	va fi hotărât
vom fi învățat	vom fi mers	vom fi venit	vom fi iubit	vom fi hotărât
veți fi învățat	veți fi mers	veți fi venit	veți fi iubit	veți fi hotărât
vor fi învățat	vor fi mers	vor fi venit	vor fi iubit	vor fi hotărât

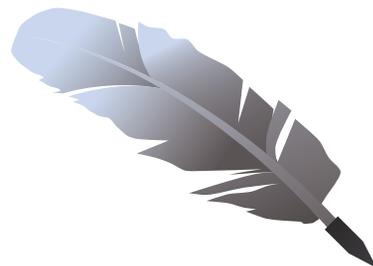
EXERSEAZĂ!

- 2 Construiște cinci enunțuri cu verbe la modul indicativ, timpul viitor, în care să incluzi următoarele cuvinte:
- mâine;
 - luna viitoare;
 - la anul;
 - peste 10 ani;
 - în anul 2025.

3 Alcătuieste enunțuri cu ortogramele *va/v-a*.

4 Transcrie în caiet varianta corectă:

- Copilul *va/v-a* vedea tigri la grădina zoologică.
- Toți *vor/v-or* fi acolo la ora stabilită.
- Noi ne *vom/v-om* întâlni mai devreme.
- Voi *veți/ve-ți* cumpăra biletele.
- Eu *voi/v-oi* aduce pliantele.

5 Scrie enunțuri cu formele verbale indicate:

- **a cerceta** – modul indicativ, timpul viitor, persoana a II-a, singular;
- **a găsi** – modul indicativ, timpul viitor anterior, persoana a II-a, singular;
- **a spera** – modul indicativ, timpul viitor, persoana a III-a, singular;
- **a lăuda** – modul indicativ, timpul viitor, persoana a III-a, plural;
- **a căuta** – modul indicativ, timpul viitor, persoana I, singular;
- **a aduce** – modul indicativ, timpul viitor, persoana I, plural.

6 Identifică verbul la timpul viitor anterior din următoarele versuri:

— Orice gând ai, împărate, și oricum vei fi sosit,
Cât suntem încă pe pace, eu îți zic: „Bine-ai venit!”

(Mihai Eminescu, *Scrisoarea III*)

7 Rescrie versurile de mai sus, înlocuind verbele la timpul prezent cu formele de viitor.

8 Completează, în caiet, tabelul de mai jos, folosind verbele *a răsări*, *a bate*, *a acoperi*, *a se situa*, *a apune*, în funcție de reperele temporale date:

Ieri	Azi	Mâine
Soarele la ora 6.45.		
Vântul moderat.		
Norii cerul.		
Temperaturile între 2 și 3 grade Celsius.		
Soarele la ora 18.45.		

9 Notează, în caiet, sarcinile pe care le va avea fiecare membru al familiei în organizarea unei petreceri-surpriză de ziua bunicii:

- Mama va
- Tata va
- Bunicul va
- Eu voi
- Voi veți
- Toți vom

10 Compune patru reguli care să conțină verbe la modul indicativ, timpul viitor, pe care le veți respecta în excursia pe care ați planificat-o/o veți planifica. Afișați toate regulile pe un panou.

11 Scrie 10 enunțuri despre ce-ți propui să faci când vei împlini 14 ani, care să conțină verbe la timpul viitor.

Verbul – aplicații

★ Citește, cu atenție, textul următor:

— Mamă, îi spuse ea bătrânei, nu cumva ai pățit ceva de-ai întârziat atât de mult?
 — N-am pățit nimic, fetița mea, răspuse bătrâna. Dimpotrivă, domnul ăsta a fost atât de binevoitor și mi-a dus povara. Și, închipuie-ți, când m-am simțit obosită, m-a luat și pe mine-n cârcă!... Și așa s-a făcut că drumul nu mi s-a părut lung deloc, și-am fost veseli, și-am glumit tot timpul.

Când își termină vorbele, bătrâna se dădu jos din spinarea flăcăului. Apoi îi luă și legătura din spate, și coșurile din mâini și, privindu-l foarte prietenos, îi spuse:

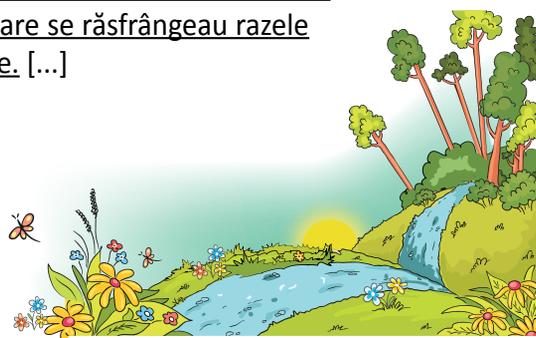
— Acum, așază-te pe banca asta din fața ușii și odihnește-te. Ți-ai meritat pe deplin răsplata și nu voi întârzia să ți-o dau. [...]

Flăcăul se întinse pe bancă, la umbra unui măr sălbatic, și se uită în jur. [...] Cât vedeai cu ochii, se întindea o pajiște verde, plină cu ghiocei, cimbrisor sălbatic și zeci și zeci de alte soiuri de flori. Prin mijlocul grădinii curgea un pârâu limpede precum cleștarul, în care se răsfrângeau razele soarelui, și pe undele lui se preumblau în sus și-n jos găștele albe. [...]

Îi întinse un sipețel făurit dintr-un singur smarald.

— Păstrează-l bine, adăugă ea, că îți va aduce mult noroc!

Flăcăul sări în sus de bucurie și se simți iarăși în puteri și plin de voie bună. Și după ce-i mulțumi bătrânei pentru dar, o porni la drum, fără ca măcar să arunce o privire către fata babei. Merse el ce merse, cale lungă, nu glumă, și-n urechi tot îi mai venea din depărtare gâgâitul vesel al găștelor. (după Frații Grimm, *Păzitoarea de găște*)

- 1 Transcrie, din text, o replică a bătrânei, ce conține două verbe la modul imperativ.
- 2 Selectează, din text, verbe conform cerințelor:
 - un verb la modul indicativ, timpul perfect simplu; ○ un verb la modul indicativ, timpul imperfect;
 - un verb la modul indicativ, timpul perfect compus; ○ un verb la modul indicativ, timpul viitor.
- 3 Identifică, în text, câte un verb la un timp compus care să conțină verbele auxiliare *a avea* și *a vrea*.
- 4 Scrie un enunț în care să folosești verbul auxiliar *a fi*.
- 5 Alcătuieste enunțuri în care verbele *a fi*, *a vrea* și *a avea* să fie predicative.
- 6 Scrie varianta pe care o consideri corectă:
 - Verbul *închipuie-ți* este la modul...
 - a) indicativ. b) imperativ.
 - Verbele subliniate din enunțul *Când își termină vorbele, bătrâna se dădu jos din spinarea flăcăului.*, sunt la modul indicativ, timpul...
 - a) perfect simplu. b) imperfect. c) prezent.
 - Verbele la timpul imperfect din fragmentul subliniat în text au rolul...
 - a) de a reda amintiri. b) de a descrie locul. c) de a descrie un personaj.
 - Verbul din propoziția *Flăcăul se întinse pe bancă* este la timpul...
 - a) mai-mult-ca-perfect. b) perfect simplu.

- 7 Rescrie ultimul paragraf al textului, înlocuind verbele la timpul perfect simplu cu forme ale timpului mai-mult-ca-perfect.
- 8 Asociază verbele din stânga cu timpurile verbale potrivite din dreapta:

Feathers with verbs:

- întinse
- întindea
- curgea
- spusese
- am glumit
- vei păstra
- vei fi ajuns
- spui
- adaugă
- dăduse

Tenses:

- imperfect
- perfect simplu
- mai-mult-ca-perfect
- viitor
- viitor anterior

- 9 Completează, în caiet, enunțurile de mai jos:
- Verbul *spuse* are funcția sintactică de
 - Cuvântul *ai* din structura *ai pățit* este verb
 - Verbul din structura *Păstrează-l bine* este la modul
 - Forma pentru timpul mai-mult-ca-perfect a verbului *spuse* este
 - Verbul *mulțumi* are la timpul perfect simplu, persoana, I, numărul singular forma
 - Verbul *va aduce* este la modul ..., timpul
 - Forma verbului *ai meritat* la modul indicativ, timpul prezent este
 - Formele verbului *luă* la modul imperativ, singular și plural sunt
 - Formele negative ale verbului *sări* la modul imperativ, numărul singular și numărul plural sunt
 - Verbul *a dus* este la timpul
- 10 Scrie forma verbului pentru modul și timpul precizate între paranteze:
- Ea (**a așeza** – indicativ, prezent) cărțile pe birou.
 - Toți (**a crea** – indicativ, imperfect) compuneri frumoase.
 - (**a tăcea** – imperativ, plural, formă afirmativă) odată!
 - Filmul (**a apărea** – indicativ, viitor) peste o săptămână.
 - Împreună (**a hotărî** – indicativ, perfect simplu) traseul excursiei.
 - Noi (**a da** – indicativ, mai-mult-ca-perfect) deja teza, când a avut loc serbarea.
 - Când tu (**a ajunge** – indicativ, viitor) în clasa a opta, eu (**a termina** – indicativ, viitor anterior) deja liceul.

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

- 11 Redactează o compunere narativă, de 80-150 de cuvinte, în care să folosești cinci verbe identificate în textul din pagina anterioară.

Proiect tematic – De la prima carte tipărită la cartea digitală

Ce vei face? O axă a cărților tipărite de-a lungul timpului.

De ce vei face? Pentru a vedea cum a evoluat cartea tipărită în lume și în viața ta.

Cum vei face?

★ Citește textul de mai jos:

Istoria cărților este îndelungată și se pierde în negura vremilor. La început, erau scrise de mână pe suporturi, precum plăcuțele din argilă și papirusurile. Hârtia, descoperită de chinezi, se răspândește în Europa abia în secolul al XIII-lea.

Peste două secole, germanul Johannes Gutenberg inventează tiparnița cu litere mobile din plumb. Cu *Biblia în 42 de rânduri* tipărită de Gutenberg în 1455, începe marea aventură a cărții tipărite pe hârtie.

În a doua jumătate a secolului al XX-lea, cartea ca obiect de hârtie începe să fie înlocuită de cărțile digitale (ebook-uri). Primul om care a pus conținutul unei cărți în memoria unui calculator, în 1971, a fost americanul Michael Hart.

În zilele noastre, orice tip de informație este conceput și vehiculat în format electronic: de la afișe la ziare și reviste, de la manuale școlare la cărți.

Pe teritoriul locuit de români s-a vorbit românește, cu aproximație, încă din secolul al VII-lea. Primul document scris în limba română, păstrat până în zilele noastre, este *Scrisoarea lui Neacșu din Câmpulung* care datează din 1521.

Primele tipărituri în limba română au fost scrieri religioase și au fost realizate de diaconul Coresi în a doua jumătate a secolului al XVI-lea, la Brașov.

Cele mai reprezentative texte tipărite pentru începuturile scrierii în limba română sunt: *Carte românească de învățătură*, de Varlaam, *Psaltirea în versuri*, de mitropolitul Dosoftei, *Biblia de la București*.

De la primele tipărituri în secolul al XVI-lea și până în zilele noastre, cartea în limba română a cunoscut o dezvoltare spectaculoasă, dovadă fiind bibliotecile publice și private unde numeroși cititori se documentează. Pe de altă parte, românii preferă și ei cartea digitală pentru avantaje precum: este mai rapid și ușor de procurat, nu ocupă spațiu, se poate găsi pe internet gratuit sau la prețuri mici.

★ Răspunde, în scris, cerințelor următoare:

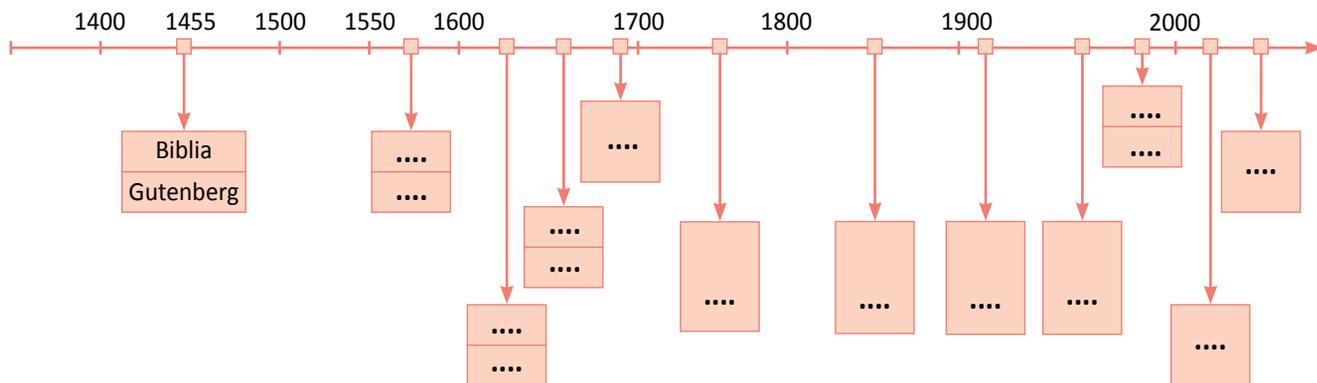
- 1 Care este primul document scris în limba română, așa cum este precizat în text?
- 2 Cine a tipărit primele cărți în limba română?
- 3 Care este asemănarea dintre primul text tipărit de Gutenberg și primele tipărituri în limba română?
- 4 Propune o definiție a cărții digitale, pornind de la următorul fragment selectat din text: *Primul om care a pus conținutul unei cărți în memoria unui calculator... a fost americanul Michael Hart.*
- 5 Selectează din text avantajele pentru care cititorii români și din lumea întreagă preferă cartea digitală. Numește, din experiența ta sau a altora, un dezavantaj al utilizării cărților digitale.

★ Documentează-te!

- 6 Tradiția scrisului și a tipăriturilor s-a răspândit în întreaga lume. Dovada o constituie bibliotecile. Mergi împreună cu doamna sau domnul profesor și colegii tăi într-o vizită de documentare la biblioteca din școală sau din localitatea ta.
- Concepe, alături de colegii tăi, un set de întrebări pe care să le pui bibliotecarului pentru a afla:
 - a) care este cea mai veche carte din biblioteca școlii (sau a localității) și anul tipăririi ei;
 - b) care este cea mai nouă carte din biblioteca școlii (sau a localității) și anul tipăririi ei;
 - c) numărul de volume tipărite din bibliotecă;
 - d) care este cea mai citită carte din bibliotecă;
 - e) dacă biblioteca are calculatoare pe care le pot utiliza cititorii;
 - f) dacă biblioteca are colecție de cărți digitale.
 - Notează răspunsurile în caiet sau înregistrează audio/video convorbirea numai după ce ai cerut acordul bibliotecarului.
- 7 Notează, în caiet, informații despre o carte preferată de tine. Consultă și *google.ro*:
a) titlul, autorul, anul în care a fost tipărită; b) dacă există și în format electronic.
- 8 Întreabă și un adult (părinte, bunic, profesor etc.) despre cartea preferată de el în copilărie. Notează despre aceasta, în limita posibilităților, aceleași informații ca la exercițiul anterior.
- 9 Consultă, din biblioteca personală sau din biblioteca școlii/a localității, enciclopediile pentru copii, colecțiile de știință sau revistele destinate copiilor, pentru a afla alte date despre cartea tipărită de-a lungul timpului. Notează-le în caiete pe cele mai interesante.

★ Folosește informațiile!

- 10 a) Copiază, de mai jos, pe o coală mare de hârtie, axa timpului pentru istoria cărții.

- b) Completează căsuțele cu informațiile din textul dat și cu informațiile notate la exercițiile 6.a) și b), 7.a), 8, 9. Desenează sau lipește ilustrații/fotografii reprezentative.

Cum vei ști dacă ai reușit?

- Analizează axa cu ajutorul grilei de autoevaluare de mai jos.
- Prezintă colegilor axa realizată de tine. Întreabă-i ce le-a plăcut, de ce le-a plăcut și ce îți recomandă.

Criterii de apreciere	În totalitate	Parțial	Deloc
Este respectată axa timpului pentru istoria cărții.			
Sunt completate casetele conform indicațiilor.			
Este respectată ordinea cronologică.			

RECAPITULARE

I. TEXTUL LITERAR

Vă amintiți, desigur, că între castelul Vrăjitoarei Rele și Cetatea de Smarald nu exista niciun drum, nici măcar o potecă. Când cei patru călători porniseră în căutarea ei, Vrăjitoarea îi văzuse și trimisese după ei Maimuțele Înaripate. Era mai greu de găsit o cale înapoi, prin câmpurile cu margarete și piciorul-cocoșului, căci nu mai erau purtați pe sus. Știa, desigur, că trebuie s-o țină drept către răsărit, înainte spre soare răsare, și o porniră într-acolo. Dar la prânz, cu soarele deasupra capului, nu mai știură care e estul și care vestul și se rătăciră pe marile câmpii. Își continuară totuși drumul, iar când se lăsă noaptea, ieși, strălucitoare, luna. Așa că se întinseră printre florile plăcut mirositoare și dormiră zdravăn până în zori – toți, în afară de Sperie-Ciori și Omul de Tinichea.

În dimineața următoare, soarele se ascunsese după un nor, dar ei continuară să meargă de parcă ar fi știut exact încotro s-o ia.

— Dacă mergem tot așa, zise Dorothy, sunt sigură că vom ajunge cândva, undeva.

Dar ziua trecu și tot nu văzură înaintea lor decât câmpii roșiatice. Sperie-Ciori începu să bombăne.

— Cu siguranță ne-am rătăcit și, dacă nu mai găsim calea spre Cetatea de Smarald, n-o să am minte niciodată.

— Nici eu n-o să am inimă, spuse Omul de Tinichea. Și eu abia aștept să ajung la Oz; trebuie să recunoașteți că e o călătorie cam lungă.

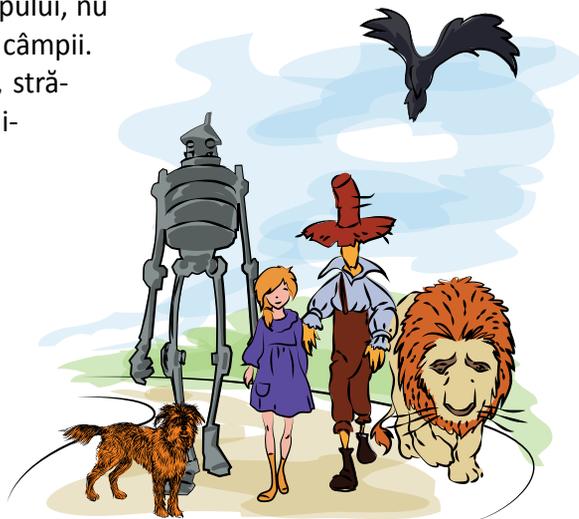
— Vedeți, se văicări și Leul, eu n-am curaj s-o țin tot așa, mergând fără să ajung undeva.

Dorothy se descurajă. Se așeză pe iarbă, uitându-se la tovarășii de drum. Se așezară și ei privind-o la rândul lor, iar Toto, pentru prima oară în viață, găsi că e prea obosit ca să mai vâneze fluturele ce-i zbură deasupra capului. Așa că scoase limba gâfâind și o privi pe Dorothy de parcă ar fi întreat-o ce-i de făcut.

— Ce-ar fi să chemăm șoarecii de câmp, fu ea de părere. Poate că ei știu încotro e Cetatea de Smarald.

— Cu siguranță știu, strigă Sperie-Ciori. Cum de nu ne-am gândit până acum?

Dorothy suflă în fluierașul pe care-l purta la gât de când i-l dăduse Regina Șoarecilor. În câteva minute auziră tropăitul lăbuțelor și o mulțime de șoricei cenușii veniră în grabă spre ea.

(L. Frank Baum, *Vrăjitorul din Oz* – fragment)

1 Scrie care sunt personajele ce participă la acțiunea redată în fragmentul de mai sus.

2 Completează enunțurile de mai jos cu informații din text:

a) Cei patru prieteni și câinele Toto vor să ajungă la	f) A doua zi au continuat să meargă, dar înaintea lor nu se aflau decât
b) Căutând drumul, ei s-au confruntat cu.... trimise de	g) Sperie-Ciori era nemulțumit pentru că, iar Omul de Tinichea pentru că
c) Au pornit către răsărit, dar s-au rătăcit pentru că	h) Leul se plânse și el că
d) Noaptea s-au odihnit printre	i) Deodată, Dorothy avu ideea să
e) Singurii care nu au dormit au fost	j) Pentru a chema ajutoarele, fetița folosi

3 Lucrați în pereche!

- Notează, pe foi separate, șase idei secundare, extrase din textul dat.
- Așază-le în altă ordine decât cea din text.
- Fă schimb cu colegul tău. Fiecare va ordona ideile formulate de coechipier, astfel încât să refacă firul narativ al textului.

4 Prezintă, în 100-120 de cuvinte, acțiunea textului dat, folosind ideile formulate la exercițiul anterior.

5 Lucrați în echipă!

- Grupați-vă câte trei elevi și realizați o bandă desenată pentru a reda întâmplările din textul *Vrăjitorul din Oz*, prezentate mai sus.
- Respectați indicațiile următoare:
 - ✓ urmați firul narativ;
 - ✓ desenați cel puțin trei imagini;
 - ✓ creați bule de vorbire pentru cel puțin două imagini.

6 Scrie un text, de 80-120 de cuvinte, în care să îți imaginezi întâmplarea în care Dorothy a obținut fluierașul de la Regina Șoarecilor. Apoi compară textul tău cu fragmentul corespunzător din textul *Vrăjitorul din Oz*. Ai anticipat unele întâmplări? Care sunt acestea?

7 Lucrați în echipă!

- Grupați-vă câte cinci-șase elevi.
- Continuați, cu 5-8 replici, dialogul în care personajele fragmentului citat află de la șoricei drumul spre Cetatea de Smarald.
- Utilizați cel puțin patru acte de limbaj!

8 Selectează, din primul enunț, un verb la modul indicativ, timpul imperfect.

9 Precizează modul, timpul și funcția sintactică a verbelor din următorul enunț: *Dorothy suflă în fluierașul pe care-l purta la gât de când i-l dăduse Regina Șoarecilor.*

10 Transformă propoziția *Dorothy se descurajă.*, astfel încât verbul să fie la modul imperativ, forma negativă.

11 Verbul *am* din structura *Cu siguranță ne-am rătăcit* este: a) verb predicativ; b) verb auxiliar.

12 Verbele din enunțul *Își continuară totuși drumul, iar când se lăsă noaptea, ieși, strălucitoare, luna.* sunt la timpul: a) perfect simplu; b) prezent; c) imperfect.

13 Rescrie enunțul *În câteva minute auziră tropăitul lăbuțelor și o mulțime de șoricei cenușii veniră în grabă spre ea.*, astfel încât verbele să fie la modul indicativ, timpul viitor.

14 Asociază, pe caiet, verbele din stânga cu timpurile verbale din dreapta:

știură	mergem	prezent	imperfect
întinse	(ne)-am rătăcit	perfect simplu	viitor
ascunsese	n-am (curaj)	mai-mult-ca-perfect	
vom ajunge	dăduse		
zbura	nu găsim		

II. TEXTUL NONLITERAR

Pregătirile pentru amenajarea spațiului au demarat de dimineață. Micii cercetași au sosit în tabără între orele 16 și 19, aduși de părinți. Ne-am împărțit în două echipe – *lupii mari* și *lupii mici* – și am început activitățile.

După ce *lupii mari* s-au echipat, au avut loc jocurile din pădure – deplasarea printre obstacole și traseu de orientare: cercetașii au primit o hartă și au înaintat, urmând indicațiile. La fiecare post au avut de trecut probe: 1 – tricolorul (semnificația culorilor și *Hora Unirii*), 2 – trecerea peste obstacole, 3 – *Legea Cercetașului*, 4 – modalități de comunicare la distanță, 5 – proba de cățărat în copac, folosind frânghia.

Lupii mici au avut inițiere în manevre de instrucție, proba de alergare viteză, recunoaștere traseu de orientare și proba de trecere prin traseul cu obstacole. (Adaptare după *cercetasii-traditionali.blogspot.ro*)

- 15 Citește explicațiile cuvântului *cercetaș* și transcrie pe caiet explicația potrivită pentru sensul din text:
- persoană trimisă să cerceteze, să ia informații despre ceva; militar care execută o cercetare;
 - persoană ce face parte din organizația cercetașiei (organizație cu caracter sportiv-educativ).
- 16 Răspunde în scris la următoarele întrebări, pe baza fragmentului citat:
a) Când au sosit în tabără cercetașii?	e) Câte probe au avut de trecut <i>lupii mari</i> ?
b) În câte echipe au fost organizați?	f) În ce a constat ultima probă?
c) Care sunt denumirile echipelor?	g) În ce activități au fost implicați cercetașii mici?
d) La ce activități au participat cercetașii mari?	
- 17 De ce crezi că sunt numiți cercetașii *lupii mari* și *lupii mici*?
- 18 Tu ai putea să treci prima probă a *lupilor mari*? Notează în câte un enunț semnificația fiecărei culori din steagul României.
- 19 **Lucrați în pereche!**
Alege una dintre situațiile de mai jos și discută cu unul dintre colegii tăi, așa încât fiecare dintre voi să aibă 2-3 replici.
- Invitația de a face parte din rândul cercetașilor.
 - Reproșul de a rata una dintre probe.
 - Complimentul pentru reușita în realizarea uneia dintre probe.
- 20 Scrie o propoziție în care *a fi* să aibă valoare de verb auxiliar.
- 21 **Lucrați în echipă!**
- Grupați-vă în trei echipe.
 - Faceți propuneri și votați un coordonator, care se va asigura că toți membrii grupului participă la activitate și colaborează.
 - Decideți ce pasăre sau ce animal ar putea să reprezinte echipa voastră și alegeți-vă un nume, după modelul: *Vulturii creativi*, *Pisicile curajoase* etc.
 - Concepeți în clasă trei probe la care să-i supuneți pe membrii celorlalte două echipe, folosind ceea ce ați învățat în unitatea *Fotografii cu prieteni*. De exemplu: să rezolve exerciții cu verbe, să așeze în ordine logică ideile dintr-un text, să realizeze scurte dialoguri în care să adreseze invitații sau să facă și să primească un compliment, să scrie o scurtă poveste pe baza unor imagini, să deseneze o ilustrație pentru un fragment de text etc.
 - Fiecare echipă va trece prin probele propuse de colegi.

EVALUARE

Timp de lucru: 50 de minute
Vei primi 10 puncte din oficiu.

★ **Citește, cu atenție, textul următor:**

Locomotiva Emma trase cu nădejde aer în piept și fu cât pe-aici s-o apuce din nou urlatul ei deznădăjduit, când o voce cristalină o făcu să se oprească.

— Dar ce se întâmplă aici?

Era Jim Năsturel care-l așteptase pe Lukas până când adormise. Și nu găsisese alt loc mai bun s-o facă decât în tenderul¹ plin de cărbuni al locomotivei. Iar când Lukas începuse să vorbească cu Emma, sporovăiala mecanicului reușise să-l trezească. Ceea ce însemna că, fără să vrea, Jim auzise totul.

— Bună, Jim! rosti Lukas, aproape speriat. Păi, tot ce ai auzit nu era chiar pentru urechile tale. Dar ia stai puțin! După mine, nu văd de ce n-ai afla și tu despre ce-i vorba? Ei bine, Emma și cu mine, noi doi adică, plecăm de aici. Pentru totdeauna. Așa s-a hotărât.

— Din pricina mea? întrebă Jim, de-a dreptul îngrozit.

— La drept vorbind acum, răspuse Lukas, dacă e să privim chestia asta mai îndeaproape, regele cam are dreptate. Lummerland e totuși mult prea mică pentru noi toți.

— Și când v-ați hotărât să plecați? bâigui Jim.

— Cel mai bine ar fi să n-o mai întindem prea mult cu despărțitul, dacă tot e să fie, răspuse Lukas, fără înconjur. Și mai cred că cel mai bine e s-o facem chiar acum, în noaptea asta, vreau să spun.

Câteva clipe, Jim rămase gânditor. Apoi, cu hotărâre în glas rosti:

— Merg și eu cu voi.

(Michael Ende, *Jim Năsturel și Lukas, mecanicul de locomotivă*)

★ **Scrie răspunsurile pentru cerințele de mai jos:**

A. (30 de puncte)

1 Scrie dacă următoarele afirmații sunt corecte sau incorecte, având în vedere acțiunea din textul de mai sus:

- a) Auzind urlatul Emmei, Jim Năsturel ieși din ascunzătoare.
- b) Jim fusese ascuns în tenderul locomotivei.
- c) Lukas îl anunță că va pleca împreună cu Emma din Lummerland.
- d) Motivul plecării era acela că în Lummerland este prea pustiu.
- e) Jim hotărî să plece împreună cu prietenii săi.

10 p.

¹ **tender**, *tendere*, s. n. Vehicul de cale ferată, cuplat direct cu o locomotivă cu abur sau făcând corp comun cu aceasta, care servește la depozitarea și la transportul combustibilului și apei necesare funcționării locomotivei.

2 Formează, pe caiet, perechile potrivite:

locomotiva

insula

băiețelul

mecanicul de locomotivă

Emma

Ende

Jim Năsturel

Lukas

Lummerland

4 p.

3 Povestește, în 6-8 rânduri, fragmentul de mai sus.

10 p.

4 De ce crezi că Jim Năsturel ia o hotărâre atât de importantă, fără să stea pe gânduri? Răspunde într-un enunț de 20-30 de cuvinte.

6 p.

B. (30 de puncte)

5 Verbele *trase, fu, făcu*, din primul enunț, sunt la modul indicativ, timpul...

a) imperfect. b) perfect simplu. c) mai-mult-ca-perfect.

3 p.

6 Completează spațiile punctate, astfel încât enunțurile să fie corecte:

- Verbul din enunțul *Dar ce se întâmplă aici?* este la modul, timpul, persoana, numărul și are funcția sintactică de
- Verbul *găsise* este la timpul
- Verbul *ați hotărât* este la timpul
- Verbul din structura *Dar ia stai puțin!* este la modul
- Verbul *ai*, din structura *ai auzit* este

27 p.

C. (30 de puncte)

7 Scrie un text, de minimum 80 de cuvinte, în care să prezinți o întâmplare imaginară, inspirată de fotografia alăturată. Vei avea în vedere următoarele:

- ✓ să ai un text narativ;
- ✓ să prezinți o întâmplare corespunzătoare imaginii date;
- ✓ să propui un titlu original pentru întâmplarea relatată;
- ✓ să respecti structura specifică unei compuneri;
- ✓ să te încadrezi în limita minimă de cuvinte;
- ✓ să respecti regulile de ortografie și de punctuație.

8 p.

8 p.

4 p.

3 p.

2 p.

5 p.

AUTOEVALUARE ELEV	EVALUARE PROFESOR
punctaj	punctaj

✓ Cum consideri că te-ai descurcat la această evaluare: **foarte bine, bine, suficient** sau **insuficient**? Bifează căsuța corespunzătoare.

✓ Observă la care dintre exerciții ai avut punctaj mai mic. Notează pe caiet ce dificultăți ai întâmpinat și care crezi că sunt lecțiile asupra cărora ar trebui să revii.

GALERIA EROILOR

5

Vei identifica unele informații, intențiile de comunicare ce exprimă emoții dintr-o secvență dialogată.

- Vei identifica elementele nonverbale/paraverbale care facilitează comunicarea.
- Vei descoperi ideile care pot structura un plan simplu, prin dialog cu un partener.

Vei prezenta oral unele informații și unele idei pornind de la textele ascultate.

- Vei reformula unele idei/informații audiate.

Vei selecta unele elemente paraverbale și nonverbale, în funcție de situația de comunicare.

- Vei mima o situație de comunicare indicată.

Vei realiza interacțiuni verbale cu colegii din clasa ta.

- Vei continua un dialog pe o temă dată.

Vei identifica informații importante din texte literare și nonliterare.

- Vei identifica tipuri de personaje și modalitățile prin care acestea sunt construite.
- Te vei antrena în descifrarea și conceperea mesajelor din sfera textelor multimodale: afișul.

Vei identifica temele și ideile principale și secundare din texte diverse.

- Vei identifica particularitățile textelor narativ nonliterar, popular și explicativ, de factură istorică.

Vei redacta texte scurte pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice.

- Vei redacta o compunere descriptivă pe o temă dată.

Vei analiza constant scrierea unor texte diverse din punctul de vedere al corectitudinii, al lizibilității, al coerenței și al clarității.

- Vei deprinde corectitudinea gramaticală, respectând convențiile ortografice și de punctuație în transcrierea unor texte, în scrierea după dictare sau autodictare.

Vei utiliza achizițiile sintactice și morfologice de bază ale limbii române standard.

- Vei aplica noile cunoștințe despre: substantiv, articol, pronume, adjectiv, numeral, prepoziție.

Vei asocia unele experiențe proprii de viață și de lectură cu acelea provenind din alte culturi.

- Vei realiza un proiect tematic pentru promovarea unor elemente de cultură națională, precum imaginea unui domnitor.

Cuza-Vodă

– povestire populară –

Strașnic domn a mai fost și Cuza-Vodă!

El a făcut școlile, el ne-a dat pământ și tot el a surpat¹ și pătulele² împărătești. Tot Cuza-Vodă a unit țărișoarele noastre, pe Valahia³ cu Țara Moldovenească, de a făcut țara românească mare și puternică, așa cum e azi.

Se spune că atunci când s-a dus la împăratul turcesc, ca să-i ceară învoirea de a domni neturburat peste amândouă țările, a făcut lucruri așa de minunate, că a pus pe gânduri pe turci.

Era obiceiul ca domnii țării noastre, când intrau la împărat, să se târască de la poarta curții palatului până la picioarele împăratului, în genunchi. Cuza însă nu era omul care să sufere rușinea asta!

A mers la palat drept, cu fruntea sus și cu sabia zornăind ca un Făt-Frumos.

– Îngenunche și mergi târându-te, băiete, dacă vrei să fii primit! i-au strigat paznicii de la poartă.

– Asta n-oi face-o eu niciodată! a strigat Cuza supărat. Și dacă îi vorba așa, mă duc de unde-am venit!

Dacă l-au văzut plecând, turcii au spus împăratului și el a dat poruncă să-l primească așa.

A intrat Cuza-Vodă.

– Bună ziua, înălțate împărate!

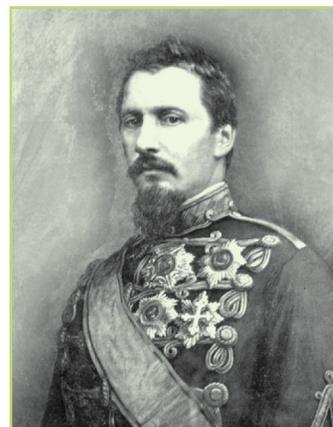
I-a mulțumit în limba lui și apoi, mirat că-l vede înaintând drept, soldățește și fără sfială, l-a întrebat:

– De ce ai venit așa?

– Așa m-a trimis pe mine Țara! a răspuns Cuza cu așa mândrie și cu așa curaj, că s-a mirat și împăratul.

Și, el știe cum o fi mai vorbit și ce o mai fi vorbit, că a împlânzit inima turcului și a ascultat împăratul dorința lui Cuza.

L-a pus pe urmă împăratul pe Cuza la masă cu el, au mai vorbit ei ba de una, ba de alta și, când să plece, l-au adus turcii pe Vodă Cuza cu o cinste nemaipomenită, până la Constanța, de se mirau toți cei întâlniți în cale și-l priveau ca pe-un viteaz din povești.

Literatura populară este o parte importantă a folclorului și cuprinde creațiile reprezentative pentru simțirea și spiritul unui popor, transmise prin viu grai, la realizarea cărora și-au adus contribuția mai mulți autori, rămași anonimi (necunoscuți).

EXPLOREAZĂ TEXTUL!

1 Lucrați în echipă!

- Pregătiți tot atâtea pătrățele de hârtie câți elevi sunt în clasă. Pe unul dintre ele desenați un microfon. Îndoțiți-le și puneți-le într-un bol. Extrageți câte un singur bilet. Elevul care extrage microfonul va citi cu voce tare, fluent și expresiv, fragmentul de mai sus.
- Ascultați cu atenție lectura colegului.
- Analizați-o după criteriile din tabelul de pe pagina următoare, apoi prezentați oral rezultatele.

¹ **surpă**, *surp*, vb. (aici) A desființa.

² **pătul**, *pătule*, s. n. (aici) Construcție cu pereții din șipci, din nuiete împletite etc., ridicată pe mai mulți pari, la mică înălțime deasupra solului, care servește la păstrarea știuleților de porumb.

³ **Valahia** s.f. Nume dat, în trecut, Munteniei.

		În totalitate	Parțial	Deloc
I. Citește tare.				
II. Citește fluent.				
III. Citește expresiv.	1. Respectă pauzele indicate de punct și de virgulă.			
	2. Ridică vocea la semnul întrebării.			
	3. Coboară vocea la semnul exclamării.			
	4. Respectă precizările povestitorului în rostirea replicilor (de exemplu: <i>au strigat paznicii, mirat, cu așa mândrie</i> etc.)			
	5. Are voci diferite pentru:			

- 2 Formulează în scris un enunț în care să precizezi titlul acestei povestiri populare.
- 3 Explică, în 10-20 de cuvinte, absența autorului textului citit, valorificând informațiile din chenar despre literatura populară.

- 4 Scrie care dintre următoarele teme este redată în lucrare:

COPILĂRIA

NATURA

ISTORIA

FAMILIA

ARTA

EROISMUL

- 5 Alege oral varianta corectă, pentru a completa propoziția următoare: Cuvântul *domn* are, în textul dat, sensul de: a) orășean, b) stăpân, c) soț, d) domnitor.
- 6 Scrie forma din dicționar a termenilor: *neturburat*, *îngenunche*, *îi (vorba)*.
- 7 Citește, din subsolul textului, explicația termenilor necunoscuți și alcătuește un singur enunț în care să folosești doi dintre ei.
- 8 Găsește câte un sinonim potrivit pentru sensul din text al fiecăruia dintre termenii subliniați:
Se spune că atunci când s-a dus la împăratul turcesc, ca să-i ceară învoirea de a domni neturburat peste amândouă țările, a făcut lucruri așa de minunate, că a pus pe gânduri pe turci.

- 9 a) Desparte în silabe următoarele cuvinte: *mergi*, *băiete*, *vrei*, *primit*, *paznicii*, *poartă*.
 b) Scrie câte litere și câte sunete se găsesc în fiecare dintre acestea.
- 10 Alcătuește un enunț în care să-i să fie scris în alt fel.
- 11 a) Realizează un tabel asemănător celui de mai jos și notează următoarele verbe la indicativ în coloana potrivită, în funcție de timpul lor: *a făcut*, *a unit*, *se spune*, *s-a dus*, *intrau*, *a mers*, *vrei*, *mă duc*, *a mulțumit*, *vede*, *a întrebat*, *ai venit*, *știe*, *a îmblânzit*, *se mirau*, *priveau*. Trasează o linie în rubricile rămase goale.

Prezent	Perfect simplu	Perfect compus	Imperfect	Mai-mult-ca-perfect	Viitor
....

- b) În care coloană se află cele mai multe verbe?
 c) Ai observat că majoritatea verbelor din text sunt la același timp? Explică într-un enunț de ce.
- 12 Identifică în text două verbe la modul imperativ. Precizează, în scris, ce exprimă aceste forme ale verbului.
- 13 Transcrie din text: • o propoziție simplă; • o propoziție dezvoltată; • un enunț exclamativ; • un enunț interogativ; • un enunț asertiv.

- 14 Recitește cu atenție textul și alege varianta/variantele corecte:
- Despre Cuza-Vodă se spune că...
 - a) a întemeiat școli. b) a luat pământul țăranilor. c) a surpat pătulele împărătești.
 - d) a unit Transilvania și Moldova. e) a unit Muntenia și Moldova.
 - Cei care voiau să i se adreseze împăratului turc erau obligați...
 - a) să meargă cu capul plecat. b) să-l privească drept în ochi. c) să se târască în genunchi.
 - Atunci când intră la împărat, Cuza-Vodă înaintea...
 - a) fără sfială. b) cu capul plecat. c) drept. d) soldățește. e) umil.
- 15 Ordonează următoarele idei și notează-le în caiet pentru a obține planul dezvoltat al operei:
- A. Deși era obiceiul ca toți cei veniți la împărat să se târască în genunchi, Cuza a mers drept și mândru.
 - B. Cuza l-a impresionat pe împăratul turc și l-a convins să-i îplinească dorința.
 - C. Domnitorul a fost condus cu cinste mare, până la Constanța.
 - D. Cuza-Vodă a rămas în amintirea poporului pentru faptele sale însemnate.
 - E. Împăratul a hotărât să-l primească.
 - F. Domnul român a mers la împăratul turc pentru a-i cere permisiunea de a domni peste Valahia și Țara Moldovenească.
 - G. Domnitorul i-a avertizat pe paznici că preferă să plece, în loc să îngenuncheze.

EXPRIMĂ-ȚI IMPRESIILE!

- 16 a) Notează pe caiet care consideri că este scopul textului „Cuza-Vodă”, alegând dintre variantele de mai jos:
- să redea atmosfera acelor timpuri; ○ să ajute copiii să descopere istoria neamului;
 - să înfățișeze un model pentru generațiile tinere; ○ să prezinte un erou din istoria României.
- b) Justifică alegerea în 20-30 de cuvinte.
- 17 De ce crezi că, în răspunsul pe care domnitorul i-l dă împăratului, substantivul *Țara* este scris cu majusculă? Explică în 10-20 de cuvinte.
- 18 Completează enunțurile din jurnalul de lectură de mai jos:
- a) Începutul textului mi-a atras atenția pentru că d) Dacă aș fi autorul textului, aș schimba
 - b) Momentul cel mai tensionat mi s-a părut cel în care e) Mi-aș dori să aflu mai multe despre
 - c) Cel mai mult m-a impresionat

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

PORTOFOLIU

19 Lucrați în echipă!

- A. Grupați-vă în echipe de câte șase elevi și desenați steluțele de mai jos. Fiecare dintre voi va nota într-unul dintre colțurile steluței:
- a) o trăsătură pe care ar trebui să o aibă un erou;
 - b) un exemplu de faptă eroică.
- B. Grupați-vă în echipe de câte patru elevi. Fiecare dintre voi va repovesti, în scris, la persoana I, întâmplarea din text, din perspectiva unuia dintre următoarele personaje: Cuza-Vodă, împăratul, unul dintre paznicii turci, un român care l-a văzut pe Cuza la Constanța și a aflat ce s-a întâmplat.

EROU

FAPTE
EROICE

Citiți compunerile în cadrul echipei și observați împreună care sunt elementele comune și în ce constau diferențele dintre cele patru povești.

Personajul literar

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

- 1 Notează personajele din *Cuza-Vodă*.
- 2 Numește-l pe cel care se află în centrul acțiunii. Ai mai întâlnit numele acestei personalități? Dacă răspunsul este afirmativ, explică în ce situație.
- 3 Transcrie din textul popular două comparații folosite pentru a-l descrie pe domnitorul român și, pe baza acestora, notează răspunsurile la întrebările următoare:
 - a) Cu ce personaj este asemănat domnitorul?
 - b) Ce au în comun cei doi?
- 4 Menționează două trăsături fizice ale domnitorului, așa cum sunt evidențiate în text.
- 5 Ce trăsături morale (sufletești) ale lui Cuza reies din citatele următoare? Completează pe caiet, după model:

El a făcut școlile, el ne-a dat pământ [...] a surpat și pătulele împărătești [...] a unit țărișoarele noastre.

un bun conducător

Cuza însă nu era omul care să sufere rușinea asta!

....

– Așa m-a trimis pe mine Țara! a răspuns Cuza cu așa mândrie și cu așa curaj, că s-a mirat și împăratul.

....

Și, el știe cum o fi mai vorbit și ce o mai fi vorbit, că a împlânzit inima turcului și a ascultat împăratul dorința lui Cuza.

....

IMPORTANT

Personajul este o ființă imaginată de către scriitor sau inspirată din realitate, care participă la acțiunea unei opere literare. Denumirea provine din limba latină, în care *persona* însemna „mască de teatru, rol, actor”. Prin intermediul personajelor, autorul își exprimă în mod indirect sentimentele, ideile și viziunea despre lume.

I. În funcție de raportul dintre opera literară și realitate, personajele pot fi:

- **reale** (sunt inspirate din realitate și se comportă asemenea oamenilor obișnuiți; totuși, personajul operei se deosebește de o personalitate istorică sau de o persoană din viața reală);
- **fantastice** (au puteri neobișnuite și nu ar putea exista în realitate).

II. În funcție de rolul pe care îl au în operă, personajele pot fi:

- **principale** (domină acțiunea și participă la majoritatea evenimentelor);
- **secundare** (nu sunt prezente pe tot parcursul acțiunii, dar acționează în scenele importante);
- **episodice** (sunt prezente într-unul sau mai multe episoade ale acțiunii).

III. În funcție de trăsăturile lor, personajele pot fi:

- **pozitive** (întruchipează calități morale);
- **negative** (întruchipează defecte morale).

EXERSEAZĂ!

- 6 Menționează ce tip de personaj este fiecare dintre cele identificate la exercițiul 1:
 - a) real;
 - b) fantastic;
 - c) principal;
 - d) secundar;
 - e) episodic.

- 7 Amintește-ți de alte zece personaje, cunoscute din textele pe care le-ai citit. Realizează în caiet un tabel asemănător celui de mai jos și notează numele fiecărui personaj în căsuța potrivită, după model:

Personaje	principale	secundare	episodice
reale	Dănuț, Olguța, Monica	doamna Deleanu	
fantastice

- 8 Citește cu atenție textul de mai jos:

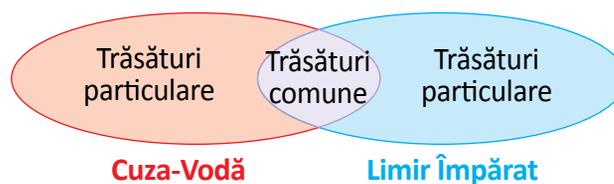
Limir acesta era nu un făt-frumos ca toți feții-frumoși de prin povești, vreun fecior de împărat, care umbla razna prin lume și încurca mințile zânelor și ale fetelor de împărat, ci el însuși împărat, care avea și împărăție întinsă, și oștiri nenumărate, și palaturi strălucite, și slujitori credincioși, toate câte se cer pentru o stăpânire mare și puternică. Toate le avea, ba mai era și blând, și drept, și milos, și darnic, cum unui împărat i se cuvine să fie, dar avea și un păcat: prea se credea, prea se socotea mai și mai decât toți, prea era doritor de a ieși din lume și prea nemulțumit că nu poate să iasă. (Ioan Slavici, *Limir Împărat*)

- 9 Scrie într-un enunț ce tip de personaj este Limir.

Limir Împărat	
Calități	Defecte
....

- 10 Notează în două coloane distincte calitățile și defectele personajului, identificate în text.

- 11 **Lucrați în pereche!** Alături de colegul de bancă, găsește trăsăturile prin care se aseamănă Cuza-Vodă și Limir Împărat, respectiv pe cele care îi diferențiază:

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

- 12 Imaginează-ți că ești eroină/erou într-o carte. Răspunde la întrebările de mai jos, în funcție de preferințele tale:
- Ai fi un personaj real sau fantastic? Pozitiv sau negativ?
 - Ce puteri neobișnuite ți-ai dori să ai?
 - Care ar fi numele tău de eroină/erou?
 - Cine ar fi inamicul tău? În confruntarea dintre voi, cine ar ieși învingător?

- 13 Prezintă, în 100-150 de cuvinte, o întâmplare în care tu ești personajul principal. Vei folosi toate detaliile din răspunsurile notate la exercițiul anterior.

- 14 Știai că, în trecut, familiile nobile aveau o **stemă** sau un **blazon**, așa cum au astăzi țările, regiunile sau județele? Desenează, pe o planșă sau la calculator, un asemenea blazon pentru eroul imaginat, în care vei include câteva simboluri care consideri că te reprezintă. Poți folosi ca model imaginea alăturată.

- 15 **Lucrați în echipă!**

- Privește cu atenție desenele colegilor tăi. Găsește alți copii care au pe blazon elemente comune cu tine. Împreună veți alcătui o echipă de eroi. Dacă nu ai identificat simbolurile tale la nimeni, atunci îți poți alege oricare dintre grupurile deja formate.
- Împreună veți găsi un nume potrivit pentru echipa voastră, veți alege o deviză și veți desena un blazon nou, care să vă reprezinte.
- Pe rând, toate echipele se vor prezenta în fața clasei.

Descrierea unui personaj, a unei persoane sau a unui animal

★ Citește, cu atenție, textul următor și rezolvă cerințele:

Harry nu semăna deloc cu restul familiei [...] era mic și slăbănog, cu ochi verzi, strălucitori, și păr negru-cărbune, întotdeauna ciufulit. Purta ochelari rotunzi și pe frunte avea o cicatrice subțire, în formă de fulger.

Această cicatrice îl făcea pe Harry aparte, chiar și pentru un vrăjitor. Cicatricea era singurul indiciu care amintea de trecutul foarte misterios al lui Harry, motiv pentru care fusese lăsat pe pragul casei familiei Dursley, în urmă cu unsprezece ani.

La vârsta de un an, Harry supraviețuise – nu se știa cum – blestemului unuia dintre cei mai crunți vrăjitori din toate timpurile, Lordul Cap-de-Mort, al cărui nume se temeau să-l rostească majoritatea vrăjitorilor. Părinții lui Harry muriseră în timpul atacului lui Cap-de-Mort, dar Harry scăpase numai cu cicatricea aceea în formă de fulger și – alt mister pentru toți – puterea lui Cap-de-Mort dispăruse din momentul în care nu reușise să-l omoare pe Harry.

Astfel, Harry fusese crescut de sora mamei lui și de soțul ei, adică de familia Dursley. Trăise zece ani cu ei, neînțelegând de ce făcea lucruri stranii, chiar fără voia lui, și crezând povestea pe care i-o spusese părinții adoptivi, că avea cicatricea aceea în urma accidentului de mașină în care îi muriseră părinții naturali.

Apoi, exact în urmă cu un an, Harry primise o invitație de la Hogwarts și toată povestea ieșise la iveală. Harry își ocupase locul la școala de vrăjitori, unde el și cicatricea lui erau faimoși...

(J. K. Rowling, *Harry Potter și camera secretelor* – fragment)

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

- 1 Scrie cine este personajul principal din fragmentul dat, precizând în câte un enunț: numele, vârsta și ocupația.
- 2 Răspunde, în scris, la următoarele întrebări:
 - Care este indiciul care amintește de trecutul misterios al lui Harry?
 - Cum s-a ales cu acel semn?
 - Ce i-au spus părinții adoptivi despre acest lucru?
 - Care este motivul pentru care Harry făcea lucruri stranii, chiar fără voia lui?
 - Când a aflat băiatul adevărul despre puterile lui speciale?
- 3 Notează trăsăturile fizice ale personajului principal din fragmentul dat.
- 4 Menționează, în scris, de cine a fost crescut Harry. Din ce cauză?
- 5 Notează, într-un enunț, impresia pe care acest personaj ți-a lăsat-o, motivând ceea ce simți față de el.

IMPORTANT

Când scrii o **compunere în care descrii un personaj, o persoană reală sau un animal**, este recomandat:

- În **introducere**:
 - ✓ să precizezi cine este cel căruia îi faci descrierea;
 - ✓ să precizezi, dacă e cazul, numele, vârsta, ocupația personajului/persoanei.
- În **cuprins**:
 - ✓ să numești trăsăturile sale fizice și/sau morale;
 - ✓ să prezinți mediul în care trăiește: familia, școala etc.;
 - ✓ să povestești pe scurt unele fapte semnificative pentru trecutul personajului/persoanei/animalului.
- În **încheiere**, să exprimi impresia pe care ți-o produce personajul/persoana/animalul.
- Pentru ca trăsăturile descrise să fie credibile și pentru ca ideile să se lege firesc, ai în vedere următoarele aspecte:

Așa nu:	Așa da:
<i>Pe frunte avea o cicatrice subțire.</i>	<i>Pe frunte avea o cicatrice subțire, ce îl făcea pe vrăjitorul Harry special, pentru că era singurul indiciu care amintea de trecutul foarte misterios al băiatului.</i>

- Enumeră trăsăturile, asociindu-le cu fapte sau stări ale personajului/persoanei/animalului ori cu impresia pe care o produce asupra altor participanți la acțiune!

Așa nu:	Așa da:
<i>Era diferit de membrii familiei sale.</i>	<i>Era diferit de membrii familiei sale, deoarece făcea lucruri stranii/era vrăjitor.</i>

- Explică relația cu alte personaje/alte persoane!
- Justifică-ți sentimentele/impresiile despre personaj/persoana/animalul descris!

Așa nu:	Așa da:
<i>Îmi place personajul!</i>	<i>Îmi place personajul pentru că, deși este orfan, are puteri magice.</i>

EXERSEAZĂ!

- 6 Imaginează-ți că ești Harry! Scrie o compunere-autoportret, de minimum 80 de cuvinte, pe baza informațiilor selectate la exercițiile 1-5. Pentru aceasta, trebuie să folosești persoana întâi a verbelor. Adaugă patru trăsături morale pe care le consideri potrivite pentru acest personaj. Respectă regulile de scriere a unei astfel de compuneri!
- 7 Scrie o compunere, de minimum 80 de cuvinte, în care să îl descrii pe eroul tău preferat, real sau imaginar. Inserează în compunerea ta:
- ✓ serii de sinonime:
 - *erou, personaj, protagonist;*
 - *trăsătură, caracteristică, însușire.*
 - ✓ perechi de antonime:
 - *calitate – defect;*
 - *pozitiv – negativ.*

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

- 8 Descrie, într-o compunere de minimum 80 de cuvinte, animalul care îți place cel mai mult.

Elementele nonverbale și paraverbale ale comunicării

DESCOPERĂ!

- 1 Citește următoarele informații despre Ștefan cel Mare și despre sultanul Mahomed al II-lea.

Ștefan cel Mare a fost domnul Moldovei între anii 1457 și 1504. Pe parcursul domniei a dus peste 40 de războaie. Cel mai mare succes militar l-a reprezentat victoria zdrobitoare din Bătălia de la Vaslui împotriva unei puternice armate otomane trimise de sultanul Mahomed al II-lea și conduse de Soliman-Pașa în 1475.

Mahomed al II-lea Cuceritorul sau Mehmed al II-lea (1432-1481) a fost unul dintre cei mai puternici sultani din istoria Imperiului Otoman. Cucerirea Constantinopolului i-a adus renumele unui conducător de temut. Armatele sale au purtat războaie cu Moldova pentru a-i fi recunoscută supremația și pentru a-i fi plătit tribut.

- 2 Urmărește, de pe CD, secvența din filmul *Ștefan cel Mare*, apoi răspunde cerințelor.
- 3 Citește, pentru înțelegerea corectă a textului audiat, explicațiile următoarelor cuvinte, din dicționarul de la finalul manualului: *rigă, bei, tribut, Valahia, a se desface de ceva sau de cineva, volbură, a prizoni, sol, principe, neatârnaire*.
- 4 Ce moment istoric prezintă secvența audiată?
- 5 Cine sunt participanții la dialog?
- 6 În numele cui se adresează primul vorbitor? Dar al doilea?
- 7 Ce solicită primul vorbitor? Care este răspunsul solicitărilor primite? Formulează, împreună cu un coleg, ideile principale pentru fiecare dintre replici.
- 8 Scrie, în caiet, planul simplu de idei.
- 9 Analizează cu atenție contactul vizual, poziția corpului, expresia feței celor două personaje și transcrie în caiet enunțurile pe care le consideri adevărate. Pe cele pe care le consideri false, rescrie-le, astfel încât să exprime adevărul.

	A	F
Solul pășește sigur pe sine până în fața tronului.		
Cei doi participanți la dialog se privesc în ochi.		
Trimisul sultanului citește solia stând în genunchi.		
Domnitorul ascultă așezat pe tron și ținând în mână sceptrul.		
Expresia feței celor doi vorbitori arată nehotărâre.		
Solul sultanului are priviri amenințătoare.		
Domnitorul Moldovei se simte amenințat și se ridică de pe tron ca să îl îmbuneze pe sol.		

- 10 Scrie, în dreptul ideilor formulate la exercițiul 7, cuvântul sau grupul de cuvinte potrivit pentru a caracteriza intensitatea vocii solului turc, respectiv a lui Ștefan cel Mare:

○ foarte slabă; ○ înceată; ○ adecvată; ○ tare; ○ foarte tare.

- 11 Argumentează oral de ce alege fiecare vorbitor o astfel de intensitate a vocii, folosindu-te de următoarele sugestii:
- Solul este trufaș. El aduce cuvântul de amenințare al lui Mahomed Cuceritorul.
 - Ștefan este hotărât să își apere poporul cu demnitate.
 - Ștefan arată că, la rândul său, poate fi un pericol pentru sultan și armata lui.
- 12 a) Selectează, din replica lui Ștefan cel Mare, câte un enunț asertiv, respectiv exclamativ și scrie-le în caiete. Nu uita să folosești punctuația corespunzătoare!
- Ce te-a ajutat în identificarea acestora?
 - Ce atitudine exprimă fiecare dintre enunțurile selectate?
 - Citește enunțul asertiv ca și cum ar fi interogativ. Se schimbă sensul transmis?
 - Precizează oral dacă fiecare dintre enunțurile selectate sunt rostite într-un ritm lent/potrivit/alert.
- 13 Ascultă încă o dată replica lui Ștefan. Este ușor de observat că ritmul vorbirii se schimbă pe măsură ce își rostește cuvintele. Numește oral emoția/emoțiile pe care o/le transmite atunci când ritmul devine mai alert.

IMPORTANT

În comunicare, nu doar cuvintele transmit mesaje, ci și elemente precum:

ELEMENTE PARAVERBALE

Intensitatea vocală	este pronunțarea mai intensă sau mai puțin intensă a cuvintelor în timpul vorbirii.	foarte înceată (șoptită); slabă; potrivit de înceată; potrivit de tare (normală); tare; foarte tare.
Intonația	felul în care glasul (tonalitatea acestuia) se coboară sau se ridică în timpul vorbirii.	enunțul asertiv - tonalitate obișnuită, continuă; enunțul interogativ - tonalitatea înaltă; enunțul exclamativ - tonalitatea joasă.
Tempoul vorbirii	este dat de ritmul sau cadența cu care rostim cuvintele.	lent; potrivit; rapid.

ELEMENTE NONVERBALE

Mimica	este expresia feței vorbitorului.	poate transmite, involuntar, stări, sentimente; poate ascunde trăirile printr-o expresie neutră, controlată.
Poziția corpului	reprezintă modul în care vorbitorul se așază în raport cu ascultătorul.	comunică starea, trăsăturile, intențiile vorbitorului.
Contactul vizual	reprezintă legătura cu partenerul de comunicare prin urmărirea cu privirea.	

EXERSEAZĂ!

- 14 **Lucrați în pereche!** Continuă, împreună cu un coleg, dialogul dintre solul lui Mahomed al II-lea și Ștefan cel Mare. Respectă elementele paraverbale și nonverbale pe care ți le impune rolul ales!
- 15 Un proverb spune că, atunci când solicităm cuiva ceva, „vorba dulce mult aduce.” Realitatea ne arată că și alte elemente ne asigură succesul în solicitările noastre. Alege cele mai potrivite cuvinte, dar și cele mai potrivite elemente paraverbale și nonverbale pentru a exprima oral:
- dorința de a primi de ziua ta, de la părinți, un anume cadou;
 - necesitatea ca reprezentanții unei bănci să finanțeze acțiunea ta de voluntariat;
 - rugămintea de a fi ascultat de profesor pentru mărirea mediei/îndreptarea notei;
 - plăcerea de a fi însoțit de colegul/colega ta de bancă la joacă alături de ceilalți prieteni ai tăi.

Substantivul

DESCOPERĂ!

- 1 Substantivele din tabelul de mai jos au fost amestecate de un vrăjitor al cuvintelor începător. Doar substantivele din primul rând au rămas în coloanele potrivite.

Ființe	Lucruri	Fenomene ale naturii	Acțiuni	Însușiri	Stări sufletești	Relații dintre oameni
copil	baghetă	ploaie	copiere	bunătate	bucurie	prietenie
microscop	pisică	creangă	băiat	ninsoare	cercetător	telefon
scriere	plecare	răutate	furtună	citire	frumusețe	viscol
iubire	colegialitate	tristețe	inteligență	veselie	amiciție	tristețe

A. Ajută-l să-și perfecționeze tehnicile, rezolvând, în scris, următoarele cerințe:

- Rescrie cuvintele după domeniul dat.
- Transformă cuvintele, astfel încât să denumească mai multe obiecte.
- Grupează substantivele în trei categorii, după modul în care se numără:
 - un – doi:
 - o – două:
 - un – două:
- Construiește un enunț în care substantivul *creangă* să se scrie cu majusculă.

B. Drept recompensă pentru că l-ai ajutat, vrea să te inițieze în lumea vrăjitorilor și te va învăța prima lecție predată la școala lui, **ȚOMANAP**.

Spune alfabetul → Colegul tău spune: STOP! → Completează tabelul de mai jos cu substantive corespunzătoare fiecărui domeniu. Ai grijă cum le scrii pe acelea care denumesc țări, orașe, munți și nume!

Țări	Orașe	Munți	Ape	Nume	Animale	Plante
Albania	Alba-Iulia	Alpi	Argeș	Ana	antilopă	alun

IMPORTANT

Substantivul este partea de vorbire flexibilă care denumește ființe, lucruri, fenomene ale naturii, acțiuni, însușiri, stări sufletești, relații dintre oameni.

Substantivele sunt:

- ↘ **comune:** *oraș, fată, masă, sărbătoare;*
- ↘ **proprii:** *București, Ioana, Masa Tăcerii, Crăciun.*

Substantivele se încadrează în trei clase de **genuri**:

- ↘ **masculin** (*un băiat, doi băieți*);
- ↘ **feminin** (*o fată, două fete*);
- ↘ **neutru** (*un dulap, două dulapuri*).

Substantivele au forme pentru numerele:

- ↘ **singular** (*prieten, clasă, lucru*);
- ↘ **plural** (*prieteni, clase, lucruri*).

- ✓ Numărul substantivului este indicat de terminații, care sunt sunete sau grupuri de sunete așezate la sfârșitul cuvântului.
- ✓ Substantivul poate avea funcția sintactică de **subiect**: *Micul vrăjitor învață magia. (cine învață?)*
- ✓ Substantivul care determină un alt substantiv are funcția sintactică de **atribut**: *Atitudinea domnitorului i-a mirat pe turci. (a cui atitudine?)*

EXERSEAZĂ!

- 2 Precizează intrusul din seriile de mai jos:
 a) băiat, prieten, frumos, om; c) copii, pălării, venii, pușorii;
 b) caisă, coace, prună, măr; d) pene, lene, gene, alene.
- 3 Completează domeniile date cu trei substantive proprii corespunzătoare:
 ● țări; ● planete; ● ape;
 ● regiuni; ● sărbători; ● nume de scriitori.
- 4 Transcrie, în caiet, substantivele din enunțurile următoare:
 ● Elevii citesc legende.
 ● Din cărți învăț lecții de viață de la eroii mei preferați.
 ● Fiecare popor are obiceiurile lui.
- 5 Identifică subiectul primei propoziții de la exercițiul anterior.
- 6 Alcătuește enunțuri în care substantivele *cărți* și *eroii* să aibă funcția sintactică de subiect.
- 7 Scrie substantivele proprii din fragmentul selectat din textul Cuza-Vodă:

Era obiceiul ca domnii țării noastre, când intrau la împărat, să se târască de la poarta curții palatului până la picioarele împăratului, în genunchi. Cuza însă nu era omul care să sufere rușinea asta! A mers la palat drept, cu fruntea sus și cu sabia zornăind ca un Făt-Frumos.

- 8 Scrie patru enunțuri în care substantivele *neamț* și *bușteni* să fie, pe rând, comune și proprii.
- 9 Precizează genul următoarelor substantive: *obicei*, *domn*, *țară*, *împărat*, *poartă*, *curte*, *picioar*, *genunchi*, *rușine*, *om*.
- 10 Scrie forma de plural a următoarelor substantive selectate din fragmentul de mai sus: *obicei*, *împărat*, *poarta*, *curții*, *palatului*, *împăratului*.
- 11 Transcrie, în caiet, doar formele corecte de plural ale substantivelor de mai jos:
 ● chibrit – chibrite/chibrituri; ● aragaz – aragaze/aragazuri;
 ● monedă – monede/monezi; ● albuș – albușe/albușuri;
 ● hotel – hotele/hoteluri; ● chitară – chitare/chitări.
- 12 Corectează următorul text selectat dintr-o discuție pe un forum :

Postat pe 03 August 2017 - 10:13

dia_2006 a răspuns:

imi place sa primesc carti sau sa cumpar. pasiunea aceasta am descoperit-o cand eram mica si mama imi citea povesti inainte de culcare si imi doream sa pot sa ii citesc si eu. asa ca acum cand citesc o carte compar viata personajului care imi place cu viata mea.si realizez ca deseori povestile pe care ele le traiesc, le-am trait si eu dar in alt context.

Articolul

DESCOPERĂ!

- 1 Asociază enunțurile din prima coloană cu afirmațiile din coloana a doua:
1. Alexandru Ioan Cuza a fost <u>domnitor</u> .	a) Obiectul denumit de substantivul subliniat este bine cunoscut de vorbitori.
2. Alexandru Ioan Cuza a fost <u>un</u> <u>domnitor</u> iubit de popor.	b) Obiectul denumit de substantivul subliniat este puțin cunoscut de vorbitori.
3. Alexandru Ioan Cuza a fost <u>domnitorul</u> Moldovei și al Țării Românești.	c) Nu se oferă informații privitoare la gradul de cunoaștere.
	d) Se oferă informații în plus referitoare la gradul de cunoaștere.
- 2 Alege forma corectă: *Domnia lui Alexandru Ioan Cuza/ Alexandrului Ioan Cuza a fost scurtă.*
- 3 Cărui cuvânt îi pui întrebarea pentru a răspunde cuvântul *subliniat* din propoziția: *Alexandru Ioan Cuza a fost domnitorul Moldovei și al Țării Românești.*

IMPORTANT

Articolul însoțește un substantiv, arătând în ce măsură obiectul denumit este cunoscut vorbitorilor.

- Substantivul este **nearticulat** când nu primește nicio informație referitoare la gradul de cunoaștere a obiectului.
- **Articolul hotărât** însoțește substantivul, arătând că obiectul denumit de acesta este bine cunoscut vorbitorilor.
 - ✓ Articolul hotărât se adaugă la sfârșitul substantivului, formând un singur cuvânt.
 - ✓ Articolul hotărât la singular se leagă de substantiv, uneori, prin sunetul de legătură *-u-*.
 - ✓ Numele de persoane masculine sau cele feminine terminate în consoană ori de origine străină sunt precedate de articolul hotărât *lui* (*lui Dan, lui Carmen, lui Jeni*).

	masculin	feminin	neutru
singular	băiatul, băiatul lui , fratele, fratele lui , tata, tatăl, tatei, lui tata	fata, fete i , cureaua, curele i	dulapul, dulapul ui
plural	băieții, băieții lor , frații, frații lor , tații, tații lor	fetele, fete lor , curelele, curele lor	dulapurile, dulapuril or

- ✓ **Formele articolului hotărât** sunt:
- ✓ Adjectivele preiau articolul substantivelor pe care le precedă, dar articolul rămâne al substantivului: *Talentatul actor* joacă rolul lui Alexandru Ioan Cuza.
- ✓ **Articolul nehotărât** însoțește substantivul, arătând că obiectul denumit de acesta este mai puțin cunoscut vorbitorilor.
- ✓ **Formele articolului nehotărât** sunt:

	masculin	feminin	neutru
singular	un băiat, unui băiat	o fată, unei fete	un dulap, unui dulap
plural	niște băieți, unor băieți	niște fete, unor fete	niște dulapuri, unor dulapuri

EXERSEAZĂ!

4 Grupează substantivele din lista dată în substantive articulate nehotărât și substantive articulate hotărât: *monumentul, niște bărci, pietrele, o idee, un costum, unei mătuși, fiicele, palat, învățământului, legilor, drum, niște televizoare, peștișorii, niște pui, puii, împărăția, mândrie, unei cartele, unui om, unor copii.*

5 Scrie, în caiet, formele cu articol hotărât pentru substantivele:

- elev ○ poezie ○ lecție ○ unchi
- carte ○ exercițiu ○ fiu ○ măr
- copil ○ pușor ○ poveste ○ avion

6 Scrie, în caiet, formele cu articol nehotărât pentru substantivele:

- sat ○ exercițiu ○ fiu ○ floare
- copil ○ pușor ○ oraș ○ cercel
- poezie ○ lecție ○ casă ○ gard

7 Copiază textul următor în caiet, completând spațiile libere cu articolele nehotărâte potrivite:

Am văzut carte despre domnitorii români în vitrina librării. colegi mai mari mi-au recomandat-o. prieten mi-a spus că a citit-o. Acum i-a împrumutat-o văr, care e pasionat de istorie.

8 Adaugă articolul hotărât substantivelor dintre paranteze:

(Băiețel) și (fetiță) se joacă în curte. (Tată) le aduce (album) despre (oameni) cunoscuți ai (istorie) universale. (Copii) le plac (povești). Vocea (adult) îi vrăjește. (Mamă) se alătură și ea.

9 Rescrie enunțul următor, articulând nehotărât substantivele subliniate: *Băiatul cu ochii albaștri îl fulgeră cu privirea, dar nu spuse nimic.*

10 Scrie formele de plural pentru următoarele substantive:

- un munte ○ farmacia ○ un lup ○ primăria
- muntele ○ o câmpie ○ lupul ○ o jucărie
- o farmacie ○ câmpia ○ o primărie ○ jucăria

11 Identifică substantivele comune din textul de mai jos și scrie-le în coloanele potrivite, într-un tabel asemănător celui alăturat:

Substantive nearticulate	Substantive articulate cu articol nehotărât	Substantive articulate cu articol hotărât

L-a pus pe urmă împăratul pe Cuza la masă cu el, au mai vorbit ei ba de una, ba de alta și, când să plece, l-au adus turcii pe Vodă Cuza cu o cinste nemaipomenită, până la Constanța, de se mirau toți cei întâlniți în cale și-l priveau ca pe-un viteaz din povești. (*Cuza-Vodă*)

12 Transcrie, în caiet, doar enunțurile în care este utilizat corect articolul:

- Prietenii lui Andrei citesc mult. ○ La niște colege le plac trandafirii.
- Cărțile Danei sunt interesante. ○ Irinucăi i-am împrumutat-o.
- Ideea este a Olgăi. ○ Lui Maria îi dau temele.

- 13 Completează spațiile cu formele potrivite ale substantivelor proprii indicate între paranteze.
- ⊙ Caietele (Carla) sunt îngrijite.
 - ⊙ Prietenii (Sebastian) sunt în clasa alăturată.
 - ⊙ I-am cumpărat (Anca) o enciclopedie.
 - ⊙ Nu i-am spus (Carmen) vestea cea bună.
- 14 Alcătuieste câte un enunț în care substantivele proprii *Simona* și *George* să aibă funcția sintactică de subiect.
- 15 Identifică forma corectă a substantivelor scrise înclinat în exemplele următoare:
- ⊙ Am ascultat povestea lui *Andreea/Andreei*.
 - ⊙ Mă gândesc la întrebările lui *Jeni/Jeniei*.
 - ⊙ *Succesele/Succesurile* colegilor ne bucură.
 - ⊙ *Eșecurile/Eșecurile* ne ambiționează.
 - ⊙ *Părerăa sorei/surorii* mele contează.
 - ⊙ Prima zi a *săptămânii/săptămânei* e încărcată.
 - ⊙ Aleile *grădinii/grădinei* strălucesc sub lumina *lunii/lunei*.
- 16 Explică de ce ambele enunțuri sunt corecte:
- ⊙ *Zglobiii copii* aleargă prin curtea școlii.
 - ⊙ *Copiii zglobii* aleargă prin curtea școlii.
- 17 Notează, în caiet, varianta corectă:
- ⊙ În enunțul: *Copiii le plac poveștile bunicului.*, substantivele sunt...
 - a) articulate hotărât.
 - b) articulate nehotărât.
 - c) nearticulate.
 - ⊙ În enunțul: *Oamenii curajoși sunt niște eroi.*, substantivele sunt, în ordine...
 - a) articulat cu articol nehotărât, articulat cu articol hotărât.
 - b) articulat cu articol hotărât, articulat cu articol nehotărât.
 - c) articulat cu articol hotărât, nearticulat.
 - ⊙ În enunțul: *Colegii mei au câștigat un premiu la concursul de istorie.*, există...
 - a) numai substantive articulate.
 - b) numai substantive nearticulate.
 - c) un substantiv nearticulat, un substantiv articulat nehotărât și două substantive articulate hotărât.
- 18 Scrie în caiet enunțurile pe care le consideri adevărate:
- ⊙ Articolul hotărât arată că obiectul denumit de substantiv este bine cunoscut vorbitorilor.
 - ⊙ *Lui* este articol nehotărât în enunțul: *Lui Alexandru îi place istoria.*
 - ⊙ Articolul nehotărât arată că obiectul denumit de substantiv este mai puțin cunoscut vorbitorilor.
 - ⊙ Articolul nehotărât *niște* este folosit pentru substantive de genul masculin, feminin, neutru.
 - ⊙ *Unor* este articol hotărât în propoziția: *Le dau unor elevi cărțile despre istoria României.*
 - ⊙ Articolul nehotărât se așază înaintea substantivului.

Prepoziția

DESCOPERĂ!

- 1 Adaugă cuvinte potrivite următoarelor enunțuri, astfel încât să aibă sens:
 - Cartea istorie este bancă.
 - Caietul catedră are foile rupte.
 - Mergem fragi și mure.
- 2 Indică partea de vorbire de care depind ca înțeles substantivele precedate de cuvintele adăugate de tine.
- 3 Scrie, pe un rând, cuvintele adăugate care sunt formate dintr-un termen și pe alt rând, pe cel format din doi termeni.

IMPORTANT

- **Prepoziția** este partea de vorbire neflexibilă care face legătura dintre o parte de propoziție și partea de vorbire pe care o determină (de care depinde...).

Prepozițiile sunt:

- a) **simple** – alcătuite dintr-un singur termen (*cu, de, după, fără, în, între, la, lângă, pe, între, peste, până, sub etc.*);
 - b) **compușe** – alcătuite din mai mulți termeni (*de la, de lângă, de pe, de peste, de prin, de sub, pe după, pe la, pe lângă, pe sub, de pe la, de pe lângă, de pe sub etc.*).
- Substantivul precedat de prepoziție, care determină un alt substantiv, are funcția sintactică de atribut: Podul *de piatră* s-a dărâmat. (*care pod? sau ce fel de pod?*)

EXERSEAZĂ!

- 4 Formează cât mai multe prepoziții compuse, folosind următoarele prepoziții simple: *de, la, pe*.
- 5 Transcrie varianta care conține numai prepoziții simple:
 - a) din, dinspre, peste, până;
 - b) spre, înspre, sub, la;
 - c) ca, pe, despre, de la;
 - d) de, cu, spre, pe.
- 6 Construiște un enunț în care prepoziția *din* să lege un atribut de un substantiv.
- 7 Alege din sac prepozițiile cu ajutorul cărora să completezi, în caiet, următoarele enunțuri:

- Și-ar da haina el ca să ajute un om necăjit.
- Scriu stiloul.
- Am găsit caietul dulap.
- Caută cutia pat.
- cărare, izvor, am văzut un cerb.

- 8 Completează, în caiet, spațiile cu articolele nehotărâte *un, o*:

Într-.... zi, pe când venea de la școală, a văzut o pisică într-.... copac. Dintr-.... parte se auzea lătratul îndârjit al unui câine. Dintr-.... colț, a apărut un băiat cu bicicleta. Câinele a lăsat pisica în pace.

- 9 Scrie prepoziția *la* sau grupul *l-a*, în spațiile punctate, după ce ai transcris enunțurile pe caiet:

.... *întrebat dacă vrea să meargă teatru. El asigurat că va fi acolo ora stabilită.*
- 10 Scrie forma potrivită contextului:
 - Ne jucăm de-a/dea „Baba Oarba”.
 - Îi place să de-a/dea lecții.

Substantivul – aplicații

★ Citește, cu atenție, textul următor, pentru a rezolva cerințele de mai jos:

În China, se povestește istoria unui om din vechime, înzestrat cu un simț al auzului ieșit din comun. Astfel, putea auzi, de pe mal, peștii care înotau în râu. Lipindu-și urechea de pământ, auzea mișcările cârțițelor și chiar ale rămelor. Spunea că uneori, noaptea, îl trezea foiala unui păianjen.

Într-o zi, a anunțat că auzise înflorirea lentă a unui trandafir. Întâmplarea a fost socotită un miracol și, a doua zi dimineața, mai mulți vecini l-au însoțit într-o grădină.

Omul și-a apropiat urechea de un boboc de trandafir întredeschis și a rămas așa mai bine de două ceasuri, cu ochii pe jumătate închiși, cu un surâs ușor pe buze. Vecinii îl întrebau:

— Ei? Auzi ceva?

El răspundea coborându-și pleoapele și își puna un deget pe buze, rugându-i pe curioși să nu-i tulbure experiența, care părea un soi de extaz.

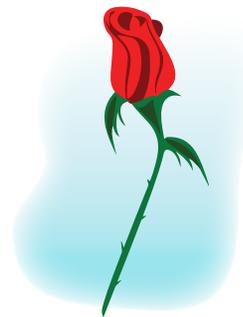
— Da, spunea el, auzea cum petalele florii se dezlipseau unele de altele cu o lentoare extremă, auzea seva care urca în plantă, auzea infimele particule de țesut vegetal care se depărtau, se deschideau, cu un freamăt insesizabil, și nu găsea cuvinte pentru a descrie ceea ce auzea.

După trei-patru ore petrecute în grădină, o femeie l-a întrebat:

— Dar mirosul? Cum e mirosul? Poți să-l descrii?

— Mirosul? a exclamat omul. Cum adică, mirosul? Trandafirii au și miros?

(Jean-Claude Carrière, *Sunetul trandafirilor*)

- 1 Selectează, din text, un substantiv comun și un substantiv propriu.
- 2 Precizează genul substantivelor *o femeie*, *mirosul*, *omul*.
- 3 Identifică, în text, un substantiv la numărul singular și un substantiv la numărul plural.
- 4 Grupează substantivele din fragmentul subliniat în text în: **nearticulate**, **articulate hotărât**, **articulate nehotărât**.
- 5 Selectează din text câte un substantiv cu funcția sintactică de subiect, respectiv, de atribut.
- 6 Scrie răspunsul pe care îl consideri corect:
 - Prepoziția din structura *de un boboc* este:
 - a) un; b) de un; c) de.
 - În structura *înzestrat cu un simț al auzului ieșit din comun*, există:
 - a) o prepoziție; b) două prepoziții; c) trei prepoziții.
 - În propoziția *Omul și-a apropiat urechea de un boboc de trandafir*, substantivele *omul* și *de trandafir* au, în ordine, următoarele funcții sintactice:
 - a) atribut, subiect; b) subiect, atribut.
 - Prepoziția din structura *om din vechime* stă în fața unui:
 - a) subiect; b) atribut.
- 7 Integrează într-un enunț, în ordine inversă, cuvintele din structura *peștii aurii*.
- 8 Completează enunțurile de mai jos cu răspunsurile pe care le consideri corecte, după ce le-ai copiat în caiet:
 - Cuvântul subliniat din sintagma *mai mulți vecini l-au însoțit* are funcția sintactică de
 - În propoziția *l-au însoțit într-o grădină* există un articol

Textul explicativ

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

- 1 Notează două explicații diferite ale termenului *erou* și găsește câte un exemplu potrivit pentru fiecare dintre ele.
- 2 Scrie două propoziții dezvoltate în care să folosești cuvintele *eroism* și *eroic*. Menționează în paranteză ce parte de vorbire reprezintă fiecare.
- 3 **Lucrați în pereche!** Construiți un dialog de șase replici, care să conțină:
 - forma de feminin a termenului *erou*;
 - trei enunțuri asertive;
 - două substantive proprii;
 - un enunț exclamativ.
 - două enunțuri interogative;

DESCOPERĂ!

- 4 a) Transcrie pe caiet următoarele definiții din *Dicționarul explicativ al limbii române (ediția a II-a revăzută și adăugită)* și notează în dreptul fiecăreia cuvântul care consideri că a fost explicat:

? s. m. 1. *Persoană care se distinge prin vitejie și prin curaj excepțional în războaie, prin abnegație deosebită în alte împrejurări grele ori în muncă.* ♦ *Ostaș căzut pe câmpul de luptă.* 2. *Personaj principal al unei opere literare.* ♦ *Personaj principal al unei întâmplări; persoană care, într-o anumită împrejurare, atrage atenția asupra sa.* 3. *(În mitologia greco-romană) Semizeu, persoană născută dintr-o zeităte și o ființă pământeană, înzestrată cu puteri supraomenești sau care a devenit celebră prin faptele sale deosebite.*

? s. f. 1. *Femeie care se distinge prin curaj, vitejie și abnegație în diverse împrejurări.* 2. *Femeie care reprezintă personajul principal dintr-o operă literară.* ♦ *Femeie care este personajul principal al unei întâmplări, care atrage, într-o anumită împrejurare, atenția asupra ei.*

- b) Alcătuieste câte o propoziție în care să folosești fiecare dintre cele trei sensuri ale primului cuvânt explicat anterior.

- c) Alege pentru fiecare propoziție alcătuită de tine la punctul b) câte o imagine reprezentativă, dintre cele alăturate.

A

B

C

IMPORTANT

Textul explicativ oferă lămuriri despre un anumit subiect și conține informații prezentate în detaliu. Pentru clarificare, textul poate fi însoțit de imagini, scheme, tabele sau diagrame. Acestea pot fi definiții, articole de dicționar, instrucțiuni de folosire a diferitelor aparate etc.

EXERSEAZĂ!

5 Scrie ce tip de text explicativ reprezintă fiecare dintre imaginile de mai jos:

- 2 Verifică-ți împărțirea pe coloane, căutând în dicționarul de la sfârșitul manualului sensul cuvintelor necunoscute.
- 3 Alcătuieste două enunțuri cu un cuvânt nou, respectiv, unul vechi.
- 4 Spune de ce nu ai știut sensul cuvintelor **stih** și **poștalion** ale
 - Nu am știut sensul cuvântului **stih**, deoarece
 - Nu am știut sensul cuvântului **poștalion**, deoarece
- 5 a) Cuvintele **internet** și **computer** denumesc modalități termeni care indică mijloace de comunicare folosite în zilele noastre.
 - Nu am știut sensul cuvântului **internet**, deoarece
 - Nu am știut sensul cuvântului **computer**, deoarece

IMPORTANT

Vocabularul sau **lexicul** cuprinde totalitatea cuvintelor unui limbaj. Vocabularul este într-o permanentă mișcare:

- apar cuvinte noi, care denumesc realități noi;
- unele cuvinte nu se mai întrebunțesc, deoarece au dispărut.

grup relativ stabil de cuvinte

hiat

i „șoptit” (asilabic sau afonizat) invariabil, cuvânt~

liber, accent ~ locuțiune

neologism

omofone omografe omonime parțiale

grup de cuvinte folosite în diferite elemente componente bază și care corespund unei succesiuni de două sau mai multe silabe diferite
i care și-a pierdut sonoritatea silabă
cuvânt care în cursul evoluției a pierdut forma originală
accent nelegat de o grup de cuvinte cu sensuri diferite
singur cuvânt și în compoziție
pierdut autonomia gramaticală
împrumut făcut de limba română
contemporană cu procesul de schimbare
circulație internațională
elemente care se pot folosi în diferite situații
elemente care se scriu la fel
cuvinte cu sensuri diferite

6 **Lucrați în pereche!**

- Respectând modelul din dicționar, formulați în scris o explicație potrivită pentru cuvântul *român*.
- Citiți explicația acestui cuvânt din dicționarul de la sfârșitul manualului, descoperiți alte sensuri și completați-vă răspunsul.

7 Citește cu atenție textul următor, observă imaginea și răspunde, în scris, la întrebările de mai jos:

Song Hero

Jocul este o alegere potrivită pentru orice vacanță și pentru orice iubitor de muzică. Song Hero este un joc ce le permite jucătorilor să mixeze și să se bucure cu adevărat de ritm. Telecomanda este diferită de cele ale altor jocuri. Se pot folosi butoane colorate, un turntable și un crossfader pentru a mixa două sau chiar trei melodii, iar paleta de selecție este generoasă. Song Hero este plin de muzică diversă, actuală și veche, din pop, R&B, rap, hip-hop și rock. Este de apreciat faptul că jocul a primit review-uri pozitive. Este considerat un bun restart pentru muzică, având în vedere gama largă de titluri bazate pe tehnica de chitară. Platformele compatibile: Xbox 360, PS3, PS2 și Wii.

(adaptare www.playtech.ro)

- a) Caută, într-un dicționar englez-român tipărit sau on-line, explicația termenilor din limba engleză. Cum explici numărul mare al acestora în textul citit?
- b) Ce reprezintă *Song Hero*?
- c) Prin ce este diferită telecomanda acestuia?
- d) Ce genuri de muzică pot fi selectate?
- e) Care sunt platformele compatibile cu *Song Hero*?
- f) Consideri că imaginea de mai sus te poate ajuta să înțelegi mai bine informațiile prezentate în text? Motivează-ți răspunsul, într-un enunț.
- g) Poți identifica în imagine cel puțin un element numit și în text? Notează-l.
- h) Care consideri că ar fi avantajele pe care le prezintă *Song Hero*?

★ Citește cu atenție textul următor, pentru a rezolva cerința de mai jos:

Ecaterina Teodoroiu, născută Cătălina Vasile Teodoroiu, a fost cercetașă și a participat la Primul Război Mondial, unde a murit la sfârșitul bătăliei de la Mărășești, luptând în fruntea unui pluton de infanterie al Armatei Române.

S-a născut la 14 ianuarie 1894, la Vădeni (astăzi parte a orașului Târgu Jiu), județul Gorj, într-o familie de agricultori care mai aveau cinci băieți și două fete. A început studiile la școala primară din sat și le-a continuat la Târgu Jiu, perioadă în care și-a schimbat numele în Ecaterina Teodoroiu. A continuat să studieze la școala româno-germană din Târgu Jiu și apoi a mers la un gimnaziu-pension din București cu scopul de a deveni învățătoare.

După intrarea țării sale în război, a activat ca asistentă medicală pe front, apoi a hotărât să ia parte la lupte.

În 10 octombrie 1916 a avut loc prima bătălie de la Jiu. Trupele Armatei I Române, comandate de generalul Ion Dragalina, au respins o puternică ofensivă inamică, iar soldatul Ecaterina Teodoroiu a fost în primele linii. A fost luată prizonieră, dar a reușit să evadeze. Revenită la unitatea sa, a continuat să lupte pentru țară, fiind rănită de mai multe ori.

Pentru aceste fapte de arme a fost decorată în martie 1917 mai întâi de organizația de cercetași cu „Virtutea cercetășească” de aur, iar apoi prin decret regal cu „Virtutea militară” clasa a II-a. A fost vizitată personal de regina Maria, care i-a conferit decorația și a înaintat-o în gradul de sublocotenent. În ciuda faptului că a fost rănită de mai multe ori, a continuat să lupte în fruntea soldaților pe care îi comanda.

A rămas în istorie drept una dintre cele mai mari eroine ale României.

(adaptare după ro.wikipedia.org)

8 Scrie un text de 100-200 de cuvinte în care să arăți de ce Ecaterina Teodoroiu este considerată o eroină a României, respectând următoarele indicații:

- ✓ vei integra în răspunsul tău explicația potrivită a cuvântului *eroină*, de la exercițiul 4;
- ✓ vei preciza cel puțin două întâmplări ce dovedesc eroismul Ecaterinei Teodoroiu;
- ✓ vei numi decorațiile primite de aceasta;
- ✓ vei folosi cuvinte și structuri precum: *deoarece, fiindcă, pentru că, așadar, deci*.

9 **Lucrați în echipă!**

- Vă veți organiza în grupe de câte șase elevi.
- Fiecare dintre voi va identifica și va nota, în 50-100 de cuvinte, câte un exemplu de text explicativ, întâlnit în viața de zi cu zi.
- Analizați împreună materialele selectate și scrieți trei trăsături comune ale acestora, pe care le-ați observat.
- Alegeți unul dintre cele șase texte și ilustrați-l cu o imagine potrivită.
- Prezentați textul ilustrat și trăsăturile identificate în fața clasei.

Pronumele personal

DESCOPERĂ!

- 1 Recunoaște pronumele din dialogul de mai jos.

Azi începem repetițiile pentru piesa de teatru. Eu am adus piesele pentru decor. Tu ce ai adus, Andrei? Costumele?

Le aduce Dan, Maria. El a promis. Eu am pregătit replicile.

- 2 Care dintre pronumele recunoscute indică:

- a) persoana care vorbește; c) obiectul sau persoana despre care se vorbește?
b) ascultătorul;

IMPORTANT

Pronumele este partea de vorbire care ține locul unui substantiv.

Pronumele personal indică persoanele care iau parte la actul comunicării, precum și participanții indirecti, despre care se vorbește sau care sunt martori.

Pronumele personal are forme pentru:

- **trei persoane:**
 - **persoana I** indică vorbitorul – *eu, noi*;
 - **persoana a II-a** indică ascultătorul – *tu, voi*;
 - **persoana a III-a** indică persoana despre care se vorbește – *el, ea, ei, ele*.
 - **două numere:**
 - **singular** – *el, ea*;
 - **plural** – *ei, ele*.
 - **gen numai la persoana a III-a:**
 - **masculin** – *el, ei*;
 - **feminin** – *ea, ele*.
- ✓ **Alte forme** ale pronumelui personal:

	singular		plural	
Persoana I	(pe) mine, mie	mă, m-, îmi, mi-	(pe) noi, nouă	ne-, ni
Persoana a II-a	(pe) tine, ție	te, îți, ți-	(pe) voi, vouă	vă, v-, vi
Persoana a III-a, masculin	(pe) el, lui	îl, l-, îi, i-	(pe) ei, lor	îi, i-, le-, li
Persoana a III-a, feminin	(pe) ea, ei	o, îi, i-	(pe) ele, lor	le-, li

- ✓ *Dânsul, dânsa, dânșii, dânsele* sunt pronume personale: *Scorpia ospătă pe Făt-Frumos și mai și decât Gheonoaia, iar el îi dete dânzei înapoi capul ce i-l luase cu săgeata.* (Petre Ispirescu, *Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte*). În româna actuală, aceste forme sunt simțite ca pronume de politețe atenuată.
- ✓ Când arată cine face acțiunea, pronumele personal are funcția sintactică de **subiect**: *Eu am pregătit replicile.*
- ✓ Când determină un substantiv, pronumele personal are funcția sintactică de **atribut**: *Păreră lor contează.*

EXERSEAZĂ!

- 3 Înlocuiește substantivele subliniate cu pronumele personale corespunzătoare:
- Prietena locuiește la munte.
 - Fetele sunt încântate de peisaj.
 - În cabana pădurarului sunt multe trofee.
 - Am pregătit un ceai cald pentru mama.
 - Fetelor le place să picteze.
 - Băiatul e alpinist.
 - Copilului îi place să schieze.
 - Elevii au câștigat concursul.
 - Ideile Mariei sunt minunate.
 - Scrisorile de la Dana mă emoționează.
 - Le-am dat lui Mihai și lui George câte un pix.
- 4 Identifică, în enunțurile scrise de tine la exercițiul anterior, un pronume personal cu funcția sintactică de subiect și un pronume personal cu funcția sintactică de atribut.
- 5 Rescrie doar pronumele personale din următoarea listă de cuvinte: *casă, el, cercetător, noi, învață, mie, verb, lor, frumos, vouă, bine, i-am spus, calendar, le-am vorbit, acasă, caută-l, perdea, anotimp, ei.*
- 6 Alcătuieste enunțuri cu ortogramele:
- ia, i-a; ○ mai, m-ai; ○ neam, ne-am;
 - la, l-a; ○ va, v-a; ○ nea, ne-a.
 - ați, a-ți; ○ iau, i-au;
- 7 Scrie câte un enunț, în care cuvântul *lui* să fie:
- a) pronume personal; b) articol hotărât.
- 8 Recunoaște valorile lui **l**, **o** și **i** din coloana a doua, în enunțurile date în prima coloană:
- L-am întâlnit la magazin.
 - Băiatul este inteligent.
 - O vede mai des acum.
 - Mi-am cumpărat o înghețată.
 - Nu-i acasă.
 - Du-i la plimbare.

- articol nehotărât
 - articol hotărât
 - verb predicativ
 - pronume personal
- 9 Scrie în caiet varianta corectă:
- Î-l/Îl caut de două zile.
 - Ascultându-l/Ascultându-l, mi s-a făcut milă de el.
 - Ma-i/M-ai iertat pentru că nu am venit?
 - Te-a/Tea dus la meci?
 - Dă-i-l-e/Dă-i-le, sunt ale lui!

Pronumele personal de politețe

DESCOPERĂ!

1 Precizează în ce situații de comunicare se folosesc următoarele formulări :

FORMULAREA

- Excelența Sa ne-a făcut onoara de a participa la inaugurarea bibliotecii.
- Alteța Voastră, sunteți așteptată la focul de artificii!
- Matală m-ai ajutat de mică.
- Dumneavoastră doriți ceai?
- Scuzați-mă, nu știu unde se află blocul pe care îl căutați dumneavoastră.
- Preafericirea Sa a oficiat slujba duminicală de la Patriarhie.
- Domnule profesor, aceasta e cartea dumneavoastră?
- la loc aici, te rog!
- Iată situațiile cerute de dumneavoastră.
- Te invit la ziua mea.
- Ți-ai scris tema la enleză?
- Băiețăș, ai grijă și tu pe unde calci!

SITUAȚIA DE COMUNICARE

- cu un prieten
- cu un coleg
- cu un membru al familiei
- cu o persoană de vârstă mai mică
- cu o persoană de aceeași vârstă
- cu un necunoscut
- cu o persoană mai în vârstă
- cu un cadru didactic
- cu un superior în relațiile de serviciu
- cu regina Marii Britanii
- cu ambasadorul Franței la București
- cu patriarhul Bisericii Ortodoxe

IMPORTANT

Pronumele personal de politețe exprimă respectul față de o persoană.

Pronumele personal de politețe are **forme** numai pentru persoana a II-a și a III-a:

	singular	plural
Persoana a II-a	dumneata (d-ta), dumitale (d-tale)	dumneavoastră (dv., dvs., d-voastră)
Persoana a III-a, masculin	dumnealui (d-lui)	dumnealor (d-lor)
Persoana a III-a, feminin	dumneaei (d-ei)	dumnealor (d-lor)

- Observă că la formele prescurtate se pune punct doar dacă nu e scrisă partea finală a cuvântului.
- În limbajul familiar, se folosesc următoarele pronume personale de politețe: *mata, matală, mățălică, mățăluță, mățălică, tălică*.
- În limbajul oficial, față de persoanele importante, se folosesc formule reverențioase, care exprimă cel mai înalt grad de respect: *Domnia Ta, Alteța Sa, Preafericirea Sa, Sanctitatea Sa, Excelența Voastră, Înălțimea Voastră* etc.
- Când arată cine face acțiunea, pronumele personal de politețe are funcția sintactică de subiect: *Dumneavoastră ați pregătit întrebările pentru concurs?*
- Când determină un substantiv, pronumele personal de politețe are funcția sintactică de *atribut*: *Păreră dumnealor contează.*

EXERSEAZĂ!

2 Scrie prescurtarea potrivită fiecăruia dintre pronumele personale de politețe de mai jos :

dumneaei

dumneavoastră

dumneata

dumnealor

dumnealui

d-voastră

d-lui

d-ta

dv.

d-lor

d-ei

3 Scrie, în caiet, formula reverențioasă potrivită pentru fiecare persoană:

rege
ambasador
patriarh al Bisericii Ortodoxe
papă

Sanctitatea Sa
Preafericirea Sa
Excelența Sa
Maiestatea Sa

4 Înlocuiește cuvintele subliniate în enunțurile de mai jos cu pronumele personale de politețe potrivite:

- Tu unde ai fost duminică?
- Pe ele le-am întâlnit la concurs.
- Vouă v-au trimis premiile?
- Mergeți și voi diseară la spectacol?

5 Scrie enunțurile pe care le consideri corecte:

- Pronumele personal de politețe din propoziția *Pe dumneaei ai întrebat-o?* este la persoana a III-a, numărul singular, genul feminin.
- Pronumele personal de politețe din propoziția *Dumnealui mi-a confirmat prezența.* are funcția sintactică de subiect.
- *Dânsa* e pronume personal de politețe doar atunci când arată respectul față de o persoană.
- Pronumele personal de politețe are forme pentru persoana I.
- În propoziția *Dumneata ai vorbit cu dumnealui?* există un pronume personal de politețe.

6 Precizează funcția sintactică a pronumelor personale de politețe din următoarele enunțuri:

- Bunicule, matale ai fost vreodată la film?
- Poveștile dumnealor mă fascinează.
- Dumneaei a plecat mai devreme.
- Mesajul de la dumnealor nu a ajuns la timp.

Text și imagine – afișul

★ Privește cu atenție afișele de mai jos și rezolvă cerințele următoare:

- 1 Caută în dicționar și notează, în câte un enunț, explicația cuvintelor *voluntar*, *voluntariat* și *comunitate*.
- 2 Identifică oral în mesajul fiecărui afiș, câte un cuvânt-cheie.
- 3 Completează enunțurile următoare pe caiet, cu varianta/variantele pe care le consideri potrivite.
 - a) În afișul 1, palmele deschise și inimile din coroana copacului exprimă faptul că...
 - un voluntar trebuie să depună efort, dar să pună și suflet în ceea ce face;
 - este nevoie de cât mai mulți oameni, pentru a duce un proiect la bun sfârșit;
 - „Unde-s mulți, puterea crește.”;
 - munca făcută cu drag are întotdeauna rezultate bune.
 - b) Trunchiul arborelui din primul afiș este asemenea unei mâini deoarece:
 - astfel, imaginea impresionează mai mult;
 - orice echipă are nevoie de un coordonator;
 - fiecare membru al unei comunități este responsabil pentru cei de lângă el;
 - comunitatea se bazează pe fiecare dintre noi.
 - c) Din enunțul *Împreună ajutam România să prindă rădăcini* publicul poate înțelege că...
 - oricine poate planta un copac;
 - o țară cu oameni uniți, buni și harnici este una puternică;
 - pădurile se împuținează și trebuie ocrotite;
 - valorile românești se pot păstra numai cu ajutorul cetățenilor;
 - voluntarii vor planta cât mai mulți arbori, pentru a reîmpăduri România.

d) Imaginea copiilor din al doilea afiș sugerează faptul că...

- nu este greu să devii erou pentru cei din jur;
- și fetele, și băieții sunt la fel de puternici și pot ajuta la fel de mult;
- faptele bune „îți dau aripi” – te fac să ai încredere în tine și să te bucuri că ai fost de folos.

e) Din enunțul *Și tu poți fi Supereroina sau Supereroul comunității* publicul poate înțelege că...

- orice copil îi poate ajuta pe cei din jur;
- gesturile mici sunt uneori mai importante decât faptele mari;
- așa cum, în desene animate, supereroii salvează omenirea, așa și voluntarii pot salva lumea în care trăiesc.

f) În afișul 3 imaginea și textul exprimă ideea că...

- o țară, un sat sau un oraș nu ar putea exista fără oamenii care îi dau viață;
- pentru ca lumea în care trăim să fie frumoasă și armonioasă, este nevoie de ajutorul și de dragostea fiecăruia dintre noi;
- voluntarii au inimă mare și de aceea se oferă să-i ajute pe cei din jur.

4 Notează câte un enunț pentru fiecare dintre cele trei afișe, în care să numești un cuvânt-cheie din mesaj.

5 **Lucrați în pereche!** Găsiți două elemente comune între textul și imaginea din fiecare afiș și notați-le în caiet, folosind culori diferite.

6 Citește textul de mai jos. Care dintre afișele din pagina anterioară ți se pare potrivit pentru a-l ilustra? Scrie două motive care justifică alegerea făcută.

În vacanța de primăvară, o echipă de 20 de voluntari din clasa a V-a B a amenajat un spațiu de relaxare, din butuci de lemn, în curtea școlii gimnaziale din comuna Mândra, unde cei mici pot să se odihnească în pauzele dintre orele de curs. Elevii au tăiat butucii, i-au cărat la locul stabilit, au săpat gropi pentru fixare și... locul de relaxare ECO a fost gata.

IMPORTANT

Afișul invită publicul să asiste la un eveniment, să participe la o activitate, să viziteze un anumit loc. Acesta asociază textul cu imaginea, pentru a oferi informații de interes general despre produs sau eveniment.

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

PORTOFOLIU

7 **Lucrați în echipă!**

- Vă veți organiza în grupe de câte șase elevi.
- Propuneți o activitate de voluntariat potrivită vârstei voastre, prin care să ajutați comunitatea în care trăiți, de exemplu: să-i sprijiniți pe cei care au nevoie de ajutor, să faceți localitatea voastră mai frumoasă, să ajutați la amenajarea unor spații necesare locuitorilor.
- Prezentați, în scris, etapele acestei activități.
- Realizați un afiș reprezentativ. Nu uitați să folosiți cuvinte-cheie, care să ajute la transmiterea mesajului!
- Prezentați colegilor rezultatul muncii voastre. Alegeți cel mai bun proiect și puneți-l în practică în vacanța de vară.

Adjectivul

DESCOPERĂ!

- 1 Scrie câte o însușire a participanților la concursul de alergare ilustrat mai jos.
- 2 Compară-i pe cei trei, în funcție de înălțime și rapiditate.

IMPORTANT

- **Adjectivul** este partea de vorbire flexibilă care exprimă însușirea unui obiect. Adjectivul se acordă în gen și număr cu substantivul pe care îl determină și are funcția sintactică de atribut.
- **Gradele de comparație** sunt formele pe care le ia adjectivul pentru a arăta în ce măsură un obiect are o însușire în raport cu alte obiecte sau cu alte momente ale existenței aceluiași obiect.
- **Gradele de comparație** sunt:
 - ◉ Pozitiv: *înalt*;
 - ◉ Comparativ de superioritate: *mai înalt*;
 - ◉ Comparativ de egalitate: *la fel de înalt, tot așa de înalt, tot atât de înalt*;
 - ◉ Comparativ de inferioritate: *mai puțin înalt*;
 - ◉ Superlativ relativ de superioritate: *cel mai înalt*;
 - ◉ Superlativ relativ de inferioritate: *cel mai puțin înalt*;
 - ◉ Superlativ absolut: *foarte înalt*.

Sensul unor adjective acceptă gradul superlativ absolut de inferioritate: foarte puțin cunoscut, foarte puțin agreat.

Alte mijloace de redare a superlativului absolut:

- ◉ Repetarea adjectivului: *înalt, înalt*;
- ◉ Folosirea unor structuri de tipul: *extraordinar de (înalt), grozav de, nemaipomenit de, excesiv de, atât de, așa de, din cale-afară de, peste măsură de etc.*
- ◉ Prelungirea unei vocale: *înaalt*;
- ◉ Prelungirea unei consoane: *galllben*.

Există **adjective care nu au grade de comparație** deoarece însușirea lor nu poate fi modificată, sensul acestora nu permite comparația sau sunt la origine superlative ori comparative.

Exemple: *complet, arhicunoscut, principal, electric, inferior, superior, maxim, enorm, grozav, teribil, minim.*

EXERSEAZĂ!

- 3 Identifică, din următoarele exemple, genul și numărul adjectivelor și al substantivelor pe care acestea le determină:
 - ◉ *Dragi copii, învățați cât puteți de bine!*
 - ◉ *Dragi colege, vă mulțumesc pentru că mă ajutați!*

- 4 Realizează acordul adjectivelor cu substantivele determinate:
- ⊙ Îi dau unei eleve (frumos) și (deștept) o carte.
 - ⊙ (Silitor) fete le-am adus câte un album.
 - ⊙ Părinții (mândru) se laudă cu rezultatele (bun) de la școală.
 - ⊙ (Auriu) peștișori sunt prinși de pescarii (răbdător).
 - ⊙ Cartea (interesant) a fost citită de (nerăbdător) copii.
 - ⊙ Le-a dat copiilor creioane (colorat).
 - ⊙ (Eficient) asistente i s-a mărit salariul abia acum, deși lucrează de mult timp în (vechi) spital.
- 5 Menționează funcția sintactică a adjectivelor din enunțurile de la exercițiul anterior.
- 6 Alcătuieste enunțuri în care adjectivul *interesant* să fie folosit la toate gradele de comparație.
- 7 Indică gradul de comparație al adjectivelor evidențiate în enunțurile de mai jos:
- a) Ana este o fată *frumoasă*.
 - b) Nu a scris *cea mai frumoasă* compunere din clasă.
 - c) Vitrina aceea era *frumoasă, frumoasă*.
 - d) Cartea aceasta e *mai frumoasă* decât cea pe care am citit-o săptămâna trecută.
 - e) Gestul său e cel *mai puțin elegant*.
 - f) Buchetul tău e *foarte frumos*.
 - g) El este *cel mai puțin interesat* de studierea limbii chineze.
- 8 Corectează greșelile din enunțurile următoare:
- a) Ion a obținut punctajul cel mai maxim.
 - b) E un lucru foarte arhicunoscut.
 - c) A depus efortul cel mai minim.
 - d) Meciu a fost mai puțin interesant și captivant decât s-au așteptat spectatorii.
- 9 Transcrie în caiet forma corectă a următoarelor adjective:
- ⊙ continuu/continuu;
 - ⊙ obligator/obligatoriu;
 - ⊙ năpraznic/năprasnic;
 - ⊙ dezumflată/desumflată.
- 10 Scrie formele de plural pentru adjectivele: *viteaz, treaz, fix, complex, englez, japonez*.
- 11 Alege forma corectă a adjectivelor din enunțurile următoare:
- ⊙ Îi admir pe *dragii/dragi* mei colegi.
 - ⊙ I-am adus *dragei/dragii* mele bunicuțe o floare.
 - ⊙ Îi dau *micii/micei* mele surori *bomboană/bomboane*.
 - ⊙ Succesul *marii/marei* noastre sportive a fost răsunător.
 - ⊙ *Proprii/Propriii* copii au ajutat-o.
 - ⊙ *Grijuliii/grijulii* părinți fac sacrificii pentru copiii lor.
 - ⊙ *Grijulile/grijuliile* mămici cumpără zilnic fructe și legume.
- 12 Precizează gradele de comparație ale adjectivelor din textul dat :
- Pe culmea cea mai înaltă a munților Carpați se întinde o țară mândră și binecuvântată între toate țările semănate de Domnul pe pământ. (Nicolae Bălcescu, *Românii supț Mihai Voievod Viteazul*)
-
- 13 ADAUGĂ câte un adjectiv fiecărui substantiv din enunțurile de mai jos:
- ⊙ Norii vor aduce ploaia.
 - ⊙ Îmi plac florile.
 - ⊙ Razele luminează pământul.

Articolul demonstrativ

DESCOPERĂ!

- 1 Precizează ce părți de vorbire leagă cuvântul subliniat în enunțul de mai jos:
Pentru serbare aleg rochia cea roșie, nu rochia albastră.
- 2 Identifică gradul de comparație în componența căruia intră cuvântul *cea* în enunțul dat:
Aceasta e cea mai frumoasă.

IMPORTANT

- **Articolul demonstrativ** leagă un adjectiv de substantivul pe care îl determină.
Exemplu: Omul *cel* înțelept e respectat de toată lumea. Copilului *celui* harnic i se dau note mari.
- Articolul demonstrativ este folosit în structura adjectivului la gradele de comparație superlativ relativ de superioritate și superlativ relativ de inferioritate:
Exemple: *Rochia aceasta este cea mai frumoasă. El este cel mai puțin mulțumit.*
- Formele articolului demonstrativ sunt:

	masculin	feminin	neutru
singular	<i>cel, celui</i>	<i>cea, celei</i>	<i>cel, celui</i>
plural	<i>cei, celor</i>	<i>cele, celor</i>	<i>cele, celor</i>

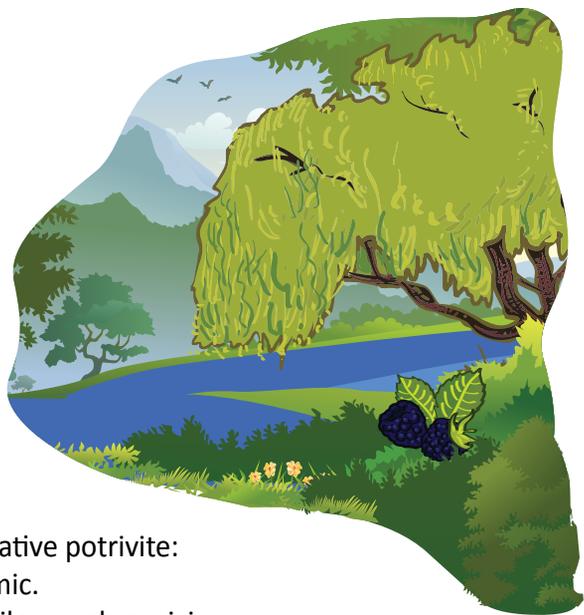
EXERSEAZĂ!

- 3 Identifică articolele demonstrative din textul următor:

Acolo-n ochi de pădure,
Lângă balta cea senină
Și sub trestia cea lină
Vom șede în foi de mure.

(Mihai Eminescu, *Floare albastră*)

- 4 Scrie genul, numărul și funcția sintactică a adjectivelor pe care le însoțesc articolele demonstrative identificate la exercițiul anterior.
- 5 Completează, pe caiet, enunțurile cu articolele demonstrative potrivite:
 - Îmi place coperta caietului mare, nu a caietului mic.
 - Părinții le dau recompense copiilor cumiți, nu copiilor obraznici.
 - Fetelor silitoare li s-au dat premii.
 - Elevei harnice i-am adus în dar o carte.
- 6 Construiește enunțuri cu ortogramele:
 - cel/ce-l; ○ cea/ce-a; ○ cei/ce-i.

Adjectivul – aplicații

- 1 Precizează genul, numărul și funcția sintactică a adjectivelor din enunțurile:
 - Clopotul bătrân bate în turla bisericii vechi.
 - Fata cea rea și invidioasă a babei din poveste a fost pedepsită.
- 2 Transcrie textul completând spațiile punctate cu formele corespunzătoare ale articolului demonstrativ:

În vârful muntelui înalt se zărește o cabană cochetă.
Doar aventurierii ajung până la piscurile ascuțite. Neînfricarea alpiștilor curajoși mă înfioară.

- 3 Selectează adjectivele fără grad de comparație din următoarea serie: *principal, palid, bolnav, suprem, inferior, fericit, superior, ușor, complet, electronic, terestru, mic, complet*.
- 4 Alcătuieste enunțuri cu formele următoarelor adjective la gradul comparativ (de superioritate, de egalitate, de inferioritate): *vesel, tânăr, prietenos*.
- 5 Alcătuieste enunțuri cu formele următoarelor adjective la gradul superlativ relativ (de superioritate, de inferioritate) și superlativ absolut: *supărat, fericit*.
- 6 Transcrie doar enunțurile pe care le consideri corecte:
 - Adjectivele *inferior, minim, continuu* nu au grade de comparație.
 - Adjectivul din structura *un vânt foarte rece* este la gradul superlativ absolut.
 - Cuvintele subliniate din propoziția: *Am scris cu verde și cu roșu.* sunt adjective.
 - Adjectivul are funcția sintactică de atribut.
 - Adjectivul este o parte de propoziție.
 - Articolul demonstrativ leagă un adjectiv de substantivul pe care îl determină.
- 7 Corectează enunțurile greșite de la exercițiul anterior.
- 8 Indică, prin rescriere, formele corecte ale adjectivelor de mai jos:
 - ambigu/ambiguu; ○ bleumarin/bleumaren; ○ împărătesc/împărătesc.
- 9 Alege varianta corectă:
 - În propoziția *Ciobănașul moldovean cânta dintr-un fluier fermecat.* există...
 - a) un adjectiv. b) două adjective. c) trei adjective.
 - În versurile *Din umbra falnicelor bolți/ Ea pasul și-l îndreaptă*, adjectivul *falnicelor* are funcția sintactică de...
 - a) atribut. b) subiect. c) predicat.
 - Seria care conține numai adjective fără grade de comparație este...
 - a) adânc, verzui, titanic. b) selenar, terestru, acvatic. c) optim, cavaleresc, scund.
 - Sunt corect scrise toate cuvintele din seria...
 - a) complecși, ficși, ortodocși. b) complexi, fixi, ortodoxi. c) complecși, fixi, ortodocși.
- 10 Rescrie enunțurile completând spațiile punctate cu formele potrivite ale adjectivelor din paranteză:
 - Miresmele (îmbietor) ale cozonacilor proaspăt (copt) îmi aduceau aminte de copilăria mea (fericit).
 - Bluza (roz) se asortează cu pantalonii (negru).
 - Norii (plumburiu) se adunau peste sat.
 - Holdele (auriu) se întindeau până în zare.

Textul narativ nonliterar. Participanți

DESCOPERĂ!

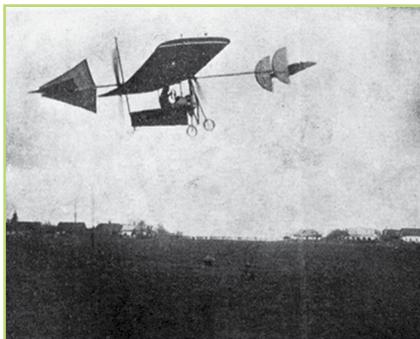
I Privește cu atenție fotografia de mai jos și notează pe caiet varianta de răspuns pe care o consideri corectă.

a) În imagine este redat:

- un avion de jucărie
- un aparat de zbor din trecut
- un avion modern
- un aparat fantastic, dintr-o poveste

b) Despre fotografie cred că:

- este realizată pe tărâm românesc
- este făcută într-o altă țară

c) În interiorul cabinei:

- se află un om
- se află doi oameni
- nu se află nimeni

d) Aparatul zboară peste:

- un câmp pustiu
- un oraș
- un câmp la marginea căruia se observă un sat

II În imaginea de mai sus este unul dintre avioanele proiectate de Aurel Vlaicu (1882-1913), inventator și pionier al aviației române. Pentru a afla mai multe despre acest erou al aeronauticii, citește următorul text și rezolvă cerințele.

Într-o zi timidă de primăvară, Aurel, fiul lui Dumitru Vlaicu și al Anei din comuna Bințiți, de lângă Orăștie, județul Hunedoara, ajunsese la Munchen, urmând să se înscrie la prestigioasa Universitate Politehnică. A fost începutul visului unui genial tânăr român care a scris istorie în știința aeronauticii. Din nefericire, insuficient cunoscut pentru generațiile de astăzi, Aurel Vlaicu nu a prețuit să sacrifice propria tinerețe și viață pentru dreptul de a-și transforma visul în realitate! [...]

Muncit de gânduri și dorințe înăbușite, Aurel Vlaicu revine în țară în anul 1908. Un an mai târziu își termină de construit primul planor ajutat de Ion, frațele său, planor cu care efectuează câteva zboruri în satul natal Bințiți.

La îndemnul prietenului său de școală, poetul Octavian Goga, se îndreaptă spre București, unde, în fața unui public format din personalitățile vremii, în frunte cu Spiru Haret, face câteva demonstrații cu prototipul avionului său.

Srijinit de Casa Regală și de Armata Română, ambițiosul inventator și pionier al aviației românești și mondiale face, la atelierele de la Arsenalul Armatei „Vlaicu I”, primul avion construit pe teritoriul românesc.

Cu acest avion, Aurel Vlaicu va decola prima oară pe data de 17 iunie 1910, deasupra Câmpului Cotroceni. [...]

Un an mai târziu, inginerul Vlaicu își construiește un al doilea avion, celebrul „Vlaicu II”, cu care zboară în mai multe orașe din regat, în cadrul unor turnee în care își face cunoscute invențiile.

Succesele sale nu se opresc aici, Aurel Vlaicu participând la război pe timpul campaniei din Bulgaria, unde a îndeplinit misiuni de observație aeriană.

În anul 1913, compania engleză Marconi comandă lui Aurel Vlaicu proiectarea și construirea unui avion metalic cu două locuri. Inginerul român purcede la fapte și în doar câteva luni termină avionul, pe care îl denumește „Vlaicu III”. Geniul românesc a mai dăruit astfel o invenție prețioasă omenirii – „Vlaicu III” a fost primul avion funcțional din lume construit integral din metal!

- 1 **Lucrați în pereche!** Fă schimb de caiete cu un coleg și corecți răspunsurile date la exercițiul I, folosind informațiile aflate.
- 2 Completează enunțurile următoare cu date din text:
 - Părinții lui Aurel Vlaicu se numeau și locuiau în comuna din județul
 - Tânărul a plecat la pentru a se înscrie la Universitatea Politehnică.
 - Aurel Vlaicu revine în țară în anul și termină primul planor în anul
 - Primul avion construit pe teritoriul românesc și proiectat de Aurel Vlaicu a fost denumit
 - Cu acest avion, Aurel Vlaicu va decola prima oară pe data de
 - Primul avion funcțional din lume făcut integral din metal s-a numit și a fost construit de A. Vlaicu în
- 3 Răspunde la următoarele întrebări despre participanții la acțiune:
 - a) Cine se află în centrul evenimentelor prezentate?
 - b) Cine îl ajută pe inventator să construiască primul său planor?
 - c) Cine îl îndeamnă pe Aurel Vlaicu să vină la București?
 - d) Ce personalitate a vremii se află în public la demonstrațiile făcute de tânăr cu prototipul avionului său?
- 4 Folosește dicționarul de la sfârșitul manualului pentru a afla cine a fost Icar și explică, în scris, în ce constă asemănarea cu Aurel Vlaicu, sugerată în titlul fragmentului.

IMPORTANT

În textele care oferă informații exacte, adevărate, **participanții la acțiune sunt persoane reale**. De multe ori, acestea sunt personalități din diverse domenii: știință, artă, sport etc.

EXERSEAZĂ!

- 5 **Lucrați în pereche!**
 - Având în vedere ceea ce ai aflat despre Aurel Vlaicu, notează trei variante de titlu, potrivite pentru fotografia de la exercițiul I.
 - Schimbă caietul cu colegul de bancă și alege dintre cele trei variante propuse de el pe aceea pe care o consideri potrivită. Motivează-ți în scris alegerea.
- 6 Caută informații despre personalitățile din imaginile următoare, utilizând surse diverse: manuale, internet, reviste, adulții din jur. Folosind drept indicii cuvintele-cheie de sub imagini, descoperă numele, perioada în care au trăit, domeniul în care s-au remarcat și motivul pentru care au rămas în memoria românilor.

			
Unirea de la 1600	10 absolut la Olimpiada de la Montreal	<i>Romanul adolescentului miop</i>	<i>Coloana Infinitului</i>
- 7 **Lucrați în echipă!**
 - Grupați-vă câte trei. Documentați-vă și alegeți o personalitate despre care v-ar plăcea să aflați mai multe informații. Folosiți surse diferite: manuale de la alte discipline, enciclopedii, internet, adulții din jur etc.
 - Sub îndrumarea profesorului de limba română, alegeți doar informațiile sigure, pe care le considerați importante și așezați-le în ordinea în care s-au întâmplat evenimentele, folosind ca model textul *Aurel Vlaicu – Icar deasupra Carpaților*.
 - Adăugați o fotografie sau un desen cu personalitatea aleasă. Găsiți un titlu potrivit pentru lucrare.
 - Prezentați-le colegilor rezultatul cercetării voastre.

Numeralul. Numeralul cardinal

DESCOPERĂ!

1 Completează începutul următorului chestionar pentru ora de consiliere și orientare:

a) Cum te numești?	e) Care este adresa ta?
b) Câți ani ai?	f) La ce școală înveți?
c) Pe ce dată ești născut?	g) În ce clasă ești?
d) Câți frați sau câte surori ai?	h) În ce bancă stai?

2 Ce exprimă numerele din răspunsurile tale?

3 Scrie pe un carton colorat două situații din viața de zi cu zi în care folosești numere.

IMPORTANT

- **Numeralul** este partea de vorbire care exprimă un număr sau arată ordinea obiectelor prin numărare.
- **Numeralul cardinal** exprimă un număr.
- **Numeralele cardinale** sunt:
 - ✓ *Simple*: de la *unu* la *zece*, *sută*, *mie*, *milion*, *miliard*;
 - ✓ *Compuse*:
 - a) de la *unsprezece* la *nouăsprezece*, formate din *numeral* + prepoziția *spre* + numeralul *zece*;
 - b) de la *douăzeci* la *nouăzeci și nouă*, formate din *numeral* + *zeci* + *și* + *numeral*;
 - c) de la *o sută* în sus, formate din numeral care exprimă *sute* sau *mii* + *numeral* simplu sau compus.
 - ✓ Numeralesle *unu* și *doi* și cele compuse cu acestea își modifică forma în funcție de gen: *un domnitor*, *o domniță*, *doi domnitori*, *două domnițe*, *doisprezece ani*, *douăsprezece minute*.
 - ✓ Numeralul cardinal are **valoare substantivală** când ține locul unui substantiv: *Trei au venit*.
 - ✓ Numeralesle cardinale de la *unu* la *nouăsprezece*, însoțite de substantive, au valoare adjectivală: *Trei copii au venit*.
 - ✓ Când arată cine face acțiunea, numeralul cardinal are funcția sintactică de subiect: *Cinci au venit mai devreme*. *Douăzeci și trei de elevi din clasa noastră au participat la concursuri*.
 - ✓ Când determină un substantiv, numeralul cardinal are funcția sintactică de *atribut*: *Cinci colegi au venit mai devreme*.
 - ✓ Numeralesle de la 20 în sus sunt despărțite de substantivele care le însoțesc de prepoziția *de*: *Am cumpărat douăzeci de creioane*. *Îmi trebuie o sută de lei*.
 - ✓ Numeralesle de la 1 la 19 și cele compuse cu acestea se leagă direct de substantiv: *Pentru proiect, avem nevoie de un capsator, de două cartoane mari și de o sută nouăsprezece ace de birou*.
 - ✓ Pentru **exprimarea orei**, numeralul *unu* și compusele acestuia se folosesc la masculin, iar numeralul *două* și compusele acestuia se folosesc la feminin: *Este ora unu/unsprezece/douăzeci și unu*. *Am ajuns la ora două/douăsprezece/douăzeci și două*.
 - ✓ Pentru **exprimarea datei** se folosesc numeralesle cardinale, în afară de prima zi a lunii. Pentru compusele lui *unu* se folosește masculinul. Pentru *doi* și compusele lui *doi* se folosesc atât femininul, cât și masculinul: *Astăzi este douăzeci și unu iunie*. *Concursul este pe douăzeci și două/douăzeci și doi martie*.

EXERSEAZĂ!

- 4 Scrie cu litere numerele: 9, 10, 11, 14, 15, 16, 17, 18, 39, 110, 232, 927, 1 999, 3 420, 16 274, 335 678, 3 547 689.
- 5 Clasifică numerele de mai sus în simple și compuse.
- 6 Transcrie enunțurile de mai jos în două coloane, ca în tabelul dat:
- Un copil mănâncă un măr.
 - O fată a deschis geamul.
 - Am doar un caiet.
 - Nu am decât un stilou.
 - Mai am o singură dorință.
 - Am mâncat o pară și două caise.
 - Am rezolvat un exercițiu și zece probleme.

Enunțuri care conțin numerele	Enunțuri care conțin articole nehotărâte

- 7 Construiește patru enunțuri în care cuvintele *un* și *o* să fie articole nehotărâte și numerele.
- 8 Precizează valorile morfologice ale cuvântului *o* din enunțul *Am văzut-o ieri, dar o singură privire nu a fost de ajuns ca să îmi dau seama dacă este o europeană sau o asiatică.*
- 9 Menționează funcțiile sintactice ale numeralelor din următoarele enunțuri:
- Cine fuge după doi iepuri nu prinde niciunul.
 - Și cel mai frumos trandafir are cel puțin doi spini.
 - Unde-s doi, puterea crește.
- 10 Selectează forma corectă a numeralelor cardinale din enunțurile următoare:
- Începem programul la ora *doisprezece/douăsprezece*.
 - Am citit *două zeci și cincidouăzeci și cincide* pagini.
 - În clasa mea sunt *patrusprezece/paisprezece* fete și *cincisprezece/cinsprezece* băieți.
 - *Optisprezece/Optsprezece* elevi merg în excursie.
 - Clasa noastră a donat *douăzeci și doi/douăzeci și două* de jucării copiilor de la grădiniță.
 - Pentru prăjitură am nevoie de *o sută douăzeci și două* de gume/*o sută douăzeci și două* gume de zahăr.
 - Cumpărăturile au costat *o sută doi* de lei/*o sută doi* lei.
 - Ziua ta este pe *treizeci și unu/treizeci și una* iulie?
- 11 Creează o rețetă culinară, în care să folosești zece numere cardinale. Întâi enumeri ingredientele, apoi descrii modul de preparare. Nu uita să precizezi timpul de lucru!
- 12 Scrie o listă cu rechizitele necesare, în care să folosești zece numere cardinale.

Numeralul ordinal

DESCOPERĂ!

- I Un copac bătrân le povestește nepoților despre fiecare avion văzut de-a lungul vieții sale. Privește cu atenție imaginea din dreapta și rezolvă următoarele cerințe:
- Ce exprimă numeralul din imagine?
 - Din ce sunt formate numeralul *al III-lea* și *a X-a*?
 - Precizează genul numeralului *al III-lea* și *a X-a*.
 - Pune un substantiv pe lângă numeralul *a II-a*.
 - Înlocuiește numeralul *al III-lea* cu un adjectiv.
 - Alcătuiește un enunț în care numeralul *al III-lea* să aibă funcția sintactică de subiect.
 - Scrie cu litere numeralul redat prin cifre romane.
 - Scrie cu cifre romane numeralul din replicile nepoților.
 - De ce nu poți scrie cu cifre romane cuvântul *ultimul*?

IMPORTANT

- **Numeralul ordinal** arată ordinea obiectelor prin numărare. Numeralul ordinal are forme diferite după gen.
- Numerul ordinal este format:
 - la **genul masculin** și **neutru** din cuvântul *al* + numeral cardinal + articolul hotărât *-le* + particula *a*;
 - la **genul feminin** din cuvântul *a* + numeral cardinal + articolul hotărât *-a*.
- ✓ În scrierea cu cifre romane, numărul este precedat de cuvântul *a* și este urmat de articolul hotărât, legat prin cratimă de acesta: *al IV-lea*, *a V-a*.

V – 5 X – 10 XL – 40 L – 50 LX – 60 XC – 90

C – 100 CD – 400 D – 500 DC – 600 CM – 900 M – 1 000

- ✓ *Primul*, *prima*, *întâiul* și *întâia* sunt numeralul ordinal, dar *ultimul* și *ultima* nu sunt numeralul ordinal pentru că nu exprimă ideea de număr.
- ✓ Numerul ordinal are **valoare substantivală**: *Al doilea e mai interesant*.
- ✓ Numerul ordinal are **valoare adjectivală** când determină un substantiv și se acordă în gen și număr cu acesta: *Acum suntem în clasa a cincea*.
- ✓ Când arată cine face acțiunea, numeralul *ordinal* are funcția sintactică de *subiect*: *Al treilea este cu noi*.
- ✓ Când determină un substantiv, numeralul *ordinal* are funcția sintactică de *atribut*: *Al treilea copil este cu noi*.

EXERSEAZĂ!

2 Scrie cu cifre romane următoarele numerale ordinale:

☐ a noua;	☐ a o suta;	☐ al o sutălea;	☐ al o mie cinci sute
☐ al zecelea;	☐ al două mii trei sutelea;	☐ a optzeci și opta;	☐ șaptezeci și cinci-
☐ a treizeci și una;	☐ al doilea;	☐ al două miilea;	☐ lea.
☐ al patruzeci și doilea;	☐ a zecea;	☐ al nouăzeci și cincilea;	
☐ al o sutelea;	☐ al optulea;	☐ a douăsprezecea;	

3 Scrie cu cifre romane următoarele numerale ordinale:

a) A treia din rând este prietena mea.	e) Când doi se ceartă, al treilea câștigă.
b) Terra este a treia planetă de la Soare.	f) Al treizeci și unulea elev la catalog este Mihai.
c) În anul 1911, Aurel Vlaicu își proiectează al doilea avion.	g) Ai ajuns la al treilea capitol?
d) Ea a ajuns a patra la sosire, dar nu ultima.	

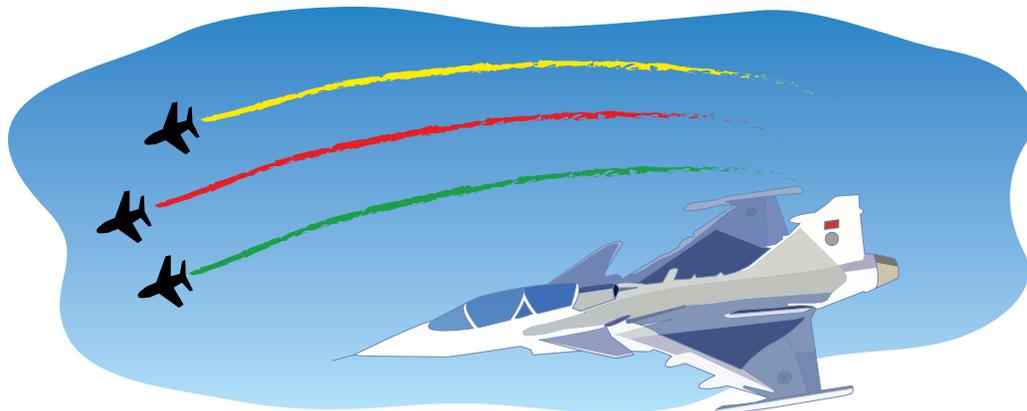
4 Precizează funcția sintactică a numeralelor ordinale din următoarele enunțuri:

- Primul mi-a plăcut cel mai mult.
- Știi cine este primul aviator care a traversat Carpații?
- În clasa a opta vom da examen.
- A opta din rând a luat cea de-a doua carte.

5 Rescrie enunțurile alegând forma corectă a numeralelor ordinale:

- I-a dat *a optsprezecea/a optisprezecea* parte din tort.
- I-au făcut o petrecere surpriză cu ocazia celei de-*a șaisprezecea/șasesprezecea* aniversări.
- Dă-mi, te rog, *a cincea/a cincia* carte din raftul *al zecilea/al zecelea*.
- Am împărtășit bucuria celui de-*al doilea/de-a doilea* coleg.
- Nu cred că ai numărat până la *al două miilea/al două mielea* cuvânt din carte.
- S-a născut *al două sutălea/al două sutelea* pui de urs din rezervație.
- Stă în banca *întâi/întâia/prima*.
- Sora mea este în clasa *a doisprezecea/a douăsprezecea*.
- Lipsește *a cincisprezecea/a cinsprezecea* foaie din carte.

6 Imaginează-ți că ești crainic la un radio și că transmiți în direct desfășurarea unei demonstrații aviatice. Folosind cel puțin cinci numerale cardinale și ordinale, scrie un text de minimum 70 de cuvinte, în care să prezinți acest eveniment.

Exerciții de redactare

★ **Scrive după dictare fragmentul de pe CD, din textul *Închide ochii și vei vedea Orașul*, de Iordan Chimet.**

- 1 Corectează, împreună cu profesorul clasei și colegii, textul scris după dictare.
- 2 Răspunde, în scris, cerințelor următoare:
 - a) Explică folosirea semnului întrebării din a doua propoziție.
 - b) Justifică folosirea virgulei în structura: *Bine ați venit atunci, glăsui un altul [...]*
 - c) Construiește un enunț în care virgula să aibă o altă utilizare. Pentru a-ți reaminti, consultă tabelul de la pagina 30, din unitatea 2.
 - d) Explică folosirea primei cratime din text.
 - e) Scrie un sinonim pentru cuvântul *defel* din text. Alcătuieste un enunț cu *de fel*.
- 3
 - a) Unele dintre cele mai frumoase și mai cunoscute versuri despre eroismul unui domnitor român se regăsesc în dialogul dintre Mircea cel Bătrân și sultanul Baiazid, din poemul *Scrisoarea III*, de Mihai Eminescu.
 - b) Caută textul într-un volum de poezii ale acestui scriitor, citește dialogul indicat la punctul a) și memorează 10-15 versuri.
 - c) Scrie pe caiet, după autodictare, versurile memorate.
 - d) Schimbă caietul cu un coleg ca să verificați corectitudinea autodictării.
- 4 Imaginează-ți că ești pe țărâm și valurile aduc spre tine un recipient cu biletul de mai jos. Citindu-l, identifici abateri de la normele de ortografie și de punctuație. Ai vrea să îl ajuți pe cel care a trimis mesajul, dar mai întâi ai nevoie să îl rescrii ca să fii sigur că ai înțeles ce te roagă. Transcrie-l în caietul tău corectând erorile.

Sînt naufragiat întrun loc ce pare o insulă. Nu știu cum ași putia fii găsit și salvat dar am mare nevoie de ajutor. Singur, Flămînd și neîngrijit numi doresc altceva de cât să revin pintre oameni. Nu mă abandona-ți.

- 5 Rescrie următorul text, completând cu semnele de punctuație care lipsesc:
 - Ai ascultat deci sfatul meu Ai citit primul volum
 - Da Al doilea e gata
 - O nu Lucrez din greu la el și am nevoie de tine cititorule să mă ajuți să îl termin
 - Autorule de ce m-ai ales pe mine pentru o asemenea misiune
 - Pentru că ești cititorul pasionat al cărților mele
- 6 Imaginează-ți că ești un cititor/o cititoare foarte activ/activă pe blogul autorului tău preferat. Acesta a răspuns în limba română, pe care o învață de foarte puțin timp, la o postare de a ta.
 - a) Citește mesajul și transcrie-l în caiet, corectând greșelile de gramatică (de acord). Pune semnele diacritice acolo unde este cazul.
 - b) Tehnoredactează un răspuns, în limba română, de 20-25 de cuvinte, adăugând trei emoticoane, care să exprime emoții diferite. Imprimă pagina cu răspunsul și atașează-o în caiet.
 - c) Scrie unui prieten un SMS de 10-15 cuvinte despre mesajul primit de la autorul preferat. Respectă regulile de scriere! Fă o poză SMS-ului, pintează-o și lipește-o în caiet.

Draga cititorule,
Ma bucur very mult ca ai citit cartile mea. Cred ca esti un copil ok: tu petreci timpul in lumea de imaginatie. E o lucru care aduce satisfaction mare. Eu te felicitam si doresc tie spor in tot activitatile care le faci!

Proiect tematic - Ștefan cel Mare în imagini

★ **Lucrați în echipă!** Citiți etapele proiectului, apoi realizați albumul *Ștefan cel Mare în imagini*, folosindu-vă de sugestiile date.

Ce veți face? Un album al domnitorului Ștefan cel Mare.

De ce veți face? Pentru a avea dovada că aparțineți unui neam de eroi.

Cum veți face?

- ✓ Consultați cartea de istorie sau alte surse de informare nonliterare și căutați detalii despre viața și domnia lui Ștefan cel Mare. Selectați pe o pagină distinctă informații despre: anii vieții sale, anii domniei, un fapt pentru care e apreciat în istorie, alte informații care v-au atras atenția.
- ✓ Căutați o imagine reprezentativă pentru portretul domnitorului, faceți o copie sau un desen pentru copertă.
- ✓ Citiți fragmentele literare selectate pe următoarea pagină a manualului. Numiți, într-un enunț, trăsăturile fizice ale domnitorului. Transcrieți patru scurte citate și scrie, pentru fiecare dintre ele, câte o trăsătură morală a lui Ștefan.
- ✓ Alegeți trei opere literare din lista următoare: *Imn lui Ștefan cel Mare*, *Dumbrava roșie* de Vasile Alecsandri, *Muma lui Ștefan cel Mare* de Dimitrie Bolintineanu, legendele populare *Daniil Sihastriu*, *Legenda Mănăstirii Putna*, *Codrii Cosminului și Dumbrava roșie*, *Ștefan cel Mare și Vrâncioaia*. Citiți-le și transcrieți, din fiecare, fragmente de minimum 20 de cuvinte în care să se regăsească o descriere a domnitorului și povestirea a două fapte de luptă sau de domnie ale acestuia.
- ✓ Scrieți o compunere, de minimum 80 de cuvinte, în care să-l prezentați pe domnitor. Aveți în vedere:
 - menționarea a două trăsături fizice și a patru trăsături morale desprinse din secvența de film văzută în clasă, din fragmentele selectate de voi și din citatele oferite de manual;
 - povestirea unei fapte pentru care domnitorul rămâne în amintirea poporului;
 - precizarea unui motiv pentru care vă mândriți că țara voastră a avut în trecutul ei un așa domnitor.
- ✓ Numerotați paginile.
- ✓ Realizați coperta: scrieți titlul cu litere interesante; scrieți numele autorilor.
- ✓ Legați toate paginile și copertile.

Cum veți ști dacă ați reușit?

- ✓ Analizați albumul cu ajutorul grilei de autoevaluare de mai jos.
- ✓ Prezentați albumul colegilor. Întrebați-i ce le-a plăcut, de ce le-a plăcut și ce vă recomandă.

Criterii de apreciere	În totalitate	Parțial	Deloc
Pe copertă sunt scrise titlul, autorul (autorii) și se află portretul domnitorului.			
Sunt prezentate datele domniei.			
Fragmentele selectate respectă cerințele.			
Compunerea respectă cele trei cerințe.			
Sunt respectate regulile gramaticale și de exprimare.			

★ Pentru realizarea proiectului tematic, ai în vedere și următoarele fragmente literare:

1 „Fost-au acest Ștefan Vodă om nu mare de stat, mândros și degrabă vărsător de sânge nevinovat; de multe ori la ospete omora fără județ. Altfel, era om întreg la fire, neleneș, și lucrul său îl știa a-l acoperi și, unde nu gândea, acolo îl aflai. La lucruri de războaie era meșter, unde era nevoie, însuși se vâra, ca văzându-l ai săi să nu se îndepărteze și, din acest motiv, rare erau războaiele în care nu biruia. Și, când îl biruiau alții, nu pierdea nădejdea, căci, știindu-se căzut jos, se ridica deasupra biruitorilor.”

(adaptare după Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*)

2 „Vodă Ștefan, călcând atunci în al patruzecilea an al vârstei, avea obrazul ars proaspăt de vântul de primăvară. Se purta ras, cu mustața ușor cărunțită. Avea o puternică strângere a buzelor și o privire verde de tăioasă. Deși scund de statură, cei dinaintea sa, oprți la zece pași, păreau că se uită la el de jos în sus.

Pe când suna încă axionul, vlădica Iosif înainta, cădelnițând între făcliile diaconilor, apoi, primind sfântă Evanghelia de la cei care i-o purtau, o înfățișă Măriei Sale ca să-i sărute icoanele de smalt, așezate în chip de cruce.

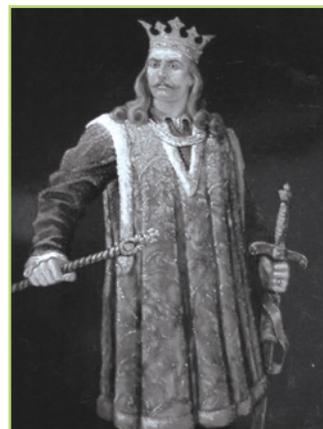
Vodă făcu semnul creștinesc și sărută Evanghelia, apoi îndemnă printr-un semn mic, din ochi, pe coconul său să săvârșească același lucru. Poporul și dregătorii se aplecară adânc în fața slăvitei fețe a mării sale. Prea sfințitul sărută mâna cu pecetea de aur; Vodă își împlini aceeași datorie cătră bătrânul stareț. Îndată medelnicerul sfântului lăcaș pași înainte, înfățișând pânea și sarea. Domnul frânse o viță a colacului. Abia o atinse de buze și se puse în mișcare cu pas viu. Prundul începu să sune de pașii cailor. Cum prea sfințitul Iosif umbla greu în odăjdii, Vodă se opri zâmbind o clipă, și porni iar mai domol, alături de călugăr.”

(Mihail Sadoveanu, *Frații Ideri*)

3 „ȘTEFAN (se ridică din jeț): (...) Ostași, boieri, curteni, v-am adunat aci să stați mărturie după ce n-oi mai fi. Sunt patruzeci și șapte de ani... mulți și puțini... de când Moldova îmi ieși înaintea cu mitropolit, episcopi, egumeni, boierii răzăși și țărani, în Câmpul de la Direptate, și cum vru Moldova așa vrusei și eu. Că vru ea un domn drept, și n-am despuiat pe unii ca să îmbogățesc pe alții... că vru ea un domn treaz, și-am vegheat ca să-și odihnească sufletul ei ostenit... că vru ea ca numele ei să-l știe și să-l cinstească (...)

Oh! pădure tânără!... Unde sunt moșii voștri? (...) Unde sunt părinții voștri? (...) Pământ!... Și pe oasele lor s-a așezat și stă tot pământul Moldovei ca pe umerii unor uriași! (...)

Țineți minte cuvintele lui Ștefan, care v-a fost baci până la adânci bătrânețe... că Moldova n-a fost a strămoșilor mei, n-a fost a mea și nu e a voastră, ci a urmașilor voștri și-a urmașilor urmașilor voștri în veacul vecilor...”

(Barbu Ștefănescu-Delavrancea, *Apus de soare*)

RECAPITULARE

I. TEXTUL LITERAR

— Ultimul premiu din această dimineață, a zis domnul Tushman după ce copiii de pe scenă s-au întors la locurile lor, este Medalia Henry Ward Beecher, care se acordă elevului remarcabil sau exemplar în afara activității școlare. De obicei, această medalie se oferă pentru voluntariat sau pentru servicii deosebite aduse școlii. [...]

A ridicat mâna dreaptă, ca și cum ar fi numărat pe degete.

— Curaj. Bunătate. Prietenie. Caracter. Acestea sunt calitățile care ne definesc ca ființe umane și ne împing, uneori, spre măreție. Iar Medalia Henry Ward Beecher asta urmărește: recunoașterea măreției. Dar cum putem recunoaște măreția? Cum o putem măsura? Iarăși, nu există măcar instrumente pentru genul acesta de lucruri. Atunci, măcar cum putem defini măreția? Ei bine, Beecher are un răspuns la această întrebare. [...]

— „Cel mai măreț” a continuat el să citească în cele din urmă, „este acela care însuflețește cele mai multe inimi prin puterea inimii lui”. Fără s-o mai lungesc, anul acesta sunt foarte mândru să acord Medalia Henry Ward Beecher elevului a cărui forță discretă a însuflețit cele mai multe inimi. August Pullman, ești bun să vii pe scenă și să primești acest premiu? [...]

Nu doar rândurile din față, ci tot publicul s-a ridicat dintr-odată în picioare, chiuind, strigând, aplaudând nebunește. Erau ovații în picioare. Pentru mine!

Am traversat scena spre domnul Tushman, care mi-a strâns mâna cu amândouă mâinile și mi-a șoptit la ureche: „Bravo, Auggie!”. Apoi mi-a așezat medalia de aur la gât, exact cum se face la Jocurile Olimpice, și m-am întors cu fața spre public. Mă simțeam de parcă m-aș fi uitat la mine însumi într-un film, aproape ca și cum aș fi fost altcineva.

(R. J. Palacio, *Minunea* – fragment)

- 1 Numește oral personajele principale din fragmentul de mai sus.
- 2 Precizează dacă sunt personaje reale sau fantastice. Explică oral alegerea făcută, în 20-30 de cuvinte.
- 3 Completează, pe caiet, enunțurile de mai jos, cu informații din text:
 - a) Premiul care se va înmâna se numește
 - b) Acesta se acordă unui elev pentru
 - c) Calitățile care definesc ființele umane sunt
 - d) În viziunea lui Beecher poate fi considerat *măreț* cel care
 - e) Domnul Tushman îi șoptește lui August
- 4 Notează trăsătura lui August identificată în secvența: *...sunt foarte mândru să acord Medalia Henry Ward Beecher elevului a cărui forță discretă a însuflețit cele mai multe inimi.*
- 5 Transcrie enunțul care prezintă felul în care îl ovaționează publicul pe August.
- 6 Ce simte copilul atunci când primește premiul? Răspunde, în scris, incluzând în răspunsul tău unul sau mai multe dintre următoarele substantive: *entuziasm, tristețe, emoție, fericire, nedumerire.*
- 7 Imaginează-ți că ești August, pe scenă, la înmânarea premiului. Exprimă ceea ce simți cu ajutorul cuvintelor, al intonației, al intensității vocale, al mimicii și al poziției corpului.

8 Ce fapte crezi că ar putea face un simplu elev, încât să merite un asemenea premiu? Desenează pe caiet, în format mai mare, medaliile de mai jos și notează în fiecare câte un exemplu, după modelul dat.

- 9 a) Consideri că băiatul ar putea fi considerat un erou?
 b) Scrie un SMS unui coleg în care îi explici de ce este/nu este August un erou.
 c) Primești drept răspuns următorul SMS: *Ecsagerezi k de fiecare dată. August e bun, da nici kiar asa. Și nici măcar nu a spus cuvântarea care a promis.* Rescrie mesajul, corectând greșelile observate.
- 10 Scrie varianta pe care o consideri corectă:
- Substantivele subliniate din fragmentul *care se acordă elevului remarcabil sau exemplar în afara activității școlare* sunt: a) nearticulate; b) articulate hotărât; c) articulate nehotărât.
 - În enunțul *Bravo, Auggie!* sunt: a) două substantive proprii; b) un substantiv propriu.
 - Adjectivul *foarte mândru* este la gradul:
 - a) comparativ de superioritate; b) superlativ relativ de superioritate; c) superlativ absolut.
- 11 Precizează, în caiet, funcția sintactică a substantivului subliniat în următorul fragment: *tot publicul s-a ridicat dintr-odată în picioare.*
- 12 Identifică oral adjectivul din enunțul: *Acestea sunt calitățile care ne definesc ca ființe umane.*
- 13 Scrie **două pronume personale și un articol demonstrativ** din următorul fragment: *„Cel mai măreț”, a continuat el să citească în cele din urmă, „este acela care însuflețește cele mai multe inimi prin puterea inimii lui”.*
- 14 Imaginează-ți că ai fost prezent la premiera lui August Pullman. Scrie un text de minimum 80 de cuvinte, în care îl prezinți prietenilor tăi pe August. Ai în vedere regulile și sugestiile din lecția *Descrierea unui personaj/unei persoane/unui animal.*

II. TEXTUL NONLITERAR

Șapte elevi de gimnaziu sunt „Super-eroii” Odyssey of the Mind!

Pentru prima oară în România, în acest an, o trupă formată din elevi de gimnaziu a obținut calificarea la prestigiosul concurs Eurofest 2017, care se va desfășura în Belarus, în perioada 28 aprilie - 3 mai.

La începutul anului 2017, opt echipe de copii au participat la o competiție de creativitate, în cadrul proiectului internațional Odyssey of the Mind, ce oferă prilejul rezolvării creative a unor probleme pentru copii și tineri de toate vârstele, de la învățământul primar, până la cel universitar. Pentru prima dată de când există acest concurs în România, calificarea pentru Eurofest 2017 a fost obținută de către o echipă de elevi de gimnaziu, cu vârste cuprinse între 12 și 15 ani.

Coordonatoarea echipei, actrița Dana Piroiu, a ales problema cu numărul 5 din concurs: *Suspans cu supereroi!* – Creativitatea dispare de pe planetă, iar echipa Odyssey trebuie să o salveze! Gadgeturile acapearează viețile marilor creatori de frumos. Elevii au creat o piesă umoristică în care un supererou neașteptat întâmpină trei situații în care trebuie să salveze creativitatea. Supereroul își schimbă înfățișarea când își folosește superputerea, însă este un personaj obișnuit din societate când nu o folosește. Sceneta include, de asemenea, un ajutor de erou neîndemânic, un inamic al supereroului, coregrafia unei bătălii și un final care lasă publicul în suspans.

(adaptare după www.dcnnews.ro)

- 15 Completează, pe caiet, enunțurile următoare cu date din text:
- Concursul Eurofest 2017 se va desfășura în, în perioada
 - Competiția de creativitate la care au participat elevii face parte din proiectul internațional
 - Pentru prima dată, calificarea a fost obținută de către o echipă de elevi, cu vârste cuprinse între
 - Coordonatoarea echipei a ales problema numărul, intitulată
 - Personajul piesei create de elevi este
 - Acesta întâmpină situații în care trebuie să salveze
 - Alte două personaje prezente în piesă sunt
- 16 Răspunde oral la următoarele întrebări despre participanții la acțiune:
- a) Câte echipe au participat la competiție? c) Cine este coordonatoarea echipei?
 b) Câți membri are echipa câștigătoare? d) Care este ocupația acesteia?
- 17 Notează pe caiet de ce crezi că elevii sunt numiți „*Super-eroii*” *Odyssey of the Mind*?
- 18 **Lucrați în echipă!**
- a) Formați echipe de câte 5-6 copii!
 b) Imaginați-vă că sunteți elevii din trupa care a participat la competiția de calificare pentru prestigiosul concurs *Eurofest 2017*. Înainte de anunțarea rezultatelor competiției, așteptați în culise decizia juriului.
 c) Realizați o situație de comunicare în care fiecare dintre voi să își exprime stări și atitudini diferite: nerăbdarea, siguranța că veți fi câștigători, îndoiala, încurajarea celorlalți etc.
 d) Nu uitați de elementele care vă ajută să vă exprimați mimica, poziția corpului, contactul vizual, intensitatea vocală, intonația și ritmul vorbirii!
- 19 Transcrie un substantiv nearticulat, un substantiv articulat nehotărât și un substantiv articulat hotărât din următoarea propoziție: *...oferă prilejul rezolvării creative a unor probleme pentru copii și tineri de toate vârstele.*
- 20 Scrie varianta pe care o consideri corectă: Cuvântul subliniat în fragmentul *echipa Odyssey trebuie să o salveze* este: a) numeral cardinal; b) pronume personal; c) articol nehotărât.
- 21 Identifică oral un numeral cardinal și un numeral ordinal din al doilea paragraf al textului.
- 22 Transcrie, din ultimul enunț al textului: a) un substantiv cu funcția sintactică de subiect; b) un articol nehotărât; c) un adjectiv; d) o prepoziție.
- 23 Alcătuieste un enunț cu o prepoziție compusă identificată în textul de mai sus.
- 24 Rescrie, din textul nonliterar, un adjectiv care nu poate avea grad de comparație.
- 25 Transformă, în scris, propoziția *A ales problema cu numărul 5.*, astfel încât numeralul cardinal să devină numeral ordinal.
- 26 **Sunt erou al clasei mele!**
- a) Confeționează o medalie din carton!
 b) Stabilește, consultându-te cu colegii tăi, care este calitatea prin care te remarci și pe care o poți folosi pentru a-i ajuta pe ceilalți.
 c) Notează-o pe medalia confeționată, folosind adjective formate după modelul următor: *Super-Cuminte*, *Super-Isteț*, *Super-Atent*.

EVALUARE

Timp de lucru: 50 de minute
Vei primi 10 puncte din oficiu.

★ **Citește, cu atenție, textul următor:**

În clipa aceea, Regele, care câțva timp mâzgălise de zor ceva în caietul lui cu însemnări, strigă cu glas răsunător:

— Liniște! Apoi citi din caiet: „Regulamentul Patruzeci și doi”: „Orice persoană care are o înălțime mai mare de un kilometru este obligată să părăsească sala de judecată.”

Toată lumea se uita spre Alice.

— Eu n-am o înălțime de un kilometru, spuse Alice.

— Ba ai, zise Regele.

— Ai aproape doi kilometri! zise Regina.

— Și ce dacă! De plecat tot nu plec, spuse Alice, și-afară de asta nici nu este o regulă reală: ați inventat-o acum.

— Este cea mai veche regulă din Codul Civil, spuse Regele.

— Dacă ar fi așa, s-ar chema Regula numărul Unu, ripostă Alice.

Regele păli și închise repede caietul cu însemnări.

— Dați verdictul! spuse către juriu, cu glas moale și tremurător. [...]

— Nu, nu! strigă Regina. Întâi condamnarea și apoi verdictul.

— Ce prostie gogonată, exclamă Alice tare. I-auzi colo: întâi să condamn și abia apoi să dea verdictul!

— Ține-ți gura! răcni Regina, învinețindu-se de furie.

— Ba n-o să mi-o țin! răspunse Alice.

— Să i se taie capul! zbieră Regina.

— Cui îi pasă de voi? spuse Alice. (Între timp crescuse până la înălțimea ei deplină). Nu sunteți decât un pachet de cărți de joc!

În acea clipă, toate cărțile din pachet se ridicară mai întâi în văzduh, apoi se lăsară din zbor asupra-i. Alice scoase un țipăt scurt, parte de teamă, parte de mânie și se strădui să le înlăture, dând din brațe.

...Și se văzu tolănită pe mal, cu capul în poala surorii ei, care da binișor deoparte câteva frunze veștede care fluturaseră din arbori peste fața fetiței.

— Trezește-te, Alice dragă! Ce mult ai dormit! spuse sora ei.

(Lewis Carroll, *Alice în Țara Minunilor* – fragment)

★ **Scrie răspunsurile pentru cerințele de mai jos:**

A (30 p.)

1 Ce fel de personaje sunt Alice, Regele și Regina? Transcrie variantele potrivite pentru fiecare:

a) principale; b) secundare; c) episodice; d) pozitive; e) negative; f) reale; g) fantastice.

9 p.

2 Notează, pentru fiecare secvență dată, trăsătura lui Alice pe care o poți deduce din gesturile și cuvintele sale:

9 p.

- a) *De plecat tot nu plec, spuse Alice, și-afară de asta nici nu este o regulă reală: ați inventat-o acum.*
 b) — *Ba n-o să mi-o țin! răspunse Alice.*
 c) *Alice scoase un țipăt scurt, parte de teamă, parte de mânie și se strădui să le înlăture, dând din brațe.*

3 Consideri că Alice dă dovadă de eroism? Explică, într-un text de 30-50 de cuvinte.

12 p.

B (30 p.)

4 Selectează **un substantiv articulat hotărât, un adjectiv la numărul plural, un pronume personal și o prepoziție** din următorul enunț: *Și se văzu tolănită pe mal, cu capul în poala surorii ei, care da binișor deoparte câteva frunze veștede care fluturaseră din arbori peste fața fetiței.*

16 p.

5 Scrie ce parte de vorbire este cuvântul subliniat din structura cea mai veche.

4 p.

6 Notează varianta pe care o consideri corectă: Cuvântul *un* din fragmentul *o înălțime mai mare de un kilometru*, este:

- a) articol nehotărât; b) numeral cardinal; c) substantiv comun.

4 p.

7 Precizează, în scris, funcțiile sintactice ale substantivelor subliniate în următorul enunț: *Regele păli și închise repede caietul cu însemnări.*

6 p.

C (30 p.)

8 Scrie o compunere de minimum 80 de cuvinte, în care să prezinți personajul Alice pe baza textului dat. Vei avea în vedere următoarele repere:

- ✓ să precizezi numele, tipul de personaj, autorul și titlul cărții din care e selectat; 4 p.
- ✓ să numești patru trăsături fizice și/sau morale; 8 p.
- ✓ să prezinți două trăsături ale personajului prin referire la gesturile, cuvintele, atitudinile sau faptele sale; 6 p.
- ✓ să exprimi impresia pe care ți-o produce personajul; 4 p.
- ✓ să respecti structura specifică unei astfel de compuneri; 2 p.
- ✓ să respectați limita minimă de cuvinte; 2 p.
- ✓ să respecti regulile de ortografie și de punctuație. 4 p.

AUTOEVALUARE ELEV	EVALUARE PROFESOR
punctaj	punctaj

✓ Cum consideri că te-ai descurcat la această evaluare: **foarte bine, bine, suficient** sau **insuficient**? Bifează căsuța corespunzătoare.

TIMPUL LEGENDELOR

6

Vei identifica unele informații esențiale și de detaliu dintr-o secvență dialogată.

- Vei extrage informațiile esențiale și de detaliu din diferite texte audiate.

Vei prezenta oral, pe baza unor repere date de profesor, unele informații pornind de la textele ascultate.

- Vei ordona cronologic informații și idei dintr-un set de texte cu aceeași temă.

Vei realiza interacțiuni verbale cu colegii din clasa ta.

- Vei completa unele enunțuri care să exprime manifestarea atenției și a empatiei față de vorbitor.

Vei identifica informații importante din texte literare și nonliterare.

- Vei identifica trăsăturile specifice ale unui text multimodal: manualul.

Vei manifesta interes și îți vei focaliza atenția în timpul lecturii unor texte pe teme familiare.

- Vei observa împletirea realului cu fantasticul în literatură.

Vei observa comportamentul și atitudinea de lectură, identificând aspectele care necesită îmbunătățire.

- Vei exersa citirea fluentă și expresivă a textului scris.
- Te vei antrena în dialoguri simple, pe teme de interes, de tipul „întrebare – răspuns”.

Vei redacta texte scurte pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice.

- Vei redacta secvențe de compunere, completând paragrafele după modelul „La început..., Apoi..., În sfârșit... ”

Vei redacta, individual și/sau în echipă, texte simple, pe o temă familiară, cu integrarea unor imagini, desene, scheme.

- Vei redacta o pagină de manual, după model dat, în care vei insera desene, fotografii.

Vei utiliza achizițiile sintactice pentru înțelegerea și exprimarea corectă a intențiilor comunicative.

- Vei aplica, în exerciții diverse, noile cunoștințe despre funcțiile sintactice.

Vei utiliza competențele lingvistice în procesul de învățare.

- Vei compara mesajele postate pe blog cu norma limbii române standard.

Vei asocia unele experiențe proprii de viață și de lectură cu acelea provenind din alte culturi.

- Vei realiza un proiect tematic despre prietenie ca model de comportament în legendele grecești.

La titanul Atlas

de Alexandru Mitru

★ Trecuse peste mări și țări, și munți, și râuri cristaline... Plutea deasupra Africii...

Se povestește că, în cale, din sacul său ar fi curs sânge, câteva picături, în mare. Din ele s-a făcut mărgeanul¹ – despre care cei vechi ziceau c-aduce-ntotdeauna la crimi.

Alți picuri roșii, curși din sacul unde era capul Meduzei, au nimerit peste pământul cel ars de soare-al Libiei. Picurii s-au schimbat în șerpi. Iar șerpii-aceia veninoși s-au înmulțit peste măsură, au ucis mii de animale și Libia s-a pustiit.

★ ...Și, tot zburând, fiul lui Zeus a ajuns, spre lăsatul-serii, deasupra unei țări de vis. În revărsarea purpurie a razelor din asfințit, se vedea-n vale o grădină plină de roade și de flori, și-n ea sclipea un măr uriaș, cu fructele numai de aur.

Aici, în Mauritania, stăpânea regele Atlas, fiul titanului² Iapet și frate bun cu Prometeu.

Acum Perseu plutea deasupra acestei țări mari și bogate. Și-nflămâzînd de drum și lupte, s-a hotărât să se coboare și să mănânce niște fructe, să soarbă și puțină apă și să-și urmeze apoi zborul...

★ Numai că regelui Atlas îi prezisese un oracol³ că, într-o seară, va să vie fiul vrăjmașului său, Zeus, ca să-i ia merele de aur. Și, cunoscând acest oracol, Atlas s-a mâniat nespus.

Și, coborându-se flăcăul în acea țară desfătăță, cu gând să ceară de mâncare, s-a pomenit în piept cu pietre și palmuit fără cruțare cu vorbe grele, de ocară.

— Ce vrei?... Ce cauți?... strigă titanul. Vrei poate merele de aur? Pleacă de-aici, că teucid... Netrebnic fiu al celui care mi-a pus povara asta-n spate...

Și l-a lovit cu-atâta ură, încât Perseu, până la urmă, n-a putut să se stăpânească.

★ — Ești un titan bătrân și prost, a glăsuț fiul lui Zeus. Tatăl meu te-a năpăstuit; dar eu nu-i seamăn în nimic. M-am luptat numai pentru oameni, și am răpus-o pe Meduza. Voiam să mă lupt și cu alți monștri. Tu m-ai lovit însă cu ură, deși eram nevinovat. Nu-ți doream merele de aur. Îți ceream doar o-mbucătură și cel mult un căuș de apă. Și fiindcă nu vreau să lovesc pe fiul marelui Iapet, am să-ți plătesc insulta altfel...

¹ **mărgean**, *mărgeanuri*, s. n. Nume dat unor specii de animale care trăiesc în colonii marine formate din mai mulți indivizi de culoare roșie, mai rar albă, înfipti pe un schelet calcaros; coral.

² **titan**, *titani*, s. m. (aici) Nume dat în mitologia greacă fiecăruia dintre cei 12 fii ai lui Uranus, cunoscuți prin lupta lor împotriva lui Zeus pentru stăpânirea pământului.

³ **oracol**, *oracole*, s. n. (în Antichitate) Răspuns profetic pe care, potrivit credinței anticilor, zeii îl dădeau celor veniți să-i consulte cu privire la viitor; prevestire, prezicere, profeție; lăcașul sacru unde se făceau și se interpretau aceste profeții.

Și-a scos, din sacul fermecat, capul oribil al Meduzei. L-a pus în fața lui Atlas. Iar el – cum a cătat spre cap – a împietrit numaidecât. Oasele lui s-au făcut stânci. Umerii s-au schimbat în creste. Barba și perii de pe cap s-au preschimbat, ca prin minune, în arbori deși, păduri întregi, întunecoase și-ncâlcite. S-a făcut muntele Atlas, purtând încă pe umeri cerul, cu stelele-i nenumărate.

Spatele lui s-a-ncovoiat sub apăsarea dureroasă a bolții grele, înstelate. Cu deznădejde s-a încordat, să-și mai păstreze-nfățișarea de titan. S-a sprijinit pe talpa stângă și pe genunchiul drept. Zadarnic!... Soarta i-a fost pecetluită. Trupul i-a fost pietrificat.

Alexandru Mitru (1914-1989) a fost un prozator român, cunoscut mai ales pentru lucrările destinate copiilor și adolescenților, precum *Legendele Olimpului*, *Din marile legende ale lumii* sau *Povești despre Păcală și Tândață*.

EXPLOREAZĂ TEXTUL!

- 1 Citește cu voce tare textul de mai sus, folosind o intonație corectă.
- 2 a) Descoperă, mai jos, care este explicația numelor din text:
 - Perseu** – erou legendar, personaj înzestrat cu puteri neobișnuite, fiul lui Zeus și al unei pământene, Danae.
 - Meduza** – făptură fantastică, având șerpi în loc de păr, care împietrea pe oricine o privea direct în ochi; a fost învinsă de Perseu.
 - Libia** – țară arabă, din nordul Africii.
 - Zeus** – conducătorul zeilor, de pe muntele Olimp.
 - Mauritania** – țară din nord-vestul Africii.
 - Iapet** – unul dintre titanii învinși de Zeus și trimiși în Tartar, închisoarea zeilor înfrânți.
 - Prometeu** – titanul care a furat de la zei focul, pentru a-l oferi oamenilor și, drept pedeapsă, a fost înlănțuit de Zeus de o stâncă.
 - Atlas** – titan pedepsit de Zeus să poarte pe umeri bolta cerească.
 b) Scrie care dintre aceste substantive proprii desemnează personaje ce participă la acțiune.
- 3 Notează câte un sinonim și un antonim pentru fiecare dintre cuvintele: *s-a pustiit*, *a ajuns*, *deasupra*, *asfințit*, *s-a mâniat*, *a glăsuț*, *nevinovat*.
- 4 Transformă oral următoarele propoziții dezvoltate în propoziții simple:
 - *Aici, în Mauritania, stăpânea regele Atlas, fiul titanului Iapet și frate bun cu Prometeu.*
 - *Acum Perseu plutea deasupra acestei țări mari și bogate.*
- 5 Transcrie din replica lui Perseu:
 - un substantiv propriu;
 - un articol hotărât;
 - un grup substantiv – adjectiv – adjectiv;
 - un pronume personal cu funcția sintactică de subiect.

6 Scrie ce mod și ce timp au verbele din enunțul *În revărsarea purpurie a razelor din asfințit, se vedea-n vale o grădină plină de roade și de flori, și-n ea sclipea un măr uriaș, cu fructele numai de aur.* Rescrie întregul enunț, astfel încât verbele să fie la modul indicativ, timpul viitor.

7 Răspunde în scris la întrebările următoare, folosind informații extrase din text:

- Cum a apărut mărgeanul?
- Din ce cauză a fost pustiită Libia?
- Ce se găsea în *grădina plină de roade și de flori* din Mauritania?
- De ce a hotărât Perseu să coboare în această grădină?
- Pentru ce credea Atlas că a venit tânărul?
- Cine era vrăjmașul lui Atlas și tatăl lui Perseu?
- Din ce motiv a împietrit titanul?

8 Completează enunțurile următoare cu detalii din text:

- a) În calea sa, Perseu a ajuns să plutească deasupra
- b) Picăturile de sânge ce s-au scurs din sacul lui s-au transformat în și în
- c) Țara în care a hotărât să coboare pentru a se odihni se numea și era condusă de ..., fiul lui și fratele lui
- d) Titanul aflate că va veni fiul lui Zeus de la un și l-a întâmpinat pe erou cu
- e) Supărat de primirea plină de ură a lui Atlas, Perseu l-a transformat în

9 Găsește în coloana B cuvântul/grupul de cuvinte potrivit fiecărui element din coloana A, pentru a arăta cum s-a petrecut transformarea lui Atlas. Notează perechile pe caiet.

A

oasele
umerii
barba și părul
titanul

B

păduri
munte
cer cu stele
creste
stânci

10 Formulează în scris câte o idee principală pentru fiecare dintre fragmentele marcate cu stelute colorate.

EXPRIMĂ-ȚI IMPRESIILE!

11 Citește explicația *legendei* și completează, pe caiet, enunțul dat cu varianta corectă/variantele corecte:

- *Legenda La titanul Atlas* explică apariția...
 - a) Libiei.
 - b) mărgeanului.
 - c) Mauritaniei.
 - d) muntelui Atlas.
 - e) Africii.

Legenda este o povestire care conține elemente fantastice sau miraculoase, prin care se explică apariția unui lucru, a unei ființe, a unui element al naturii sau a unui fenomen.

Fantasticul reprezintă ceea ce nu există în realitate, fiind plăsmuit de imaginație.

Miraculosul se referă la ceea ce este produs prin miracol, printr-un fenomen supranatural.

12 Scrie, pe caiet, numele celor două personaje din legendă și notează în dreptul fiecăruia:

- trei adjective care să exprime trăsături;
- două substantive care să reprezinte emoțiile trăite în timpul confruntării;
- două verbe care să exprime acțiunile acestora.

13 a) Imaginează-ți că te afli în locul lui Perseu și, când cobori în Mauritania pentru a te odihni și a te ospăta, ești primit de Atlas cu lovituri și vorbe aspre. Scrie, în 20-40 de cuvinte, răspunsul pe care i l-ai da titanului.

b) Citește textul tău, folosind o intonație adecvată.

14 Selectează variantele corecte, pentru a completa pe caiet enunțurile, și explică oral alegerile făcute:

- Consider că Perseu este un personaj (real/fantastic) și (pozitiv/negativ).
- De asemenea, cred despre Atlas că este un personaj (real/fantastic) și (pozitiv/negativ).

15 Completează, pe caiet, enunțurile de mai jos, pentru a-ți exprima impresia creată de lectura acestui text:

- a) Momentul cel mai tensionat mi s-a părut cel în care
- b) Cel mai mult m-a impresionat
- c) Din punctul meu de vedere, cea mai importantă calitate a lui Perseu este
- d) Dacă aș fi autorul acestui text, aș schimba
- e) Mi-aș fi dorit să aflu mai multe despre

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

PORTOFOLIU

16 Scrie un alt titlu potrivit pentru această legendă.

17 Creează un final fericit pentru istorisirea de mai sus, pe care să-l notezi în 50-80 de cuvinte.

18 **Lucrați în pereche!**

Stabiliți, prin tragere la sorți, care dintre voi va fi Atlas și care Perseu. Povestiți, în scris, din perspectiva personajului pe care îl reprezentați, întâmplarea redată în text. Veți avea în vedere următoarele cerințe:

- să povestiți la persoana întâi;
- să respectați firul narativ;
- să exprimați ceea ce simte personajul;
- să vă încadrați în 80-100 de cuvinte.

19 **Lucrați în echipă!**

✓ Grupați-vă câte patru elevi și stabiliți ce rol are fiecare, având în vedere că o echipă este alcătuită dintr-un cercetător, un povestitor, doi ilustratori.

- **Cercetătorul** va căuta alte două texte din volumele *Legendele Olimpului* sau *Din marile legende ale lumii* de Alexandru Mitru. Citiți-le și alegeți-l, împreună, pe cel care v-a impresionat în mod deosebit.
 - **Povestitorul** va prezenta în scris conținutul legendei alese, în 100-120 de cuvinte.
 - **Ilustratorii** vor realiza o imagine reprezentativă – pictură, desen, colaj sau grafică pe calculator.
- ✓ Expuneți lucrările tuturor echipelor (text și imagine) într-o expoziție intitulată *Timpul legendelor*.

Textul narativ literar. Timpul și spațiul

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

- 1 Transcrie câte un grup de cuvinte ce exprimă timpul, din secvențele marcate cu săgeată portocalie, respectiv cu săgeată verde în legenda scrisă de Alexandru Mitru.
- 2 Alege varianta potrivită, din punctul tău de vedere, pentru a completa pe caiet enunțul dat:
 - Evenimentele povestite în textul *La titanul Atlas* au loc...
 - ... într-un moment îndepărtat, pierdut în negura vremurilor.
 - ... acum aproximativ 1 000 de ani.
 - ... în urmă cu un secol.
 - ... într-un timp fantastic, imaginat de povestitor.
- 3 Notează, pe caiet, următoarele structuri referitoare la spațiu, în ordinea în care apar în legendă, pentru a reface drumul lui Perseu:
 - *deasupra unei țări de vis;*
 - *în Mauritania;*
 - *peste mări și țări, și munți, și râuri cristaline;*
 - *(î)n vale;*
 - *în acea țară desfătăță;*
 - *deasupra Africii;*
 - *deasupra acestei țări mari și bogate;*
 - *peste pământul cel ars de soare-al Libiei.*
- 4 Precizează oral care dintre structurile notate la exercițiul 3 sunt exacte.

IMPORTANT

În textul narativ literar, **reperle spațiale și temporale** fixează locul și timpul acțiunii. Numite și **coordonate spațio-temporale**, acestea pot fi:

- **reale** – au corespondent în realitate: *Cei cu toporul dau jos brazii din pădure și-i duc la apa Bistriței; după aceea îi fac punte pe care le mână până la Galați.* (Mihail Sadoveanu, *Baltagul*);
- **imaginare** – nu au corespondent în realitate: *În urmă cu mulți, mulți ani, cam pe când furnicile mai erau cât buhaii și mugeau gros...* (Vladimir Colin, *Măria Sa Moșul*);
- **exacte** – stabilite cu precizie: *Liceul Gh. Lazăr din București era în primul său an de funcționare, după Primul Război Mondial.* (Grigore Băjenaru, *Cișmigiu & Comp.*);
- **nedeterminate** – care nu sunt stabilite cu precizie: *Amu cică era odată într-o țară un crai...* (Ion Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*).

EXERSEAZĂ!

5 **Lucrați în pereche!**

Transcrieți cu albastru coordonatele spațiale din fragmentele următoare și cu verde, pe cele temporale:

„Într-o seară, de la începutul lui iulie 1909, cu puțin înainte de orele zece, [...] în strada Antim, venind dinspre strada Sfinții Apostoli...” (George Călinescu, *Enigma Otiliei*)

„A fost odată un împărat, un împărat mare și puternic; împărăția lui era atât de mare, încât nici nu se știa unde se începe și unde se sfârșește.” (Ioan Slavici, *Zâna Zorilor*)

„Mai în urmă, l-am întâlnit tot aici pe Eminescu, împreună cu un frate al lui, ofițer. Plecau amândoi în străinătate – el la Viena, celălalt la Berlin.” (I.L. Caragiale, *În Nirvana*)

„A fost odată ca niciodată; că dacă n-ar fi, nu s-ar povesti; de când făcea ploșorul pere și răchita micșunele; de când se băteau urșii în coade; de când se luau de gât lupii cu mieii de se sărutau, înfrățindu-se; de când se potcovea puricele la un picior cu nouăzeci și nouă de oca de fier și s-arunca în slava cerului de ne aducea povești.” (*Prâslea cel voinic și merele de aur*, basm cules de Petre Ispirescu)

„Stau câteodată și-mi aduc aminte ce vremi și ce oameni mai erau în părțile noastre pe când începusem și eu, drăgăliță-Doamne, a mă ridica băiețaș la casa părinților mei, în satul Humulești, din târg drept peste apa Neamțului.” (Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

6 Realizează, pe caiet, un tabel asemănător celui de mai jos. Notează, în rubricile potrivite, titlurile operelor din care au fost extrase citatele de la exercițiul anterior, având în vedere felul coordonatelor spațio-temporale:

Coordonate reale	Coordonate imagine	Coordonate exacte	Coordonate nedeterminate
	<i>Zâna Zorilor</i>		<i>Zâna Zorilor</i>

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

PORTOFOLIU

7 a) Citește, cu atenție, fragmentul următor, din *Percy Jackson și Olimpienii. Hoțul fulgerului* de Rick Riordan:

„Uitați cum stă treaba, nu eu am cerut să fiu semizeu. Dacă citiți asta pentru că vă gândiți c-aș putea fi unul, vă dau un sfat: închideți cartea chiar acum. [...]”

Mă numesc Percy Jackson.

Am doisprezece ani. Până acum câteva luni, eram elev la Academia Yancy, o școală particulară cu internat, pentru copii cu probleme, situată în nordul statului New York.

Sunt copil cu probleme?

Da. S-ar putea spune asta.

Aș putea-o dovedi începând din orice moment al vieții mele scurte și mizerabile, dar lucrurile s-au înrăutățit cu adevărat în luna mai, anul trecut, când am făcut o excursie cu clasa în Manhattan – douăzeci și opt de copii zănateci și doi profesori, într-un autobuz școlar galben, mergând la Muzeul Metropolitan de Artă ca să se uite la antichități grecești și romane.”

b) Identifică reperele spațio-temporale din text.

c) Scrie, în minimum 100 de cuvinte, o posibilă continuare a acțiunii redată în fragmentul de mai sus.

Textul narativ nonliterar.

Timpul și spațiul

DESCOPERĂ!

- ★ Ana este o fetiță de 12 ani, care are un blog – ana_descopera_lumea.ro – unde scrie despre cărțile și filmele ei preferate. De curând, a postat următorul articol, în care povestește cum a descoperit lumea legendelor grecești, dar și un personaj nou, surprinzător și câțiva dintre cititorii săi fideli au adăugat comentarii:

Am descoperit legendele cu zei și eroi greci la sfârșitul clasei a patra, când doamna învățătoare ne-a recomandat să citim, printre altele, *Legendele Olimpului* de Alexandru Mitru.

Recunosc, ideea de a-mi petrece câteva zile din vacanța de vară în compania unui volum, care se anunța teribil de plictisitor, nu m-a încântat deloc. Nu mă înțelegeți greșit, ador să citesc, dar prefer cărțile mai actuale, cu personaje de vârsta mea, care trăiesc în zilele de azi.

Primul pas a fost să fac rost de *Legendele Olimpului*. Din fericire, în orașul meu, Iași, am destule opțiuni: librării, biblioteci și, desigur, rafturile pline de cărți din căsuța bunicilor, aflată în cartierul Țicău. (Știți cine a locuit în acest cartier? Chiar Ion Creangă, autorul *Amintirilor din copilărie*. Nu cumva să ratați bojdeuca Domniei Sale, când treceți pe aici!). De data asta, am mers la Biblioteca Județeană *Gheorghe Asachi* și am găsit volumul căutat. A fost o surpriză să descopăr cât de interesante sunt legendele și, poate nu o să mă credeți, dar am citit prima parte, *Zei*, în două zile. Apoi, în scurt timp, am dat gata și *Eroii*. Tocmai descoperisem o lume nouă, uimitoare, plină de personaje supranaturale.

Povestea nu se oprește aici. Anul acesta, în clasa a cincea, i-am povestit colegului meu de bancă, Rareș, despre *Legendele Olimpului* și el mi-a zis că există o serie de romane scrise de Rick Riordan, în care apar aproape toți zeii și eroii pe care i-am întâlnit în cartea lui Alexandru Mitru. Astfel, am descoperit lumea lui Percy Jackson. Cred că nu mai este nevoie să vă spun că am citit deja toate volumele din seria *Percy Jackson și Olimpianii*... Primele două, *Hoțul fulgerului* și *Marea monștrilor*, au fost deja ecranizate (și văzute de subsemnata, evident!), iar al treilea, *Blestemul titanului*, va apărea anul acesta, în iunie.

Totuși, v-aș da un sfat: înainte de a alerga la cinema, citiți cărțile! Nu veți fi dezamăgiți!

Comentarii:**rareș_matei**

9 mai 2017 la 17.00

@ana_descopera_lumea, am mai găsit o serie de romane cu zei!!!! Îți spun mâine, la școală! 😊**Lenono**

10 mai 2017 la 20.00

@doby, ai dreptate că este foarte interesant să vezi un film, dar, de cele mai multe ori, în filmele făcute pe baza unei cărți nu apar multe dintre întâmplări și personaje, pe care le poți descoperi numai citind.**ana_descopera_lumea**

9 mai 2017 la 16.22

Ai dreptate, **dia_papadia**, sunt multe războaie purtate de zei și semizeii, dar faptul că lumea este salvată de un copil ca oricare dintre noi mi se pare extraordinar. E drept, el este semizeu, dar, poate, și noi suntem și nu am aflat încă 😂**dia_papadia**Ana, și eu sunt pasionată de mitologie și de legendele greco-romane. Chiar am citit *Legendele Olimpului* și mi-au plăcut foarte mult, dar cartile cu Percy Jackson nu sunt pe gustul meu. Este prea multă violență și toată lumea se luptă cu toată lumea. 😞**doby**

10 mai 2017 la 11.03

Deci mie îmi plac mai mult filmele pentru că nu pierzi așa mult timp. O carte poate să-ți ia și 2 săptămâni dar filmul îl vezi în 2 ore. Plus că e super să vezi cu ochii tăi întâmplările, parcă ai fi acolo.

vio_sofia

10 mai 2017 la 22.11

Sunt de acord cu Lenono. În plus, dacă citești mai mult, îți poți dezvolta imaginația și... exprimarea 😊

★ Rezolvă, în scris, cerințele următoare:

- 1 Identifică în articolul de pe blogul Anei coordonatele spațio-temporale și completează enunțurile următoare:
- Ana a citit *Legendele Olimpului* în ..., de la sfârșitul clasei
 - Fetița locuiește în orașul
 - Casa bunicilor ei se află în cartierul ..., unde a locuit și
 - Ana a împrumutat cartea de Alexandru Mitru de la
 - A citit prima parte, *Zei*, în ... zile.
 - Despre seria al cărei protagonist este Percy Jackson, Ana a aflat în clasa
 - Filmul *Blestemul titanului* va apărea în

- 2 **Lucrați în pereche!** Priviți, cu atenție, comentariile cititorilor și veți observa că nu sunt așezate în ordine. Mai mult, la postarea făcută de **dia_papadia** nu sunt menționate ziua și ora. Observați detaliile din mesaje și scrieți în caiete în ce ordine au fost postate comentariile.
- 3 Rescrie comentariul lui **doby**, corectând toate greșelile de exprimare, de ortografie și de punctuație.
- 4 Caută în dicționarul de la sfârșitul manualului explicația cuvântului *mitologie*, folosit de **dia_papadia**, apoi integrează acest termen într-un enunț scris.
- 5 Transcrie mesajul de la **dia_papadia**, folosind diacriticele.
- 6 Alege-l, dintre cele șase comentarii, pe cel cu care ești de acord în cea mai mare măsură și explică oral alegerea făcută.

IMPORTANT

În textul narativ nonliterar, **timpul** și **spațiul** în care se petrec întâmplările sunt reale și bine determinate.

EXERSEAZĂ!

- 7 În care dintre aceste texte poți recunoaște coordonate spațio-temporale exacte și reale? Răspunde în scris, alegând una dintre variantele următoare:

a) într-un articol de ziar;	c) într-o legendă;	e) într-o lecție din manualul de geografie.
b) într-un basm;	d) într-o lecție din manualul de istorie;	
- 8 Tu ce părere ai despre legendele greco-romane? Alege-ți un pseudonim și scrie propriul mesaj, pe care l-ai putea adăuga la articolul scris de Ana. Vei nota ziua și ora la care a fost postat comentariul.
- 9 Scrie un comentariu de 30-40 de cuvinte, în care să-i transmiți lui **doby** opinia ta despre afirmația lui.

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

PORTOFOLIU

- 10 Imaginează-ți că ești invitată/invitat să postezi un articol pe blogul de lectură al școlii tale. Povestește despre cum ai descoperit cartea preferată, într-o compunere de minimum 100 de cuvinte. În compunerea ta trebuie:
 - ⦿ să notezi titlul și autorul cărții;
 - ⦿ să menționezi când și unde ai citit cartea;
 - ⦿ să scrii cine ți-a recomandat-o;
 - ⦿ să prezinți pe scurt acțiunea și personajele, fără să dezvălui finalul;
 - ⦿ să-ți exprimi propriile impresii despre cartea aleasă.
- 11 **Lucrați în echipă!**
 - ⦿ Grupați-vă câte 6-8 elevi și realizați un jurnal colectiv, în care fiecare dintre voi va scrie o pagină despre filmul preferat.
 - ⦿ Veți reda titlul, subiectul și propriile impresii.
 - ⦿ Veți insera imagini cu afișe sau desene.
 - ⦿ Veți prezenta jurnalul în fața colegilor.

Ascultarea activă. Atenția și empatia

DESCOPERĂ!

★ Ascultă cu atenție anunțul de pe CD!

1 Scrie, în caiet, varianta corectă:

I. Denumirea evenimentului este...

- ... *Parada Micilor Mari Eroi de Legendă.*
- ... *Parada Micilor Bicicliști.*
- ... *Parada baloanelor de săpun.*

III. Evenimentul va avea loc...

- ... pe 1 mai, la Teatrul Țândărică.
- ... pe 1 Iunie, în parcare de la Palatul Copiilor.
- ... pe 1 Iunie, în parcare de la Sala Polivalentă.

II. Activitățile propuse de organizatori sunt...

- ... întreceri sportive, ateliere de povești și momente artistice.
- ... ateliere de povești și momente artistice.
- ... o paradă a costumelor eroilor preferați, întreceri sportive, ateliere de povești și momente artistice.

IV. Parada este organizată de...

- ... Asociația *Legendele Copilăriei.*
- ... Cinema Patria.
- ... Asociația *Salvați Copiii!*

2 a) Selectează un enunț care exprimă atitudinea vorbitorului. Numește această atitudine!

b) Te-ai convins să participi la eveniment? Exprimă o opinie, într-un enunț oral, despre rolul atitudinii vorbitorului în transmiterea informației.

3 **Lucrați în echipă!**

a) Grupați-vă în echipe de câte patru elevi:

- Primul elev reformulează informația audiată, utilizând detaliile despre evenimentul prezentat. El va alege cele mai potrivite elemente paraverbale și nonverbale pentru a exprima o atitudine veselă.
- Al doilea elev ascultă informația reformulată de primul privindu-l în ochi, dând din cap, zâmbind, arătând că este interesat.
- Al treilea elev ascultă informația reformulată de primul elev, stând în fața lui fără să îl privească în ochi. Deși pare atent, nu este interesat.
- Elevul al patrulea este întors către alt coleg, pare că nu ascultă ce spune primul elev.

b) Mărturisiți-le colegilor cum v-ați simțit în timpul exercițiului, completând enunțurile următoare:

Primul elev: *La început, știind că trebuie să prezint ceva în fața altor copii, trăirea mea a fost (de)... . Apoi, privind la elevul al doilea, am trăit o stare de Al treilea elev mi-a transmis o stare de Observându-l pe al patrulea elev, am simțit În final, am ales să privesc pe deoarece Din această experiență am învățat că*

Ceilalți trei elevi: *La început, știind că trebuie să joc rolul celui, am simțit, deoarece Apoi, mi-am intrat cu ușurință/cu greutate în rol pentru că, de felul meu, eu sunt un ascultător bun/plic-tisit/interesat/(altă variantă). Văzând starea de a primului elev, mă simțeam Din această experiență am învățat că*

IMPORTANT

- Știi deja că, în comunicare, oamenii îndeplinesc, pe rând, rolurile de vorbitor, respectiv, de ascultător. Atât vorbitorul, cât și ascultătorul transmit mesaje atunci când comunică, implicarea fiecăruia determinând reușita dialogului. Vorbitorul are datoria de a se exprima clar, corect, dezvăluind atitudini potrivite situației de comunicare. Ascultătorul trebuie să dovedească atenție și empatie (înțelegere față de trăirile celui care vorbește), adică trebuie să manifeste ascultare activă.
- Demonstrezi că ești un ascultător activ, dacă:
 - ✓ ascuți atent, fără a întrerupe vorbitorul;
 - ✓ reții corect cât mai multe informații;
 - ✓ formulezi întrebări de clarificare;
 - ✓ reformulezi un pasaj ca să te asiguri că ai înțeles corect informațiile;
 - ✓ îl privești în ochi pe cel care vorbește;
 - ✓ arăți, cu ajutorul cuvintelor, al mimicii și al gesturilor că ești nu doar interesat de ceea ce ți se spune, dar și înțelegi ceea ce simte vorbitorul.

→ Cine...? Ce...? Când...? Unde...? Cum...?

→ Adică vrei să spui că...?

→ Dacă înțeleg bine, ai spus că...?

→ Înțeleg ce îmi zici!/ Văd că ești foarte ...!

→ Îmi pare bine/rău să te văd așa de... .

→ A da din cap afirmativ este o manifestare nonverbală a interesului.

EXERSEAZĂ!

4 Lucrați în pereche!

a) Sunteți interesați de activitățile organizate cu ocazia zilei de 1 Iunie. Ascultați cu atenție **următorul grupaj** de anunțuri de pe CD, pentru a pregăti programul acestei zile.

b) Numiți oral activitățile la care vreți să participați!

c) Mai ascultați o dată anunțurile și fiți atenți **la data și la orele desfășurării** activităților de care sunteți interesați. Ordonăți-le cronologic alcătuind un program, pentru amândoi, cu ocazia acestei zile. Completați, în caiete, un tabel asemănător celui alăturat.

d) Prezentați, oral, programul pregătit, altor doi colegi pe care vreți să îi convingeți să vă însoțească. Nu uitați: alegeți cele mai potrivite elemente paraverbale și nonverbale pentru a exprima o atitudine entuziastă și plină de încredere!

e) **Ascultați activ** prezentarea colegilor care vor să vă convingă să îi însoțiți în activitățile dedicate Zilei Copilului!

- formulați întrebări de clarificare;
- reformulați o informație ca să vă asigurați că ați înțeles mesajul;
- exprimați verbal înțelegerea față de trăirile celui alt.

Activități	Ziua	Ora	Locul	Activitatea
1.				
2.				

Predicatul verbal

DESCOPERĂ!

1 Citește, cu atenție, enunțurile de mai jos:

Perseu ajunge la titanul Atlas.

Regele îl gonește:

— Pleacă din țara mea!

- Precizează cuvântul care arată, în primul enunț, ce face Perseu.
- Identifică verbele din celelalte două enunțuri.
- Notează modul verbelor din cele trei enunțuri.
- Explică ce exprimă ultimul verb.

IMPORTANT

Predicatul verbal este partea principală de propoziție care arată ce face subiectul. Predicatul verbal poate fi exprimat printr-un verb la modurile:

- indicativ: *Copilul scrie.*
- imperativ: *Ascultă-mă!*

EXERSEAZĂ!

- Identifică predicatul verbal din următorul fragment: *Ce vrei?... Ce cauți?... strigă titanul. Vrei poate merele de aur? Pleacă de-aici [...]*!
- Precizează modul și timpul verbelor prin care sunt exprimate predicatul verbal de la exercițiul anterior.
- Transformă enunțurile: *Ce vrei?... Ce cauți?... Vrei poate merele de aur? Pleacă de-aici [...]*!, astfel încât verbele prin care sunt exprimate predicatul verbal să fie la numărul plural.
- Scrie patru enunțuri în care predicatul verbal să fie exprimat prin verbul *a căuta* la modul imperativ, numărul singular și numărul plural, formă afirmativă și formă negativă.
- Alcătuiește două enunțuri în care predicatul verbal să fie exprimat prin verbul *a pleca* la modul indicativ, timpul prezent, persoana a doua, numărul singular și numărul plural.
- Inventează două instrucțiuni de folosire a capului Meduzei, utilizând predicatul verbal exprimat prin verbe la modul imperativ, forma afirmativă și forma negativă.
- Subliniază predicatul verbal din enunțurile realizate la exercițiul anterior.
- Notează, în caiet, predicatul verbal din următoarea propoziție: *[...] am răpus-o pe Meduza.*
- Precizează modul și timpul verbului prin care este exprimat predicatul verbal de la exercițiul anterior.
- Rescrie enunțul de la exercițiul 9, astfel încât verbul prin care este exprimat predicatul verbal să fie la persoana a III-a, timpul mai-mult-ca-perfect.

Subiectul.

Acordul predicatului cu subiectul

DESCOPERĂ!

1 Citește, cu atenție, enunțurile următoare pentru a rezolva cerințele:

Zeus stăpânește Olimpul. Prometeu și Perseu i-au ajutat pe oameni. Al doilea a doborât Meduza. Pământenii le-au mulțumit pentru sacrificiul făcut. Uneori, ei nu au ascultat sfaturile lor.

- Cine face acțiunea exprimată de predicatul verbal?
- Câte cuvinte alcătuiesc primul subiect?
- Câte cuvinte alcătuiesc cel de-al doilea subiect?
- Prin ce sunt exprimate subiectele din fiecare enunț?
- În ce se acordă verbul prin care se exprimă predicatul verbal cu pronumele prin care se exprimă subiectul din ultimul enunț?

IMPORTANT

Subiectul este partea principală de propoziție care arată cine face acțiunea exprimată de un predicat verbal. Subiectul este:

- **simplic** – când este alcătuit dintr-un singur termen: *Elevii citesc legende.*
 - **multiplu** – când este alcătuit din mai mulți termeni: *Dan, Andreea și Maria citesc legende.*
- ✓ Subiectul se exprimă prin:
- *substantiv comun*: *Zei* locuiesc pe muntele Olimp.
 - *substantiv propriu*: *Prometeu* le-a dăruit oamenilor focul.
 - *pronume personal*: *Tu și el* ați încălcat porunca lui Zeus.
 - *pronume personal de politețe*: *Dumnealui* nu a înțeles.
 - *numeral cardinal cu valoare substantivală*: *Trei* dintre ei au avut curaj.
 - *numeral ordinal cu valoare substantivală*: *Al doilea* s-a descurcat mai bine.
- ✓ **Acordul predicatului cu subiectul** constituie un aspect esențial al limbii române utilizate corect. Verbul prin care se exprimă predicatul verbal **se acordă în persoană și număr** cu partea de vorbire prin care se exprimă subiectul.
- *Atena* le-a adus oamenilor măslinul.
 - *Atena și Afrodita* le-au dăruit oamenilor din înțelepciunea și frumusețea lor.
- ✓ Când subiectul multiplu se exprimă prin pronume de persoane diferite, *persoana a II-a are prioritate față de a III-a, iar persoana I față de celelalte două persoane.*
- *Noi și voi* am desenat titanii.
 - *Tu și el* nu ați citit despre zeii Olimpului?

EXERSEAZĂ!

2 Citește, cu atenție, textul de mai jos pentru a răspunde următoarelor cerințe:

— Strămoșii noștri, romanii, purtau trei nume... și anume, făcu el zâmbind: *nomen*, numele de familie, cum ar fi, de exemplu, la mine, Enăchescu, *prenomen*, numele de botez, cum ar fi, Sterie – și aici își îngroșă glasul, iar după o pauză scurtă, care nouă, însă, ni s-a părut uriașă: ... și *cognomen*, adică porecla, cum ar fi Barosanul! [...]

Barosanul se aștepta să râdem, dar clasa încremenise.

— Hai, mă, nu fiți ipocriți*... De când știu eu că îmi spuneți Barosanul! Asta e mania voastră a elevilor... [...]

Pe fețele noastre înflorise un zâmbet de ușurare și de nespusă dragoste pentru Barosanul! (Grigore Băjenaru, *Cișmigiu & comp.*)

**ipocrit* – prefăcut, fățarnic

- 3 Selectează, din text, un subiect simplu exprimat prin substantiv comun.
- 4 Notează, din primul alineat al textului, un subiect simplu exprimat prin pronume personal.
- 5 Transcrie un enunț în care un subiect este exprimat prin substantiv propriu.
- 6 Alcătuieste o propoziție în care numeralul *trei* să aibă funcția sintactică de subiect.
- 7 Scrie varianta pe care o consideri corectă:
- În propoziția *De când știu eu*, subiectul este exprimat prin...
 - a) substantiv comun.
 - b) pronume personal.
 - c) verb.
 - Subiectul propoziției *Pe fețele noastre înflorise un zâmbet de ușurare și de nespusă dragoste pentru Barosanul!* este...
 - a) pe fețele.
 - b) un zâmbet.
 - c) pentru Barosanul.
- 8 Transformă propoziția *Pe fețele noastre înflorise un zâmbet*, astfel încât verbul să aibă formă pentru persoana III-a, numărul plural.
- 9 Explică ce alte modificări ai făcut pentru ca propoziția ta să fie corectă.
- 10 Adaugă predicatului verbal *spuneți* un subiect exprimat prin pronume personal de politețe.
- 11 Modifică verbele dintre paranteze, astfel încât să realizezi acordul predicatului cu subiectul:
- a) Cireșele și piersicile (a se coace) în luna iunie.
 - b) Tu și el (a citi).
 - c) Noi și ele (a pleca) la munte.
 - d) Un băiat și o fată (a obține) premiul întâi.
 - e) Cei zece (a impresiona).
 - f) Al zecelea (a ajunge) la timp.
 - g) Mulți oameni i- (a ajuta) pe semenii lor.
 - h) Cărțile (a împodobi) sufletul.
 - i) Dumnealui nu (a răspunde).
 - j) Copilului îi (a plăcea) înghețata cu fructe.
 - k) Uneori, îl (a durea) picioarele.

Atributul

DESCOPERĂ!

- 1 Citește, cu atenție, enunțurile următoare pentru a rezolva cerințele:

Demetra era sora Herei. Doi dintre oameni au găzduit-o în coliba lor. Ea îl salvează pe al doilea copil al familiei și îl învață agricultura. Din recunoștință, băiatul organizează cele mai bogate serbări din Elada.

- 2 Ce părți de vorbire determină cuvintele *Herei* și *dintre oameni*?
- 3 Prin ce sunt exprimate cuvintele subliniate în enunțurile de mai sus?
- 4 Precizează întrebările la care răspund cuvintele subliniate.

IMPORTANT

- **Atributul** este partea secundară de propoziție care determină un substantiv sau un înlocuitor al acestuia (un pronume sau un numeral cu valoare substantivală).
- Atributul se exprimă prin:
 - ✓ substantiv comun: *Legendele despre zei au impresionat omenirea.*
 - ✓ substantiv propriu: *Fiii lui Zeus au puteri miraculoase.*
 - ✓ pronume personal: *Cărțile de la el mi-au plăcut.*
 - ✓ pronume personal de politețe: *Poveștile dumnealui ne captivează.*
 - ✓ numeral cardinal cu valoare substantivală: *Volumele celor doi sunt acolo.*
 - ✓ numeral cardinal cu valoare adjectivală: *Am nevoie de trei cărți.*
 - ✓ numeral ordinal cu valoare substantivală: *Faptele celui de-al doilea au atras mânia zeilor.*
 - ✓ numeral ordinal cu valoare adjectivală: *Și al zecelea răspuns a fost bun.*
 - ✓ adjectiv: *Zei locuiesc în temple mari și frumoase.*
- Întrebările la care răspunde atributul sunt:
 - ✓ care? ✓ ce fel de? ✓ ai, a, al, ale cui? ✓ cât? câtă? câți? câte?

EXERSEAZĂ!

- 5 Citește, cu atenție, enunțurile următoare pentru a rezolva cerințele:

Muzele, fiicele lui Zeus și ale Mnemosynei, sunt considerate drept inspiratoare ale muzicii, ale dansului și ale poeziei și patroane ale artelor în general. Ele îi desfătau pe zeii Olympului cu cântecele lor la ospete și la serbări. Au participat, de pildă, în această calitate, la nunta Harmoniei cu Cadmus, la cea a lui Thetis cu Peleus. Se născuseră în Thracia, anume în Pieria, și sălășluiau în pădurile umbroase ale Heliconului și ale Parnasului. Erau nouă surori: Clio – muza istoriei, Eutrepe – muza poeziei lirice, Thalia – muza comediei, Melpomene – muza tragediei, Terpsichore – muza dansului, Erato – muza poeziei de dragoste, Polymnia – muza retoricii, Urania – muza astronomiei și Calliope – muza poeziei epice. În mitologia romană, muzele purtau numele de Camene.

(Mic dicționar de mitologie, **Musae**)

- 6 Selectează din text:
- ⊙ un atribut exprimat prin substantiv propriu;
 - ⊙ un atribut exprimat prin pronume personal;
 - ⊙ un atribut exprimat prin adjectiv;
 - ⊙ un atribut exprimat prin numeral cardinal;
 - ⊙ un atribut exprimat prin substantiv comun.
- 7 În structura *muza poeziei de dragoste*, există...
- a) un atribut exprimat prin substantiv.
 - b) două atribute exprimate prin substantive.
- 8 În enunțul *În mitologia romană, muzele purtau numele de Camene.*, cuvântul subliniat este atribut exprimat prin...
- a) substantiv.
 - b) adjectiv.
- 9 Adaugă substantivului *serbări* din enunțul *Ele îi desfătau pe zeii Olympului cu cântecele lor la ospete și la serbări*:
- ⊙ un atribut exprimat prin adjectiv;
 - ⊙ un atribut exprimat prin pronume personal;
 - ⊙ un atribut exprimat prin substantiv.
- 10 Construiește enunțuri în care cuvintele date să aibă funcția sintactică de atribut:
- ⊙ substantivul *floare* la numărul plural;
 - ⊙ substantivul *roman*;
 - ⊙ numeralul cardinal *zece*;
 - ⊙ pronumele personal *lui*;
 - ⊙ adjectivul *minunată*.
- 11 Realizează acordul adjectivelor care au funcția sintactică de atribut, cu substantivele pe care le determină:
- ⊙ Fetele (zglobiu) aleargă prin pădurea (des).
 - ⊙ Liniștea (adânc) din codru e tulburată de cântece (vesel).
- 12 Precizează partea de vorbire prin care se exprimă atributele din enunțul următor: *Plimbarea prin pădurea muzelor ne-a trimis în lumea lor minunată*.

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

- 13 Descrie, în 30-50 de cuvinte, *pădurile umbroase ale Heliconului și ale Parnasului*, în care s-au născut muzele, folosind, cel puțin 10 atribute exprimate prin diferite părți de vorbire.
- 14 Folosește descrierea ta într-o compunere, în care să povestești o întâmplare petrecută în *pădurile umbroase ale Heliconului și ale Parnasului*.
Sublineiază atributele.

Funcții sintactice – aplicații

1 Citește, cu atenție, textul:

Zmeul zmeilor. Exemplar foarte rar, mai masiv și mai feroce decât zmeii comuni. Odinioară răspândit din Carpați în Tibet, supraviețuiește azi doar în câteva grădini zoologice particulare americane.[...] Trăiește cu un veac mai mult decât zmeul comun și este cu un cot mai înalt, de aceea i se acordă întâietate înfricoșată în orice habitat locuit de zmei. E recunoscut de la distanță datorită coifului cu clești de homar pe care-l poartă pe cap. Flacăra pe care o scoate pe nări are cam 15 metri lungime și e verde pal. [...] De fapt, în luptă, se bizuie mai mult pe clești și buzdugan.

(Mircea Cărtărescu, *Enciclopedia zmeilor*)

2 Notează trei predicate verbale din textul de mai sus.

3 Selectează din text un subiect simplu exprimat prin substantiv comun.

4 Transcrie din text:

- un atribut exprimat prin adjectiv;
- un atribut exprimat prin substantiv;
- un atribut exprimat prin numeral.

5 În enunțul *E recunoscut de la distanță datorită coifului cu clești de homar.* există...

- a) un atribut. b) două atribute. c) trei atribute.

6 Rescrie fragmentul *Trăiește cu un veac mai mult decât zmeul comun*[...], astfel încât verbul prin care se exprimă predicatul verbal să fie la persoana a III-a, timpul mai-mult-ca-perfect.

7 Transformă fragmentul *Flacăra pe care o scoate pe nări are cam 15 metri lungime și e verde pal.* [...] *De fapt, în luptă, se bizuie mai mult pe clești și buzdugan.*, astfel încât acțiunea să se petreacă în viitor.

8 Alcătuieste enunțuri în care predicatele verbale să fie exprimate prin verbele date, la formele indicate:

- **a scoate** – persoana a III-a, numărul plural, modul indicativ, timp mai-mult-ca-perfect;
- **a acorda** – persoana a III-a, numărul plural, modul indicativ, timp prezent;
- **a lupta** – persoana a II-a, numărul singular, modul imperativ, formă afirmativă;
- **a se bizui** – persoana a I, numărul singular, modul indicativ, timp perfect simplu.

9 Modifică verbele dintre paranteze, astfel încât să realizezi acordul predicatului cu subiectul:

- Grâul (a se recolta) în luna iunie.
- Tu și ea (a citi) despre zmei.
- Eu și ele (a merge) la mare.
- Zmeul zmeilor (a obține) ce-și dorește.
- Cei cincisprezece (a veni) mai devreme.
- Al nouălea (a deschide) cutia.
- O mulțime de oameni (a se aduna) în jurul lor.
- Balaurii și zmeii (a înfricoșa) prin înfățișare, dar unii (a avea) suflet bun.
- Dumnealor (a asculta) cu atenție.
- Zmeilor le (a plăcea) pădurile umbroase.

- 10 Completează, în caiet, spațiile libere cu atribute exprimate prin adjective:
- ⊙ Zmeul scoate flăcări
 - ⊙ Grădinile ascund animale
 - ⊙ Copiii îi adoră pe zmeii
- 11 Formulează enunțuri în care substantivul *zmeul* să aibă următoarele funcții sintactice:
- ⊙ subiect; ⊙ atribut.
- 12 Alcătuieste enunțuri în care pronumele *ei* să îndeplinească următoarele funcții sintactice:
- ⊙ subiect; ⊙ atribut.
- 13 Scrie enunțuri în care numeralul cardinal *zece* să fie:
- ⊙ subiect; ⊙ atribut.
- 14 Construieste enunțuri în care predicatul verbal să fie exprimat prin verb la:
- ⊙ modul imperativ;
 - ⊙ modul indicativ, timp prezent;
 - ⊙ modul indicativ, timp perfect compus;
 - ⊙ modul indicativ, timp viitor;
 - ⊙ modul indicativ, timp viitor anterior.
- 15 Scrie variantele pe care le consideri corecte:
- ⊙ În enunțul *Zmeul are solzi noi.*, cuvântul subliniat este...
 - a) atribut exprimat prin pronume. b) atribut exprimat prin adjectiv.
 - ⊙ Cuvintele subliniate în enunțul următor *Întrebările și răspunsurile date ne-au impresionat.*, au funcția sintactică de...
 - a) subiect simplu. b) subiect multiplu. c) atribut.
- 16 Realizează corespondența între coloane, având în vedere funcția sintactică a cuvintelor subliniate:

A

Mi-au plăcut cerceii albaștri.Solzii zmeului par de smarald.Zmeii și balaurii trăiesc mai mult decât oamenii?

B

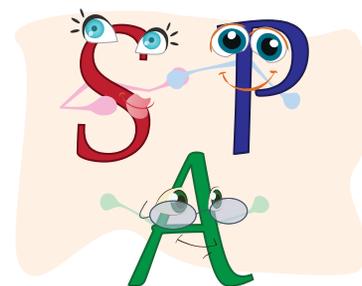
subiect

predicat

atribut

subiect multiplu

- 17 Transcrie, în caiet, doar enunțurile pe care le consideri corecte:
- ⊙ Predicatul verbal este partea principală de propoziție care arată ce face subiectul.
 - ⊙ Predicatul verbal se exprimă prin verb auxiliar.
 - ⊙ Verbul prin care se exprimă predicatul verbal se acordă în persoană și număr cu partea de vorbire prin care se exprimă subiectul.
 - ⊙ Atributul este partea secundară de propoziție care determină un verb.
 - ⊙ Atributul poate fi exprimat prin pronume, substantive, adjective, numere.

Personajul în compuneri

★ Citește cu atenție textul următor și rezolvă cerințele:

Se spune că *odată, demult*, o mamă văduvă și sărmană avea și ea pe sufletul ei un odor¹ de fecior, la care se uita ca la lumina ochilor. Că era bun și cuminte și asculta de vorba maică-sii, ca de sfânta Evanghelie. *Într-o zi*, neavând biata femeie de nici unele la casa ei și neștiind ce să-i dea băiatului de mâncare, a scos un ștergar², de-l avusese dar de la maică-sa pe când se măritase, și, dându-i-l împăturit frumos băiatului, îl trimise în alt sat, la un neam al ei, ca să-i dea pe el un căuș³ de mălai și un boț⁴ de brânză.

Dar bordeiul⁵ văduvei era la marginea satului și, ca să treci în satul celălalt, trebuia să treci o pădure mare și întunecoasă, apoi o câmpie și, după aceea, un deal și-o vale, pustie nevoie mare! I se strângea inima femeii de grijă, când socotea că-i atâta cale lungă pentru biet fecioru-său, care de sărăcie și nemâncare, de-abia se ținea pe picioarele-i șubrede, dar ce era să facă? Își făcu o cruce, îl puse și pe copil să se închine, să zică un „Doamne ajută!” și-l porni la drum.

Pornise băiatul cam când era soarele de două suliți pe cer și acu, acu sta să-nsereze și bietul copil nu mai venea. Biata maică-sa făcea ce făcea, ieșea în prag, punea mâna streășină la ochi și cerceta zarea. De fecior, nici gând! *Dacă văzu ea* că asfințește soarele și nici țipenie de vietate nu se zărește cât cuprinzi cu ochiul, își trase ștergarul bine pe cap, înțepeni ușa bordeiului și porni să afle de urma fiului său. Merse ea mai întâi mai domol, trecu pădurea și ieși pe câmpie.

Din vreme în vreme, își striga feciorul pe nume, doar, doar i-o răspunde, dar câmpia tăcea ca mormântul. O cuprinse atunci o frică de moarte și o luă la fugă peste câmpul plin de mărcini și, unde punea piciorul, tot în mărcini se înfunda și-l scotea plin de sânge. Dar ea nu simțea nimic, că în sufletul ei nu era decât dorul de copilul-i rățăcit ori, ferește Doamne, mâncat de fiarele sălbatice din pădure.

Și alerga sărmana într-un suflet și la tot pasul picura sângele din tălpile-i împunse de spini și unde cădea picătura de sânge, rășărea o floare mare și roșie, până ce se umplu câmpia toată de asemenea flori. *Tocmai când* striga ea mai amar: „Ionică! Ionică!”, numai ce auzi, de dincolo de deal, un glas slab de copil venit ca de la mare depărtare, care îngâna: „Mamă..., mamă...”.

Femeia nu mai simți nici urcușul greu al dealului, nici valea abruptă și într-o clipită fu lângă copil, unde căzu grămadă. *După ce-și mai veni în fire*, își luă feciorul în brațe și porni cu el înapoi acasă. Dar când să treacă peste câmpie, ce să vezi? Numai flori roșii, încotro vedeai cu ochii! De atunci se zice că ar fi macii pe pământ.

(*Legenda macului* – text popular)

¹ odor, odoare, s. n. (aici) Ființă iubită, prețuită.

² ștergar, ștergare, s. n. 1. Bucată dreptunghiulară de pânză, uneori cu broderii sau cu franjuri, care servește ca prosop sau ca poadoabă în casele țărănești. 2. Fâșie lungă de voal fin (borangic), cu franjuri la capete, cu care își acoperă capul femeile de la țară.

³ căuș, căușe, s.n. Cantitatea de apă, făină, grăunțe etc. care intră într-un căuș (vas de lemn în formă de cupă sau de lingură mare).

⁴ boț, boțuri, s. n. Bucată mică, de formă rotundă, dintr-o materie care se poate face bulgăre sau cocoloș.

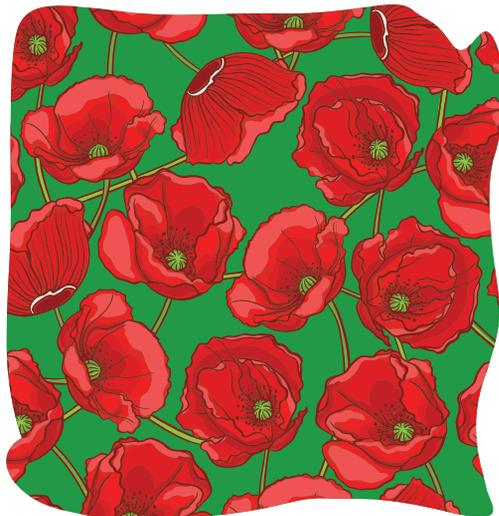
⁵ bordei, bordeie, s. n. Locuință mică, sărăcăcioasă.

FOLOSEȘTE-ȚI CUNOȘTINȚELE!

Răspunde, oral, următoarelor cerințe:

- 1 Ce temă identifici în textul *Legenda macului*?
- 2 Selectează, din primul alineat, trei cuvinte/grupuri de cuvinte care indică timpul în care se petrec întâmplările.
- 3 Care sunt personajele care participă la acțiune?
- 4 Care este motivul pentru care mama îl trimite pe fiu la ruda lor din satul vecin?
- 5 Identifică, în alineatul al doilea, enunțul care numește spațiul desfășurării acțiunii. Cum este drumul pe care îl are de făcut băiatul?
- 6 În ce moment al zilei pleacă fiul la drum?
- 7 Din ce cauză se îngrijorează mama? Ce decide aceasta să facă?
- 8 Ordonează, prin numărare, enunțurile următoare, pentru a reface succesiunea evenimentelor.
 - a) *Și alerga sărmana într-un suflet și la tot pasul picura sângele din tălpile-i împunse de spini.*
 - b) *Merse ea mai întâi mai domol, trecu pădurea și ieși pe câmpie.*
 - c) *Tocmai când striga ea mai amar: „Ionică! Ionică!”, numai ce auzi [...] „Mamă..., mamă...”.*
 - d) *O cuprinse atunci o frică de moarte și o luă la fugă peste câmpul plin de mărăcini.*
 - e) *Din vreme în vreme, își striga feciorul pe nume, doar, doar i-o răspunde, dar câmpia tăcea ca mormântul.*
- 9 Recitește enunțul de la exercițiul 8 care prezintă cel mai tensionat moment al căutării.
- 10 Prezintă finalul întâmplării. În acest sens, formulează ideea principală a ultimului alineat.
- 11 Ai observat că întâmplările sunt povestite în ordinea desfășurării lor. Identifică în textul legendei cuvintele/grupurile de cuvinte scrise aplecat și scrie-le în caiete. Ce rol au ele în povestirea acțiunii?
- 12 Care este partea de vorbire cu ajutorul căreia sunt redată acțiunile personajelor? Motivează-ți răspunsul, într-un enunț, folosind exemple din textul dat.
- 13 a) Scrie, în 30-50 de cuvinte cum este explicată apariția macilor.
 b) Răspunde, într-un enunț, dacă explicația dată de legendă este adevărată.
 c) Numește un sentiment cu care asociezi *Legenda macului*.

În textul narativ sunt și alte cuvinte/grupuri de cuvinte prin care sunt ordonate cronologic faptele, întâmplările:

- a) pentru momentele de la început: *pe vremea aceea, pe atunci, la început, mai întâi;*
- b) pentru acțiunile din cuprins: *apoi, după un timp, după o vreme, atunci, deodată, dintr-odată, la un moment dat, când, brusc;*
- c) pentru acțiunea din final: *în sfârșit, la final, până la urmă, de atunci.*

Acestea au un rol important în înlănțuirea întâmplărilor.

IMPORTANT

- **Compunerea narativă** este un text în care prezinți întâmplări reale sau imaginare. În etapa de **scriere** a acesteia, este recomandat:

ÎN INTRODUCERE,

- ✓ să precizezi timpul și locul întâmplărilor;
- ✓ să prezinți, pe scurt, participanții/personajele și situația lor inițială.

ÎN CUPRINS,

- ✓ să prezinți cauza care declanșează acțiunea;
- ✓ să povestești, în succesiunea lor, întâmplările;
- ✓ să relatezi momentul cel mai tensionat din derularea întâmplărilor.

ÎN ÎNCHEIERE,

- ✓ să prezinți cum se termină întâmplarea și cum se simt, în acel moment, participanții/personajele;
- ✓ opțional, să prezinți ce învățătură se desprinde din întâmplarea povestită.
- Utilizează, în compunerile tale narative, verbe la timpurile prezent, perfect compus, imperfect!

Amintește-ți că **etapele scrierii unui text** sunt:

- stabilirea temei și a titlului;
- formularea planului de idei;
- scrierea textului;
- corectarea textului;
- rescrierea în forma finală.

EXERSEAZĂ!**14 Lucrați în echipă!**

- a) Organizați-vă în cinci echipe. Scrieți scurte compuneri narative, de 60 - 100 de cuvinte, în care să povestiți călătoria în care mama l-a trimis pe copil.
- Echipa 1 prezintă drumul copilului prin pădure și pe câmp.
 - Echipa 2 prezintă drumul prin satul vecin până la casa rudei la care trebuie să ajungă.
 - Echipa 3 prezintă întâmplările de la casa rudei căreia trebuie să îi dea ștergarul în schimbul mâncării.
 - Echipa 4 prezintă drumul de întoarcere.
 - Echipa 5 prezintă împrejurările în care mama și-a regăsit copilul și l-a adus acasă.
- b) Utilizați, în cele trei părți ale compunerii (introducere, cuprins, încheiere), cuvinte/grupuri de cuvinte prin care se redau cronologic faptele.
- c) Citiți compunerile în fața clasei.

- 15 Scrie, în 80 – 150 de cuvinte, propria compunere narativă în care să îți imaginezi călătoria copilului din *Legenda macului*. Folosește acele idei propuse care ți-au plăcut mai mult.

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

- 16 a) Scrie o compunere narativă, de 80 – 150 de cuvinte, în care să prezinți o întâmplare reală sau imaginară petrecută în timpul unei sărbători, în localitatea ta.
- b) Cum vei ști dacă ai reușit? Verifică-te prin completarea unui tabel asemănător celui de mai jos:

		Da	Nu
1.	Am respectat părțile componente ale unui text.		
2.	Am precizat locul și timpul desfășurării acțiunii.		
3.	Am numit participanții/personajele.		
4.	Am prezentat cauza care declanșează acțiunea.		
5.	Am relatat evenimentele în ordinea lor cronologică.		
6.	Am oferit soluția pentru rezolvarea situației tensionate.		
7.	Am prezentat finalul întâmplărilor.		

Text și imagine – manualul

DESCOPERĂ!

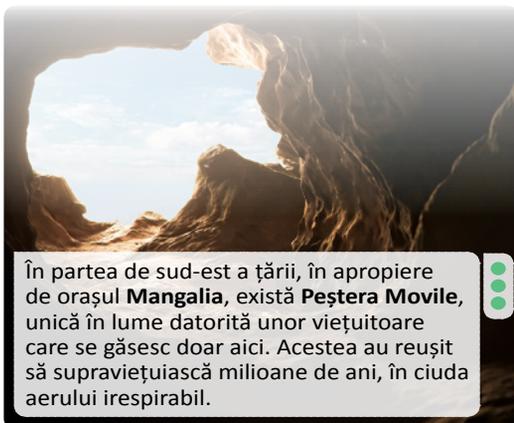
★ Privește cu atenție pagina de manual de mai jos și rezolvă cerințele următoare:

LECTURĂ FACULTATIVĂ

Țara mea e un colț de rai

● România este o țară frumoasă, unică, datorită peisajelor pitorești și a tradițiilor păstrate peste veacuri. România este o țară minunată cu locuri de poveste, care te așteaptă să le cunoști și să le admiri.

Mândria Bucovinei sunt mănăstirile care au făcut-o cunoscută în toată lumea. Mănăstirile Arbore, Moldovița, Sucevița, Humor, **Voroneț** sunt considerate printre cele mai importante monumente ale umanității și fac parte din patrimoniul UNESCO.

● În partea de sud-est a țării, în apropiere de orașul **Mangalia**, există **Peștera Movile**, unică în lume datorită unor viețuitoare care se găsesc doar aici. Acestea au reușit să supraviețuiască milioane de ani, în ciuda aerului irrespirabil.

● Mulți oameni știu că **Timișoara** este cel mai mare și cel mai frumos oraș din **Banat**. Dar câți știu oare că **Timișoara** a fost primul oraș european iluminat electric, că timișorenii au fost primii români care au vorbit la telefon, primii care s-au plimbat cu tramvaiul electric și s-au distrat privind primele proiecții cinematografice?

● În județul **Hunedoara**, la o distanță de aproape 10 km față de orașul **Hațeg**, turiștii pot vizita biserica de la **Densuș**, cea mai veche biserică din România. Aceasta a fost construită cu pietre luate de la Sarmizegetusa, ale cărei ruine se află în apropiere.

● În apropiere de orașul **Orșova**, pe malul stâng al Dunării, se află cea mai înaltă statuie din Europa. În stâncă înaltă de 55 de metri a fost cioplit **chipul lui Decebal**, ultimul și cel mai viteaz rege dac.

- 1 În ce fel de manual crezi că se regăsește această pagină? Răspunde oral.
- 2 Notează pe caiet care dintre cele cinci imagini ți-a atras cel mai mult atenția. Prezintă motivul alegerii, în 20-30 de cuvinte.
- 3 Scrie care sunt mănăstirile din Bucovina ce fac parte din patrimoniul Unesco.
- 4 Numește oral patru orașe, menționate în textele din pagina anterioară.
- 5 Completează, pe caiet, enunțurile următoare, folosind informațiile din pagina de manual:
 - a) România este o țară unică, datorită
 - b) Peștera Movile se află în apropiere de
 - c) Timișoara a fost primul oraș din Europa și prima localitate din România în care
 - d) Biserica din Densuș se află în județul, în apropiere de orașul și de ruinele cetății
 - e) Cea mai înaltă statuie din Europa este considerată și se află în apropiere de Aceasta are o înălțime de
- 6 Alege, din pagina de manual, locul pe care ți-ar plăcea să-l vizitezi. Explică, în 30-40 de cuvinte, prin ce anume ți-a trezit interesul acest loc.

IMPORTANT

Manualul este o lucrare în care se prezintă elementele fundamentale ale unei științe, arte sau îndeletniciri practice. Textul, care oferă informații, este însoțit de imagini sugestive, de grafice, de tabele sau scheme, care îl ajută pe cititor să înțeleagă conținutul.

EXERSEAZĂ!

- 7 Scrie o compunere, de 80-100 de cuvinte, cu titlul *Țara mea de poveste*, în care să folosești cinci grupuri de cuvinte din textul de mai sus și să inserezi un desen ilustrativ.
- 8 Privește imaginile din dreapta, extrase dintr-un manual de bune maniere pentru copii, și rezolvă cerințele:
 - a) Transcrie regulile din primele două pagini.
 - b) Notează pe caiet regula pe care o consideri potrivită pentru imaginea din a treia pagină:
 - Ajutăm la strângerea mesei.
 - Folosim corect tacâmurile.
 - Nu vorbim cu gura plină.
 - Spunem *Te rog!* și *Mulțumesc!*
 - Cerem, nu ne întindem peste masă.

DOVEDEȘTE-ȚI CREATIVITATEA!

- 9 **Lucrați în echipă!**
 - Grupați-vă câte trei și realizați o pagină asemănătoare celei de la începutul lecției, în care să prezentați trei obiective turistice din zona voastră. Puteți lucra pe o foaie din blocul de desen sau pe computer, iar apoi să printați materialul.
 - Folosiți texte scurte, informații exacte și imagini reprezentative (fotografii, desene).
 - Expuneți lucrarea voastră, alături de cele ale colegilor, într-o expoziție dedicată zonei în care trăiți, intitulată după modelul: *Comorile Vrancei*.

PORTOFOLIU

Proiect tematic - O prietenie de legendă

★ Citește etapele proiectului, apoi realizează albumul, folosindu-te de sugestiile date.

Ce vei face? Vei realiza un album în care vei nota răspunsurile cerințelor de mai jos.

De ce vei face? Ca să descoperi că prietenia este o valoare umană, apreciată din cele mai vechi timpuri.

Cum vei face?

I. Citește capitolul *Castor și Polux* din *Legendele Olimpului*, volumul II, *Eroii*.

✓ Completează următoarea fișă copiată pe o foaie A4 cu informațiile solicitate:

☐ Cetatea natală a celor doi frați:	
 Castor	Părinții: Sora: Se pricepe la :
 Polux	Părinții: Sora: Se pricepe la :
☐ Vârsta la care s-au implicat pentru prima dată în restabilirea dreptății:	
☐ Patru fapte de vitejie ale celor doi frați:	
☐ Valorile umane pe care le simbolizează cei doi eroi greci:	
☐ Dreptul pe care l-au primit în Olimp:	
☐ Modul în care grecii le-au onorat memoria:	

- ✓ Realizează, pe o foaie separată, un arbore genealogic al celor doi frați utilizând informațiile consemnate în fișă. Poți utiliza modelul din unitatea 2 sau un alt model, preferat de tine.
- ✓ Scrie, pe baza fișei completate, un articol de dicționar intitulat *Castor și Polux*. Lipește/inserează o ilustrație care să îi reprezinte pe cei doi eroi.
- ✓ Alcătuește o listă cu alte personaje din lecturile tale, care pot fi asemănate cu legendarii Castor și Polux. În dreptul fiecăruia notează titlul și autorul operelor literare. Scrie, într-un enunț, ce îi aseamănă cu eroii greci.
- ✓ La o întâlnire a eroilor, Perseu îi invită pe Castor și pe Polux să povestească despre una dintre faptele lor. Scrie o compunere narativă, de minimum 80 de cuvinte, în care unul dintre cei doi frați povestește o întâmplare la care au participat.

II. Pentru realizarea albumului:

- ✓ Numerotează paginile; ✓ Creează coperta: scrie titlul și numele autorilor.

Cum vei ști dacă ai reușit?

Analizează albumul cu ajutorul grilei de autoevaluare de mai jos:

Criterii de apreciere	În totalitate	Parțial	Deloc
Pe copertă sunt scrise titlul și autorul.			
Sunt prezente răspunsurile la sarcinile de lucru.			
Răspunsurile sunt corespunzătoare cerințelor.			
Textul creat de tine respectă structura compunerii narative.			
Sunt respectate regulile de scriere și de exprimare corectă în limba română.			

- Prezintă albumul colegilor. • Întreabă-i ce le-a plăcut, de ce le-a plăcut și ce îți recomandă.

RECAPITULARE

I. TEXTUL LITERAR

Cu optzeci și șapte de ani în urmă, familia Tuck venise de departe, dinspre răsărit, căutând un loc în care să se stabilească. În vremurile acelea, păduricea nu era atât de mică, ci era un codru în toată puterea cuvântului, așa cum îi povestise lui Winnie și bunica ei: o pădure enormă care se întindea până hăt departe. Soții Tuck se gândeau să-și construiască o fermă la marginea pădurii. Dar părea că pădurea nu se mai sfârșește. Când au ajuns cam pe unde se afla păduricea de-acum și au ieșit de pe potecă în căutarea unui loc în care să poposească, au dat peste un izvor.

— Era un loc foarte frumos, spuse Jesse oftând. Luminișul însorit, copacul cu rădăcinile acelea cioturoase. Am oprit și am băut cu toții apă din izvor, chiar și calul nostru.

— Nu, spuse Mae, n-am băut toți. Pisica n-a băut. Este un detaliu important.

— Da, zise și Miles, să nu uităm amănuntul acesta. Am băut cu toții, mai puțin pisica.

— Oricum, continuă Jesse, apa avea un gust oarecum ciudat. Am poposit acolo peste noapte. Tata a scrijelit un T mare pe trunchiul copacului, ca să marcheze locul. Apoi am pornit mai departe.

După ce-au parcurs încă multe mile înspre apus, ieșind în sfârșit din pădure, au ajuns la o vale în care nu locuiau prea mulți oameni și-acolo și-au ridicat ferma.

Cel mai mult însă îi îngrijora trecerea timpului. Lucrau la fermă, își făcuseră un rost în locul acela, aveau prieteni. Însă după zece ani, apoi după douăzeci, fuseseră nevoiți să recunoască faptul că ceva era în neregulă. Niciunul dintre ei nu îmbătrânea.

— Eu trecusem deja de patruzeci de ani, spuse Miles cu tristețe. Mă însurasem și aveam doi copii. Dar după înfățișare nu mi-ai fi dat mai mult de douăzeci și doi de ani.

Apoi și-au amintit că băuseră cu toții apă din izvorul acela. Și ei, și calul. Numai pisica lor nu băuse. Și într-adevăr, pisica trăise fericită la fermă multă vreme, dar trecuseră deja vreo câteva zeci de ani de când murise. Așa și-au dat seama în sfârșit că motivul pentru care ei nu se schimbaseră deloc era apa izvorului.

(Natalie Babbitt, *Tuck pentru totdeauna*)

I Transcrie din următoarele enunțuri structurile referitoare la **timp** și la **spațiu**, grupându-le pe două coloane:

- *Cu optzeci și șapte de ani în urmă, familia Tuck venise de departe, dinspre răsărit, căutând un loc în care să se stabilească.*
- *În vremurile acelea, păduricea nu era atât de mică, ci era un codru în toată puterea cuvântului.*
- *Soții Tuck se gândeau să-și construiască o fermă la marginea pădurii.*
- *Când au ajuns cam pe unde se afla păduricea de-acum și au ieșit de pe potecă în căutarea unui loc în care să poposească, au dat peste un izvor.*
- *Am poposit acolo peste noapte.*
- *După ce-au parcurs încă multe mile înspre apus, ieșind în sfârșit din pădure, au ajuns la o vale în care nu locuiau prea mulți oameni și-acolo și-au ridicat ferma.*
- *Însă după zece ani, apoi după douăzeci, fuseseră nevoiți să recunoască faptul că ceva era în neregulă.*
- *Și într-adevăr, pisica trăise fericită la fermă multă vreme, dar trecuseră deja vreo câteva zeci de ani de când murise.*

- 2 Justifică, în 10-20 de cuvinte, dacă reperele spațio-temporale identificate la exercițiul anterior sunt reale sau imaginare.
- 3 **Lucrați în pereche!**
- Fiecare dintre voi va formula patru idei secundare pe baza fragmentului, în care va include câte un reper temporal.
 - Notați ideile pe o foaie, în altă ordine decât cea din text.
 - Faceți schimb de foi și scrieți în caiet ideile formulate de coleg, în ordinea corespunzătoare întâmplărilor relatate în text.
- 4 **Lucrați în echipă!**
- Organizați-vă câte patru și creați o pagină de manual despre un arbore ales de voi, care s-ar putea găsi într-un manual de biologie.
 - Pentru a descrie mediul în care crește, folosiți drept sursă de inspirație următoarele secvențe din text: *era un codru în toată puterea cuvântului, o pădure enormă care se întindea până hăt departe, luminișul însorit, copacul cu rădăcinile acelea cioturoase.*
 - Notați informații exacte și adăugați desene, fotografiile sau scheme cu părțile copacului, precum cea alăturată.
 - Expuneți pagina voastră de manual, alături de cele ale colegilor, într-o expoziție tematică.
-
- 5 Transcrie din text o secvență care să susțină faptul că membrii familiei Tuck sunt nemuritori.
- 6 Justifică, în 20-30 de cuvinte, de ce crezi că oamenii ar dori/nu ar dori să devină nemuritori.
- 7 Scrie o compunere narativă, de minimum 80 de cuvinte, în care să povestești o întâmplare reală sau imaginară care se petrece în pădure.
- 8 Stabilește oral subiectul și predicatul primei propoziții din text.
- 9 Menționează, în caiet, modul și timpul primului verb prin care se exprimă predicatul verbal.
- 10 Scrie funcția sintactică a substantivului (*de*) *ani*, de la începutul textului. Ce cuvânt determină acesta?
- 11 Selectează și apoi notează în caiet, din prima replică a lui Jesse:
- un atribut exprimat prin adjectiv la gradul superlativ absolut;
 - un subiect exprimat prin substantiv propriu;
 - un predicat verbal exprimat prin verb la modul indicativ, timp perfect compus.
- 12 Răspunde oral dacă numeralul din propoziția *aveam doi copii* are funcția sintactică de...
- a) subiect. b) atribut.
- 13 Transformă, pe caiet, enunțul *Eu trecusem deja de patruzeci de ani.*, astfel încât subiectul să fie exprimat prin pronume personal la persoana I, numărul plural.
- 14 Adaugă, în scris, substantivului *înfățișare* din enunțul *Dar după înfățișare nu mi-ai fi dat mai mult de douăzeci și doi de ani.* un atribut exprimat prin adjectiv.
- 15 Completează, în caiet, răspunsurile referitoare la ultimul enunț al textului: *Așa și-au dat seama în sfârșit că motivul pentru care ei nu se schimbaseră deloc era apa izvorului.*
- ✓ Cuvântul *ei* este subiect exprimat prin
 - ✓ *Nu se schimbaseră* este exprimat prin, modul, timpul și are formă
 - ✓ Cuvântul *izvorului* este exprimat prin

II. TEXTUL NONLITERAR

Vara aceasta, pe 22 iunie, va fi lansat în România filmul *Tuck Everlasting – Bărbatul în costum galben*. La premiera de la București vor participa actrița din rolul principal, Alexis Bledel, și regizorul peliculei, Jay Russell.

Filmul este o ecranizare a cărții prozatoarei Natalie Babbitt, *Tuck pentru totdeauna*. Spectatorii vor descoperi povestea unei fete, Winnie Foster, și a unei familii cu totul neobișnuite pe care aceasta o întâlnește. Toți membrii familiei Tuck au un secret: au băut din izvorul tinereții și acum sunt nemuritori. În final, Winnie va trebui să aleagă între a deveni nemuritoare, pentru a rămâne alături de prietenii săi, sau să urmeze firul vieții sale de muritoare.

Mesajul filmului este că nu ar trebui să te temi de moarte, ci de o viață netrăită.

(adaptare după cinemagia.ro)

16 Numește oral filmul despre care este vorba în text și numele autoarei cărții din care a fost inspirat.

17 Transcrie, din primul paragraf, două coordonate spațiale și două temporale.

18 Justifică în 10-20 de cuvinte, dacă repererele spațio-temporale identificate la exercițiul anterior sunt exacte sau nedeterminate.

19 Lucrați în pereche!

Răspundeți în scris la următoarele întrebări despre *Tuck Everlasting – Bărbatul în costum galben*:

a) Cum se numește eroina filmului?	c) Care este secretul acestei familii?
b) Cum se numește familia întâlnită de aceasta?	d) Ce alegere trebuie să facă Winnie?

20 Transcrie enunțul ce redă mesajul filmului.

- 21 a) După ce ai parcurs fragmentul din *Tuck pentru totdeauna* de la partea I și ai descoperit, în partea a II-a, că textul a fost ecranizat, explică oral dacă ai prefera să citești cartea sau să vezi filmul.
b) Adresează-te colegilor care au răspuns oral cerinței anterioare, utilizând formule prin care te asiguri că ai înțeles explicația, precum și formule prin care îți dovedești empatia.

22 Notează, în caiet, funcțiile sintactice ale cuvintelor subliniate din enunțul Spectatorii vor descoperi povestea unei fete...

23 Scrie două enunțuri în care cuvântul *povestea* să fie subiect, respectiv atribut.

24 Transcrie, din text, un substantiv propriu cu funcție sintactică de subiect.

25 Identifică oral predicătele din enunțul *În final, Winnie va trebui să aleagă între a deveni nemuritoare, pentru a rămâne alături de prietenii săi, sau să urmeze firul vieții sale de muritoare.*

26 Transformă, în scris, propoziția dezvoltată *La premiera de la București vor participa actrița din rolul principal, Alexis Bledel și regizorul peliculei, Jay Russell.* în propoziție simplă.

27 Lucrați în pereche!

- Scrie un comentariu la articolul extras de pe cinemagia.ro, în care îți exprimi intenția de a participa la premiera filmului de la București.
- Schimbă caietul cu cel al colegului și corectează eventualele greșeli.

EVALUARE

Temp de lucru: 50 de minute
Vei primi 10 puncte din oficiu.

★ **Citește, cu atenție, textul următor:**

— Ei bine, dragile mele, a fost odată ca niciodată, undeva, între pământ și cer, un loc ascuns numit Ținutul Sariiilor. Cum niciun ochi omenesc nu reușise vreodată să-l vadă, acesta nu era trecut nici măcar pe cele mai noi hărți aeriene. Când lumina zilei îl învelea, părea la fel de transparent ca aerul. Păsările nu încercau să treacă prin el, iar dragonii, până să plece în altă parte, nu se încumetaseră să zboare așa sus...

— Da? Se mirară într-un glas cele trei sarii copii.

— Nimeni nu știa că de aici, de deasupra celor văzute, sariile împrăștie peste oameni și lume toate culorile. De la Blumina se răsfiră sclipirea cerului și a oceanelor, de la Zafira, verdele plantelor și-al pietrelor de sub pământ, iar de la Stacaja, roșeața apusului. Și de la noi, celelalte, nenumăratele nuanțe care ne bucură viața...

(Ioana Nicolaie, *Ferbonia*)

A (30 p.)

- 1 Identifică, în prima replică, două repere spațiale și două temporale. 16 p.
- 2 Alege varianta corectă, pentru a completa enunțul:
Coordonatele spațio-temporale sunt (reale/imaginare) și (exacte/nedeterminate). 4 p.
- 3 Formulează două idei principale pe baza textului, respectând ordinea temporală. 10 p.

B (30 p.)

- 4 Identifică subiectul și predicatul din propoziția: *Când lumina zilei îl învelea [...]*. 8 p.
- 5 Transformă propoziția [...] *sariile împrăștie peste oameni și lume toate culorile*, astfel încât subiectul să fie exprimat prin pronume personal. 4 p.
- 6 Rescrie propoziția *Păsările nu încercau [...]*, trecând la numărul singular substantivul prin care este exprimat subiectul și verbul prin care este exprimat predicatul verbal. 8 p.
- 7 Precizează funcția sintactică a cuvântului subliniat în enunțul *Se mirară într-un glas cele trei sarii copii.* 3 p.
- 8 În propoziția *De la Blumina se răsfiră sclipirea cerului și a oceanelor*, există...
a) două atribute. b) trei atribute. c) un atribut. 3 p.
- 9 Selectează, din primul alineat al textului, un atribut exprimat prin adjectiv. 4 p.

C (30 p.)

- 10 Scrie o compunere narativă, de minimum 100 de cuvinte, în care să prezinți o întâmplare imaginară cu zâne ale aerului/ale pădurii/ale apelor. În compunerea ta, trebuie:
 - să precizezi locul, timpul și participanții/personajele acțiunii; 6 p.
 - să prezinți evenimentele în succesiunea lor cronologică; 8 p.
 - să respecti structura compunerii narative; 3 p.
 - să ai un conținut adecvat cerinței; 5 p.
 - să ai o exprimare corectă din punct de vedere gramatical; 3 p.
 - să respecti normele de ortografie și de punctuație; 3 p.
 - să respecti precizarea referitoare la numărul de cuvinte. 2 p.

Povestea continuă...

Recapitulare finală. Textul literar narativ

Cronicile din Narnia. Nepotul magicianului

de C.S. Lewis

Unchiul Andrew și biroul lui dispărură cât ai bate din palme. Apoi, preț de o clipă, totul deveni neclar. Digory se trezi învăluit de o lumină verde, blândă, pornită de deasupra lui, pe când dedesubt era beznă. Digory nu părea să stea pe ceva. Și nu părea să-l atingă nimic. „Cred că sunt în apă”, își zise el. „Sau sub”. Asta-l înspăimântă pentru o clipă, dar simți imediat că țâșnea în sus. Apoi, capul îi ajunse la suprafață, iar el se trezi chinându-se să ajungă la mal, pe iarba moale de la marginea unui ochi de apă.

Când se ridică în picioare, observă că nici nu avea hainele ude, nici nu gâfâia, ca atunci când ai stat mult sub apă. Avea hainele uscate, uscate. Se afla pe marginea unui mic ochi de apă – nu mai lung de trei metri, de la un cap la altul – dintr-o pădure. Copacii erau unul lângă altul și atât de stufoși, încât Digory nu vedea niciun petic de cer. Lumina era verde toată și venea dintre frunze, dar mai mult ca sigur deasupra lor era un soare foarte puternic, fiindcă lumina asta verde era strălucitoare și caldă. Era cea mai liniștită pădure cu puțință. Nu tu păsări, nu tu insecte, nu tu animale și nu tu vânt. Aproape că auzai cum creșteau copacii.

Ochiul de apă din care ieșise nu era singurul. Mai erau alte zeci, cât vedeai cu ochii, la câțiva metri unul de altul. Aproape că simțeai cum sorbeau copacii apa prin rădăcini. Pădurea aceasta era foarte vie. Când încerca s-o descrie, mai târziu, Digory spunea întotdeauna că era un loc plin. Plin ca o tartă cu prune.[...]

După ce se uită la pădure o bună bucată de vreme, Digory observă, la câțiva metri de el, o fată culcată pe spate lângă trunchiul unui copac. Avea ochii întredeschiși, ca și cum s-ar fi aflat între somn și trezie. Se uită la ea îndelung, fără să zică nimic. În cele din urmă, fata deschise ochii, îl privi cu atenție și la început nu spuse nici ea nimic. Apoi rosti, cu o voce visătoare și mulțumită:

- Cred că te-am mai văzut.
- Și eu la fel, spuse Digory. Ești de mult aici?
- A, dintotdeauna, zise fata. Sau cel puțin – nu știu exact – de foarte multă vreme.
- La fel și eu.
- Nu, nici vorbă, spuse ea. Tocmai te-am văzut ieșind din ochiul ăla de apă.
- Mda, cred că așa e, răspunse Digory cu un aer nedumerit. Am uitat.

Pe urmă tăcură amândoi o bună bucată de vreme.

— Auzi, zise fata după aceea, mă-ntreb dacă ne-am mai întâlnit cu adevărat și-n alte dăți. Mi-a trecut prin minte un gând – un fel de imagine pe care-am avut-o în cap – cu un băiat și o fată așa ca noi, care trăiau într-un loc cu totul altfel decât ăsta și care făceau una și alta.

Poate că n-a fost decât un vis.

— Cred c-am avut și eu același vis, spuse Digory. Cu un băiat și o fată care locuiau ușă-n ușă și mergeau de-a bușilea pe niște grinzi. Mi-amințesc că fata era murdară pe față.

— Nu cumva le-ncurci? În visul meu, băiatul era murdar pe față.

— Nu-mi amintesc fața băiatului, spuse Digory, după care exclamă: Hopa! Ce-i ăla?

— Ha! Un porcușor de Guineea, zise fata.

Porcușorul – destul de gras, altminteri – căuta ceva prin iarbă. Însă în jurul pântecelui i se legase o panglică de care fusese prins un inel de un galben aprins.

— Uite! Uite! strigă Digory. Inelul! Și fii atentă, ai și tu unul pe deget. La fel ca mine.

De data asta, fata se ridică, arătându-se în sfârșit curioasă. Se uită intens unul la celălalt, încercând să-și amintească. Apoi, în același timp, ea strigă „domnul Ketterley”, iar el „unchiul Andrew”, își amintiră cine erau și începură să retrăiască întreaga poveste.

După o discuție însuflețită de câteva minute, lămuriră lucrurile. Digory îi arată cât de îngrozitor fusese unchiul Andrew.

— Și-acum ce facem? întrebă Polly. Îl luăm pe porcușor și plecăm acasă?

— Nu-i nicio grabă, zise Digory și căscă de-i trosniră fălcile.

— Ba eu cred că e, zise Polly. E prea multă liniște-n locul ăsta. E... ca într-un vis. Suntem aproape adormiți. Dacă o să cădem pradă somnului, o să ne-ntindem și-o să moțăm așa pentru totdeauna.

— E foarte plăcut aici, spuse Digory.

— Da, este, răspunse Polly. Dar trebuie să ne-ntoarcem. Se ridică și se îndreptă cu grijă spre porcușorul de Guineea. Dar apoi se răzgândi.

— Am putea să-l lăsăm pe porcușor, spuse ea. E foarte fericit aici, iar unchiul tău sigur o să-i facă rău dacă-l luăm cu noi acasă.

— De-asta sunt sigur, zise Digory. Uită-te cum ne-a tratat pe noi. Apropo, noi cum ajungem acasă?

— Ne-ntoarcem în apă, cred.

Merseră și se așezară amândoi pe iarbă, privind în jos spre apa lină. Reflectarea crengilor stufoase și verzi o făcea să pară foarte adâncă.

— N-avem costume de baie, spuse Polly.

— Nici nu ne trebuie, zise Digory. Intrăm în apă cu hainele pe noi. Nu-ți amintești că nu ne-am udat deloc când am ieșit la suprafață?

— Știi să-noți?

— Un pic. Tu?

— Hm, nu cine știe ce.

— Nici nu cred c-o să trebuiască să-notăm, spuse Digory. Doar ne ducem în jos, nu?

Niciunui nu-i venea să sară în ochiul de apă, dar n-o recunoșteau. Se luară de mână și numărară:

— Un', doi, trei, și!

Se auzi un pleoscăit, iar copiii închiseră ochii. Dar când îi deschiseră la loc, erau încă în picioare, cu apa abia până la glezne, ținându-se de mână în pădurea verde. Apa nu părea să fie mai adâncă de câțiva centimetri.

Țopăiră înapoi pe mal.

— De ce n-a mers? întrebă Polly speriată, dar nu într-atât cât ai putea să te-aștepți, fiindcă într-o pădure ca aceea nu puteai să te temi de-adevăratelea – era un loc mult prea liniștit.

— Gata, știu, zise Digory. Sigur că nu merge. Încă purtăm inelele galbene. Cu astea se ajunge aici. Pentru întors acasă e nevoie de alea verzi. Trebuie să le schimbăm. Ai vreun buzunar? Bun. Pune inelul galben în buzunarul stâng. Eu am două verzi. Uite, ăsta-i pentru tine.[...]

Își puseră inelele verzi, se luară de mână și strigară din nou:

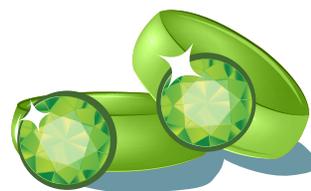

— Un', doi, trei, și!

De data asta reușiră. E foarte greu să vă spun ce-au simțit, pentru că totul s-a întâmplat rapid. La început au apărut niște lumini puternice pe un fundal negru; Digory spune mereu că erau stele și chiar se jură că a văzut planeta Jupiter de aproape – atât de aproape, că i se zărea și luna.

Dar aproape în același timp apărură șiruri întregi de acoperișuri și hornuri, iar copiii văzură Catedrala Saint Paul. Erau la Londra. Însă treceau cu privirea prin peretii tuturor caselor. Apoi îl zăriră, foarte vag și întunecat, pe unchiul Andrew, a cărui imagine devenea din ce în ce mai clară și mai bine conturată. Dar înainte să se întrepruzeze cu adevărat, Polly strigă „Schimbă!”, copiii își puseră celelalte inele, lumea noastră se îndepărtă ca un vis, iar lumina verde de deasupra lor deveni tot mai puternică, până când cei doi ajunseră la suprafața apei și ieșiră anevoie la mal. În jurul lor nu se afla decât pădurea – verde, strălucitoare și liniștită ca întotdeauna. Toată povestea durase mai puțin de un minut.

- 1 Alege, din următoarea listă, cel puțin o temă prezentă în *Cronicile din Narnia: familia, timpul, natura, prietenia, istoria, copilăria, eroismul*. Transcrie câte două cuvinte-cheie pentru fiecare temă selectată.
- 2 Scrie care sunt personajele ce participă la acțiunea prezentată în fragmentul de mai sus.
- 3 Notează, din text, două repere spațiale și două temporale.
- 4 Transcrie trei enunțuri în care este descrisă pădurea.
- 5 Completează următoarele enunțuri cu informațiile din text:
 - a) Digory ajunge în pădure prin
 - b) Totul este învăluit într-o lumină de culoarea
 - c) Digory observă, la câțiva metri de el
 - d) În fața celor doi apare un
 - e) Animalul are legată în jurul pântecului de care se afla prins
 - f) Copiii hotărăsc să sară în, dar nu reușesc să se întoarcă în lumea lor, deoarece poartă
 - g) După ce își pun inelele verzi, ajung în
 - h) În cele din urmă, se reîntorc în
- 6 **Lucrați în pereche!** Alcătuiți planul dezvoltat de idei al textului.
- 7 Prezintă acțiunea din fragmentul de mai sus, în 100-150 de cuvinte, respectând ordinea evenimentelor.
- 8 Notează pe caiet câte două trăsături ale fiecărui personaj, transcriind câte o secvență ilustrativă din fragmentul citat.
- 9 **Lucrați în pereche!** Continuați dialogul dintre Polly și Digory cu 5-10 replici, în care fiecare dintre cele două personaje, întoarse în pădure, își exprimă una dintre următoarele emoții:
 - încântarea de a se regăsi în același loc;
 - entuziasmul în urma călătoriei fantastice pe care a întreprins-o;
 - dezamăgirea de a nu fi găsit drumul spre casă;
 - îngrijorarea în legătură cu dispariția porcușorului de Guineea.
- 10 Scrie textul unui SMS pe care l-ai trimite unui prieten, dacă ai fi unul dintre cei doi copii și nu ai ști drumul spre casă.
- 11 Scrie o compunere narativă, de 100-120 de cuvinte, în care să îți imaginezi ce se întâmplă după ce Polly și Digory se reîntorc în pădure. La acțiune va participa și un alt personaj, imaginat de tine.

- 12 Selectează oral, din text, un cuvânt care se pronunță diferit față de cum se scrie.
- 13 Transcrie, din primul enunț, un cuvânt în care sunetul *i* să fie vocală, unul în care *i* să fie doar literă ajutătoare și unul în care sunetul *i* să fie semivocală.
- 14 Explică, în caiet, rolul semnelor de punctuație și de ortografie din replica lui Polly: — *Știi să-noți?*
- 15 Notează câte un antonim pentru următoarele cuvinte din text: *închiseră, liniștit, rapid, puternice*.
- 16 Precizează, în scris, modul și timpul verbelor subliniate în următorul enunț: *Când se ridică în picioare, observă că nici nu avea hainele ude, nici nu găfâia, ca atunci când ai stat mult sub apă.*
- 17 Alcătuieste oral două enunțuri, în care primele două verbe de la exercițiul anterior să fie la modul indicativ, timpul prezent.
- 18 Scrie valoarea morfologică a cuvintelor subliniate în următorul fragment: *La început au apărut niste lumini puternice pe un fundal negru.*
- 19 Explică, în scris, ortografia cuvintelor subliniate în următorul fragment: [...] iar copiii închiseră ochii.
- 20 Selectează, în caiet, din ultimele trei enunțuri ale textului de mai sus:
a) un substantiv propriu;	f) un articol nehotărât;
b) un substantiv articulat hotărât;	g) o prepoziție;
c) un verb la modul imperativ;	h) un numeral cardinal;
d) un verb la modul indicativ, timpul imperfect;	i) un pronume personal;
e) un verb la modul indicativ, timpul mai-mult-ca-perfect;	j) un adjectiv la gradul de comparație pozitiv.
- 21 Transcrie varianta pe care o consideri corectă:
În fragmentul *apărură șiruri întregi de acoperișuri și hornuri*, cuvintele au, în ordine, următoarele funcții sintactice:
- predicat verbal, subiect simplu, atribut, atribut, atribut;
 - predicat verbal, atribut, atribut, subiect multiplu;
 - predicat verbal, atribut, atribut, atribut, subiect simplu.
- 22 **Lucrați în echipă!**
- ◉ Grupați-vă câte cinci elevi: chiar voi veți deveni PERSONAJE DE POVESTE!
 - ◉ Meșteriți din carton patru inele colorate diferit. Fiecare inel va avea o putere magică, aleasă de comun acord, și va fi purtat de către unul dintre voi.
 - ◉ Creați împreună o poveste, în care patru personaje – care vor purta chiar numele voastre – să fie puse într-o situație neobișnuită, pe care o vor rezolva cu ajutorul inelelor magice.
 - ◉ Pe baza acestui text narativ, realizați o bandă desenată, care să cuprindă 6-8 imagini.
 - ◉ Prezentați-le colegilor rezultatul lucrului în echipă.

Recapitulare finală. Textul literar descriptiv

Vară

de Otilia Cazimir

E cald. Grădina-n jurul meu
Se-ntinde leneșă la soare.
Frunzișul prăfuit și greu
Își culcă umbra călătoare.

Pe-al ierburilor câmp plăpând,
Râzând cu capul dat pe spate,
Un mac își scutură pe rând
Petalele însângerate.

Claude Monet, *Câmp cu maci*

În sălcii, vrăbiile tac.
Doar cucul cel bătrân aruncă,
Ne-ndemânatic și buimac,
Chemarea-i scurtă peste luncă.

Și din trifoiul adormit,
Cu flori ușoare și rotunde,
Același dulce țârâit
De greieri tineri îi răspunde.

- 1 Citește poezia și privește cu atenție tabloul reprodus mai sus, realizat de pictorul francez Claude Monet. Identifică în imagine trei elemente ale naturii care apar menționate și în text și prezintă-le oral.
- 2 Numește două culori prezente în tabloul *Câmp cu maci*, sugerate și în versurile Otiliei Cazimir.
- 3 Transcrie trei personificări din trei strofe diferite.
- 4 Completează citatele următoare cu câte o comparație creată de tine:
 - Grădina-n jurul meu se-ntinde
 - Frunzișul prăfuit și greu
 - În sălcii, vrăbiile tac....
 - Trifoiul adormit
 - Flori ușoare și rotunde
- 5 Transcrie din text un vers care exprimă o emoție, pe care o vei numi.
- 6 Găsește, în a doua coloană, cuvântul potrivit pentru emoția pe care ți-o provoacă fiecare dintre următoarele imagini:

grădina care se-ntinde leneșă la soare

un mac râzând cu capul dat pe spate

trifoiul adormit, cu flori ușoare și rotunde

un dulce țârâit de greieri tineri

melancolie

dor

fericire

încântare

mâhnire

plictiseală

Scrive pe caiet perechile formate.

- 7 Identifică, în text, trei termeni din câmpul lexical (semantic) al *plantelor*.
- 8 Menționează un sinonim potrivit pentru sensul din text al cuvântului *dulce*.
- 9 Notează, în caiet, un antonim al cuvântului *râzând*.
- 10 Precizează câte litere și câte sunete conține cuvântul *chemarea*.
- 11 Explică rolul cratimei în structura *se-ntinde*.
- 12 Transcrie, din text, verbele care exprimă acțiuni omenești atribuite plantelor.
- 13 Rescrie substantivele care denumesc elementele grădinii.
- 14 Selectează, din text, adjectivele corespunzătoare substantivelor rescrise la exercițiul 7.
- 15 Identifică, în poezie, un articol nehotărât, un articol demonstrativ și o prepoziție.
- 16 Precizează funcția sintactică a cuvintelor subliniate în următorul vers: *Doar cucul cel bătrân aruncă.*
- 17 Memorează poezia și scrie-o după autodictare.

18 **Lucrați în pereche!**

a) Primul elev: Adresează-te colegului/colegei de bancă pentru:

- a-l/a o întreba despre ce i-a plăcut în poezia *Vara* de Otilia Cazimir;
- a-l/a o invita să privești împreună, într-un album de artă, picturi de Claude Monet;
- a-i face un compliment pentru modul în care a recitat poezia *Vara*;
- a-i aduce un reproș pentru că a făcut multe greșeli la autodictare.

b) Al doilea elev: Răspunde colegului/colegei tale utilizând formule ale acceptării/refuzului, acolo unde este cazul.

- 19 Recitește poezia *Vara* de Otilia Cazimir și, pornind de la imaginea creată, scrie o compunere în care să descrii o după-amiază de vară. În compunerea ta, trebuie:
 - să folosești patru structuri/expresii selectate din poezie, pe care le vei sublinia cu o linie;
 - să incluzi o comparație și o personificare create de tine, pe care le vei sublinia cu două linii;
 - să exprimi emoțiile pe care ți le trezește natura în acel moment;
 - să respecti structura specifică unei compuneri;
 - să te încadrezi în minimum 100 de cuvinte;
 - să dai un titlu expresiv textului creat de tine.

20 **Lucrați în echipă!**

○ Grupați-vă câte cinci elevi și propuneți o activitate prin care să promovați arta în școala voastră.

Exemple: o expoziție de pictură/de fotografie/de afișe/de benzi desenate, un concurs de poezie, un atelier de creație.

- Prezentați această activitate în 50-80 de cuvinte.
- Realizați un afiș reprezentativ, în care să îmbinați textul și imaginile. Nu uitați să folosiți cuvinte-cheie, care să ajute la transmiterea mesajului, să menționați data și locul desfășurării evenimentului!
- Prezentați colegilor activitatea și afișul. Alegeți cel mai bun proiect și puneți-l în practică în prima săptămână de școală din clasa a VI-a.

Recapitulare finală. Textul nonliterar

Pădurea fermecată a Lăpușatei

Nimeni nu știe cum a apărut, nu se observă izvoare care să alimenteze lacul și pare să nu aibă legături de acest fel în apropiere. Balta lui Dragu este situată în zona comunei Roșiile din județul Vâlcea.

Comuna este localizată pe Valea Sasa, la distanță de circa 80 km de Craiova și 70 km față de Râmnicu Vâlcea. Pe drumul care taie creasta dealului dintre Lăpușata și Roșiile, la un moment dat, se intră în pădure. O pădure care acoperă al șaptelea deal și al șaptelea sat din frumoasa comună Tetoiu, din Vâlcea, singura din județ care are cele șapte sate dispuse pe șapte dealuri.

Al șaptelea sat poartă cu sine un mister, conform multor legende locale ce s-au perindat¹ din generație în generație. Dacă treci în viteză, nu prea ai cum să îl vezi. Însă, mergând mai încet, la un moment dat, pe marginea drumului, se face un mic intrând. De aici, dacă mai mergi puțin până la marginea pădurii se poate zări.

La aproximativ 50 de metri în jos, printre siluetele dezvelite ale fagilor de început de martie, se vede... lacul fără fund. O întindere de culoare verde de apă, care leagă parcă toată pădurea la un loc. O întindere de apă limpede, cristalină, ce stă ascunsă în pădure să fie descoperită parcă, doar de călătorii curioși și aventuroși.

Pădurea Lăpușatei este, după legendele locale, o pădure fermecată, așezată pe unul dintre cele mai înalte dealuri din zona localității, iar prin traversarea acesteia se ajunge la Roșiile, o altă comună de legendă.

Se știe că pădurea din Lăpușata era plină de haiduci², dintre care cel mai cunoscut a fost haiducul Dragu, despre care se spune că ar fi ascuns comori în jurul lacului, multe pungi cu galbeni de aur. Legenda spune că acesta a dispărut într-o noapte și că nimeni nu a mai auzit de el. De atunci, balta poartă numele Balta lui Dragu sau Balta Dragului, cunoscută și drept *lacul fără fund*.

(adaptare după www.cetateabaniei.ro)

1 Identifică în text cinci termeni/structuri ce exprimă repere spațiale.

2 Notează în coloana corespunzătoare cuvintele din fragment ce aparțin fiecărui câmp lexical indicat:

Pădure	Apă	Localități

3 Completează enunțurile următoare cu informații din text:

- Balta lui Dragu este situată în județul
- Pădurea Lăpușatei se întinde peste
- Comuna Tetoiu este deosebită, deoarece
- Al șaptelea sat ascunde un mare mister
- Cel mai cunoscut haiduc din pădurea fermecată a fost, despre care se spune că

¹ **perinda**, *perind*, vb. A trece sau a veni unul după altul, a se succeda (în timp, în spațiu); a circula (unul după altul).

² **haiduc**, *haiduci*, s. m. (în trecut) Om care, răzvrătindu-se împotriva asupririi, își părăsea casa și trăia în păduri, singur sau întovărășit de alții, jefuia pe bogați și ajuta pe săraci.

- 4 Lucrați în pereche!**
- Formulați, fiecare, câte patru idei principale și notați-le în altă ordine față de cea din text.
 - Faceți schimb de caiete și transcrieți în ordinea corectă ideile formulate de coleg.
- 5** Răspunde, în scris, la următoarele întrebări:
- a) De ce se menționează în text că *nimeni nu știe cum a apărut Balta lui Dragu*?
 - b) Care este sensul afirmației *Pădurea Lăpușatei este [...] o pădure fermecată*?
 - c) De ce crezi că în ultimul paragraf structura *lacul fără fund* este scrisă înclinat?
- 6 Lucrați în echipă!** Grupați-vă câte patru elevi.
- a) Imaginați-vă că sunteți doi turiști care se întâlnesc cu doi săteni din comuna Roșiile, județul Vâlcea.
 - b) Realizați oral un dialog, de 5-10 replici, în care turiștii cer informații sătenilor referitoare la drumul pe care trebuie să îl parcurgă din comuna Roșiile până la Balta lui Dragu.
 - c) Veți avea în vedere:
 - să utilizați cel puțin două acte de limbaj.
 - să adresați cel puțin două întrebări de clarificare.
 - să reformulați o explicație dată de un sătean.
 - să respectați elementele paraverbale și non-verbale pe care vi le impun rolurile alese.
- 7** Transcrie două enunțuri în care este descris *lacul fără fund*.
- 8** Selectează, din text, un numeral cardinal și un numeral ordinal.
- 9** Explică rolul numeralelor din al doilea paragraf al textului.
- 10** Identifică, în ultimul paragraf, un adjectiv la gradul superlativ relativ de superioritate.
- 11** Precizează funcția sintactică a cuvântului subliniat, menționând și partea de vorbire prin care se exprimă: *lacul fără fund*.
- 12** Transcrie, din ultimul paragraf, un verb la modul indicativ, timpul prezent, și un verb la modul indicativ, timpul perfect compus.
- 13** Scrie un enunț în care verbul *a ascunde* să fie la modul imperativ, numărul singular, forma negativă.
- 14** Notează, în caiet, valoarea morfologică a cuvintelor subliniate: *călătorii curioși și aventuroși*.
- 15** Formulează, în scris, un enunț, în care structura *călătorii curioși* să fie însoțită de un articol demonstrativ.
- 16** Alcătuieste oral un enunț, în care cuvântul *curioși* să devină substantiv, prin adăugarea unui articol.
- 17** Scrie, în caiet, două enunțuri, în care substantivul *pădurea* să fie nearticulat, respectiv, articulat cu articol nehotărât.
- 18 Lucrați în echipă!**
- Grupați-vă câte trei și creați o pagină de manual, în care să prezentați *Pădurea fermecată a Lăpușatei*. Puteți lucra pe o foaie din blocul de desen sau pe calculator, apoi să imprimați pagina creată.
 - Redați, pe scurt, informațiile preluate din textul de mai sus.
 - Ilustrați materialul cu un desen realizat de voi.
 - Prezentați lucrarea, alături de cele ale colegilor, într-o expoziție tematică.
 - Faceți „turul expoziției”: membrii echipelor „vizitează”, compară și examinează toate lucrările, adresează întrebări de clarificare și fac observații.

EVALUARE FINALĂ

Timp de lucru: 50 de minute

Vei primi 10 puncte din oficiu.

★ **Citește, cu atenție, textul următor:**

De aici înainte îi mergea bine micuței Momo, în orice caz așa era părerea ei. Acum avea întotdeauna câte ceva de mâncare, uneori mai mult, alteori mai puțin, după cum se întâmpla și după cât se puteau lipsi oamenii. Avea un acoperiș deasupra capului, avea un pat și, când era frig, putea să-și aprindă un foc. Dar ceea ce era cel mai important: avea mulți prieteni buni.

S-ar putea crede că Momo a avut un mare noroc că a dat de oameni atât de cumsecade — iar Momo însăși avea această părere. Foarte curând însă s-a dovedit că și oamenii au avut tot atât de mare noroc. Aveau nevoie de Momo și se mirau cum de au scos-o la capăt mai înainte fără ea. Cu cât trecea mai multă vreme de când fetița era la ei, cu atât mai necesară le devenea, atât de necesară încât se temeau ca nu cumva într-o bună zi să plece iar în lume. Astfel se întâmpla ca Momo să aibă foarte mulți musafiri. Aproape întotdeauna putea fi văzut câte cineva șezând lângă ea și vorbindu-i însuflețit. Cei ce aveau nevoie de ea și nu puteau veni, trimiteau după ea pentru a o aduce la ei. Iar celor ce nu-și dăduseră încă seama că aveau nevoie de ea li se spunea de către ceilalți:

— Du-te la Momo!

Cuvintele acestea se transformaseră treptat într-o expresie uzuală la oamenii din împrejurimi. După cum se spune: „Toate cele bune!” sau „Să vă fie de bine!” sau „Cine știe!”, tot astfel se spunea în toate împrejurările posibile: „Du-te la Momo!”.

De ce oare? Poate că Momo era nemaipomenit de deșteaptă, încât era în stare să dea fiecăruia un sfat mintos? Găsea ea întotdeauna cuvintele potrivite dacă cineva avea nevoie de mângâiere? Avea putința să formuleze câte o judecată dreaptă și înțeleaptă?

Nu, la toate acestea Momo se pricepea tot atât de puțin ca oricare alt copil.

Poate că Momo se pricepea la ceva ce le dădea oamenilor o bună dispoziție? Știa de pildă să cânte cu un glas deosebit de frumos? Sau știa să cânte din vreun instrument? Sau — având în vedere că locuia într-un soi de circ — știa chiar să danseze sau să prezinte exerciții acrobactice?

Nu, nu era vorba despre așa ceva.

Poate că știa să facă farmece? Cunoștea vreo formulă magică prin care dispăreau toate grijile și neazurile? Se pricepea să ghicească în palmă sau să prezică în vreun fel viitorul?

Nu, nimic din toate acestea.

Ceea ce știa să facă micuța Momo ca nimeni altul era: să asculte.

(Michael Ende, *Momo* – fragment)

Scrie răspunsurile pentru cerințele de mai jos:

A (30 de p.)

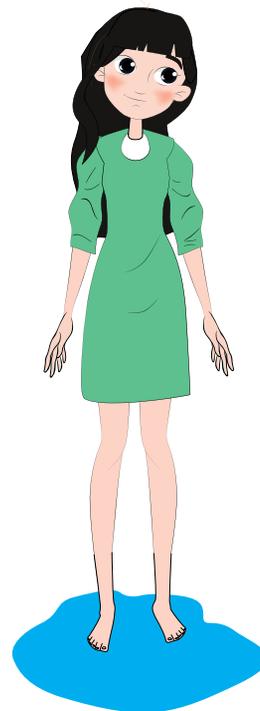
1 Menționează, într-un enunț, care dintre următoarele teme este redată în fragment: *timpul, iubirea, prietenia, istoria, copilăria, eroismul, familia*. Explică-ți alegerea în minimum 20 de cuvinte.

5 p.

2 Scrie numele personajului principal din textul citat.

5 p.

POVEȘTEA CONTINUĂ...

- 3 Identifică în fragment un reper temporal și unul spațial. 10 p.
- 4 Formulează ideea principală a celui de-al doilea paragraf. 5 p.
- 5 Transcrie enunțul în care se explică motivul pentru care oamenii au nevoie de fetiță. 5 p.

B (30 de p.)

- 6 Scrie un sinonim și un antonim pentru cuvântul *noroc*, din text. 6 p.
- 7 Selectează, din text, un enunț interogativ. 3 p.
- 8 Explică rolul semnului exclamării folosit la sfârșitul enunțului: *Du-te la Momo!*. 3 p.
- 9 Alcătuieste câmpul lexical pentru substantivul *copil* (trei termeni). 3 p.
- 10 Precizează câte sunete și câte litere au cuvintele: *trecea*, *aproape*, *cineva*. 6 p.
- 11 Menționează valoarea morfologică a următoarelor cuvinte din text: *părerea*, *ei*, *avea*, *un (pat)*, *cel (mai important)*, *buni*. 6 p.
- 12 Notează, în caiet, varianta corectă. Cuvintele subliniate în propoziția *Momo a avut un mare noroc*. au, în ordine, funcțiile sintactice de:
a) subiect multiplu, predicat verbal, atribut;
b) atribut, subiect, predicat verbal;
c) subiect simplu, predicat verbal, atribut. 3 p.

C (30 de p.)

- 13 Scrie o compunere narativă, de minimum 100 de cuvinte, în care să prezinți o întâmplare reală sau imaginară petrecută în timpul unei vizite la un prieten. În compunerea ta, trebuie:
✓ să precizezi locul, timpul și participanții/personajele acțiunii; 6 p.
✓ să prezinți evenimentele în succesiunea lor cronologică; 8 p.
✓ să respecti structura compunerii narative; 3 p.
✓ să ai un conținut adecvat cerinței; 5 p.
✓ să ai o exprimare corectă din punct de vedere gramatical; 3 p.
✓ să respecti normele de ortografie și de punctuație; 3 p.
✓ să respecti precizarea referitoare la numărul de cuvinte. 2 p.

AUTOEVALUARE ELEV	EVALUARE PROFESOR
punctaj	punctaj

- ✓ Cum consideri ca te-ai descurcat la această evaluare: **foarte bine**, **bine**, **suficient** sau **insuficient**? Bifează căsuța corespunzătoare.
-

- ✓ Observă la care dintre exerciții ai avut punctaj mai mic. Notează pe caiet ce dificultăți ai întâmpinat și care crezi că sunt lecțiile asupra cărora ar trebui să revii.

BUN VENIT, VACANȚĂ!

Într-o poveste

de Marin Sorescu

Fără veste, intrați și într-o poveste. Așa, fără vorbe prea multe, unul după altul, cu mine în frunte. Luați-o pe poarta asta pe care scrie „A fost doar odată, ca niciodată”, care ne așteaptă desferecată. I-am spus portarului că aveți treabă pe-aici, fiindcă voi sunteți cei doisprezece pitici. De fapt, sunteți paisprezece (dacă-o să observe, doi dintre voi spuneți: „Suntem rezerve”). Și mai spuneți că sunteți în căutarea Zânei Zânelor, furată de-un zmeu din greșeală, crezând că e cine știe ce procopseală.

Atenție! Aici la fiecare pas te poți întâlni cu primejdia nas în nas. Uite, parcă ne-ar fi auzit, un balaur s-a și ivit. Unul, două, trei, patru... are capete șapte. Numai ca să le numeri, pierzi o zi și-o noapte. Ca scamatorul suflă foc pe nări. [...] Dar așa, fuga a rămas ultima noastră salvare. Luați-o voi înainte, că mie mi-e că fug prea tare. E pe urmele noastre, care de frică s-au făcut stele verzi și albastre. Mirela, aruncă tu acum o gresie, să nu-și facă balaurul cine știe ce impresie. Să știe și el că noi l-am citit pe Ispirescu Petre și știm că apar munți înalți, numai dacă arunci în urmă cu niște pietre. Priviți-i acum, he, he, he! Munții au răsărit și-n vârful lor sunt oi care behăie. Ce mari sunt, bată-i vina! Eu nu i-aș sări nici cu prăjina. Dar balaurul – cu el te pui? Ar mai sări peste încă un munte, dar nu-i. Nu mai rămâne decât să azvârl eu plușul de pantofi, nedespărțitul meu pluș, să se facă în urmă un mare ghețuș! Va aluneca pe el și va cădea. Ha, ha, ha, dacă-o să-și spargă măcar un cap tot e ceva. Mi s-a părut, ori l-a trecut și n-a căzut? E lângă noi, cum bine vedem. Opriți-vă, n-are niciun rost să mai fugim când nu mai putem. Balaurul s-a oprit și el, la un pas. De ce-o fi strâmbând din nas? Zice:

— Hei, voi sunteți din povestea „Merele de aur”?

Răsuflăm ușurați.

— Bată-te să te bată de balaur! Povestea merelor de aur e pe aleea cealaltă, frățioare. N-ai văzut tăblița indicatoare?

În concluzie, bine c-a fost o confuzie.

Și uite-așa mergi și mergi... Zi de vară, zăpușeală. Nici tu troleibuze, care alunecă pe ațe, nici tu bunici, să te ia în brațe. Până când... ce clipește acolo în depărtare? Un palat la care nu te poți uita decât cu ochelari de soare. De altfel, în față se află și trei stejari, în care sunt agățati tot felul de ochelari. Puneți-vă pe nas sticlele astea colorate – cred că nu-i vreuna lipsă – afumate ca pentru o mare eclipsă. Uite și un copac ceva mai măricel. Vă dau voie să vă suiți în el. Cât mai sus, care mai de care, poate vedeți ce urmează-n continuare.

I. Gânduri despre clasa a cincea

- 1 Mi se pare mie sau anul ăsta a trecut cam iute, pe negândite și, parcă, pe nevăzute? Ca să-ți exprimi impresiile completează, pe caietul tău curat și frumos, cele șapte enunțuri de mai jos:
 - Textul meu preferat din manual a fost
 - Cel mai mult mi-a plăcut lecția despre
 - Cea mai interesantă mi s-a părut activitatea cu
 - Ora de limba română pe care mi-o amintesc cel mai bine a fost
 - Nu prea mi-a plăcut lecția despre
 - Cel mai bine am înțeles
 - Aș vrea să aflu mai multe despre
- 2 Trebuie să te mai întreb ceva: să te întâlnești cu un personaj din manual ți-ar plăcea? Imaginează-ți că eroul tău preferat a prins viață și acum îl ai chiar în față. Prezintă oral dialogul cu el și nu te zgârci la replici defel.
- 3 Ți-ai făcut prietene și prieteni, bag seamă, la anul vor fi și mai mulți, nu ai teamă! Alege pe cineva, prin urmare, și fă-i o descriere, în continuare. (Te rog să ții minte: într-o compunere de 100-120 de cuvinte!). Apoi citește-le colegilor ce ai scris, fără să fie vreun detaliu omis. Dar, pentru că tuturor le plac ghicitorile și glumele, să nu cumva să le spui și numele! Lasă-i pe ei să ghicească cine e colega sau colegul din clasă.
- 4 Pe o pagină albă, desenează clasa ta și prezintă-le tuturor desenul, nu uita!
- 5 Mai ții minte biletul secret, pe care te-am rugat să-l păstrezi în caiet? Citește-l, amintește-ți de prima lecție (asta se numește „retrospecție”) și apoi scrie ce simți acum, când se-mprăștie-n aer al vacanței parfum.

II. Intrăm într-o poveste...

- 6 Școala se termină fără de veste și, încet, încet, intrăm într-o altă poveste... Tu ce crezi că vei descoperi dincolo de poarta pe care scrie „A fost odată, ca niciodată”: zâne, palate, zmei sau vreo comoară fermecată? Sau poate zile liniștite la bunici, aventuri mai mari sau mai mici, călătorii către zări cu nesfârșite mări și munți ascunși sub stejari înalți și cărunți? Scrie, în patru-șase rânduri, ce visezi să faci în vacanța de vară, de dimineață și până în seară.
- 7 Dar, înainte de a trece mai departe, am o micuță curiozitate: tu cum o să procedezi dacă-ți iese în cale vreun balaur din basm? Spune soluția, cu entuziasm!

III. Planuri de vacanță

- 8 Și, pentru că vacanță fără citit nu se poate (așa scrie în manualele toate), notează câteva cărți într-o listă, care e bine să rămână deschisă, o lista cu ce ți-ai dori să citești. Până n-o termini nu cumva să te-oprești!
- 9 Și mai trebuie un detaliu discret, pentru ca planul tău să fie complet: adaugă un desen în creion sau cerneală ca să ai o listă cu adevărat specială!

S-a terminat și ultima lecție de română din clasa a cincea, iată!
 E drept că a fost ceva mai... zvăpăiată.
 Atâtea aventuri te-așteaptă în prag.
 Vacanță frumoasă, copil drag!

aflá, áflu, vb. (aici) (învechit) A întâlni.

argilă, argile, s. f. Rocă alcătuită dintr-un amestec de silicați și din fragmente de cuarț, mică etc., întrebuințată în olărie, la lucrări de construcție, în sculptură etc.; lut.

atlas, atlase, s.n. Colecție de imagini, hărți, grafice etc., folosită ca material documentar ilustrativ într-un domeniu științific.

atlaz, atlazuri, s. n. Țesătură pentru căptușeli și fețe de plapumă, mai groasă decât satinul, lucioasă pe o singură față.

axión, axioane, s. n. Imn de slavă (în Biserica ortodoxă).

babysitter, babysitteri, s. m. Persoană angajată să aibă grijă de un copil, în absența părinților.

bei, bei, s. m. Guvernator al unui oraș sau al unei provincii din fostul Imperiu Otoman. ♦ Titlu dat de turci domnilor Țărilor Române.

biblioráft, bibliorafturi, s.n. Mapă de carton în formă de carte pentru păstrarea corespondenței, a actelor etc.

blog (cuvânt provenit de la expresia englezească *web log* = jurnal pe Internet) este o publicație web (un text scris) care conține articole periodice sau și actualizate neîntrerupt, ce au de obicei un caracter personal.

cárte, cárți, s. f. (aici) (învechit și popular) Scrisoare.

cimbrișór s. m. Plantă aromată, cu flori roșii-purpuri, rar albe, folosită în medicină ca infuzie.

cométă, comete, s. f. Corp ceresc alcătuit dintr-un nucleu luminos înconjurat de gaze și de pulberi, care, uneori, se prelungește sub forma unei cozi îndreptate în sens opus Soarelui, din cauza presiunii luminii acestuia; stea cu coadă.

compătimi, compățimesc, vb. A avea sau a manifesta părere de rău față de suferințele cuiva.

comunitáte, comunități, s. f. Grup de oameni cu interese, credințe sau norme de viață comune; totalitatea locuitorilor unei localități, a unei țări etc.

contractá, pers. 3 contractează, vb. (aici) A încheia un contract.

contractá, pers. 3 contráctă, vb. (Despre mușchi) A se strânge, a se micșora.

contravénție, contravenții, s. f. Abatere de la o lege care, având un grad redus de pericol social, este pedepsită numai prin aplicarea de amenzi sau alte pedepse ușoare.

crossfader (engleză) – Telecomandă cu ajutorul căreia DJ-ul pornește, oprește sau schimbă sunetele mai repede decât este posibil cu un instrument tradițional.

debút, debuturi, s. n. Început, intrare într-o profesie, într-o activitate (artistică, literară etc.); operă, lucrare care constituie acest început.

descálecá, descálec, vb. (aici) (Termen folosit mai ales de cronicari în legătură cu întemeierea Țărilor Române) A se așeza într-un loc, întemeind o țară.

desface de ceva sau de cineva – A (se) despărți, a (se) separa de cineva sau de ceva; a se elibera.

device (engleză) – aparat, dispozitiv.

DJ (engleză, prescurtare pentru disc-jockey) – Prezentator într-o discotecă, la radio etc. de muzică ușoară și de dans înregistrată.

domnitór, domnitori, s. m. Titlu purtat de conducătorii României între 1859 și 1881; persoană care avea acest titlu.

ecranizát, -ă, vb. (despre o lucrare literară sau muzicală) Transpus într-o operă cinematografică.

eroísm s. n. Capacitatea de a săvârși fapte mari; vitejie; fel de a acționa specific unui erou; spirit eroic, bravură.

escaladá, escaladez, vb. A se cățăra pe un zid sau pe un alt obstacol înalt, pentru a trece de partea cealaltă.

flipchart (engleză) – stativ pe care sunt montate foi de hârtie utilizate pentru a prezenta diverse informații.

folclór s. n. **1.** Totalitatea creațiilor artistice, literare, muzicale, plastice etc., a obiceiurilor și a tradițiilor populare ale unei țări sau ale unei regiuni. **2.** Știință care se ocupă cu creațiile artistice, obiceiurile și tradițiile populare.

glaciál, -ă, adj. **1.** Referitor la gheață, rece ca gheața, care îngheață. **2.** (Despre acțiuni, manifestări ale oamenilor) Lipsit de orice căldură, bunăvoință, prietenie; distant, rece.

glaciár, -ă adj. **1.** (În sintagma) *perioadă* (sau *epocă, eră*) *glaciáră* = perioadă din era cuaternară în care ghețarii ocupau regiuni foarte întinse pe pământ și în care alternau intervalele reci cu cele calde. **2.** Provenit din topirea ghețarilor; rezultat în urma acțiunii ghețarilor (*lac glaciár*).

glob, globi, s. m. Parte a ochiului, de formă sferică, adăpostită în orbită.

glob, globuri, s. n. **1.** Corp în formă de sferă. **2.** Planeta locuită de oameni; Pământul.

haidúc, haiduci, s. m. (în trecut) Om care, răzvrătindu-se împotriva asupririi, își părăsea casa și trăia în păduri, singur sau întovărașit de alții, jefuia pe bogați și ajuta pe săraci.

hatmán, hatmani, s. m. (în Evul Mediu) Unul dintre cei mai importanți boieri în Moldova, care era însărcinat de domnitor cu comanda întregii oștiri, având în același timp și funcția de pârčălab și portar al Sucevei.

hoverboard, hoverboarduri s.n. Planșă alungită, prevăzută cu roți, utilizată pentru deplasarea rapidă prin alunecare.

hrisóv, hrisoave, s. n. (în Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova) Act domnesc care servea ca titlu de proprietate, prin care se oferea un avantaj, un drept etc.

Icar (Icaros), (în mitologia greacă), fiul arhitectului legendar Dedal. Închis de regele Minos în Labirint, împreună cu tatăl său, a reușit să fugă cu ajutorul unor aripi făcute din pene lipite cu ceară. Ignorând sfaturile tatălui său, s-a apropiat prea mult de Soare, ceara aripilor s-a topit, iar el s-a prăbușit în mare în apropierea insulei *Icaria*.

indolént, -ă, adj. Care este lipsit de energie; nepăsător, apatic; leneș, trândav.

insolént, -ă, adj. obraznic, impertinent; nerușinat; necuviincios.

isprávníc, ispravnici, s. m. (învechit) Șef al administrației și poliției dintr-un județ.

în van – În zadar, degeaba.

junghér, junghere, s. n. (învechit) Pumnal, stilet.

lacúnă, lacune, s. f. Spațiu gol în interiorul unui corp; gol, lipsă în continuitatea unui lucru. ♦ Întrerupere neintenționată și neplăcută într-un text, în înlănțuirea unor fapte, a unor idei.

lagúnă, lagune, s. f. Porțiune din bazinul unei mări sau al unui ocean separată aproape complet de rest printr-o fâșie îngustă de pământ.

mitologie, mitologii, s. f. Totalitatea miturilor create de un popor sau de un grup de popoare înrudite. ♦ Disciplină care studiază geneza și evoluția miturilor, semnificația și simbolurile vehiculate de ele.

mixa, mixez, vb. A amesteca.

neatárnáre, neatárnări, s. f. Independență (politică).

nemérnic, -ă, adj., s. m. și f. **1.** (Om) ticălos, infam, mârșav. ♦ (Om) de nimic, fără valoare; nevrednic, neputincios. **2.** (popular) (Om) vrednic de milă, sărman. **3.** (învechit) (Om) străin, pribeag, pripășit.

originál, -ă, adj. **1.** (Despre acte, documente, opere artistice și literare, fotografii etc.) care constituie primul exemplar, care a servit sau poate servi drept bază pentru copii. **2.** (Despre idei, teorii, opere etc.) care este propriu unei persoane sau unui autor; neimitat după altcineva; personal, nou, inedit. **3.** (Adesea substantivat) care iese din comun, neobișnuit, ciudat, bizar; excentric, extravagant.

originár, -ă, adj. **1.** Care este de loc din... **2.** În forma de la început, de origine; inițial.

otoman, otomani, s. m. Persoană care face parte din populația de bază a statului feudal turc; osman.

papírus, papirusuri, s. n (aici) Material sub formă de foiță, prelucrat din tulpina unei plante, pe care se scria în Antichitate. ♦ Vechi manuscris pe un astfel de material.

pășă, pași, s. m. (în trecut) Conducător al unei provincii din Imperiul Otoman.

pârčăláb, pârčálabi, s. m. Titlu dat în Evul Mediu, în Țările Române, persoanelor însărcinate cu conducerea unui județ, a unui ținut, a unei cetăți, având atribuții militare, administrative și judecătorești.

planór, planoare, s. n. Aparat de zbor fără motor, a cărei deplasare este determinată de factori meteorologici (curenți de aer) sau de relief (zbor de pantă).

plăieș, plăieși, s. m. (în Evul Mediu, în Țara Românească) Locuitor de la graniță însărcinat cu paza frontierei țării în părțile de munte.

plumb, s. n. *plumburi*, (aici) Element chimic metalic, moale și greu, modelabil, de culoare cenușie-albăstruie, folosit la fabricarea țevilor de canalizare și a tablelor pentru captușirea unor aparate în industria chimică, la confecționarea plăcilor de acumulare etc.

poštalión, poștalioane, s. n. (învechit) Trăsură de dimensiuni mari, închisă, cu mai multe locuri, trasă de patru, de șase sau de opt cai, folosită în trecut (înainte de apariția căii ferate) pentru transportul călătorilor și a poștei pe distanțe mari; diligență.

prigoní, prigonesc, vb. A provoca cuiva în mod permanent necazuri, neplăceri, a trata cu ură, cu dușmănie, a persecuta; (despre autorități) a lua măsuri represive, a oprima.

príncipe, principi, s. m. Titlu purtat de conducătorul unui principat și de membrii unor familii princiare, regale sau imperiale; persoană având acest titlu; prinț.

pseudonim, pseudonime, s. n. Nume creat sau ales sub care cineva își ascunde adevărata identitate, folosit mai ales de autorii operelor literare, artistice etc.

R&B (engleză, prescurtare de la Rhythm and blues) – Gen muzical.

redactor, redactori, s. m. Persoană care lucrează în redacția unui ziar, a unei reviste etc. și care scrie, care întocmește, care compune un articol, un act etc.

reflectá vb. pers. 3 *refléctă* A răsfrânge, a oglindi.

reflectá, vb. pers. 3 *reflectează* A gândi.

restart (engleză) – Început nou.

review (engleză) – Analiză, recenzie, evaluare.

ridică, ridic, vb. (aici) A protesta violent; a sta împotriva, a se opune; a se răzvrăti, a se răscula, a porni la luptă.

rigă, rigi, s. m. (învechit) Rege.

roll up (engleză) – Rolă de înfășurare a hârtiei.

romancier, romancieri, s. m. Autor de romane.

român, -ă, români, -e, s. m., adj. I. s. m. **1.** Persoană care aparține populației României sau este originară de acolo. **2.** (Popular) Țăran. ♦ Bărbat, soț. ♦ Om (în general), bărbat. **3.** (în forma *rumân*) Denumire dată, în Evul Mediu, în Țara Românească, țăranilor dependenți de stăpânii feudali; iobag, vecin. II. **1.** Adj. Care aparține României sau românilor (I 1), referitor la România ori la români; românesc. ♦ (Substantivat, s.f.) Limba vorbită de români. *Româna comună* (sau *primitivă*) = stadiu în evoluția limbii române anterior diferențierii dialectale; străromâna.

rost, rosturi, s. n. (aici) (învechit) Gură.

scaun, scaune, s.n. (aici) Tron.

skateboard, skateboarduri, s.n. Planșă alungită, prevăzută cu role, utilizată pentru deplasarea rapidă prin alunecare, în scop de agrement și sport.

sol, soli, s. m. (aici) Persoană trimisă (oficial) undeva cu o misiune.

stih, stihuri s.n. (învechit, popular) Vers; (la plural) creație literară scurtă în versuri; poezie.

subsemnăt, s. m. (de obicei articulat) Semnatarul unei cereri care își indică numele în introducerea cererii sale; subscris.

surugiu, surugii, s. m. (învechit) Persoană care conduce o diligență, un poșalion sau o trăsură boierească, stând călare pe unul dintre cai.

șerb, șerbi, s. m. (în Evul Mediu) Țăran legat de pământul moșierului, depinzând cu persoana și cu bunurile sale de acesta.

tăbări, tăbăr, vb. (aici) (învechit) A-și așeza tabăra; a poposi.

Teach for Romania – Program educațional care atrage absolvenți de top care nu ar fi considerat în mod normal, ca opțiuni de viitor profesional, meseria de profesor. Învățătorii/profesorii vor fi angajați cu normă întreagă, în cadrul unor școli selectate de către Teach for Romania ca fiind defavorizate, cu rezultate slabe, comunități de romi etc., cu potențial mare de dezvoltare și unde este nevoie de cadre didactice dornice să producă schimbări pozitive. Învățătorii/profesorii vor fi evaluați în funcție de progresul elevilor la clasele la care predau și impactul în comunitate.

terifiânt, -ă, adj. Înspăimântător, îngrozitor.

tribút, tributuri, s. n. Obligație (în bani sau în bunuri) pe care o impunea o putere cuceritoare unui popor învins și care se plătea la date fixe; bir.

turná, torn, vb. (aici) A vărsa un material lichid într-un tipar (pentru ca, prin răcire sau în urma unei reacții chimice, să se obțină un obiect solid de forma tiparului).

turná, turnez, vb. A înregistra succesiv pe peliculă, cu un aparat de luat vederi, secvențele care alcătuiesc un film cinematografic; a realiza sau a participa la realizarea unui film cinematografic.

turtable (engleză) = **platán, platane**, s. n. Disc metalic din aluminiu sau oțel, în ultimii ani însă din sticlă sau ceramică, având o grosime de aproximativ 0,8 – 1 mm.

Valahia s.f. Nume dat Munteniei, trecut și la celelalte popoare și admis odinioară în limba noastră oficială.

vlădică, vlădici, s. m. (aici) Episcop.

vólbura, volburi, s. f. (aici) Vânt puternic cu vârtejuri; vârtej.

voluntár, voluntari, s. m. (aici) (Despre oameni și manifestările lor) Care acționează de bunăvoie, din proprie inițiativă, nesilit de nimeni, în mod conștient.

voluntariát s. n. Activitate desfășurată în folosul altor persoane sau al societății fără a urmări un câștig material.

Limba și literatura română

Clasa a V-a